

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

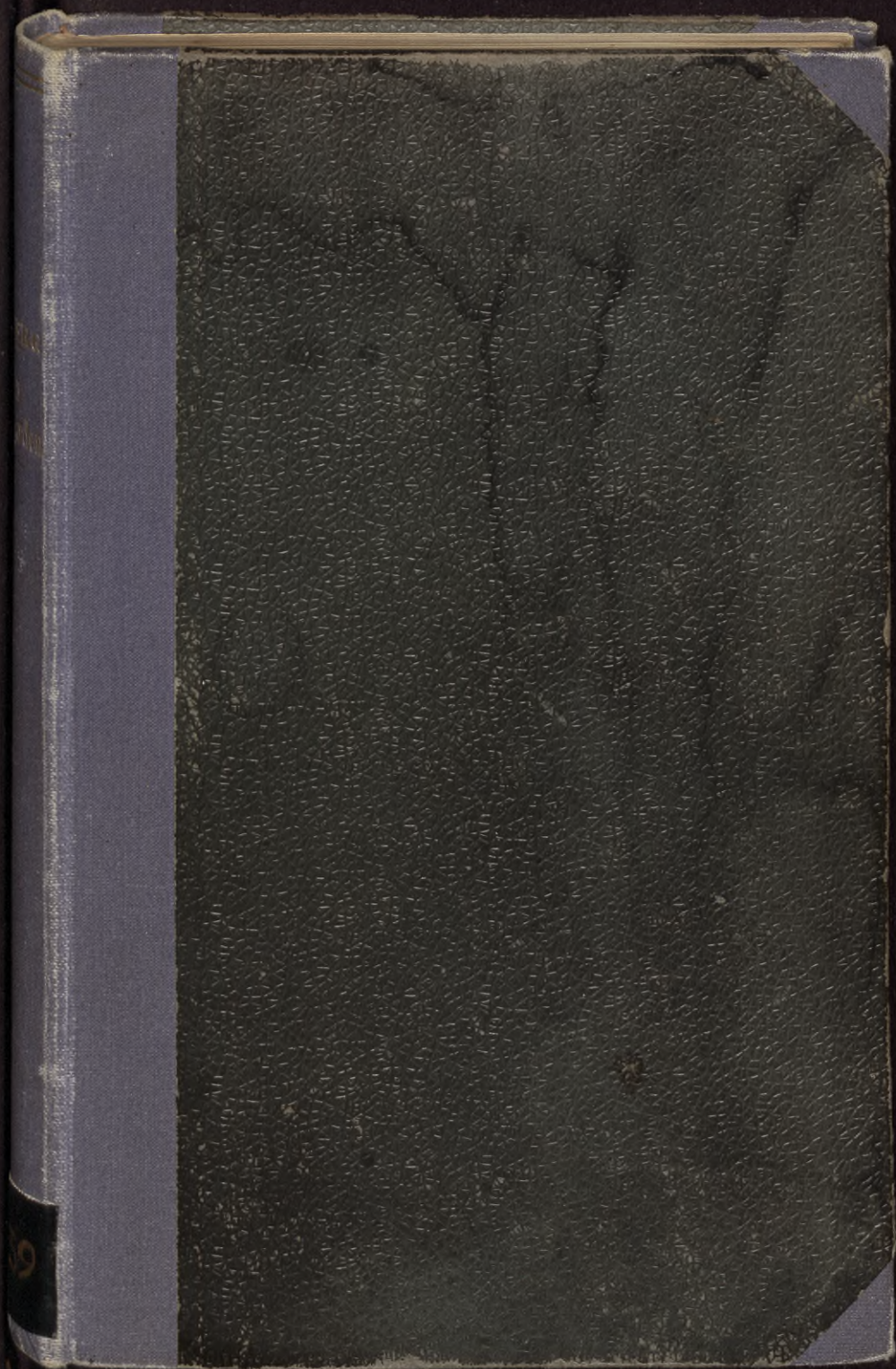
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEA

53139

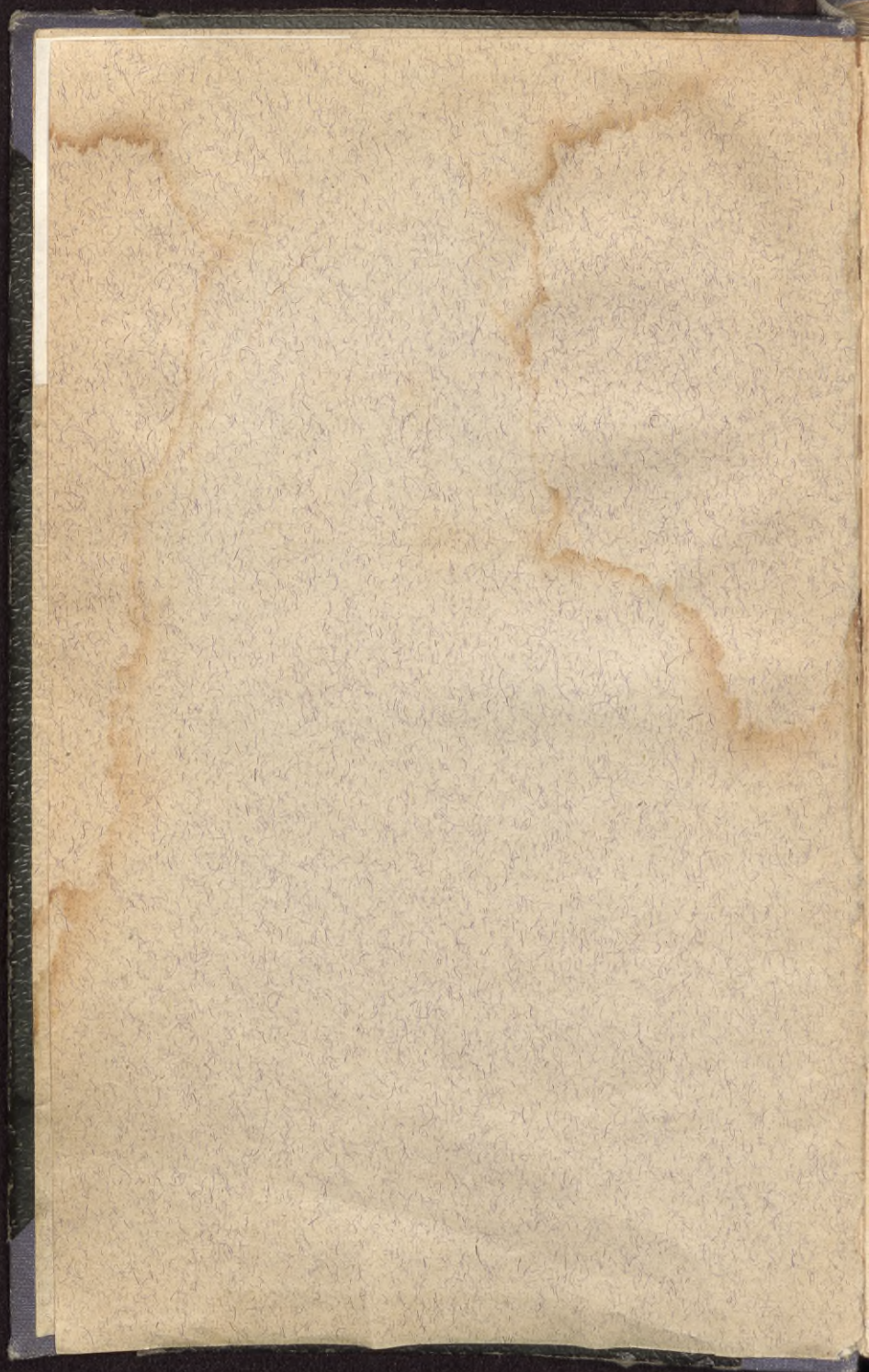
Ligrid Häuberg

Umeå universitetsbibliotek

00001637870 53139 Mag

Hedbe.skärgården och fastlandet : Ver

FRÅN
SKÄRGÅRDEN OCH FASTLANDET

VERKLIGHETSBLIDER OCH HISTORIER

AF

FRANS HEDBERG

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1893.

Hero och Leander.

En kärleksidyll från Roslagen.

1.

Ett gammalt, sant ordspråk försäkrar oss om att »det finns ingenting nytt under solen», och efterföljande lilla historia från nordöstra skärgården är ett inlägg till för den gamla sanningens allmängiltighet i alla tider. I synnerhet finns det en känsla som är lika gammal som människosläktet själf, just därför att detta samma släkte har sin tillvaro att tacka för den, och det är kärleken. Lika visst som att den i den gamla grekiska forntiden kom den unge Leander att simma öfver Hellesponten för att träffa sin Hero, en simtur som han upprepade så länge till dess han satte lifvet till, lika säkert är det att den ännu i dag kommer människorna att begå dessa hjältemodiga galenskaper, som man endast medlidsamt rycker på axlarna åt när man inte längre kan begå dem, men som, när man är i den åldern att de förefalla en som den naturligaste sak i världen, utgöra själfva den finaste aromen hos den lätt förvanskliga, men dock alltid med alla oförgänglighetens attribut rikt utrustade blomma, som man kallar ungdom och som förblir släktets eviga egendom, fastän den är så kort och så flyktig för individen.

De finnas, som påstå att kärleken har urartat och att vår tid är alldeles för praktisk och för nykter för att så uteslutande behärskas af den, som fallet var med förra

tidens människor. Det är ju möjligt att de till en viss grad hafva rätt, att dagens feberaktiga äflan efter rikedomar och de dem åtföljande njutningarna skjutit den oegennyttiga kärleken i bakgrunden och på dess tom bliåna tron satt upp några klumpiga afgudar, dem människorna i stället knäböja för, som till exempel vinningslystnaden, ärelystnaden, fåfången, maktbegåret, fromleriet och hvad de heta allt, dessa den oroliga människoandens till utseendet nygjorda leksaker, hvilka dock åro gamla, åfven de, om man rätt ser på dem och icke låter bedraga sig af den nya utstofferung som de erhållit. Men icke får man tro att kärleken försvunnit ur lifvet, därför att ålskarne numera åro så sällsynta på teatern, som ju skall afspegla det. Ånej, de finnas nog; men de åro kanske icke så mångordiga som förr, och så länge den moderna realismen icke kan införa dem på skådeplatsen just i de ågonblick då de tala minst men säga mest, så år det icke efter dem som man får döma till huru mycket eller litet kärleken behårskar nutidens människor.

Det år här, som alltid, handlingarna som tala, och så länge det blott finnes en som ånnu kan göra en galenskap för dens skull som han eller hon ålskar, så får man inte förtviffa om kärlekens förmåga att ånnu i dag uppelda människorna, så som den kunde det under förflutna dagar, öfver hvilkas förmåga i den vågen Hero och Leander, Abelard och Heloisa, Romeo och Julia och Hagbarth och Signe stå som lysande minnesvårdar, odödliggjorda af saga och sång.

En sådan lysande och farlig lott år icke åmnad åt dem som åro hufvudpersonerna i min lilla Roslagsidyll, af det enkla skålet att sjövägen, som skilde dem åt, icke var så lång och att simturen endast blef en enda samt att det inte blåste den ringaste storm om natten, så att den behöfde sluta som en tragedi.

Och med dessa för orienteringens skull nödvändiga små förberedande anmärkningar, kasta vi oss direkt in i idyllen, som föregår i Stockholms norra skårgård, på en af de större öarna i närheten af fastlandet, där enligt strategernas utsågo en af de viktigaste positionerna för hufvudstadens sjöförsvar år till finnandes och där man hoppas att kunna få lägga ner några millioner i befästningar, antaget att man lyckas öfvertyga den skeptiska majo-

riteten i Andra kammaren om deras nödvändighet, något som likväl torde komma att sitta åt.

Medan man väntar på detta, har man på platsen förlagt en minafdelning, som på en liten holme mellan den större ön och fastlandet uppslagit sina bopålar för sommaren, och hvars manskap dagligen i prämar, båtar och ångslupar gör sina evolutioner på fjärden, för att om nätterna skaffa sig motion för benen på traktens dansnöjen, till stor gamman för skärgårdsjäntorna i nejden och till lika stor förargelse för det yngre manliga släktet rundt omkring.

Två af det senares representanter voro just en vacker eftermiddag i medlet af augusti sysselsatta med harfning på en åker uppe på ön, i närheten af sundet där eskadern låg, och medan de hvilade sig en stund från det ansträngande arbetet i solbaddet, sade drängen Anders, som var den ene af de harfvande:

»Kan justament hundra om de ska bli nån dans håf hi natt borta vid 'Ösättra, jag? Jag 'örde något dithåt hutåf Tingvalls Lotta hi middasse.»

»Ja-a, 'o ska fäll 'a reda på't, 'o som 'ar så mycke te göra med *flottisterna*,» svarade kamraten Victor försmädligt, i det han spottade öfver hästryggarna och stack händerna i byxfickorna. »Tänker du dig dit då, Handers?» sporde han sedan efter en stunds begrundande, i det han lyfte på mössan och betänksamt klädde sig i hufvudet.

Jag behöfver väl knappast göra läsaren uppmärksam på att de båda drängarna, som rättskaffens rospiggär ägnar och anstår, togo bort bokstafven h öfverallt, der den enligt vanligt språkbruk skulle vara, för att i stället på häfdvunnet sätt lägga till den öfverallt där den inte behöfdes.

»Ja-a,» svarade Anders säfligt, i det han strök sig om näsan med afviga handen, »nog tänkte jag fäll det. Nu kan det då fäll vara nån vån te få 'a jäntorna med fre', för jag 'örde håf hunderhoffsern, som bor när fiskarns, hatt di hinte får permeschon längre hom nätterna, di förebaskade *flottisterna*.»

»Å kors, Handers, hvad 'åken säger du för sla?» utbrast Victor och knäppte i glädjen med fingrarna en duktig smäll, så att hästen, som var ung och yr af sig, hoppade jämfota ett tag i förskräckelsen, medan märlen, som var gammal och förståndig, helt lugnt fortfor att beta

af det täta gräset på dikesrenen, »det va då riktigt *schang-* tilt hutåf befålet. Men jag kan just hundra 'ur det kan komma sej, jag?»

»Jo sir du, Victor, det lär ska bli hen tocken där 'simmelaek' 'eller hvad det 'eter, hå då ska di låss som hom ryssen kommer höfver dom midt hi natta, hå därför så får di hinte veta hocken natt 'an kommer, sir du, hå därför så får di hingen permeschon kan du begripa, hutan di får vackert 'älla sej 'emma på 'olmen, hå då hä det vi pojkar som hä 'errar på täppa borta ve 'Ösättra, begriper du, Victor!»

»Nå så jäkeln hannacka! Då hä det hallt jag som ska si stursk hut, hom Höstermans Hanna kommer hå vill göra sej släter hi syna då, när 'o hinte 'ar den där ho- 'ängda Karlskroniten hi 'älarne på sej! Jösses hanfakta, vet du Handers! 'Ärom natten, 'os körkvårdens, så 'öll jag rakt på te hå ta dö'n på mej, när jag såg 'ur 'an krumbukta sig och gjorde sig te för 'na på halla möjliga vis. Hom 'an hinte sprätta på bena hå drog på 'andklavéret hå spände högena hi 'na haldeles som länsman när 'an fiskar hefter hen tjyf, så vill jag haldrig 'eta Victor, fast jag hä döpter te't!»

»Ja, tror du kanske den där Hångermanlänningen lät bli Hida 'an då? Nej, lät bli det! Bäst som di dansa, så var di hute hett rykande, hå då smet jag mig hefter, hå tror du hinte hatt 'an stod hå kösste 'na på baksida bortnas ve tröskverket! Jo då, hå då blef jag så 'imla harg, så jag la näfven hi väggen hå ba'n dra te 'Elsingland heller Hångermanland heller hvart hi 'elsike 'an ville, men låta hoss 'a våra jänter med fre — hå vet du hvad 'an svarte mej, du Victor?»

»Nä-ej, 'ur ska jag kunna veta det?»

»Jo du, 'an sa haldrig hett fen, hutan bara 'oppa hopp som hen katt hå la mej på truten hett nystande, hå så skratta 'an hå Hida, hå så tog 'an 'enne hom lifvet hå dansa in me 'na higen på logen, hå jag stod där, jag, hå titta hefter dom hå tänkte för mej själf: Vänta du, tänkte jag, de där ska du 'a higen, hom jag så ska gå te kungs, tänkte jag — för det ska fäll finnas rättvisa te, fast di 'ör te flottan, hå di ska fäll inte få kumdera som di vill, 'eller!»

»Nå, du nysta fäll te 'onom higen frampå nattsida?» frågade Victor, i det han knäppte med bägge händerna.

»Nä- ej, det gjorde jag hinte,» svarade Anders lugnt, »hutan jag stjalpte hi mej hett par, tre supar hi stället, hå så dansa jag med Lena hi Hutby hen 'ambopolska, hå när då Hångermanlänningen hå Hida kom paret hefter hoss, så passa jag på hå satte krokben för'n, så där låg di pladask midt på loggolfvet, hå 'an slog näsa hi blo, hå 'o fick kjolarna höfver 'ufvet på sig, hå sen smet jag mej håf, för hannars 'ade det kunna blifvi slagsmål, hå det ville jag då hinte, för körkvärdens del, förståss!»

»Ja-a, men då får du hallt passa dej för'n hen hannan gång!» menade Victor betänksamt, »för di hä hallt folkhilska värre, di där *flottisterna*, hå slåss kan di hutåf halla di fan, det hä säkert, det!»

»Ja, di 'ar ju hinte hannat te göra!» svarade Anders föraktligt, »hå det hä ju det som höfninga går hut på! Men se på fan, där kommer bond! Då hä det fäll bäst hatt hen 'ugger hi hett rakande higen!»

Och därmed började de på att harfva på nytt, Victor med hästarna och Anders med »hoxen», som det heter i Roslagen, där, egendomligt nog, all annan mångfald får behålla sin pluralisform, utom ett par oxar, som alltid och allestädes endast nämnas och talas om i singularis, när de äro eller skola föras i arbete.

Bond', som de kallade honom, var inte att hutla med när det gällde sysslorna; men för öfrigt lät han, som skärgårdsbönderna i allmänhet, fem vara jämt och brydde sig aldrig om hvad hans folk företog sig när arbetet var slut. Sedan han nu sett att de »'ärfvade» ordentligt, som han kallade det, och sedan han underrättat dem om att i morgon skulle det bli att så rågen, ifall det blef »'hyggligt i väret», så gick han upp igen och satte sig på bänken utanför stugdörren, där han funderade på om han aldrig mera skulle få upplefva den ljufva tiden, när rågen kostade aderton och tjugu kronor tunnan, i stället för de fattiga »helfva» eller »helfva hå hen 'alf», som man nu med nöd kunde propa sig till af spannmålshandlarna inne i staden.

Under tiden fortsatte de båda drängarna sitt arbete, och när de träffades under rasterna, så talade de oupphörligt om »di förebaskade *flottisterna*», som vid nattens

dansnöje borta vid Hösättra, en större egendom en kvarts mil uppe på fastlandet, skulle vara urståndsatta att vara med, och de kommo i glädjen öfverens om att de, tillika med några andra pojkar uppe på ön skulle sala till en kanna brännvin, som de skulle kunna få köpa borta hos landthandlanden uppe vid kyrkan, för att på detta sätt fira den högtidliga stunden då de första gången på tre långa månader skulle på nytt få ha' jäntorna »med fre'!»

»Men nog ska' Hida få titta hefter mej hen stund, hinnan jag bjuder hopp' na!» försäkrade Anders beslutsamt, »det ska' ho' 'a för besväret!»

»Jaa,» instämde Victor, »hå det ska' haltt bli litet söcknigt för Höstermans Hanna te si mej slänga ben med de handra jäntorna hi stället — te börja med, håtminstingen!»

2.

Ute på holmen vid flottstationen hade öfningarna som vanligt slutat vid sjutiden på kvällen, och folket hade nyss skaffat, när den vanliga signalen blåstes, som betydde att klockan var half nio, och att om en halftimme så skulle alla enligt reglementets föreskrifter krypa till kojs, om de hade lust att sofva eller inte. Officerarne, som åto sent middag, hade nyss kommit tillbaka från den större ön, där de om kvällarna plögade spela Lawn-Tennis på en nära sjön liggande gräsplan, hvars magra gräsväxt de köpt af bonden redan på försommaren för att hafva något att fördrifva tiden med när öfningarna för dagen voro slut, eller när de om söndagarna fingo ut bekanta från staden, och de hade nu samlats akterut på logementsfartyget, där de sutto och pratade vid ett glas punsch, som fartygschefen bjöd på. En och annan af de unga minörerna hade ställt sig ute på någon af uddarna med ett metspö i handen, och timmermannen, som under lediga stunder på sommaren byggt sig en liten vacker båt, var ute och lade långref öfver ett grund, som från holmens sydligaste udde sträckte sig en

duktig bit ut på fjärden, där den slutade med ett synbart stengrund, på hvilket några tärnor nyss tagit sitt nattkvarter, sedan de dagen om under raska vingslag och ett ihärdigt skrikande kretsat omkring de uppstående stenarna och fått sig ett riktigt fotbad, när de satt sig att hvila på dem, och vågsvallet efter någon förbiilandande ångbåt med muntert brus sköljde öfver dem några gånger.

Flera grupper af det unga och lefnadslustiga manskapet hade slagit sig ned i gräset på en backslutning strax ofvanför logementsfartyget, och några underofficerare gingo fram och tillbaka på den långa flottbron som var utlagd från stranden och jäms sidan med fartyget, samt talande om sannolikheterna för att den blifvande sjömanöfvern skulle komma att öfvervaras af konungen eller inte.

Manskapet talade om helt annat, där de sutto i en tät klunga uppe i backen, och man kunde godt märka på de rynkade ögonbrynen och de häftiga åtbörderna, samt höra på en och annan halfthögt framkastad svordom att samtalsämnet inte var af det gladaste slaget. Det gällde också förbudet att gå i land, vare sig på den närmast belägna ön eller på det längre bort belägna fastlandet, ett förbud som man nog annars mången gång lyckats att smyga sig ifrån, men som nu tycktes vara alldeles oåterkalleligt, emedan man lagt beslag på alla båtarna och det när som helst kunde komma i fråga att det blåstes till uppställning, om det också vore midt i natten.

»Ja, det är förbannadt förargligt!» utbrast en ljushårig gast, med stark karlskronabrytning. »att man inte ska' kunna få vara med på dansen i natt därborta på Hösättra! Det lär komma ena djäkligt stiliga flickor dit, pojkar, och så ska' de där förbaskade bondtupparne få rå om dom ensamma!»

»Sa' du inte åt fiskarn att han skulle komma hit med sumpen på andra sidan?» frågade en lång, mörkhårig, vacker pojke med mössan så akterstagad att det lockiga håret var bart ända upp på hjässan, »sa' du inte det, din krabbsaltare?»

»Han törs min lif och själ inte!» återtog den andre, »för här om dan hade kommandörkapten fått tag i att han hjälpte oss öfver till fastlandet, och han har sagt att får han fatt i honom, så ska' han kölhala honom så regelt, så han ska' minnas det så länge han lefver!»

»Näja,» återtog den mörka i det han med en trotsig åtbörd sköt mössan ännu mera akterut, »så är det väl inte värre med det än att man vräker sig i och simmar öfver! Det har jag gjort en gång förr, och det för sämre tös än Östermans Anna!»

»Har du?» sade en tredje med gäckande ton, »nej hör du, Kalle, ta' tebaks, du!»

»Har jag inte?» ropade den mörklockiga i det han reste sig på armbågen och bedyrande sträckte ut högra handen, »jo min själ och salighet, gossar, ha jag så! Det var hemma i Karlskrona skärgård, när vi låg på sjömonstring för tre år sen! Det fanns en flicka borta på Tjurkö, som var så djäfla vacker och bra på allt sätt, och jag sam dit te' na jag, ni, och det fast det var en styf half mil, och i slutet på september månad, så det var kallt som fan i vattnet, ska' ni veta! Men det var tös som kunde värma opp en livvets gosse det, ska' ni tro, och ni kan vara lugna för att jag frös inte när jag väl kom opp, för hon tog emot mig så hon hade kunnat tina opp en isbit, det kan ni lita på!»

»Men hur bar du dig åt med kläderna då?» frågade en annan, som såg mera enfaldig ut än de andra.

»Dem tog jag på ryggen, begriper du, din torsk!» svarade den tillfrågade.

»Ja, men då blef di väl våta?» fortsatte den andre.

»Nej ser du, din fårskalle, det var just det de inte blef! För jag skaffa mig en oljetröja och svepte in dem i, ser du, och på det viset höll di sig torra, begriper du! Och det kan jag göra en gång till, jag, om det kniper! Hur ä' det, pojkar, är det någon åf er som har en oljetröja att låna mig, så kan ni lugna er för att jag ger mig åf vid tiotiden, när det har hunnit bli ordentligt mörkt.»

»Å, du ä' väl inte galen heller, Kalle!» sade den förste helt allvarligt, i det han strök mössan ner öfver näsan på honom; »nog för att jag vet du kan simma som en utter, men om befälet får tag i det, så är du kuggad på att bli uppflyttad på det här året, och det fast du har läst som en häst och fast löjtnanten har sagt att du kan bli öfverminör frampå senhösten.»

»Hur skulle befälet få tag i det?» frågade Kalle helt sorglöst i det han satte mössan tillbaka igen, och gaf kam-

raten en halskaka för besväret; »inte lär det väl vara någon af er som tänker springa med skvaller kan jag tänka!»

»Nej då! Nej, fy fan!» hördes rundtomkring i ringen, där man visste att uppskatta det förtroende som kamratandan ingaf; »tycker du det, Kalle!»

»Det kunde jag väl tro också! Och därför ger jag mig åf, jag! Ni ska veta pojkar att man ä' inte ung mer än en gång i sitt lif, och den som då har mage att sitta och vara unken och inte kan våga något för att få ta en vacker flicka om lifvet och dansa så att andan sitter i halsgropen, den ska' fan i mig inte ha' mitt humör, inte!»

»Ja, men om du dränker dig då?»

»Dränka mig i den här pussen, jag som redan som pojke har simmat fram och tillbaks emellan Lyekeby och Karlskrona? Ja, då kan jag min lif och själ också gärna ligga där och dricka brorskål med abborrarna, det vore åtminstone lagom åt mig! Men hur var det, pojkar, var det någon som hade en oljetröja?»

»Ja nog har jag en oljetröja, men så hin i mig om du får låna den för tockna där galenskaper,» sade en något äldre karl, som hittills suttit tyst och hört på; »du har för vacker framtid, Lund, för att kasta bort'en för en skärgårdsjüntas skull!»

»Låt det bli min sak, du!» återtog den andre hånfullt; »du kastade bort din för ett halfstop brännvin, du! Det var bra mycket sämre!»

»Ja, det ena ruset är inte bättre än det andra!» svarade den tilltalade lugnt; »och just därför att jag varit ute för ekluten själf, så kan jag ha' rättighet att varna dig, som är så mycket yngre än jag! Låt du jäntan vara, Kalle Lund, och gå beskedligt till kojs i din hängmatta du som vi; det kostar ingenting, och då har du det mycket lugnare i morgon.»

»Ja, låt det vara, Lund! Låt det vara!» instämde flera, ty de flesta tyckte om den unge mannen, som egentligen endast hade det felet, eller den svagheten, hvilket man må kalla det, att springa efter alla flickor han såg; »det går åt fanders om du försöker!»

»Säger ni det, pojkar!» utropade Kalle Lund trotsigt i det han sprang upp från sin liggande ställning; »då ska'

jag prompt ge' mig åf öfver, det kan ni vara lugna för!
Hvar har du oljetröjan, Blom?»

»Den ligger borta i tågboden bredvid timmermans
båt; jag hade den här om kvällen i regnet när jag hjälpte
honom med att sätta båten i sjön. Så nog kan du få ta'
den, alltid, men...»

I detsamma ljud signalen till kojdays, och strax där-
efter slog klockan två glas, det vill säga på vanligt land-
krabbspråk att hon var nio. Det var nu ganska skunt,
och gästarna stego upp och begåfvo sig af neråt stranden
för att gå ombord på fartyget. Längre bort på nordliga
udden af holmen lyste af och till ett skarpt ljus från en
af de mindre ångbåtarna, som låg förtöjd därborta, och ett
hvinande eller puttrande ljud hördes hvar gång det blänkte
till på båten och i långa, glittrande ränder återspeglade
sig i sjön, som låg alldeles svart under stranden.

»Det är gubben som håller på och experimenterar
med sitt terpentinjus!» sade en af gästarna: »få se om
han får någon fason på den där signalblänkaren till slut.»

»Det får han nog, ska' ni få se!» utbrast en annan;
»för det är en satans gubbe te' ha' skalle, ska' ni tro!
När den där ingenjören var här för en tid sen med det
där nya sprängkrutet, 'bellit' eller hvad han kalla' det,
så lär gubben tvärt ha' räknat ut hvad det var för slag,
och så hade han sagt åt honom: 'Det är så och så,' hade
han sagt, 'och det där skulle jag kunna ta' patent på med,
om jag ville!' Och ni kan tro att ingenjören hade blifvit
litet flat, och när han for in med ångbåten om morron så
lär han ha sagt åt dem som rodde öfver honom te' bryg-
gan: 'Den där må fan knäcka nötter med!' hade han sagt,
och då hade han pekat åt logementsfartyget, så de kunde
nog förstå att det var gubben han mente.»

»Tänk dig för en gång till, innan du ger dig af,
Kalle!» hviskade den ljuslätte kamraten i det han tryckte
den mörklockiges hand, just när de voro nära stranden,
där ännu en grupp af buskar skymde bort dem för de
som gingo förut.

»Tyst du och låts om ingenting!» svarade Kalle Lund
i det han vig som en katt vek af åt sidan och kastade
sig tillbaka in i skuggan af träden ofvanför strandbrädden.
Där kröp han nu nedböjd, nästan på händer och fötter
fram genom buskarna, till dess han kom i närheten af

tågboden som han sakta öppnade, och där han efter en stunds letande fick tag i den omtalade oljetygströjan samt en par famnars stump af en gammal för detta flagglina, som han tog med sig. Sedan det var gjordt smög han sig sakta ut till sydligaste udden af holmen, där en egenomlig, rödgrå och sönderbruten klippa stupade rätt ner i vattnet, och därifrån han hade fri utsikt öfver fjärden som skilde honom från fasta landet. dit han ämnade sig. Han mätte fjärden betänksamt med den säkra blicken hos en som är van att beräkna afstånd utan tillhjälp af instrument, och sade för sig själf att om han först simmade öfver till en liten hög bergholme som låg ungefär midt i farvattnet, samt hvilade där om han behöfde, så hade han sedan ungefär lika långt till ett par låga, trädbevuxna holmar, som lågo tätt utanför fasta landet, och sedan var det bara några stenkast kvar till den långgrundna stranden som var målet för hans färd.

Medan han nu satt där i skymundan bakom en sten och väntade på att klockan på chefsfartyget skulle slå fyra glas, ty före tio kunde han inte vara säker på att det skulle bli tyst och stilla hvarken ombord eller i land, föll den tanken helt hastigt på honom att han möjligen skulle kunna få kramp ute i vattnet och kanske inte kunna komma till land igen, utan ligga och dränka sig som en annan kattunge därute. Men den tanken skakade han snart af sig igen, och tänkte i stället, i det han kastade sitt hufvud bakåt med en rörelse af trotsigt själfsväld som klädde honom förträffligt:

»Ah skräp! Vågar man ingenting, så vinner man ingenting heller! Och Anna är vacker nog att man kan sätta lifshanken på spel för att dansa med henne några timmar och kanske sedan få gå och språka med henne en stund i ensamheten i någon vacker backe, där det inte är så noga om man stjälar sig en kyss eller par. Men ponera att hon inte kommer dit, efter som hon vet att vi inte får permission? Ånej! Hon kommer nog, för hon minns väl hvad jag hviskade henne i örat, när vi skildes åt i söndags natt. 'Om de också binder fast mig med ankartrossar i land, så kommer jag, Anna lilla, om jag vet att du kommer,' sa' jag och då tryckte hon min hand och sa' med ett par ögon som kändes ända ner i tårna: 'Ja, då träffas vi då!' Och henne skulle jag låta vänta? Nej,

förr ska' jag gå som matros i all min dar, ja, bli eldare till och med, eller också begär jag afsked och blir skut-skeppare, om inte annat hjälper!»

Just som han kom till den slutsatsen, klämtade klockan de fyra slagen, och sedan han lyssnat en stund började han hastigt och tyst att kläda af sig, rullade ihop alla sina kläder så hårdt han kunde, lindade in dem i oljetygströjan, slog flagglinan omsorgsfullt om paketet, som han sedan med resten af linan band fast på ryggen på sig i det han gjorde ett par öglor, som han trädde på armarna, svingade sig lätt och ledigt ned utför bergudden, steg sakta i vattnet, och inom några ögonblick klöf han med starka och långsamma simtag de krusiga vågorna och styrde kosan utåt fjärden.

3.

På Hösättra var dansen länge sedan i full gång, och skärgårdsdrängarne började redan på att få ångan upp, tack vare den där kannan brännvin som de verkligen lyckats få med sig från ön, samt åtskilliga halfbuteljer öl, som fastlandspojkarne hade skaffat från handelsboden uppe vid Kvarnån strax nedanför. Ett par af stockholmsjungfrurna hade kaffe med sig och en butelj vin, så att äfven fruntimren hade fått litet till lifs, hvilket betydligt bidrog till att aflägsna den vid alla landsbalers början vanliga trögheten och förlägenheten, som ibland kan hålla i hela den första timmen, om inte längre.

Det var i det hela en ganska lysande bal som var tillstäld på Hösättra loge, hvilken var nybyggd sedan förra året och en af de största i hela trakten. Så funnos där bland annat inte mindre än två spelmän, och den ene af dem var den i hela trakten kände och värderade Tusse Bernt, som var en riktig öfverdängare på fiol, samt förförfigt var känd som den skickligaste och lyckligaste kräftfångare i hela trakten. Han var en liten, tämligen fetlagd karl med trindt ansikte, ett par runda bondsluga ögon och en mycket liten trubbnäsa, som till på köpet hade blifvit

sadelbruten strax nedanför pannan, så att spetsen eller klumpen stod direkte i vädret och lämnade fri utsikt upp genom de utspärrade näsborrarna. Men fast hjärnan på Tusse på detta sätt låg nästan blottad för profana blickar, så må man inte tro att man kunde läsa i hans tankar för det. Å nej, Tusse var nog slugare än så, och han yppade aldrig mer af sina hemliga planer än han själf ville, och hvad han då sade var just inte heller så lätt att förstå, därför att han snörflade i näsan duktiga tag. Men hans fiol den klang lusteliga och utan nästoner, och när han fått den under hakan och stampade takten med de korta och tjocka benen ömsevis och gned på med stråken så att svetten rann i stora droppar emellan de runda ögonen och ned på hakan, där några rödaktiga skäggstrån hejdade dem, så var han riktigt en bondspelman i sin prydno. Nu hade han till andre man en f. d. smed uppe ifrån det närbelägna gamla järnbruket, och denne höll andra stämman medan Tusse själf kvintilerade och drillade uppe i diskanten utaf hjärtans grund. Emellanåt afbröt han musiken från sin egen fiol och lät kamraten fortsätta ensam, i det han ropade åt de dansande med sin genomträngande näston:

»Dabba på där, pojkar och jädter! För där jag har glidit ut ded här dadsed, så vill jag ha' bej edd tår på tadd! Hejsad! Stabpa i bara så det hörs att di har klackjörn i stöflorda!»

Och det läto inte kavaljererna säga sig två gånger. De stampade i af hjärtans grund så att allt tröskdammet från i fjol steg upp i täta moln och lade sig som en grå slöja öfver de svettiga parens ansikten, och i bondjäntornas täta hårluggar fäste sig ur sin hvila uppskakade agnar och boss, tillika med ett och annat urtröskadt ax, som af de icke dansande drängarne kastades in från loggolfvet på andra sidan, där utskänknigen försiggick vid skenet af en talgdank, som stod på sned i en trasig lykta, hvilken, med det suveräna förakt för all möjlig försiktighet, som i allmänhet utmärker dansande landtfolk, var placerad midt ibland en hel binge med halfsöndertrampade halmkärftar.

Bland flickorna från trakten utmärkte sig i synnerhet två för mindre vanlig fågring, fastän de sins emellan voro så olika som möjligt. Den ena var en lång, smärt, rundhöftad flicka med stora blå ögon och halfjust hår, som

krusade sig så ostyrigt i pannan och vid öronen, och som bak i nacken var viradt om hufvudet flera gånger i en stor tjock hårkorg, i hvilken flätan under dansen börjat att sno upp sig i ytterändan, så att hårspetsarna föllo ner på halsen, hvars hvithet och fina hull och form hvilken dam som helst kunnat afundas henne. Hon hade ett ovalt, friskt ansikte med rak näsa och en stor, vacker mun med hvita och jämna tänder, som lyste som stora pärlor mellan de röda läpparna, när hon pratade eller skrattade. Det låg någonting på en gång hurtigt och återhållet i alla hennes rörelser, och hon hade, när hon dansade, någonting omedvetet viljelöst i det sätt hvarpå hon med hufvudet på sned öfver kavaljerens axel lät föra sig fram i dansen nästan som af ett inre behof, i det hon höll ögonen nedslagna och hade ett halft löje af tillfredsställd lystnad kring den fylliga och halföppnade munnen.

Den andra var mindre till växten, fylligare och starkt brunett. Hon hade små, lifliga och mörka ögon, som blickade omkring sig lika ystert och muntert när hon dansade, som när hon stod stilla. Hon var rödblommig och trind i synen, med en liten uppnäsa och en något spotskt uppkastad mun, gropar i kinderna och skälmaktiga små rynkor vid ögonen, och allt detta klädde henne förträffligt. Hon var inte så smärt om lifvet som den andra och hade brunare hals och mera utvecklade barm, och i stället för att, som den ljusa, öfverlämna sig åt sin förares godtycke, så var det hon som förde honom, tyckte man, så energiskt rörde hon sig i den något säffiga dansen. Man kunde tydligt se att hon var en flicka som visste hvad hon ville, och som nog tyckte om både att dansa och att skämta med en rask och munter pojke, men som inte lät hvarken dansen eller skämtet föra henne längre än hon själf tyckte det vara lämpligt eller tillbörligt. De stora knubbiga händerna kunde nog smekas ibland, det såg man, ty den ena låg så mjukt på dansörens axel, men den kunde nog också dela ut örfilar som kändes, det märktes tydligt på det stadiga sätt hvarpå den andra lagt sig i hans hand och höll ut bådas armar i rak linie från kroppen medan de svängde sig framåt i dansen.

Den ljusletta flickan var Östermans Anna, och den andra var Ida Vesterholm, dottern till en torpare under en af de stora egendomarna på fastlandet, fastän hon nu

hade tjänst hos kyrkvårdens uppe på ön. Annas far var skutskeppare och förde en af de större skutorna, en af dessa som hafva två försegel och topp, och som frakta ved och bräder, tegel och träkol från Väddö och Rådmansö samt ännu längre utåt hafsbandet belägna ställen, hvarför de också äro starkare byggda och bättre utrustade än småskutorna, som sällan våga sig ut längre än till Blidö och Furusund. Anna tjänade hos landthandlaren vid Kvarnån, och som dessa egentligen voro gamla stockholmsbor, fastän de nu slagit sig ned på landet, så hade flickan genom sin fleråriga tjänst hos dem fått något mera städadt och obesväradt i sitt sätt, hvarigenom hon skilde sig från de andra bondflickorna, något som man också genast kunde finna utaf dräkten, hvilken visserligen icke hade stadssnittens öfverdrifter, men likväl i ett och annat en liten dragning ditåt, något som alltid väckte de andra jäntornas afund.

Den nyss uppspelade dansen var nu slut, och en paus uppstod, medan Tusse var inne »på golfvet» och fick sin omtalade »tår på tadd». Anders och Victor, som med berömvärd stoicism hållit sig afsides från de båda flickorna, för att det skulie bli så mycket mera »söcknigt» för dem, makade sig nu fram till dem, där de stodo framme vid logöppningen med armarna om hvarandras lif och tycktes öfverlägga om huruvida de skulle stanna kvar inne eller ge sig af ut på backen för att få sig litet frisk luft.

Anders och Victor höllo hvarandra i handen och slängde fram och tillbaka med armarna under det de närmade sig, som det tycktes alldeles okunniga om att Anna och Ida stodo därframme, och Victor, som var talförare än kamraten, upphof sin röst och sade litet sludrig på målet till följe af de täta påhälsningarna vid den trasiga lyktan inne på golfvet:

»Nej se på åken! Det var schangtilt främmande, sa' kärigen när sugga' kom hin te' na hi stugan! Hä' ni 'är, flickor?»

»Har ni inte sett oss förut då?» svarade Ida näbbigt, »då måste ni allt vara skrala i ögonen, eller också har ni tittat för djupt i buteljerna därinne.»

»Det kostar fäll på hatt hinte flottisterna ä' är?» frågade Anders, i det han knuffade Anna i sidan.

»Å det ä' inte för sent än!» svarade denna kort, i det hon vände honom ryggen och tittade ut i mörkret utanföre.

»Tro det ni, hå lägg beck på så drar det!» fortsatte Victor med hänfull ton, i det han svängde sig om på klacken, hvarvid han likväl i brådskan var färdig att ramlå omkull till följe af den intagna ballasten; »men ser ni, den 'är gången hä' ni halt hifrån te få några kronpussår, jäntor, för sir ni, di får hingen permischon mera nu, hinte! Så ska' ni 'a her hen puss i kväll, så får ni hallt 'ålla te godo med hen hutåf hoss, ni, hom vi vill ge her hen, förståss!»

Och därmed ville han fatta Ida om lifvet, men fick sig i detsamma en puff för bröstet så att han hirrade till baklänges och kom öfver Anders' framsträckta ben, hvilket hade till följd att han satte sig baklänges i loggolfvet så att det sjöng om baksidan af hans tunga lekamen. Men nu rann sinnet på honom, och sedan han mödosamt kraflåt sig upp, rusade han med knuten hand emot Anders och skrek:

»Sätter du krokskank för mej, din förbaskade hynkrygg, så ska' jag ge' dej så godt higen, jag, din 'imla 'und!»

Och därmed trumfåde han till Anders ett duktigt slag med knytnåfven öfver ena armen, och nu blef denne också rasande, och så togo de såta vännerna ihop att slåss, tack vare brännvinet och det dåliga ölsinnet, och under det att de andra pojkarne kommo och slogo en tät ring omkring de kämpande, passade Anna på och drog Ida i kjolen, i det hon hviskade henne i örat:

»Usch, nu blir det bara spektakel åf! Kom så går vi ut och går ett tag i stället!

»Gå du!» svarade Ida, »så kommer jag efter om en stund!»

»Hvad ska' du här att göra då?» frågade Anna misslynt, i det hon ville föra henne med sig.

»Jo, visst ä' Victor ett nöt, men i alla fall vill jag inte att Anders ska' slå sönder honom för mig, och därför så går jag in och skiljer dom åt, när de fått trumfa på hvarann ett tag! Hvertåt går du då, Anna?»

»Jag tänkte gå ner åt sjöstrand litet,» sade Anna, i det hon tog några steg framåt ute på backen.

»Ja, jag kan fäll tro det!» svarade Ida med ett kort skrott; »men i natt får du allt vänta, din tokstolla!»

Anna svarade ingenting utan skyndade med snabba steg öfver backen och förbi ladugården, tog sedan ginväg

på en gångstig som gick midt öfver en hage full af hvitstammiga björkar, hvilka lyste så klart genom mörkret, och bekant som hon var med trakten, var hon snart inne på landsvägen som förde ner till den en knapp half fjärdingsväg därifrån belägna saltsjön, utefter hvilken en tät löfskog sträcker sig en duktig bit uppåt landet, här och där afbruten af små ängsglinter och vågformiga backklintar, på hvilka en och annan stuga låg utslängd som på måfå, utom i det afseendet att den alltid låg där det var mest ondt om skugga, något som landtbon i allmänhet tyckes ha en stor förskräckelse för.

När Anna kommit ner en bit på landsvägen, satte hon sig på en sten vid sidan däraf för att invänta Ida. Hon väntade en god stund, men när denna inte kom, så steg hon upp och började åter att med hastiga steg skynda framåt vägen, som sakta sluttade neråt sjön, ehuru denna ännu var tämligen långt borta. Mörkret, som först när hon kom ut, tycktes henne så tätt och oigenomträngligt, hade nu, sedan ögat vant sig därvid, blifvit mindre intensift, och hon kunde godt urskilja föremålen ett duktigt stycke framför sig. Litet emellanåt tyckte hon att hon såg någon lång, smärt figur komma sig till möte med raska och spänstiga steg, hon stannade då ovillkorligt med klappande hjärta och återhållen andedräkt; men så kom där ingen och så började hon åter gå framåt, och då fick hon se att det var en trädstam som narrat henne och att hon var lika ensam som förut. Ett ögonblick tänkte hon på att vända om, men så kom hon ihåg tumultet nyss därinne och de suddiga rösterna och oset af brännvinet när drängarne flåsande svängde sig i dansen, och då kände hon en sådan afsky, att hon tyckte det hon hellre ville gå om det så vore rätt i sjön i stället för ner till den, än att vända om till dansen däruppe. Ibland tyckte hon att det var någon som ropade henne, ibland att det lät som ett jammerskri af någon som var i nöd, men ropet var endast nattvindens susande i trädtopparna öfver hennes hufvud, och när jammerskriet upprepades andra gången, så hörde hon att det var en nattuggla som skrek inne i det täta skogshultet på sidan om vägen.

Emellertid påskyndade detta hennes gång, och inom kort såg hon att träden glesnade, och att emellan stammarna

skymtade fram något som, utan att direkt vara ljust, likväl genomträngde mörkret.

»Det är sjön!» tänkte Anna för sig själf, i det hon påskyndade sina steg, ty utan att egentligen vara rädd, det är aldrig en landtbo annat än inne i staden, tyckte hon likväl att det var litet kusligt att gå så där ensam i mörkret; »det var för väl att jag kom ner en gång då! Och den där otäcka Ida som inte kommer igen! Nu håller hon till godo med Victor nu, när det inte finns något bättre! Nej, då går jag hellre min väg än jag vill vara falsker på det viset!»

Och så fortsatte hon sin väg, medan tankarna kommo och gingo liksom de mörka skyarna uppe i luften, ty det hade nu börjat blåsa, fastän vinden låg ifrån land.

»Jag kan just undra, jag, om en kan lita på hvad en tocken där som Lund säger? Han är bra vacker, och så ser han så trofast ut, så nog tycker jag att man skall kunna det? Men di säger ju för jämnan att sjöfolk aldrig är att bygga på, att di har en flicka i hvar hamn som di går till uti, och att di bara kan prata stort, men aldrig bryr sig om att hålla hvad di lofvar? Åja, men sådan är nog inte han, det är jag säker på! Han sa ju, att om jag ville ta mig tjänst i sta'n te vintern, så skulle vi förlofva oss, och så fort han har tagit sin examen, så skulle han laga att han kunde bli styrman på en ångbåt och så skulle vi gifta oss medsamman! Det vore något annat till än att gå härute på bondlandet och släpa och aldrig kunna vänta något annat än släp, om en också blef gift femton gånger! Ja, nog flyttar jag till stan alltid, och se'n får en fäll si!»

Och nu stod hon nere vid stranden och tittade spejande utåt sjön, som låg där så ljus och skönjbar under den grå luften och mot de mörka, speglande stränderna. Öfver holmarna öster ut låg det en klar rand af blekrödt, som återspeglade sig i vattnet långt borta, men ifrån bergkobben midt för henne spred sig ett mörkt, långdraget återsken af den kullriga holmen nästan ända fram till hennes fötter, där hon stod på en sten innanför den glesa vassen, i hvars ytterkant några fiskar lekte. Ju längre hon såg utåt, desto klarare tyckte hon sig kunna urskilja föremålen borta på holmen. Hon tyckte att den kom så nära att hon tydligt kunde se de mörka konturerna af en

kullrig sten, som skilde sig från den glattslipade klippan, hvilken fick någon reflex af ett ljusare moln öfver sig och nästan sken borta i dunklet. Men var det verkligen också en sten? Nu tyckte hon att den höjde och sänkte sig på vattnet... var det kanske en båt? Det klack till i bröstet på henne, och hon kände huru blodet rann upp i kinderna, så att det brände om öronen. Skulle han verkligen komma ändå, den raska, präktiga gossen? Ja, då kunde hon också tro på att han menade hvad han sade, då skulle hon... men nej! Det kunde inte vara en båt, det var alldeles för litet, det där föremålet, för att kunna vara någon båt!

I ett ögonblick flög den tanken genom hennes hufvud: tänk om han kastat sig i sjön för att simma öfver till henne. Ja! Nu nalkades föremålet allt mera, hon hörde tydligt plasket af simtag och ett forsande ljud, som med långa mellanskof afbröt den djupa tystnaden därute och omkring henne nere vid stranden.

Nu tyckte hon att han var så nära att hon skulle kunna nå honom med sina händer, om hon toge endast några steg ut i det långgrunda vattnet — redan var hon färdig att våga det, då hastigt en annan tanke kom öfver henne och höll henne tillbaka: »inte hade han väl kunnat simma öfver i kläderna!» och hon vände sig redan bort för att skynda tillbaka in ibland de täta alarna ofvanför där hon stod, då hon tydligt hörde ett stönande, och när hon vände sig om så var det mörka föremålet borta.

Då fattades hon af en isande förskräckelse, som nästan förlamade henne helt och hållet. Hon uppgaf ett rop, som gällt skar igenom nattluften och gaf eko midt öfver fjärden mot den hvitkimrande klipphällen, och utan att tänka på annat än att simmaren kunde vara han och att han kanske nu kämpade om sitt lif med de trolösa vågorna, skörtade hon upp sina kläder, kastade beslutsamt af sig skor och strumpor och skyndade ut i vattnet.

Redan var hon utanför vasskanten, då såg hon på nytt föremålet strax framför sig — det tumlade om som i yrsel, det dök ned på nytt — men nej, nu var det uppe igen och nu, endast några steg till och med kraftiga händer fattade hon tag om ett halfsjunket hufvud, som med hennes tillhjälp höjde sig öfver vattnet, medan ett par nakna

armar med ett krampaktigt ryck fattade tag om hennes lif och höll på att draga henne med sig ut på djupet, som endast ett par steg därifrån vidtog så plötsligt, att det hade varit ute med dem båda, om inte Anna, dubbelt stark genom den blick som visat henne den unge sjömannens bleka ansikte med ögonen slutna som en döds, hade med uppbjudande af all sin styrka fattat ett nytt tag om honom och släpat honom med sig upp på stranden. När hon väl fått honom dit upp, när hon med handen på hans bröst öfvertygat sig om att hjärtat slog ännu och han efter några ögonblick gjorde en häftig rörelse med armarna och halföppnade de slutna ögonen, då vaknade på nytt den kvinnliga blygsamhetskänslan, som hittills undanträngts af både kärlek och medlidande, och sedan hon i dunklet hunnit urskilja klädesbyltet som han bar om ryggen, lade hon honom sakta tillbaka på gräset och hviskade i hans öra: »Det är jag, det är Anna!»

»Anna!» stammade ynglingen ännu halft sanslös och utan att kunna reda sina tankar, »det är du!»

»Jag väntar där borta under träden!» hviskade hon lika sakta som förut, i det hon skyndade upp från marken, där hon legat på knä bredvid den räddade; »skynda dig och klä' på dig, så får jag bannas på dig duktiga tag!»

Och med skor och strumpor i handen skyndade hon tillbaka in bland träden, medan den unge sjömannen gjorde ett försök att resa sig upp för att fatta tag i henne, men tumlade tillbaka igen och blef liggande där en god stund, innan han återfick så mycken besinning och så mycket krafter att han kunde snöra upp sitt klädbylte och med darrande händer draga på sig det ena plagget efter det andra. När det var gjordt, steg han upp och började hoppa omkring i gräset som en galning, om utaf glädje öfver att vara i land eller för att åter bringa blodet i omlopp, vill jag låta vara osagdt, och sedan satte han bägge händerna för munnen och ropade halfhögt: »Anna lilla! Hvar är du? Nu kan jag min lif och själ gå på bal när du vill!»

Sedan han lyssnat en stund, hördes uppe från de tätaste alarna ett stycke från stranden först ett sakta pip som från en uppskrämd fågel och sedan ett halfhögt framhviskadt:

»Tag rätt på mig om du kan!»

Och med ett språng af glädje skyndade den nu helt och hållet återställde våghalsen in ibland träden.

4.

Framåt ett-tiden på natten var dansen ännu i full fart uppe på Hösättra loge, och Tusse hade just spelat upp sin allra gentilaste vals, när Anders just som han valsade förbi med en af smedsdöttrarna uppe från järnbruket och vände sitt breda ansikte mot logdörren, blef så förbluffad att han rent af höll på att dansa ikull midt på släta golfvet, då han fick se den unga matrosen, som helt ledigt lade armen omkring Anna Östermans lif och, utan att låtsa om att han var nykommen, började svänga omkring i hvirflande fart midt ibland de öfriga paren, hvilka i säffigare takt stampade på utaf hjärtans grund.

Anders tvärstannade genast, lämnade damen vind för våg midt på golfvet, där hon då lyckligtvis genast togs i beslag af en annan, som utan krus lade bägge armarna om hennes lif, ty så pass dags på natten var det ju inte så noga med uppjudningarna, och begaf sig genast af midt öfver logen till golföppningen, där Victor stod och knegade för att komma in i takten med Ida, som han nu länge sedan försonat sig med.

»'Ar du sett på fan, Victor!» ropade Anders, i det han pekade på Anna och hennes kavaljer, »'ur hi 'elsike 'ar den där kummi 'it?»

»Ja hinte vet ja't, hå hinte hangår det mej 'eller!» svarade Victor, i det han dansade åstad så att golfvet gungade.

»Ja-a, men mej hangår det!» mumlade Anders, och så hoppade han tvärt in »på golfvet» och fick sig en sup, hvarefter han fattade tag i några andra drängar, som voro där inne, och sade, i det han pekade på den dansande sjömannen:

»'Ör ni, gossar! Hom ni vill som jag, så ta vi hå smörjer hopp den där förbaskade *flottisten!* Nu 'ar Höster-

mans Hanna vuri borta hända sen 'o var helfva, hå så 'ar ho vurit sta' hå fått tag i den där beckbyxen! Vill ni vara med, så tar vi hå klår honom?»

»Ja, men det kan fäll 'ända hatt de hä flera!» svarade en annan, som var försiktigare general, »vi ska titta hetter först hutanförlögen.»

»Ja, kom så går vi hut, hå när valsen hä slut, så går jag sta hå moka gräl me'n, hå så kommer ni hå hjälper mej, så ska'n få betalt för sist!» sade Anders, som nu riktigt kände berserkaraseriet rinna på sig.

Och sedan de förvissat sig om att matrosen verkligen var ensam, samlade sig en klunga af sex, sju stycken andra drängar omkring Anders, och just som valsen var slut steg denne fram till Lund och Anna, som stodo halfhviskande i hörnet bredvid ingången, och sade försmädligt, i det han trädde bägge händerna i byxfickorna och spottade innan han började:

»Hvar 'ar du varit hå fiska hopp den där knallbitarn, Hanna?»

»Angår det dej, det?» frågade Lund spotskt, i det han ställde sig midt framför honom och mätte honom med föraktliga blickar.

»Bry dig inte om honom!» hviskade Anna ängsligt, i det hon fattade honom i armen och ville föra honom med sig åt andra sidan.

»Hä' du rädd hatt jag ska bul'ta'n mör hå't dej, Hanna lilla?» frågade Anders hänfullt, i det han närmade sig ändå mera, »så 'ar du hinte så horätt hi det! För 'ar 'an kummi 'it, så nog ska'n få sej hen blå tröja hunder kronans, det kan 'an lita på!»

»Inte utåf dej med de bena!» svarade Lund raskt, rusade i ett språng på Anders, tog honom med ena handen i nacken och med den andra bak i ryggen, lyfte upp honom som en vante och kastade honom i ett tag ut genom logöppningen och det innan de andra pojkarna hunno blinka en gång.

När det var gjordt ställde han sig med händerna i sidorna, slängde till med hufvudet, så att mössan flög långt bakom honom, och ropade med gnistrande ögon:

»Är det någon mera som vill ut samma väg, så säg bara ifrån, och fast jag har simmat hit ifrån holmen, så

inte är jag ledsen för att skicka ett par, tre stycken efter för att höra hur han mår, den där som ligger därutanför!»

Men det var ingen som vidare ville ut, tycktes det. Tvärtom började ögonblickligen en reaktion göra sig gällande till matrosens förmån. Den fysiska styrkan imponerar alltid, i synnerhet på naturmänniskor sådana som dessa, och när de nu till på köpet fingo höra att han simmat ifrån holmen och till fastlandet och ofvanpå den motionen kunde ta ett sådant kragtag, så fingo de genast en ogemen aktning för så bastanta kroppskrafter, och när Anders efter en stund kom in tämligen slokörad, så fick han till sin stora förvåning och förargelse se sin rival omringad af både karlar och jäntor, och i stället för att han trodde de skulle rappa på honom friska tag, så tryckte karlarna hans händer och jäntorna klappade honom på axlarna och ryggen, allt efter som de kommo åt, och själfvaste Victor stod midt framför honom med Ida bredvid sig, och han hade ett glas i handen och hon en butelj, och skänkte i åt honom en stor sup, under det Victor ropade:

»Ja si det säger jag, så *floktist* 'an hän hä, men det var styft gjordt, hå när 'an nu 'ar fått sej hen styrkare, så ska 'an ta mej dalern gärna få ta Hida hom lifvet hå dansa me 'na, hå vill 'an kössa 'na, så får 'an det med, för 'an hä hen lifvets gosse, det säger ja, hå den som säger hannat, den lägger jag på käften så 'an ska minnas 'et!»

»Tack ska du ha!» skrattade Lund och tog emot glaset; »styrkarn kan jag behöfva, men kyssen den tar jag helst här,» och därmed tog han Anna om lifvet; »för sir ni, pojkar, här står fästmon min, och någon annan bryr jag mig inte om! Har hon dragit opp mig ur sjön, så får hon väl också dras med mig för resten med, eller hur, Anna lilla?»

»Ja, inte vet jag om det går an?» svarade Anna med halft förlägen, halft genomlycklig blick på den raske sjömannen, som fortsatte, i det han vände sig till de andra:

»Jo så står det till, pojkar och jäntor! Det var inte möjligt te få nån permission, men, ser ni, jag hade lofvat Anna att komma, och därför kasta jag mig i och simma hit, när jag inte kunde komma öfver på annat sätt... men det höll på och bli sista gången jag tog ett simtag också, för när jag kom nära land här, så fick jag ett för-

baskadt sendrag, och hade inte Anna vadat ut i sjön och huggit tag i mig, så vete tusan om jag inte blifvit kvar!»

»Jo, det hä' schangtilt!» menade Anders, som nu började taga mod till sig igen, »hen jänta som går hå drar hopp nakna matrosor hur sjön — fy 'åken!»

»Hon skulle fäll inte vänta tills han hade fått kläderna på sig heller, när han inte kunde röra sig!» menade Ida; »och för resten va det ju mörkt, vet jag!»

»Ja, nog var det mörkt alltid!» svarade Kalle Lund skrattande, och tillade, i det han kastade en eldig blick på den rodnande Anna, som inte visste hvar hon skulle göra af sig af skamsenhet, »vi höll ju aldrig på att hitta te rätta igen under alarna där borta! Men nu ska vi dansa, pojkar och jäntor! Spela opp en hambopolkett, gamle Tusse! Klockan tre är det jag som får ge mig af igen, om jag skall kunna hinna öfver till fyra!»

»Nej si så 'åken hi mej hatt 'an nu ska be'öfva simma tebakars hinte,» utbrast Victor, glad som själfva spelmannen öfver att det var Anna och inte Ida, som hjälpt upp matrosen ur sjön och sedan inte kunnat hitta ut ur alarna därnere, »för vi 'ar båt vi, Handers hå jag, hå vi ska sätta 'onom höfver te 'olmen som ett nafs, hå vill hinte Handers vara med hom det, så får 'an frakta sej 'em bäst 'an vill, för 'är hä det jag som rider för rusthållet!»

»Nu kan 'an gärna få följa med!» svarade Anders buttert, »för si, hinte bryr jag mej hom hen jänta, som går hå drar hopp —»

»Å se så, var inte rasande nu längre!» utbrast Kalle Lund och slog sin arm vänskapligt om halsen på Anders, under det denne stretade emot af alla krafter; »inte rår Anna för att inte hon kan tycka om dig, inte! Och nog måtte du, som ä' en sån rasker pojke, kunna få dej en annan jänta, som ä' lika bra som hon!»

Och därmed gaf han Anna en blick som sade henne att det var rent af omöjligt, och Anders tittade bort åt loggolfvet till, där smedsdottern stod i sällskap med en klunga andra flickor, och så tyckte han att det var inte så dumt sagdt för att vara af en flottist, och att dum vore den som gaf sig öfver för en jäntas skull, när det fanns så många som bara stodo och väntade på att få säga ja, bara en kunde komma sig för att fråga hur det skulle vara, om inte de kunde bli goda vänner på en slump.

Och nu kommo stockholmsjungfrurna fram med vin-buteljen, som de, tack vare kaffet, sparat tills nu, och så dracks Annas och hennes raska sjömans förlofningskål under skrän och hurrarop, och Anders var den som hurrade värst, näst Victor förstås, som var strålande glad öfver att inte »Hångermanlänningen» också fallit på den idén att simma öfver »hifrån 'olmen».

När skålen var drucken, kom man öfverens om att de båda drängarna skulle taga matrosen med i båten till den lilla bergsholmen midt på fjärden, och därifrån skulle han sedan simma tillbaka till stationen, ty det kunde ju alltid hända att någon af underbefälet var ute och fiskade i den tidiga morgonen, och hur sakta man än rodde, skulle en båt ändå alltid kunna höras, antingen när den lade till eller ifrån. Och när det var uppgjordt, så klämde fiolerna till och dansen vidtog på nytt med ökad fart, och det gladaste bland alla de glada paren borta på Hösättra loge, det var nog Östermans Anna och hennes raska matros, som med ögonen sänkta i hvarandras och med händerna om hvarandras lif svängde om så sorglösa och så lyckliga, som om hela lifvet endast varit en hvirflande dans och ungdomen och kärleken det enda oförvanskliga bland allt det som tjuisar och sviker och förintas här i lifvet.

5.

Just som klockan klämtade åtta glas på morgonen, det vill säga precis klockan fyra, kom Kalle Lund simmande från bergholmen med sitt klädbylte på ryggen, och han mådde riktigt som en fisk i det morgonsvala vattnet, tyckte han, så att han gjorde sig just ingen brådska, fastän han hade den sönderbrutna klippudden alldeles invid sig. Men när han tumlat om några slag därutanför, lycklig i tanken på den förfutna nattens äfventyr, skulle han just till att stiga upp, då helt plötsligt en förvånad basröst hördes utbrista från klippan högt öfver hans hufvud:

»Hvad i sju bottenrefvade märsssegel gör du där, din himlahund?»

Kalle Lund höll på att gå till botten i förskräckelsen. Han tittade upp, och där stod en af officerarna, en liten ljuslätt och välfödd kapten, med bössan öfver axeln längs uppe på bergudden och tittade neråt med inte särdeles blidt uttryck i sitt annars glada och godmodiga ansikte.

»Gud bevara kapten!» utbrast matrosen och gjorde i häpnaden honnör i vattnet; »jag tar mig ett bad!»

»Hvad har du på ryggen då?»

»Mina kläder!» svarade Kalle och tänkte för sig själf: »Se så där ja! Adjö med öfverminören.»

»Hvarför hin håle är du ute och simmar med kläderna på ryggen?»

»Jo herr kapten — — jag tänkte — jag skulle — jag — —»

»Kom upp genast, din tusan djäfvul!» röt kaptenen, i det han gick af och an däruppe på klippan som en brummande björn, »eller också ska väl —»

Kalle Lund gick genast upp ur vattnet, klättrade som han gick och stod upp för klippafsatserna och kom fram till kaptenen, framför hvilken han stannade och gjorde honnör som vanligt.

Denne såg några ögonblick kanske icke utan en viss afund på den smidiga, ungdomliga figuren framför sig, som stod där i sin Adamsskrud, belyst af den nyss uppgångna solen, som kastade ett rödt skimmer öfver de kraftiga lemmarna, och sade sedan med kort och befallande stämma:

»Bekänn genast hvar du har varit, karl, men ljug inte, det råder jag dig till! Har du bara tagit dig ett bad?»

»Nej, herr kapten! Jag kommer från fastlandet.»

»Har du simmat öfver till fastlandet? Hvad hin håle skulle du där att göra? Dränka dig?»

»Träffa en flicka, herr kapten!»

»Är du galen, karl? Sätter du både lif och befordran på spel för att träffa en flicka? Vet du hvad det här kan kosta dig, din sakramenskade galning? Vet du hvad det vill säga att inte lyda order?»

»Ja, Gud bevara kapten, det vet jag,» svarade Kalle Lund, i det han forskande såg upp i sin förmans stränga ansikte, där han likväl tyckte sig märka vissa ryckningar

kring mungiporna, som inte bådade allt för mycket svårt oväder, »men jag kunde inte hjälpa't!»

»Ä' hon så djäkla bra då?» frågade kaptenen kärft.

»Ja, Gud bevara kapten! Det ä' hon!» svarade matrosen trohjärtadt och med den varmaste öfvertygelse; »och om det också må kosta mig hvad som helst, så ångrar jag det inte!»

»Tacka din goda tur att det inte var någon annan än jag som fick se dig!» svarade kaptenen; »och gå nu till kojs, din fan, så att du duger till någonting sedan i dag, när vi ska ut med minorna!»

»Gud bevara kapten!» svarade Kalle Lund med handen för pannan, hvarpå han glad och trygg för följderna smög sig af in bland buskarna nedanför udden.

»Lyckliga tjuvpojke!» mumlade kaptenen för sig själf med en half suck och gick öfver till andra sidan af holmen för att titta efter en andkull, som ibland brukade ligga och snattra i vassen.

Hur det bar till att Olle blef båtsman.

En skärgårdshistoria.

1.

Båtsmanstorpet låg på en löfklädd udde djupt inne i saltsjöviken och gassade sig i solskenet hela den långa sommardagen. Stugan var tämligen bra bibehållen, och emellan den och kyrkvägen, som sträckte sig nedanför skogsbrynet, låg en potatisåker, på hvilken utsädet väl kunde gå till en half fjärding eller så omkring. Utanför stugan, vid den soligaste väggen, stodo två krusbärsbuskar, ett fågelbärsträd och ett par duktiga åbroddsruskor, och i de låga, solgridelina fönstren såg man ett par blommande balsaminer och en skranklig geranium, hvilka tittade ut på den blommande potatisen utanför.

Bakom stugan stod ett stort askträd, och mot dess stam stödde sig ett gammalt, snedt skjul, i hvilket båtsmansänkans två får och en halfvuxen stut broderligt delade rum med hvarandra under vintern; nu voro de ute och betade på skogen och hade inte på ett par månader visat så mycket som en skymt af sina värda personligheter. Det kunde väl hända att man någon kväll hörde tackorna bräka litet ängsligt och såg dem skymta fram uppe på bergskammen inne i skogen; men det var bara mot nordanväder, och stuten var aldrig med dem; han tycktes inte vara känslig för vindombyten. Bakom asken och skjulet sluttade backklinten tämligen brant ner emot sjön, där en

bristfällig båtbygga sträckte sig utåt ett par famnar för att lämna skydd mot nordan åt en gammal söndrig skötbåt och en ännu äldre fisksump, hvilka lågo helt vänskapligt bredvid hvarandra mellan bryggan och stenhällen, och nästan alltid småknuffades och gnällde eller knarrade, liksom ett par gamla supbröder, när de arm i arm försöka att hålla sig så stadiga som möjligt.

Uppe på backslutningen ofvanför bryggan stodo de lutande och maskstungna nätgistorna i rad, som ett halft dussin malätta rekryter, hvilka inte äro så noga med rättningen sins emellan, utan egentligen mera tänka på att göra nytta hvar och en för sig. Litet till vänster om bryggan, där stenstranden var mindre brant och där en grönskande gräsmatta sträckte sig ända ner till vattenbrynet, midt för en liten vassrugge, som stod ett par famnar ute i sjön och nickade åt strandhafren och de halftorra grässtråna, fanns ett annat litet skjul som stödde ryggen mot gärdesgården, hvilken afslutade torpets ägor åt denna sidan. När man såg närmare på det lilla skjulet, så befanns det att det bestod af en gammal båtakter, som på ena sidan var påspikad med några sluttande brädlappar och på den andra ännu hade relingen kvar, men ur hvars botten, som nu utgjorde skjulets tak, några af borden voro borta och nödortfigt ersattes af några gulnade grästorfvor. Därinne bodde grisen, och för att han inte skulle böka upp själfva backen, hade han fått en liten fyrkantig gärdsgårdsbit omkring sitt sommarnöje; men ut i sjön kunde han gå så mycket han behagade. Det var en liten glad och treflig, svartfläckig gris, hvars ljusröda tryne litet emellanåt stack ut mellan gärdsgårdsstängerna, dem han lyfte på här och där, under det han lät höra ett fundersamt grymtande; antingen det nu var för att bättre kunna se på utsikten, eller om han hade några illsluga spekulationer på backen, som han inte fick röra. Både den stora och den lilla gärdesgården gingo inte längre ut i sjön än att han mycket väl kunnat komma omkring bägge två, i fall han inte haft en viss medfödd vattuskräck att kämpa emot. Men det hade han nog, och det var väl också den svagheten som gärdsgårdsbyggaren hade tagit med i räkningen.

Utom den stora asken funnos på backen några rönnar och ett par halfvuxna björkar samt längre åt sidan en stor, tvådelad tall, som reste sig högt öfver de andra

träden och såg inte så litet rak ut därför att han hade två kronor och de andra bara en. Emellan sig och de andra träden hade han ett helt, tätt snår af enbuskar, hundtörne, berberis och slånbuskar, samt längs ner mot sjön några knotiga alar som höststormarna vridit i riktiga spiraler, och i hvilka snöskator och koltrastar skrattade hela hösten igenom, alldeles som om det varit högsommar. I snåret klättrade mesar och små hackspettar, och en och annan grönfink eller hämpling satt ibland på toppen af någon af buskarna och tittade nyfiket på en stor, grå katt, som merendels satt halfvägs uppe i talklykan, synbarligen försänkt i några lukulliska betraktelser öfver smaken på färsk kramsfågelstek; åtminstone blundade han och slickade sig om munnen, som gamla läckermunnar pläga, när de i fantasien smörja sig med något godt. Emellanåt gjorde han nog ett och annat vågadt skutt för att komma åt sin drömda lycka, men för det mesta misslyckades jakten, att döma efter hans totala försvinnande efter skuttet och de skallande skrattsalvor dem snöskatorna sände efter honom när han lomade af uppåt potatisåkern. Men det hånet finga sorkarna och mullvadarna dyrt betala, ty sådana kom han ofta bärande med, och dem släppte han inte därför att de inte kunde flyga — ånej, sådan kostföraktare var han inte.

Midt framför backen skar saltsjöviken in emellan den milslånga ön, som torpet låg på, och en liten skogbevuxen holme med branta stränder som låg på vakt utanför, och där den slutade låg ett litet lågt skär med två tallar och några albuskar på, och en bred vass sträckte sig mellan skäret och holmen och sedan långt ut på andra sidan om den, där den stora ön svälde ut i en låg, skogbevuxen udde, öfver hvars yttersta spets man såg fjärden utanför och sedan fastlandet på afstånd. På högra sidan var utsikten friare. Där såg man fjärden större, fastlandet fjärrare. Små, löfklädda holmar lågo kastade här och där som grästufvor på den vida vattenytan, och längs till höger öppnade sig stora segelleden utåt Furusund, och det ytterst belägna landet hade en blå slöja öfver sig, mot hvilken ångbåtar och segelfartyg afteknade sig så skarpt, som om de varit uppritade med kol.

Såg man stranden med båtsmanstorpet ute från sjön, så låg det där som ett sannskyldigt litet paradys på sin

branta udde, med den ljusgröna potatisåkern och den lilla, ljusare ängslappen mellan sig och den mörka, allvarliga barrskogen, som höjde sig tämligen brant på andra sidan kyrkvägen. Mellan skogen och den stod på slutningen en förtrupp af raka, hvitstammiga björkar, blandade med aspar, och deras gråaktiga grönska stack af så vackert mot grannarnas mera djupmättade färg där bakom. Mellan trädstammarna högre upp framlyste bergslutningarna med sin hvita islandsmossa som lätta snödrifvor i solskenet, medan bergskrefvorna lyste mörkbruna af småbuskar och lingonris. Mot aftnarna eller tidigt om morgonen när det var lugnt, återspeglade det klara vattnet i viken allt detta i långa, ljusvattrade linier, hvilka brötos och flöto tillsammans på nytt, när vågsvallet efter en förbiskyndande ångare upprörde den lugna spegelytan vid stranden.

Det är om det torpet jag vill berätta en liten historia.

2.

Båtsmansänkan var en undersätsig, tämligen groflemmad kvinna, om några och trettio år, med askljust hår, blåa ögon och en bred, bestämd mun med utstående läppar och starka, hvita tänder. Hon hade tre barn, två pojkar och en flicka, ljushåriga och blåögda som modern, men med finare ansiktsbildning än hon, i synnerhet flickan, som var en liten vacker unge på nyss fyllda sju år. Äldste gossen var tio och den yngste nyss fyllda fem, och alla tre sågo friska och hurtiga ut, fastän de i främmandes närvaro togo på sig en blyg och försagd min, som alla bondbarn vid den åldern. När ingen såg dem, eller när de själfva inte sågo till något främmande ansikte, så kunde de väsnas i himmelssky, och mer än en gång, när de satte af i fullt språng utför backklinten ner åt båtbyggnen till och skreko som om knifven suttit i dem, kunde man godt tro att någon lifsfara var å färde. Det vill säga, så trodde

de i trakten på sommarnöje boende stockholmsborna, som i ängslig oro gingo och vallade sina barn för att de inte skulle komma för nära sjön, liksom om det egentligen skulle varit någon fara därute vid de långgrundade stränderna.

Båtsmansänkan tog saken mycket mera lugnt, antingen hon nu stod inne vid spisen och rörde i grötgrytan, eller hon var ute på potatislandet för att taga upp mat till middagen. Visst kunde det väl hända ibland, när de kommo för nära, eller när de väsnades ute på farstubron, att hon kunde slänga åt dem ett vresigt: »Håll er i styr, ungar! Ni gastar ju så en kan kuntant mista örona!» Och blef det då inte tystare, så kunde hon väl också torfva till en och annan af ljushufvuna, så att håret stod mera på ända än vanligt; men antingen slog hon inte särdeles hårdt fast näfven var både bred och hård, eller också voro de vana vid den sortens massage, ty det dröjde inte lång stund, förrän skriket var lika högljudt som nyss förut, innan det blef slag i saken. Men rena och snygga höll hon dem om söndagarna, eller när de skulle fram till gården, där stockholmsherrskapet bodde. Kom man in till henne i stugan, och barnen voro inne, så hälsade hon först sitt kärftva »Guds fred» och så snöt hon dem, den ena efter den andra, och filade näsan och kinderna med trasan, så att de skeno som små kopparkastruller i synen, när de kommo fram för att ta den besökande i hand; och »bocka dig nu, Magnus,» eller »nig vackert för främmat, Karin,» eller »titta inte under lugg, Anders lille, när du ska' hälsa på folk,» voro de vanliga, oupphörligt upprepade förmaningarna, af hvilka den sista egentligen var den som inte var öfverflödig, ty nog skall Gud veta att de bockade sig och nego och tittade under lugg med, när de fingo sikte på en.

Det var fattigt, men snyggt inne i stugan, och det var sällan att det inte var en väfstol i gång uppe vid fönstret, eller en spinnrock som surrade borta vid spisen. Mellan sängen och fönstret stod en gammal sjömanskista med blåmåladt lock och röda utsirningar både på locket och på sidorna. Ett par stolar och ett omåladt bord som kunde skuras, utgjorde den öfriga möbleringen. Kammaren innanför stugan var liten och trång, och inne i den bodde en ofärdig skomakare, som hade fullt upp att göra med

skolagning för traktens både bönder och herrskap, och han kunde godt betala sina tjugu riksdaler om året för husrum och vedbrand, och ändå på köpet laga skodonen åt både mor och barn, när den årstiden kom, då man inte kunde springa barfotad längre.

»Så det var riktigt en god sak te' ha' skomakarn boendes hos en, när en inte behöfde kammarn själf, och när han te' på köpe var både nykter och rejel och aldrig kunde komma ut och svira, efter som han var lam i bena,» menade båtsmansänkan; »och när det var riktigt svårt väder om senhöstarna, så kunde en ibland få'n med sig te' ta' opp strömmingsskötarna och siknätena, för si armarna de var nog bra, och bara en fick'en ner väl i båten så kunde han ta' i värre med årorna om det behöfdes, för si armarna va' nog golika, fast bena va' vissna på'n, stackare!»

För resten var skomakaren en glad själ, som hvisslade och sjöng dagen i ända, och som hade den egenheten, att när man kom till honom med något arbete, så hade han först aldrig tid att åtaga sig det, »det var då rakt af omöjligt, kan kunde väl inte fläka sig heller;» men slutligen lofvade han då af gunst och nåd att göra det färdigt om en vecka, och så fick man igen det dagen därpå, ordentligt lagadt och för ett sjungande pris.

Han hade varit god vän och bekant till båtsman Rask i lifstiden, och därför, när denne en svår ovädersnatt i oktober gick öfver bord ute i Nordsjön, där han var ute på kommendering med korvetten Gefle, som skulle neråt Medelhafvet på en fyra månaders expedition, så flyttade han in till änkan, efter som det nu var så lyckligt att hon fick behålla torpet, fast mannen var borta. Han kunde ju alltid vara till något gagn, mente han, och de tjugu riksdalerna han skulle betala för sig, de var nog bättre att ha' än att vara af med, när man satt där som en stackars änka med tre småttingar.

Det såg mörkt nog ut i båtsmanstorpet, när underrettelsen om mannens död kom dit ett par månader efter sedan olyckan hade tilldragit sig. Äldste gossen var då inte mera än sex år, och den yngste hade nyss kommit till världen, och änkan var ännu inte riktigt kry efter den resan. Inte som hon frågade mycket efter att få ett barn, det var ju en naturlig sak för en stark och frisk människa,

men dagen efter gossens födelse blåste det eu stickande storm, och de hade simpnät ute, som hade legat ett par dar, och för att inte redskapen skulle förloras, så måste hon upp ur sängen och ut på sjön för att ta' upp dem, och då måste hon ha' förlyft eller förkyllt sig, nog af, hon blef sängliggande ett par, tre veckor efter den betan.

När dödsbudet kom, så var hon uppe längesen, men inte var hon riktigt så stark som förut, och därför tog det väl henne hårdare än hvad det annars skulle ha gjort. »För Herre Gud, en båtsmanshustru som har man sin ute på sjön, hon får nog vara beredd på te' höra att han är borta, och inte får hon väl tappa vantarna för det, för vi ska' ju alla dö, vet jag,» sade hon själf en tid efteråt; »och fick en bara sitta kvar på torpet, så alltid blef det väl någon råd för mig och barnungarna.»

Men det var inte så godt att få det, för naturligtvis skulle de ha en ny båtsman, bönderna, i stället för den som gått förlorad, och då var det väl att ge sig af till Michaeli, om man kunde få stanna kvar så pass länge. »Det fanns nog ett sätt, förstås, att inte direkte behöfva svälta, och det var att få barnen utplanterade i socknen på fattighjälp, och att själf ta' sig tjänst någonstans antingen på fastlandet eller på ön, men det var nog inte så roligt det heller att slänga barnkräken vind för våg, och att själf börja på och komderas af andra, när en nu varit van vid att få styra och ställa för sig själf i så många år.»

Och hon grundade och tänkte hela vintern och våren på hur hon skulle bära sig åt, men ingen utväg kunde hon få tag uti, och bönderna, som skulle hålla båtsman, de lade sina hufvuden ihop för att kunna fundera ut något sätt att hjälpa henne. För de hade alla tyckt mycket om båtsman Rask; det var en duktig karl som kunde med hvad som helst, som aldrig smakade brännvin, och som, när han hade fritid, hjälpte dem öfver lag och så långt han hann med både slätter och tröskning och med höstplöjningen med, och det var minsann rart att få hans starka armar till hjälp i det, när det hade varit lång torka och åkern låg skarp och hård som en stenbotten för plögen.

»Om en bara kunde få tag i någon ogifter karl, som ville bli båtsman i Rasks ställe och låta änkan behålla

torpet,» menade gubbarne, »men 'ocken vill fäll gå in på det, nu när di har tockna höga arbetslöner och kan gifta sig nära nog hur unga som helst?»

3.

En vacker dag på vårsidan — det var väl så där i slutet på april, och ångbåten hade nyss börjat gå utåt yttre skärgården — kom det en ung sjömansklädd karl gående ifrån bryggan längre bort, den som hörde till gården på hvars ägor båtsmanstorpet låg. Han kunde väl vara vid pass ett par och tjugu år och var lång och smidig till växten, och snyggt klädd var han med, så man såg nog att det inte var någon vanlig stackare som var ute och sökte arbete. Håret var mörkt, och likadant var skägget, som på sjömansvis växte långt under hakan, men var rakadt på öfverläppen och kindbenen. Han hade ett par djupliggande blå ögon, som tittade fram litet hvasst under den bredskyggiga hatten, och i handen bar han ett litet knyte, omlindadt med en storblommig silkesnädduk. I munnen höll han en liten mörkbrun pipsnugga, som han rökte med korta, smackande drag, och en mörkblå kavaj räckte honom knappast ner till knäna, där den nästan möttes af skaften till ett par vida sjöstöflar, som voro dragna utanpå de gråskäftade byxorna. När han kom fram på vägen midt för potatislandet, tittade han hän till stugan, från hvilken middagsröken steg upp i blåa ringlar i den klara vårluften, därpå tog han ett raskt skutt öfver diket, som nu var fullt af vatten från snösmältningen uppe i skogen, och så gick han med stora, kraftiga steg midt öfver det våta potatislandet direkte upp till stugan. Den sexårige Gustaf, som stod barhufvad ute på farstubron, fick inte förr sikte på honom, innan han gaf sig till att skrika som en gast och satte af som en pil in i stugan till modern, som sysslade vid spiseln, medan hon med ena foten skötte vaggan i hvilken den yngste låg.

»Hvad gapar du efter, pojke?» ropade modern förargad, för hon hade nyss fått den yngste i sömn, och lilla syster tog sig också en tupplur borta på sängen, »du ska' fäll väcka syskona, kan jag tro!»

»U-uh!» grinade Gustaf, »det kommer en karl ute i lande'!»

»Nå än sen då? Han lär fäll inte äta opp dig, kan jag tänka!»

»U-uh!» fortsatte Gustaf, som inte tycktes allt för säker på motsatsen.

»Guds fred!» hördes i detsamma en klar och hurtig röst från dörren, och den sjömansklädde vandraren steg in.

»Tack!» svarade änkan i det hon såg på honom med ett mönstrande ögonkast, »sitt ner, vet jag.»

»Jag tror gossen blef rädd för mig,» sade den nykomne i det han steg fram och satte sig på en stol emellan dörren och fönstret, där väfstolen stod.

»Jaa, en ser så sällan någon främmande, som kommer gående,» svarade änkan, och i det hon vände sig till Gustaf, som stod och höll henne i kjolen, fortsatte hon uppmunrande, »gå fram nu och hälsa på främmat, Gustaf lille! Du ska' fäll bära dig åt som folk, vet jag!»

»U-uh!» grinade Gustaf och kröp öfver på andra sidan.

»Det är då mindre att undra på att inte pojken känner igen mig,» sade den nykomne, i det han lade pipan ifrån sig på väfstolsbrädet, »när inte mor hans gör det.»

»Känner igen?» frågade änkan i det hon släppte slefven, som hon rörde i vällingsgrytan med, och kom fram ett par steg, troget åtföljd af Gustaf, som inte släppte sitt tag; »hur skulle jag kunna känna igen den som jag aldrig har sett förr?»

»Må tro det?» svarade karlen leende, i det han tittade småslugt på henne.

»Ja, för det kan fäll aldrig vara...? Nej, det är då rakt omöjligt att det kan vara...?»

»Olle? Joho men si, så är det ändå!»

»Å herre jestandes! Är det Olle! Lilla pojken, som var så enveten och aldrig kunne tåla mej, när Rasken och jag var fästefolk i världen?»

»Jojo, liten blir stor han också, ska' svägerskan se. Ja, god dagen då och tack för sistens.»

Men nu började änkan på att gråta och fattade inte den framräckta handen. Hon gick bort och satte sig på en pall framme vid sängen, och med förklädet för ögonen satt hon där en god stund, vaggande fram och tillbaka, och grät tyst. Gossen släppte hennes kjol och stod undrande midt emellan henne och spiseln, i det han själf alldeles tvärt slutade upp med att gråta, och nykomlingen steg upp och gick fram till fönstret vid väfstolen, där han harsklade sig duktigt ett par gånger, medan han tittade ut på det gråa potatilandet.

Det blef en tämligen lång tystnad inne i stugan, och några djupa snyftningar från sängvrån blandade sig med hostningarna borta vid fönstret. Men så kokade grytan öfver, och då sprang änkan upp från pallan och drog undan ett par af de brinnande vedträden, och när hon hade fått vällingen inom sina bräddar igen, så var det som en befrielse, tyckte hon, och så kunde hon gå fram till fönstret och ta svågern i hand och önska honom välkommen hem igen, för han hade ju varit ute på långtur sedan hon såg honom sist.

Och så talte de om mannen och brodern, och svågern hade nog varit ute för samma storm han med, men han hade fått den nere i Spanska sjön, han, och då hade den väl blåst af sig det värsta, mente han, för de hade bara förlorat fockmasten på barkskeppet, och ingen hade fallit öfver bord där, fast ena lättmatrosen hade fått sig en spira midt i skallen, så han måste då på lasarettet, när de kom ner till Lissabon, men nu var han kurant igen och skulle inte få något ondt af det för framtiden, trodde doktorn.

Och nu var vällingen färdig, och så åt man den med litet salt strömming och potatis förut, och då hade lilla syster vaknat, och ur knytet med silkesnäsduken hade Olle tagit fram några stora pepparkakor från Stockholm och ett halfstop spanska nötter, som han hade gömt från resan, och medan barnen knäckte dem med en tegelsten emot spishällen, tog skomakaren fram ett halft skålpund kaffe, som han hade fått af klockarfrun för det att han lagat hennes bottiner, »så att det såg ut som det varit gjordt på Dronninggatan», efter hvad hon själf påstod, och änkan satte kaffepannan på elden. Sedan gick man in i kammaren, »för en kunde inte prata i fred, medan de där välsignade nötterna smällde och knastrade,» menade Olle

och det tyckte änkan med, och så tog hon upp lillen ur vaggan och lät honom dricka litet, medan hon satt och hörde på hur karlarne pratade.

»Ja, hur ska de nu gå med torpet?» sade Olle slutligen, sedan de talat om både ett och annat.

»Det blir nog te gå ifrån det, förstås, när hösten kommer,» svarade änkan litet tungt, i det hon drog igen om bröstet på sig och lät den otörstige lille ligga kvar på armen, »men hvad ska en göra.»

»Ja, det är ett elände rakt,» menade skomakaren, i det han slog sig på det lamaste benet, som låg visset och skrumpet under honom, »det är då visst och sant, det! Det värsta ä' att jag får lof te ge mig äf, jag med, kan jag tro!»

»Å, di som kommer efter kan fäll behöfva tjuge riksdaler om året, di med,» sade båtsmansänkan, »så nog lär fäll mäster få bo kvar alltid.»

»Ja, gifve det vore så väl!» suckade skomakaren, i det han gned sig på det andra benet.

»Det skulle väl kunna hända att svägerskan fick bo kvar, hon med,» sade Olle efter en paus, i det han tittade ut genom dörren på barnen, som nu började se på honom litet förstulet, tack vare pepparkakorna och nöterna; »det vore väl inte alldeles omöjligt, tänker jag.»

»Jag kan just undra hur det skulle gå till, jag?» frågade änkan, i det hon vyssade den minste.

»Ja, det finns då bara ett sätt, inte annat jag kan se,» svarade Olle långsamt, i det han tog upp pipan ur bröstfickan på kavajen och en tobaksstrut ur ena ytterfickan, »och det vore att få en karl i ställe för bror min, som ville bli båtsman efter honom.»

»Utan te få torpet?» frågade skomakaren misstroget, i det han började sno en becktråd.

»Ja, vore han ogift, så hvad skulle han med det och göra?» svarade Olle.

»Jag kan undra hvar en tocken skulle finnas,» sade änkan litet bittert, »som ville göra det för en fattig änka med tre barn?»

»Å kors, om hon gifte om sig me'n, så —» kastade Olle fram, i det han spände ögonen i henne.

»Giffta om sig med en ung karl, när en ä' vid mina år och har haft en så bra karl som jag?» sade änkan

hastigt, i det hon tryckte den lille intill sig, »och ge di här kräkena styffar, och få en som piska och slog både mej och dom? Nej, då ä' det bättre te bli fattighjon, hur svårt det än må vara för rexten.»

»Menar svägerskan hvad hon säger nu?» frågade Olle, i det han såg stadigt på henne som förut.

»Ja, det menar jag visst, det. Om det vore en gammal karl, som vore hederlig och beskedlig, så kunde det fäll vara vån te att jag gjorde't för barnena, men kronan vill ha ungt folk, den, och lika barn leker bäst, det har jag sett en gång förut, jag.»

»Då vet jag inte mer än ett sätt,» återtog Olle betänksamt.

»Hvad skulle det vara då?» frågade änkan, i det hon makade sig närmare skomakarbordet, där de båda karlarnes sutto.

»Ja, det är jag nyfiken att få höra med,» försäkrade skomakaren, i det han slutade upp att sno på sin becktråd.

»Jo, det är väl det, att jag går åstad och blir båtsman, så får svägerskan behålla torpet åt sig och barnungarna,» svarade Olle lugnt, i det han tände på sin pipa.

4.

Det blef först aldeles tyst inne i kammaren, och se'n började änkan på att tala om hur galet det skulle vara för en ung karl som Olle, som redan hade varit flera år ute till kofferdis och som kunde bli styrman, bara han läste aldrig så litet; och inte skulle han kasta bort sin framtid för hennes skull, det kunde då aldrig hända; förr skulle hon »ta barnena med sig och ge sig åf på eviga fläcken».

Men Olle höll i sig och sa att det var bara därför han hade kommit hem till ön, och han hade redan varit uppe på Skeppsholmen och talt vid befälet, så nu kom

det bara an på bönderna, om de ville ha honom, och det kunde han väl aldrig tro annat, för han var ju en rask och frisk karl, och ta i kunde han, om det kom därpå an.

Ja, det tviflade ingen af de båda andra på, och nog skulle bönderna vilja ha honom, för visst voro de om sig annars, förstås, men se alla tyckte om Rasken, och de hade då sagt, att om de bara visste någon ogift karl, som ville låta änkan behålla stugan, så skulle de gärna ta honom.

Och så blef det då beslutadt att han samma eftermiddag skulle ge sig af ut och tala med de närboende, och så skulle han dagen därpå tala med dem som bodde längre bort. Men innan han gick på eftermiddagen, så talte änkan med honom ännu en gång om att han skulle tänka sig väl för, innan han gick och gjorde en token uppföring för hennes skull, för det skulle hon då aldrig kunna bära, om hon visste att han gick och stängde sin egen väg för att hjälpa dem.

Men då blef Olle arg och sa helt kort att det angick inte henne, för han var sin egen karl och visste nog hur han skulle ställa för sig, utan att kvinnfolk behöfde lägga sig i saken. Och ville hon inte stanna kvar i stugan, så kunde hon få ge sig af bäst hon gitte, men båtsman skulle han nu bli, det hade han satt sig i sinnet på, och barnen skulle stanna kvar i stugan, om han så också skulle skaffa främmande folk som skulle ta vara på dem, för hans brorsbarn skulle inte behöfva ta emot någon fattighjälp så länge han kunde röra armarna, det kunde hon då sätta sig och skratta åt, det skulle han säga henne.

Och därmed gick han sin väg och gaf sig af till närmaste bonde, där han blef tämligen snåft mottagen i början; men när han först hjälpt till med att lyfta upp ett vedlass, som hade stjälpit i en grop just utanför gårdesgrinden så blef han bjuden på en kopp kaffe, och när han hade sagt sitt ärende, så klädde bonden sig i hufvudet en stund, och så titta han på mor, och mor titta på honom och slog i en påtår åt Olle, som hon tyckte såg hygglig ut, och så sa bonden slutligen »att inte hade han något te märka på't, om bara de andra ville ha honom te't, förstås». Och så frågte Olle, om han fick säga det beskedet när han kom till den nästa, och det fick han då lof till.

Men just när han hade tagit dem i hand och skulle gå, så utbrast mor, där hon stod vid spiseln och tydligen hade några djupa funderingar för sig, i det hon vände sig om mot far, som satt borta vid bordsändan framför fönstret:

»Ja, men om han nu vill gifta sej själfver då, hur ska det då gå?»

»Jag gifter mig aldrig,» svarade Olle buttert.

»Hvartör så det då?» frågade bondmor nyfiket.

»Nej, jag tål inte kvinnfolk!» svarade Olle, i det han gick emot dörren och slängde hatten på hufvudet.

»Å aldrig heller?» utbrast mor förbluffad. »Hvad har di då gjort en för slag?»

»Inte ett fnask,» svarade Olle; »det är bara det att jag inte kan tåla dom!»

»Ja, si det var en annan femma, det,» sade bondmor, i det hon tittade på bondfar.

»Ja-a, det var allt en annan femma, det,» återtog denne, i det han tittade på mor tillbaks; »och då är det fäll rakt ingenting som hinkar, vet jag.»

»Det tänker jag med!» svarade Olle, och så gick han sin väg med den vanliga raska gången.

»Det va allt underligt, det där,» sa bondmor och tittade efter honom ut genom fönstret.

»Hocke då?» frågade bondfar, i det han lade en nypa snus innanför läppen.

»Att'en inte kan tåla kvinnfolk, vet jag!» fortsatte mor, i det hon lutade på kaffepannan för att se om det var mera kvar.

»Hå kors, det ä' inte alla som kan med tocke frat!» svarade bondfar, i det han steg upp och gick ut för att se efter hästarna som stodo utanför knuten.

Och mor sade ingenting, hon, men nog log hon där hon stod vid spiseln, och hvad hon tänkte det behöll hon för sig själf.

Den nästa, som Olle kom till, det var själfva kyrkvärden, som bodde uppe vid en liten insjö, halfvägs till kyrkan. Han var änklings och hade en dotter, som skötte om huset för honom, och henne gick det det talet om på ön, att det var många både bönder och herremän som friat till henne, men hon var så stor på sig, så hon hade sagt nej åt både den ene och den andre. Kyrkvärden

själf var så där omkring sextio år och en tät gubbe, och han hade mycket att säga på ön, för han var riktigt »märkvärdig», påstodo de andra bönderna, och det är där på trakten det bästa och mesta som man kan säga om en människa.

När Olle kom fram till gården, satt kyrkvärden ute på farstukvisten till sin nya stuga och rökte ur en lång sjöskumspipa, för han var nu så gammal, så han tyckte han behöfde inte själf vara med och streta längre, när det inte var allt för brådt, och det var det just inte nu, för det vackra vädret hade stått sig så länge, så nog kunde en både sladda och harfva i allsköns mak, utan att han behöfde vara med.

Olle steg oförskräckt på, han, och lyfte på hatten.

»Guds fred,» sa han; »är det kyrkvärden själf?»

»Ja-a, det skulle fäll vara det,» menade kyrkvärden, i det han tittade på honom litet på sned; »hvad kunde det vara frågan om annars?»

»Jo, det var nu så,» svarade Olle, i det han klef upp på farstubron, »att han var bror till Rasken, båtsman som blef slut ute på Nordsjön, och nu ville han komma och tala med kyrkvärden om något angeläget.»

»Hå kors, var det Raskens bror? Ja, det var allt farlig skada på karl, och di hade då svårt te veta hvar di skulle få en tocken galant båtsman ifrån, som han var. Och si, nu ä' det där eländet med kärngen hans och barnunga, som fäll te slut skall komma och ligga sockna te last, och tockna har di nog åf förut,» svarade kyrkvärden.

»Ja, det var just för den delen som jag ville komma och språka med kyrkvärden, som väl i alla fall är den som bestämmer i de där affärerna,» fortsatte Olle, i det han steg fram ett par steg till.

Artigheten gjorde sin goda verkan, här som öfverallt i världen, och kyrkvärden bad honom sätta sig ett tag, och så ropade han på Lotta, dottern sin, och bad henne ta ut en mugg dricka åt dem, och när det var gjordt, så drog Olle fram med sitt ärende, och kyrkvärden hörde på, i det han drog långa drag ur pipan, som snarkade duktiga tag.

När kyrkvärden funderat en bra stund, skrufvade han på den gamla mössan, som han hade på hufvudet, och så utlät han sig slutligen långsamt och betänksamt:

»Det vore nog regalt, det, om det kunde bli stäldt på det viset, men si, det är en sak som är litet kinkig, och den får en allt fundera på, innan en kan komma te något avslut!»

»Hvad skulle det vara då?» frågade Olle.

»Jo si, det är det,» svarade kyrkvärden, i det han knackade ur pipan mot farsturäcket och gjorde sig i ordning att stoppa henne på nytt, »att när en har en ogifter båtsman, så har en ingen nytta åf en de där två årena som han å' fri från excissen, för si då ger han fäll håle att komma hem, utan tar sig hyra på nån ångbåt eller tocke där, och det kan då inte vi vara nöjda med, inte! För si, di får alltid lära sig en hel hoper smårede borta på Holmen, och det kan vi ha godt af sedan, förstås.»

»Var det ingenting annat,» menade Olle, »så skulle det inte fallera. För nog skulle han komma hem alltid, och då kunde han ju ta sig drängtjänst under ledigheten, eller också hjälpa till än hos den ene, än hos den andre, och sjön den hade han då varit på så mycket, så nog kunde han lefva den förutan. Och sen, när äldsta pojken blef oppväxt, så kunde han få ta i efter mej, och så fick di andra barnungarna vara kvar då med. Allting berodde nu bara på om kyrkvärden ville ha honom till 'et, förstås, för annars var det väl inte värdt att han försökte.»

Och det ville kyrkvärden nog, tyckte han, och så bad han Olle stiga in, och det gjorde denne, och så frågade han, om han inte skulle få bjuda på en liten risp, och det tackade Olle för och sa nej, för han begagnade inte brännvin; men ett glas öl det skulle han gärna dricka, eller en kopp kaffe, om det så skulle vara.

Och så gingo de in i salen, som var riktigt möblerad på herrskapsvis, och efter en stund kom Lotta in med en kaffebricka och satte på bordet, och Olle steg upp och bockade sig, och när kyrkvärden hade sagt henne att det var Raskens bror, så gick hon fram och tog honom i hand och bad honom vara välkommen.

Hon var en lång, vacker flicka på tjugufått eller tjugunio år och hade ett skarpt utprägladt ansikte. Det enda som inte var riktigt bra, så var det de tunna läpparna, och hon hade också det talet om sig, att hon var noga på smulorna och att både folk och få fick just jämt så mycket de behöfde, men heller inte en smul mera.

Och när kyrkvärden, sedan kaffet var drucket, vände sig till Lotta och sade, i det han pekade på Olle: »Det här blir fäll allt vår nya båtsman, det, du Lotta,» så tog hon ett steg tillbaka och stortittade på honom ett ögonblick, och så sade hon tämligen skarpt:

»Åhå heller! Så tokig måtte han fäll inte vara!»

»Hvarför det då?» frågade kyrkvärden, i det han blinkade åt henne för att få henne att tiga; men det frågade inte Lotta efter, för hon hade sitt hufvud för sig, hon.

»Hvarför det? Och det frågar I, far? Han skulle fäll vara tokig, unga karln, om han skulle gå där och släpa för hennes skull, änkans, vet jag, och barnungarna. Så dum kan han fäll inte vara heller.»

»Jo jo men,» svarade Olle stucken, i det han satte bort kaffekoppen och torkade sig om munnen, »så dum kan jag vara, jag!»

»Ja, Gu' nå' mej för honom då!» svarade Lotta och slog en knyck på nacken, så att hårtestarna framme i pannan gungade upp och ner; »men om han vill gifta sig själf då?»

»Ja-a, det har Lotta inte så orätt i, hon!» sade kyrkvärden långsamt; »det tänkte jag inte på te begynna med!»

»Jag tänker inte gifta mej!» svarade Olle bestämdt.

»Hvarför det då?» frågade Lotta, i det hon stack en sockerbit i mun och började dricka små munnar ur kaffekoppen, som hon blåste på emellan hvar mun.

»Kors, därför att jag inte vill skaffa mig något kvinnfolk på halsen!» svarade Olle.

»Ja, men han får ju änkan, vet jag,» sade kyrkvärden.

»Det är en annan sak, det!» menade Olle; »det är inte min, det!»

»Nej, det är sanning, det,» utbrast Lotta, »och då är det väl mycket surare te streta för 'na, tycker jag. För rexten, tocke där säger en alltid, när en inte har fått tag i den rätta. Kommer bara ho', så —»

»Jag tål inte kvinnfolk,» sade Olle och reste på sig.

»Pyh! Det vet jag visst!» svarade Lotta spotskt, i det hon slog en ny knyck på nacken; »jag undrar just hvad Åkerbergs Anna säger om det, jag?»

»Åkerbergs Anna?» stammade Olle, i det han satte sig ner på stolen igen och blef som en drypande blod i ansiktet.

»Ja, just Åkerbergs Anna, ja!» svarade Lotta, i det hon lyfte upp kaffebrickan; »hon går allt och väntar än, hon, och väntat har hon gjort nu i fyra år, har jag hört!»

»Ja, då får hon väl vänta då!» sade Olle med djup ton, i det han steg upp på nytt. »För se nu *vill* jag bli båtsman, om kyrkvärden vill lägga ett godt ord för mig hos de andra.»

»Det ska jag visst, det!» försäkrade kyrkvärden, som med gapande förvåning sett än på den ena, än på den andre; »men om jag begriper hur Lotta fått tag i det där —»

»Hå, det ä' fäll inte så långt te fastlandet heller, att en inte får veta hvad som händer och sker,» svarade Lotta försmädligt, i det hon tog brickan och gick ut med den.

»Ja, då har jag ju kyrkvärdens ord?» frågade Olle med handen på låset.

»Var lugn för det!» svarade kyrkvärden och tillade efter ett ögonblick, i det han klådde sig bakom örat: »Men om Rask har fäst sig vid en ann, så nog är det fäll tokigt att —»

»Det blir min sak, det,» svarade Olle kärft och tillade efter en stund: »Min och henneses.»

»Ja, det förstås, det!» svarade kyrkvärden, och så gick Olle sin väg, och efter som kvällen föll på nu, så gick han inte till några andra i dag, utan gaf sig af hemåt med detsamma.

När han kom ut genom skogen och fick se båtsmanstorpets skymta fram nere vid viken, som nu sken som bäst i den varmaste purpurfärg, så stannade han plötsligt, slog sig ner på en sten invid vägen och for med handen öfver ögonen, som om solen hade bländat honom eller som han ville stryka bort någon trolsk bild, som kommit för honom vid åsynen af den lilla stugan, omgifven af sin saftiga grönska. Sedan tog han upp näsduken och snöt sig med ett skarpt ljud, som skrämde upp en orrtupp borta i skogshultet, och sedan han harsklut sig ett par gånger, steg han upp igen och fortsatte sin väg framåt torpet.

När han kom halfvägs fram öfver potatisåkern, kom Gustaf kilande emot honom och ropade redan på långt håll, gladt, som om han känt honom i tio år: »Det ä' någon som väntar på farbror därinne! Hos mor.»

5.

När han kom in i stugan, satt där vid dörren en liten krokryggig och illa klädd gubbe, med en stor käpp, som han omslöt med bägge händerna och på hvilken han först lagt en gammal tofvig mössa. Gubben var flintskallig och hade bara en liten krans af tunt grått hår kvar rundt omkring pannan och hjässan, och ett par blodsprängda grå ögon tittade fram under buskiga ögonbryn, medan käkarna hängde slappa och skrynkliga ned på hvardera sidan om en inknipen och tandlös mun, som oupphörligt rörde sig, som om han talat med sig själf.

Olle tog ett steg tillbaka när han fick se honom, men sansade sig genast och steg fram till bordet, där han lade hatten af sig.

»Det är nån som väntar på dig,» sade änkan i det hon pekade på gubben.

»Ja, jag ser det, jag!» sade Olle långsamt och likgiltigt; »och om jag inte tar felt, så är det gubben Åkerberg borta från Malstad.

»Det slår in det,» hväste gubben med gnällande röst, i det han gjorde ett försök att resa sig.

»Sitt kvar!» uppmanade Olle kärft; »hur står det te hemma hos ert?»

»Å herre Gud, det är bara skraltigt, det,» svarade gubben, i det han ruskade på hufvudet, utan att lyfta det från händerna, som han stödde det mot; »mor ligger där nu på fjärde året, och pojken har vi då fått in på spetalet i Norrtelje, som väl ä' det, men Anna, hon ä' rask och kry hon, gu' signa 'na! Nu ska' hon allt bli glad, när hon får veta att Olle kommit igen, kan tänka.»

»Hvad kan det göra henne, det?» frågade Olle i det han sneglade bort åt spiseln, där svägerskan stod och lyddes på hvad de sade; »det lär hon inte få något godt af, tänker jag.»

»Jaså, jag trodde det, jag,» sade gubben, i det han reste på hufvudet, »och det trodde fäll hon med, kan jag tänka!»

»Ja, en tror och inbillar sig så mycket!» utbrast Olle med ett skratt som lät litet krystadt; »men den är bra dum, som litar på en sjöman, kära Åkerberg! Ny hamn, ny flicka, heter det! Hälsa han Anna, gubbas, och säg att det var längesen jag tänkte på henne! Har hon varit så dum, så hon gått och tänkt på mej, så är det rätt åt 'ena, hälsa 'na och säg det.»

»Får väl göra det då,» sade gubben tungt, i det han reste sig med ansträngning; »adjös vackert! Jag ska' fäll gå inom te kyrkvaktarn borta ved udden och se att jag kan komma öfver sjön innan natta!»

»Inte behöfs det!» svarade Olle raskt; »kom med så tar jag skötbåten och sätter Åkerberg öfver.»

»I ska' väl ha' ett gudslån i er först, innan I ger er af,» sade änkan, i det hon ställde fram ett grötfat på bordet.

»Åt ni,» svarade Olle, »jag har fått så mycket traktering som jag ville ha' hos både bonden och kyrkvärden, och jag går ner och öser ur skötbåten så länge.

Och därmed satte han hatten på sig och skyndade ut. Men gubben stannade inne och åt sin gröt med långa och betänksamma skedtag, och under det han åt, så lockade änkan ur honom att Olle och hans Anna hade tyckt om hvarann ända sen di gick och läste, och när Olle for ut till sjös, så hade han sagt åt Anna, att om hon ville vänta på honom, så skulle han komma hem som en helt annan karl, och då skulle de gifta sig, och han skulle dra' försorg om både henne och de gamla. Och väntat hade hon gjort, mente gubben, och det fast både rättarn hos brukspatron hade friat till henne, och två, tre statdrängar på herrgåln, som var duktiga och rejela karlar, hade gjort detsamma, men hon slog bara åt dom, för si hon tyckte bara om Olle, och honom trodde hon på, stackare! »Och hur jag nu ska kunna säga henne det här, när jag kommer hem, det begriper jag då rakt inte,» menade gubben, i det

han satt och tittade ner i grötfatet och torkade sig om munnen med afviga handen, innan han läste från bordet och sade tack för mat.

»Ja, gunås för det sjöfolket!» sade änkan i det gubben tog godnatt; »det var inte alla som hennes Rask, inte, för si den kunde en då lita på som gull! Men det skulle nog gå väl för Anna ändå, för hon skulle nog få fatt i den som var bättre än en sån där väderföjel,» menade hon tröstande i det hon började vagga den minste.

»Gud gifve det!» sade gubben, i det han linkade mot dörren, »men jag är rädd för, jag, att hon lägger det nog på sig, stackare. Hon är inte som di andra kvinnfolkna hon inte, som tittar åt en i dag och åt en annan i morron! Men det får fäll stå' te, kan jag tänka, det som allt annat elände.»

Och därmed gick gubben sin väg och stultade utför backen neråt båten. När han kom ner till bryggan, stod Olle där med pipan i mun; han tog ett raskt tag med bågge armarna om gubben och lyfte honom i båten, sedan hoppade han själf efter och satte sig till årorna samt rodde med raska tag utåt fjärden. Det hade nu skynt på duktiga tag, och månen steg just upp öfver skogen på andra sidan torpet och kastade en klar strimma ner i vattnet vid stranden.

Olle rodde af alla krafter, tills de kommo midt ut på fjärden, då saktade han farten och satt där nu midt emot den lutande och tigande gubben, med ansiktet klart belyst af månskenet och med blicken stadigt fäst på den gamle, som satt midt emot och hvars aftärda ansikte låg i skugga och mörker, medan månskenet gjorde de gråa testarna vid örnen ännu hvitare än förut.

»Kan Åkerberg tiga, om jag talar om för honom en sak, som ingen människa mer än han och jag och Anna får veta?» frågade slutligen Olle med sväfvande röst, som dock blef stadigare, allt efter som han talade.

»Ja Jesses, visst kan jag tiga, om det är alldeles kaf nödvändigt!» pustade gubben och tittade halfskrämd upp på sin roddare.

»Så hör då hvad jag nu säger, Åkerberg,» återtog Olle nu med lugn och stadig stämma, »och säg det inte åt någon annan än henne, och håll ord som om Åkerberg hade lofvat det i Guds hus! För det var lögn, allt det

jag sa' därinne, och jag håller åf Anna lika mycket nu, som den dan jag for, och hon har aldrig varit ur mina tankar, hvarken på vatten eller land. Men det nyttar ingenting till, ser Åkerberg, för bror min blef slut i vintras ute på Nordsjön, och nu sitter änkan där med sina tre barnungar, och hjälper jag inte dem nu, så kommer de att falla socken till last, och de' ska aldrig ske, så länge jag har en hel sena kvar i armarna, ser Åkerberg. För ser Åkerberg, när jag var en liten pojkvasker och far och mor var borta, så var det bror min som hjälpte mig och var både far och mor för mig tills jag börja' på och kunde reda mig själf. Och då, ser Åkerberg, så lofte jag och svor mig själf i mitt sinne, att kunde jag nånsin veder-gälla honom det, så inte skulle det fallera från min sida. Och nu kan jag det, och nu gör jag det också, för om jag nu går och låter göra mig till båtsman, så får hon behålla torpet, och så kan hon hjälpa ungarna fram i världen, utan att falla andra till last, och så får det gå som det kan med Anna och mig. Hälsa 'na ifrån mig och säg att hon ska' inte vänta på mig längre, och att hon inte ska' vara ond på mig för hvad jag nu gör, för jag kan inte stå te svars för något annat. Men ville hon vänta tills äldste pojken blir vuxen, så nog väntar jag, och så kan det väl ännu bli bra för oss bägge och vi kan få komma tillsammans, fast vi blir gamla på kuppen innan dess. Och nu är det sagdt, och nu skall Åkerberg ta' di här tjugu riksdalerna, som jag inte behöfver, och laga att ni får er litet te äta för vintern, och så får då Vår Herre vara med er allihop och med mig med för resten!» Och därmed satte han årorna i gång, och utan att höra på gubbens klagovisor att det var för mycket att ge' honom de där pengarne, och att Olle var tokig, om han gjorde sig och Anna olyckliga för brorsbarnens skull, förde han honom till andra sidan, hjälpte honom upp i land, och med ett »hälsa Anna och håll ord» vände han båten och rodde i stark fart tillbaka till båtsmanstorpet borta på udden.

När han kom i land och hade lagt båten fast nere vid bryggan, gick han tvärt upp till stugan, ty nu kände han sig duktigt trött. Det lyste ännu genom fönstret, och när han kom in satt änkan och vaggade den lille, som var orolig af sig, medan de andra barnen sofvo som grisar borta i sängen.

När han stängt dörren och skulle in i kammaren till skomakaren, där båtsmansänkan bäddat åt honom på golvet, sade denna, i det hon slutade att vagga:

»Hör nu, Olle, säg mig på samvete en sak, som jag funderat på sedan du for med gubben: det är fäll inte för min och barnenas skull som Olle låter flickstackarn sitta där?»

»Å, svägerskan är tokig!» skrattade Olle, i det han slängde hatten i en vrå vid spiseln; »jag har skaffat mig en ny flicka i Stockholm, och det är därför jag prompt vill in vid Holmen!» Och därmed gick han in och stängde kammardörren efter sig.

Men när båtsmansänkan klädde af sig, tänkte hon på *sin* Rask och tackade Gud för att inte han var så lätt på tråden som brodern, fast dennes lättsinne nu kom henne och barnen till godo.

Och på det sättet bar det till att Olle blef båtsman.

Yttersta dagen på Sandvik.

Ett sommarminne från skärgården.

1.

Julinatten var nästan kväfvande het. Det hade inte regnat på nära tre veckor, så att jorden var alldeles upptorkad; inte en vindfläkt rörde sig, och i nordväst låg det kvar en rödviolett strimma, efter den nedgångna solen, medan i nordost en starkt saffransfärgad rand bebådade den uppgående. Det var så stilla, att till och med asparna, som stodo tätt tillsammans i den sluttande ängsbacken, för ovanlighetens skull läto sina tandade blad hänga slappa och orörliga på de långa skaften, och så varmt att inte ens kornknarren orkade höja sitt halft godmodiga, halft missnöjda läte, hvilket annars alltid afbröt tystnaden i natten, sedan talltrasten strax efter midsommar slutat upp att sitta och prata i grantopparna.

En och annan förtidig läderlapp flaxade kring mellan träden, där myggsvärmarna lekte, och löjorna hoppade och slogo i den långsmala, grunda viken, som skar in från saltsjöfjärden utanföre. En skrakkull gled ljudlöst fram utanför vassudden, och en ensam skvaltorre satt kapprak och vände på hufvudet i toppen af en torr tall på den midt emot belägna holmen, hvarifrån han hade en ståtlig utsikt öfver land och vatten. Blott en och annan gång lät han höra ett halfhögt »plott, plott, plollolott», och så tystnade han igen och purrade upp halsfjädrarna och lade

vingarna i ordning, sedan han flaxat med dem ett par tag för att morna sig; det var skenbarligen alldeles för varmt för att spela, eller också väntade han på att få se den röda solskifvan rulla upp öfver skogstopparna, och han sparde till hennes ära den lilla smula resonansfattig musik, som han ännu kunde ha kvar i kroppen efter det ansträngande vårspelet på bar kvist.

Uppe vid gården var det tyst som i en graf. Dörrar och fönster voro tillbommade, som om det varit midt i vintern, och utanför farstudörren satt den rödfläckiga katten, som alltid brukade vara utestängd under somrnätterna. Det hettes visserligen att det var för sorkarnas och nullvadarnas skull; men Kisse själf tycktes antaga för alldeles gifvet att det var gjordt för att han så mycket fullständigare skulle kunna sätta sig öfver Kgl. Maj:ts nådiga jaktstadga för fredandet af matnyttigt vildt, och därför slutade han just nu upp med att slicka tassens, spetsade i stället öronen, steg sakta upp och smög sig snedt öfver gården, stannade ett ögonblick uppe vid grinden och strök sedan tyst och försiktigt utför backen ner åt kornvreten, där han visste att det fanns orrkull borta i skogshultet.

Under den upphöjda bodbottnen stod en spräcklig höna mycket filosofiskt på ett ben och väntade på att katten skulle ge sig af, så att hon sedan skulle få ostörd spatsera in på trädgårdslanden, som omgäfvos byggnaden, och där hon visste att man i går afton hade sått morots- och palsternacksfrö, i stället för det vårsådda, som utaf den långa torkan hindrats från att komma upp. Hon hade enkom låtit stänga sig ute på kvällen för det ändamålets skull, och medan nu tuppen och de öfriga hönsen sofvo oskuldens sömn på sina vaglar i hörnet af fåhuset, tänkte hon göra sig ett riktigt storkaläs innan det förargliga husbondfolket vaknade. Nere från svinstian hördes då och då ett belåtet smågrymtande från den instängda somamma, som af sina åtta förhoppningsfulla små befriades från den öfverflödiga mjölken i de utspända spenarna, och midt på gårdsbacken utanför det bristfälliga ribbstaketet lågo de fyra kvigkalvarna, som skulle läggas på till nästa år, och idislade med halfslutna ögon det sörpe som de på kvällen fått suga i sig, medan de på öfligt vis buffats och trängts omkring ämbaret och fått sina sedvanliga slängar af den

förtretade pigan, som aldrig kunde låta bli att gräla på de matsnåla »sibbarne».

Åt andra sidan lågo åkergårderna nedanför backen, på hvilken gården stod, och en halft genomskinlig, blåaktig ånga drog i breda sieksackstrimmar öfver de gröna fälten, hvilka började att skifta i brunt på ytan, till följd af de allt mera mognande axen. Granskogen stod rak och allvarlig som gränsvakt bakom gårderna, och en och annan fik af den blåaktiga ångan, som lyckats svinga sig upp i de högre luftlagren, hängde som en fin slöja öfver de mossiga grenarna, hvilket kom dem att synas ligga längre bort än de verkligen gjorde, medan topparna åter stodo skarpa upp emot morgonluften. Det såg nästan ut som om hela skogsramen varit kupig inåt, för att lämna rum för hela den unga förtrupp af björkar, aspar och viden, som tagit plats på åkerrenarna innanför gärdesgården.

Stod man uppe på gården och blickade ut öfver den mot sjön starkt sluttande ängsbacken, så hade man, nästan i jämnhöjd med asptopparna, ett pråktigt fågelperspektiv af öar, sund, holmar och skär samt längre bort en större fjärd, som vid horisonten begränsades af fastlandet med sina ulliga löfskogspartier nere mot stranden, sina vågiga konturer af lätt gulnande gården och sädesfält i mellanplanet, och så barrskogens spetsiga toppar längst bort mot den allt mera ljusnande norra och ostliga himlen.

Det rörde sig, som sagdt är, icke en fläkt, och den halfskymmande sommarnattens djupa frid stördes icke af något buller på närmare håll, ty svalorna som byggde under takåsen slumrade ännu, och snöskatorna nere i ängsbacken brydde sig inte om att skvattra, förrän de ätit den första frukosten nere vid sjöstranden, där de fuktiga gropparna ännu hade några maskar att bjuda på. Endast på mycket långt afstånd hördes då och då ett doft mullrande som af en aflägsen åska, fastän mycket kortare och mera afbrutet än den. En och annan gång blef det korta, plötsliga dånet något starkare och besvarades af ett hastigt klirrande från rutorna i de tillstängda fönstren; därpå hördes det svagare igen, och slutligen tystnade det alldeles för en lång stund, och den slumrande naturens svettiga hvila tycktes vara ännu djupare och mera ostörd än förut.

2.

Men bäst som det var, och det alldeles oväntadt, dånade det till igen; ett kort, skarpt ljud utan något åter-skall, och fönsterrutorna klirrade till starkare än förut, under det att en yrvaken svala slog till ett gällt kvitter i sitt bo mitt öfver farstukvisten.

Klirrandet i fönstret väckte helt hastigt mor Lotta, där hon låg och sof bredvid sin herre och man i den breda fällbänken inne i köket och drömde den förargliga drömmen att alla korna hade sinat, därför att betet hade torkat bort både i hagen och i skogsbackarna. Hon vaknade alldeles tvärt och satte sig hastigt upp i sängen, i det hon stirrade åt fönstret utan att egentligen se någonting bestämdt, såsom det alltid är fallet när man är yrvaken. Därpå vände hon sig åt mannen, som låg inåt väggen och sof tungt, liggande på rygg med vidöppen mun, i det han drog den ena duktiga timmerstocken efter den andra. »Det var Magnus, som snarka,» tänkte hon helt slött, och så tittade hon för säkerhetens skull åt fönstret en gång till; men när hon inte märkte någonting ovanligt, lade hon sig ner på nytt, knuffade mannen i sidan för att han skulle sluta upp med snarkningen, drog upp det nerfallna linnnet öfver de brunhylda, stadiga axlarna, mumlade något om »Fia, som inte hade släppt ut katten», och skulle just till att somna igen, då ett nytt, doft »bum» och ett ännu starkare »klirr» väckte henne helt och hållet.

»Magnus du!» ropade hon i förskrämd ton, i det hon på nytt knuffade mannen i sidan, »Magnus du! Vakna då! Hör du inte?»

»Hvad ä' det om?» mumlade mannen halfvaken, i det han vände sig på sidan; »ä' hon fem, klockan?»

»Jag vet inte hvad hon ä',» svarade hustrun, som åter satt sig upp i sängen och som nu mekaniskt virade ihop det upplösta håret i en knut bak i nacken, »men det var nå'n duns, som tvärväckte mig så underligt, Magnus du.»

»Det var fäll kattfan!» mumlade mannen halfsofvande och ovilligt, i det han vände sig på rygg igen, sträckte på sig och lade armarna under hufvudet; »Fia har fäll inte släppt ut 'en, kan jag tro!»

»Nej, jag tror förr att det va åska, du, för det skaka i fönsterrutorna så fasligt, så!»

»Åhå heller!» ropade mannen, nu aldeles vaken; »det var ju kontant klarblankt i afses, vet jag!»

»Gå opp och titta efter, du Magnus!» sade hustrun med ängslig röst; »gör det! Det har kanske blifvit vindvändning på nattsidan.»

Och mannen steg långsamt upp, i det han klef öfver hustruns ben, och med skärgårdsbons vanliga makliga långsamhet gick han fram till fönstret och tittade ut. Han synade mycket noga och omständligt hela himlen så långt han kunde nå, och när han vridit och vändt hufvudet åt alla sidor, sade han slutligen med smått förargad ton, i det han på nytt närmade sig sängen:

»Du måtte ha drömt, Lotta! Det finns inte så mycket som en molntapp på hela himlahalfve en gång, så mycket som jag kan si.»

»Det ligger kanske åt andra sidan!» menade Lotta, i det hon gäspade och skakade till som af en fråssa; »kära Magnus, gå och titta efter i kammarfönstret, så ä' du snäll.»

»Ä, inte ä' det nå'n åska!» svarade Magnus, som hade mycket mera smak för att gå och lägga sig igen.

Han hade knappt talat ut, förrän ett »Bum-bum!» hördes på närmare håll än förut, besvaradt af ett »klirr-irr» från fönstren och ett långdraget »knack» från köksdörren, som inte slöt igen riktigt nertill, därför att byggningen hade satt sig åt ena sidan.

»Nå, hör du nu då!» ropade hustrun allt mera uppskrämd, i det hon hastigt sprang upp ur sängen och fick tag i kjolen, som hon krängde öfver hufvudet på sig; »heller vill du nu med pådyfla mig att jag drömmer?»

»Nej, nu måtte det allt vara rejelt åska ändå,» svarade Magnus, i det han gick och öppnade kammardörren; »men hon kunde fäll åtminstone låta bli te gå om nätterna, när en syndare ska sofva.»

Och därmed gick han in i kammaren, där den gamla svärmodern och de båda barnen hade sina sängplatser.

»Nå, sir du någe moln, Magnus?» hviskade hustrun, för att inte väcka de sofvande, i det hon stod midt på golvet och knöt om sig kjolen, medan mannen gick fram till kammarfönstret och spejade utåt.

»Nej då, inte så mycket som det minsta fen heller!» svarade Magnus, i det han kom tillbaka ut i köket; »himmeln ä' klar som ett blankskuradt kopparlock hela vägen sö'r ut.»

»Hvad i Jesse namn kan det då vara, Magnus du?» frågade hustrun alldeles rådlös, i det hon knäppte ihop händerna och såg på mannen med oroliga blickar.

»Det va fäll någe annat, kan jag tro!» genmålde denne lugnt, i det han gjorde sig i ordning att lägga sig igen.

»Sof barnkräkena när du var inne, Magnus?»

»Usch ja, och mormora med! Och vill du som jag, så kryper vi te kojs, vi med, Lotta du! Nu hörs det ju ingenting mer, och när allt kommer ikring, så hörde vi kanske gale och det var bara —»

I samma ögonblick dånade det till igen, starkare än förut, men lika kort. Fönsterrutorna svarade gällare än nyss, och köksdörren sprang upp med ett långdraget gnällande.

»Nej, Magnus, det här står aldrig rätt te!» utbrast hustrun, i det hon nästan handlöst föll ner på sängkanten och höll i sig med bägge händer; »hvad i Herrans namn kan det vara för slag?»

»Ja, inte vet jag!» mumlade mannen, i det han började slänga kläderna på sig; »men det ä' fäll likast te ge sig af ut och se efter!»

Och efter några ögonblick hade han kastat på sig byxorna och västen och stod just redo att barfotad ge sig af ut i farstun, då hustrun likblek rusade upp från sängkanten och halfhviskade, i det hon hårdt fattade honom om armen:

»Kors i evigaste tider, du Magnus! Nu kommer det för mig hvad den däringa kolportörn sa i söndasse, när han predika borta vid Siksunda, och gaf sig så fasligt öfver denna världens fåfänglighet och elände.»

»Hvad sa han då för slag?» frågade mannen med sväfvande röst, under det han med afviga handen torkade sig öfver pannan; »hvad sa han för slag, Lotta du?»

»Jo, han sa att det var på världens sista tid, sa han, och att —»

Ett nytt dån, skarpare än de föregående, afbröt henne, och ett stycke af den ena fönsterrutan, som varit spräckt ända se'n året förut, föll klingande ned på köksbordet som stod framför fönstret. På samma gång lossade af lufttrycket en söndrig tegelsten uppe i skorstenen och föll genom det öppna spjället med en skarp klang ner i den tomma grötgrytan, som ännu stod kvar på sin plats vid ärilen, och innan någon af de förskräckta makarna hann säga ett ord, öppnades kammardörren och gamla mormor stod ledbruten och krokryggig i dörren med hästfilten, som hon begagnade till täcke, snedt slagen om de magra höfterna och det gråa håret i långa stripor hängande ned öfver ögon och ansikte, lik en sannskyldig Macbethshäxa, och ropade med gäll och skrällande röst, i det hon sträckte den lediga, knotiga handen emot fönstret:

»Nu har vi honom här, nu ä' han kommen, han som komma skulle för all orättfärdighets skull som öfvats hafver på jorden! Nu ska det bli gråt och tandagnisslan bland syndens barn, och de rättfärdiga ska skiljas från de orättfärdiga, och —»

»Tyst då, ert gamla skrälle, och väck inte opp barnungarna!» snäste mannen, i det han hytte åt gumman; »hvad pratar I för slag? Hocken är det som ä' kommen?»

»Det är den yttersta dagen!» ropade gumman med ihålig stämma och pekade på nytt ut genom fönstret med en så envis och ihållande åtbörd, att både mannens och hustruns ögon tvungos att följa hennes knotiga finger, och därvid sågo de till sin stora fasa och förskräckelse långt ute på fjärden ett svart, lågt, hotande föremål, som långsamt kröp fram utefter vattenytan, aftecknande sig mot den ljusnande strandlinien utaf fastlandet, och från hvars sida en skarp, kort blixtnad bröt ut med blodröd glans, följde inom kort af en dånande skräll, som långsamt rullade hän öfver vatten och land, saktades, växte till igen, slog med ett kort dån emot bergen borta i skogen och dog mullrande bort västerut ibland holmarna och skären.

»Det är den yttersta dagen!» skrek den gamla, i det hon kastade sig ner på golvet och slog omkring sig med de magra, knotiga armarna; »det är vredenes drake, som utspyr eld och förstörelse öfver den syndiga jorden, såsom

han förespårde, han, gudsmannen, som ni inte ville tro, men som jag visste skulle tala sanning. Nu kommer den söte Jesus till de rättfärdiga, men de orättfärdiga ska få brinna i helvetets eld!»

»Gud tröste oss, Magnus, hvad säger hon?» hviskade hustrun, i det hon stirrade på odjuret ute på fjärden; »och hur ska det bli med barnena våra?»

»Ja, och med hvetet, som står så vackert i år?» suckade Magnus, som var jordbrukare framför allt.

3.

Och nu dånade skräll efter skräll, och blixtn efter blixtn flammade till i den allt mera ljusnande morgonen, men alltsammans koncentrerade sig där nere på fjärden, och uppe på land var det lugnt som förut. Magnus såg och såg, och hustrun stirrade och stirrade, och ingendera visste hvad de skulle tänka; men allt efter som minuterna gingo så blefvo de lugnare till sinnes. De hade alltid tänkt sig att när den där märkvärdiga dagen skulle komma, så skulle också allting ramla knall och fall, och nu såg det ju ut som om de skulle få andrum åtminstone, och var det sista gången solen skulle tändas öfver jorden, så nog tänkte hon taga ett lysande afsked, ty just nu steg hon upp öfver skogstopparna österut och kastade hela knippen af strålande guld ut öfver både land och vatten.

Men illa såg det ut därnere på sjön! Det ena svarta vidundret efter det andra kröp långsamt fram öfver den allt mera morgonbelysta fjärden, och andra, smärre och mera snabbfotade odjur kilade fram mellan de större, ibland försvinnande i de små holmarnas skuggor och efter en stund åter framträdande i de tvära blankdagrarna, som den stigande solen spridde i långa, glänsande ränder utefter fjärden. Tätta, hvitulliga rökmoln insvepte emellanåt både vidundren och vikarna i en tjock, framvältande slöja,

som ibland plötsligt sönderslets af en ny rökcolonn, ibland slöt sig tillsammans som en ogenomtränglig mur omkring de rörliga föremålen, hvilka oupphörligt bytte plats.

Sedan Magnus och Lotta med förenade krafter lyft upp gumman, som var nästan medvetlös, och fått henne i säng igen inne i kammaren, där hon oupphörligt mumlade: »Han är kommen! Han är kommen!» — tittade de efter om barnen sofvo, hvilket de också gjorde, obekymrade om skrällarna, hvilka tilltogo allt mera, och sedan de stoppat ner täcket bättre om gossen och flickan, hvilka lågo i samma bädd, gingo de hand i hand ut genom köket och genom farstun, öppnade dörren och stego ut på farstubron, där solen just nu spelade på med den vackraste karmosinfärg och där den friska vindfläkt som soluppgången för det mesta har med sig smög sig in under det utskjutande taket och ruskade skälkraftigt i spindelväfvarna mellan stolparna, hvarefter den pustade kring de båda makarnas solbrända kinder, som om den ville fläkt bort förskräckelsen från deras annars så väderbitna och frimodiga ansikten.

När de hade stått där hand i hand en stund, så tog Magnus ett duktigt tag med sin vänstra arm omkring hustruns axel och sade, i det han pekade utåt backen med den högra:

»Nej, hör du Lotta, hvad det ä', men si yttersta dagen är det då inte, det ser jag på kalffvarna, du! Och hönsfan som ä' i trädgårdslandena! Vill du ge dig af, spräcklan där! Säg du att jag sådde morotsfrö i går afses, du, ditt förbaskade troll!»

»Låt ena gå, kära Magnus!» sade Lotta, som hirrade till för hvar gång det blixtrade och dånade därute; »men hvad tror du det kan vara för slag då!»

»Jo, det ska jag säga dig, Lotta! Det är bestämdt ryssen som har kommit för te börja krig!»

»Ja, men då ä' det ju slut med oss i alla fall, vet jag.»

»Ska fäll så håken heller! Lifhanken ska en fäll allti få behålla, och jordlapparna kan han fäll inte ta ifrån oss, så länge jag betalar mitt arrende! För resten så ger han sig nog af opp till Stockholm, för där kan han hugga sig stinn både i banken och på myntet, och då frågar han fäll inte efter oss här ute på bondlandet, vet jag.»

»Men tänk om han kommer i land och sätter eld på byggningen för oss, Magnus du?»

»Ja, då får patron på herrgåln bygga opp en ny, så det vore då inte så farlig skada på det här ruckle, tycker jag! — Men titta nu, Lotta, nu ser jag då akkurat att det ä' fartyg, du! Ser du de där masttopparna som sticka opp öfver holmen därborta? Det måtte vara ett förfärligt stort skrof, när masterna är så höga — så nog är det en ryss alltid, och de där små det ä' föll våra det, som knogar sig åf unnan!»

»Men är det inte syndigt, Magnus, att han ska komma hit och kriga, när vi inte har gjort en något? Och om han nu skulle komma i land, hvad ska vi då ta oss te?»

»Jo, ser du Lotta, då ska du och gumman och barnena ge er åf opp i skogen och ta kläder och mat med er och hålla er däroppe så länge de ä' i land, och jag stannar nere ved gåln, jag, och sir efter krittarna och lagar att de inte trampar ner rågen för mig, för det ä' allt det angelägnaste utaf alltihopa, det.»

»Ja, och så kanske di skjuter ihjäl dig för mig, det byket!» utbrast Lotta, i det hon slog armarna om honom; »och hvad ska jag sen ta mig till, ensam med barnungarna och gumkräket?»

»Å, det blir föll allti nå'n råd för det,» svarade Magnus, i det han klappade henne ett par duktiga slag i ryggen; »och du ska inte tro att jag låter skjuta ihjäl mig som en kattunge, inte! Men hvad nu då? Ser du, Lotta, ser du den där lilla svarta kanaljen som svänger i väg inåt viken därnere — det ser ut som han stäfva rakt på sjöbon — stanna här du, så ger jag mig i väg ner och tittar efter hvad han tänker ta sig te!»

»Nej, jag följer med dig, Magnus!» svarade Lotta beslutsamt, i det hon tog fatt i hans hand och gjorde sig i ordning att stiga ner för trappan.

»Tycker du det? Tänk om barnungarna vaknar, hvem ska ta hand om dom, ifall di blir rädda för smällarna? Nej, stanna du, Lotta! Jag ä' bums tebaks igen!»

Och innan Lotta hann hindra honom, hade han lösgjort sig från hennes hand och skyndade nu barhufvad och barfotad rätt ner utför ängsbacken i fullt språng, medan smällarna där nere på sjön dundrade på allt vildare och

vildare och kalffarna uppe på backen satte svansarna i vädret och började i förskräckelsen en ringdans rundt omkring ladugården, så att stickor och strå röko om klöfvarna på dem.

4.

När Lotta kom in igen i köket, hörde hon snyftningar inne från kammaren, och när hon hastigt skyndade in i rummet, satt hennes lilla flicka upprätt i sängen och grät sakta, med händerna för ansiktet. Gossen, som var ett par år äldre, sof fortfarande godt, och gamla mormor hade vändt sig åt väggen och tycktes slumra igen, åtminstone märktes inte den ringaste rörelse hos den gamla, hvars bruna, knotiga händer lågo hopkrökta utanpå filten. Modern tog upp flickan ur bädden och bar henne sakta ut i köket, i det hon jollrade med henne:

»Gråt inte, lilla Karin, det ä' inte något farligt! Kom ska Karin få se så vackra båtar nere på sjön!»

»Nej! Nej!» snyftade flickan; »vill inte si! Vill inte si! Sofva mamma, sofva mamma, vill inte si!»

Och nu fanns det ingenting annat att göra än att lägga sig, ta flickan i sin famn och försöka vyssja henne till sömn. Gång på gång höll det också på att lyckas, men då dundrade det till igen en åska där nere, och så vaknade den lilla på nytt och grät och snyftade, och Lotta önskade ryssen, eller hvem det var, så långt som vägen räckte.

»Hvarför kan vi inte få vara i fred,» tänkte hon förtredad för sig själf; »hvad har vi fattiga människor gjort di där, efter de ska komma hit och hålla väsen midt i guds vackra sommarnatt, då till och med de oskälige djuren hålla sig tysta? Har di rättighet att komma och skrämma slag på våra barnungar och sätta eld på hus och hem för oss, och finns det inte soldater som kan köra bort dom igen? Får vi inte hålla hus och stat och betala dryga

pengar för båtsman, och får inte pojkarne lära sig exera och ligga borta från jordbruket två år å rad — och hvad ska det tjäna till, om de inte kan hålla ryssen från halsen på oss! Och öfverheten, som prästen säger en ska lyda och vara underdånig, hvad har den annat att göra, den, än att se efter att såna där röfvere inte kommer och smyger sig på folk och skjuter skarpt midt i natten, så att fönsterrutorna smäller sönder och skorstenarna ramlar, och kreaturerna som går ute på bete blir vilda och ränner öfver gårdsgårdarna och spetsar sig på gårdsgårdsstörarna, och —»

Och när den tanken kom, blef Lotta alldeles utom sig af förskräckelse. Flickan hade just nu somnat på fullt allvar, som det tycktes, och hon föreställde sig då så lifs lefvande skenbarligt hur »Skönan», hennes bästa mjölkko, som i djupaste hvardagslag hade den fula vanan att antingen ligga ikull eller krypa igenom gårdesgårdarna, om hon såg att där fanns något saftigare gräs innanför dem, nu i förskräckelsen öfver skotten hade hängt upp sig någonstans och att lilla fölungen, som blef ett år i höst, kanske hade gjort sammaledes, medan fåren i förskräckelsen kastat sig utför bergen rakt i sjön, som ett par hade gjort här om året, när några stockholmare hade haft hundar med sig borta ifrån storlandet — och om det hade gällt hennes lif, så skulle hon inte kunnat stanna inne. Hon måste ut och se efter hur det var fatt med kreaturen, och hon höll just på att i farstun kasta en gammal duk öfver hufvudet, när det smälde i grinden och hon hörde steg utanför på gården.

Hon stack ut hufvudet genom dörren och blef så glad så det riktigt klack till i henne, när hon fick se att det var Magnus som kom tillbaka och hade i sällskap med sig gamla fiskarn ute på Långholmen, som var klädd i sydväst och sjöstöflar, och ändå gladare blef hon, när hon såg att de båda karlarne hade ett bredt och förnöjdt leende omkring munnen och pratade vidt och bredt om någonting märkvärdigt, som tycktes ha passerat. När de fingo sikte på henne, ropade Magnus genast, fast de ännu hade en bit kvar till byggningen:

»Nu vet jag hvad det är, Lotta du! Vi hade orätt både mormor och jag, du — för det var hvarken yttersta dagen eller ryssen som kom!»

»Nej då, låt bli det!» tillade fiskare Vesterman och valkade bussen åt sidan, i det han förde handen uppåt sydvästen.

»Hvad i alla tider är det då för ett spektakel di har för sig?» sporde Lotta och började redan bli modigare, så mycket mer som skotten nu hade tystnat, och den tjocka röken drog sig långsamt bort åt väster till, lämnande lättare flikar här och där kvar öfver uddarna och skären.

»Jo, det var våra egna, du, som har hållit simmelacker, eller hvad di kallar 'et för!» ropade Magnus muntert; »och Vesterman här säger att di har skjutit bort så många hundra fat krut, så det kan ingen människa räkna dom en gång! Och tre monitorer har di satt på grund, och en tocken där hostbåt har hoppa rakt öfver lilla skäret borta vid Stångudden, och det så hela profpällern stanna kvar oppe i stenarna.»

»Jo då, lita på det!» bifogade Vesterman tvärsäkert.

»Men hvarför i Herrans namn ska de ställa te ett tocke elände midt i natten då?» sporde Lotta allt mera förvånad; »har di inte bättre te göra än skrämma lifvet ur både folk och kritter på det viset?»

»Tyst du, Lotta, di ska öfva sig, begriper du, te's den riktiga ryssen kommer, sir du!» återtog Magnus; »och för rexten så har kungen själf varit med, du, så då har en ingenting och säga — och hvad kritterna anbelangar, så går di helt trankilt och betar oppe i kohägnan, så dom är det ingen fara med! Men efter som vi nu har kommit opp så här på tvärn, så kan du gärna ta och sätta på kaffepanna', Lotta, så får vi bjuda Vesterman på en kopp, för jag tror jag har litet kvar i puteljen sen jag var inne te Vaxholm i förra veckan.»

»Ja, vill ni vänta här ute då litet, till jag får bära in Karin igen, för hon vakna, så jag måste ta 'na in när mig i sängen,» svarade Lotta och gick in.

Karlarna satte sig ute på farstukvisten, och Vesterman började tala om den utkämpade striden, som han hade åsett ifrån början: Solen steg allt högre och högre, och ute på fjärden drogo de svarta vidundren sig allt mer och mer tillbaka åt väster, medan ute vid de ostligaste skären ett par stora, ståtliga fartyg med höga master och rökbolmande skorstenar långsamt ångade fram mellan holmarna. Vesterman pekade på den största och sade att

det var Vanadis, som nyss hade seglat jorden rundt, och de bägge karlarne hade just börjat fundera på de fasliga pengarna som all den där grannlåten kostade och undrade hvem som skulle betala dem, och om det verkligen kunde vara någon nytta med allt tocke där braskande och dundrande, när Lotta hastigt kom utspringande och ropade med darrande röst:

»Magnus du, kom in ett tag, så får jag tala med dig!»

Mannen reste på sig och gick in. Vesterman satt kvar ute på trappan och hann byta om buss ett par gånger innan Magnus kom ut igen. Slutligen kom han, och som han såg litet underlig ut, så frågade Vesterman halft nyfiket, i det han strök sig om munnen med rockärmen:

»Hur är det med dig? I har kanske inte nå't kaffe hemma?»

»Jo vars,» svarade Magnus långdraget, »men gumkräket ligger all i sängen därinne.»

»Åhå heller!» inföll Vesterman mistroget; »ho' ä' fäll bara åfdonnader, tänker jag.»

»Nej då, ho' ä' stendöd, det är säkert det!»

»Nå, det var då för väl, det!» återtog fiskaren lugnt; »ho' hade inte mycket te lefva för, stackare, och det ä' fäll lugnast som det ä', både för er och henne, tänker jag.»

»Ja, gu' värdes henne!» sade Lotta, som i detsamma kom ut i farstudörren med förklädessnibben för ögonen; »ho' tålde fäll inte vid skottena, kan jag tänka!»

»Och kan Vesterman tänka sig,» bifogade Magnus eftertänksamt, i det han tittade ut öfver fjärden, där nu de båda stora skeppen seglade fram stolta och solbelysta i all sin glans, »ho' trodde att det var yttersta dagen som kom, och det var fäll allt det som tog 'enna, tänker jag.»

»Jo jo! En tål inte så värst mycke', när en ä' gammal!» svarade Vesterman.

»Vestermans timotej.»

En skärgårdshistoria.

1.

Under hela sommaren hade jag på den stora ön där ute i norra skärgården oupphörligt hört talas om »Vestermans timotej». Den dök upp litet emellanåt, och det vid de mest olika tillfällen, både i regn och vackert väder, både i sorg och glädje, hos både gamla och unga. Den tycktes hafva blifvit ett stående ordspråk, och ju mera jag hörde talas om den, dess mera väckte den min nyfikenhet.

Första gången jag hörde den nämnas var vid strömmingsnoten, som den gamle fiskaren Blom drog ute vid södra sidan af en holme, strax utanför den långa viken, som skar långt in i Storölandet, och där det brukade stå gäddor och braxen i vassarna, när det var nytändning och luften höll sig litet mulen, med en jämn bris från syd eller sydväst, så att sjön låg in ifrån den stora fjärden utanför. Det var just en sådan dag och vid ett sådant väder, som jag hade satt mig i sumpen och lagt ut draget för att försöka få mig litet middagsfisk för hushållet, och jag hade just stretat mig upp i motvind emot holmen, då jag fick se att noten var ute och att Blom satt i sin gamla öka utanför den för att vara redo, ifall den skulle taga bottenfäste, hvilket ju händer ibland, äfven om notvarpet är aldrig så gammalt och uppfiladt.

Jag svängde upp med sumpen för att komma utanför noten, så att inte draget skulle fastna, och just när jag rodde förbi, vände gubben Blom sig om i ökan, lade handen öfver ögonen för att se hvem det var och frågade helt vänligt, i det han nickade åt mig som åt en gammal bekant:

»Nappar det någe' ock?»

»Det ska inte vara mycket, kära Blom!» svarade jag.

»Nä-nej!» återtog gubben, i det han spottade i lä öfver åran; »ho' ä' fäll inte i tage', kan jag tänka. Sjövattnet ä' för högt.»

»Nå, hur är det med strömmingen?» frågade jag efter en liten paus; »den går kanske till bättre?»

»Sträck lite på tögan, du Janne!» ropade gubben i detsamma åt en halfvuxen pojke, som satt på holmens yttersta udde och vindade den ena nottögen; »och släpp efter, du Magnus! Di förbaskade stena!»

Och därmed paddlade gubben fram till notpåsen, hvars barkflöten redan började draga sig i halfcirkel inåt stranden, lyfte försiktigt på noten hela raden utåt, till dess han fick tag i fästana, lossade den med ett par raska, vana tag och skrek sedan åt sina medhjälpare på stranden:

»Vinda på nu igen, men dra jämt, det säger jag er!»

»Nå, hur är det med strömmingen?» frågade jag på nytt, medan gubben svängde på ökan, »går den till något?»

»Hvasa?» sporde gubben med ena handen för örat, ty vi hade nu kommit något längre från hvarandra.

»Jag frågar hur det är med strömmingen?» återtog jag litet högre.

»Hå, det ä' fäll med den som med Vestermans timotej,» svarade gubben Blom och kafvade sig af inåt stranden med ökan för att hjälpa till med indragningen af noten. Det dröjde inte länge förrän den var inne, och när slutligen alla tre karlarne stodo ute i vattnet och halade in påsen, kunde jag se på den häftighet, hvarmed den hyfvades upp i notökan igen, medan gubben Blom betänksamt klädde sig bakom vänstra örat, att fångsten inte var något vidare att tala om.

Det måtte således varit något på tok med den där timotejen, tänkte jag, i det jag rodde vidare till andra udden på holmen; men som jag där verkligen lyckades

hugga mig en gädda på fyra, fem marker, funderade jag inte vidare på saken den gången.

Några veckor senare stod jag en morgonstund inne på gården framför en nyanlagd gurklist, som hade blifvit litet för sent påtänkt och som därför nu visade betänkliga förebud till en kommande missväxt. Jag stod just och öfverlade med mig själf om, huruvida det skulle vara skäl i att försöka med gödselvattning för att få de nyss ditflyttade plantorna att repa sig, eller om det inte vore mera skäl i att plocka upp dem allesammans och i stället flytta dit några blomkålsplanter, som stodo och sågo ledsna ut på ett af de sandtorra trädgårdslanden, då drängen på gården, som hade åtagit sig att hålla oss med vedsågning under sommaren, kom gående ifrån vedbacken och stannade framför mig samt efter en stunds funderande utbrast med en ton af vänskapsfullt medlidande:

»Di sir inte mycke golika ut di där, inte!»

»Nej gunås, kära Kalle!» medgaf jag bekymrad; »i vinter få vi allt vara utan saltgurkor till steken.»

»Jaja!» fortfor Kalle efter en stund; »det går allt med di där som det gick med Vestermans timotej!»

»Hur gick det med den då?» frågade jag och beredde mig på att få förklaring på gåtan.

»Jo, den gick åt skogen, den!» svarade Kalle, som om detta varit den naturligaste sak i världen.

»På hvad sätt då?»

»Ja, det vet jag då inte precis!» svarade Kalle lika lugnt som förut; »jag har bara hört att di säjer så, folke!»

Och som det i detsamma hördes matrop ifrån gården, och Kalle inte hade någonting emot att få litet i västen på morgonkvisten, så knogade han sig af upp till frukosten, och jag stod kvar lika slug som förut.

Slutligen, fram på höstsidan, när det hade regnat i fulla åtta dagar och det höga sjövattnet bådade ännu mera nederbörd, såg jag en dag min värd, nämndeman Jan Olson, själf stå borta på backen utanför hafrevreten och titta mäktat bekymrad på den täta hafren, som på eftermiddagen lofvat den grannaste skörd, men som nu låg nedslagen i långa rader och hvirflar, som om en vält gått öfver den både fram och tillbaka och i alla möjliga riktningar.

Gubben såg svåra betänksam ut där han stod, och jag tyckte det kunde vara skäl i att säga honom ett tröstande ord i hans stora bedröfvelse.

»Hur står det till, nämndeman?» frågade jag, i det jag närmade mig och slog honom på axeln.

»Asch, det ä' bara uschligt me' alltihop!» svarade han och slog framför sig med handen.

»Hur så då? Är nämndeman sjuk?» frågade jag vidare.

»Nej, inte för det, inte! Men det ä' det här elemenskadade vädre! En ä' ju inte människa te få in nånting, vet jag!»

»Å, det blir nog bättre,» tröstade jag; »barometern har stigit i natt.»

»Har han ock?» frågade gubben och såg litet kryare ut; »är det säkert, det?»

»Ja, fullkomligt säkert!» svarade jag, men förteg därvid visligen, att den hade börjat falla igen vid half åttatiden; »så nu blir det nog uppehållsväder!»

»Ja, det vore väl det — te minstingen för potatisen!» fortfor nämndeman; »för si hafren, den —»

»Tror nämndeman verkligen att den har tagit skada?»

»Ja då,» återtog gubben med en djup suck; »det går allt med den som det gick med Vestermans timotej!»

»Ja, hör nu, den där Vestermans timotej!» inföll jag hastigt, »hur var det egentligen med den? Jag har hört så mycket talas om den.»

»Har herrn? Ja, då vet herrn fäll hur det gick också!» svarade nämndeman helt kort och skyndade sig bort med långa steg, för att se om hafren hade stått sig bättre längre upp vid öfversidan af vreten, där skogshultet tog vid, och så stod jag där igen med min otillfredsställda nyfikenhet.

Strax därpå blef det inflyttning af, och Vestermans timotej blef undanskjuten af så mycket annat. Den långa vintern kom med sitt innesittande och sitt bullrande stadslif, så olika det friska, rörliga, korta sommarlifvet därute bland kobbar och skär — ett lif som man knappt hinner sätta sig in uti, förrän det redan är slut, men af hvars minnen man ändå lefver den dystra vintern ut, till dess vårvindarna börja susa i trädkronorna och bofinkarna börja sjunga sin alltid unga strof i de gamla lindarna i Humle-

gården. Då vaknar längtan efter naturen på nytt; man tycker sig höra alfågelnas muntra sång ute på den isfria fjärden och orttuppens fåtoniga, men dock så harmoniska slag ute från holmen, där han sitter i högsta talltoppen och spelar både morgon och kväll — och då vill man ut, om också med risk af en grundlig snufva och en katarr, som räcker ända framåt midsommar.

Så var det också med mig, och en vacker dag i början af maj hade jag äntligen kommit lös. Men det var inte bara för nöjes skull som jag gifvit mig af: roddsumpen var gammal och behöfde repareras, om den skulle kunna göra någon nytta under sommaren. Jag hade skickat bud till gubben Blom, som lofvat se om den, och på eftermiddagen kom den gamle fiskaren klifvande i sina stora sjöstöflar, med pipsnuggan i munnen, och vi följdes åt ner till stranden, där sjuklingen låg kvar på sitt vinterläger med kölen i vädret.

»Nå, hvad säger Blom om kamraten?» frågade jag, medan fiskaren synade honom från alla sidor.

»Ja-a, hvad ska en säga?» började han långsamt; »får inte den där sej en rejel reparation, så går det allt med den som det gick med Vestermans timotej!»

»Nå, vill Blom åta sig att laga den då, medan jag är här ute?» frågade jag och nämnde inte ett ord vidare om timotejen.

»Ja, kan fäll de',» svarade Blom: »jag har just liksom lite tid nu, så jag ska fäll komma öfver i morron bitti då. Men då får jag allt ha litet pengar te båtspik, så jag får skicka pojken öfver te handelsbon i kväll.»

»Hur mycket behöfver Blom då?» frågade jag och tog upp portmonnän.

»Ja, jag kan fäll få en krona, så får en si hur långt hon räcker,» svarade Blom betänksamt, i det han lyfte på skinnmössan och strök sig öfver håret.

»Se här, tag två, ifall det behöfs!» uppmanade jag.

»Jaja, det får fäll allt vara lite blyplåt me',» återtog Blom; »herrn ska för resten inte vara rädd för pengarna! Det ska inte gå med dom som det gick med —»

»Med Vestermans timotej, ja!» inföll jag, som nu inte kunde iakttaga någon försiktighet längre.

»Just det, ja!» svarade gubben Blom, lyfte litet på mössan och aflägsnade sig med tunga steg, under det han

mumlade nästan för sig själf: »Ja, då kommer jag fall i morgon, då!»

»Och i morgon skall jag äntligen få veta hur det var med den där timotejen,» tänkte jag för mig själf, i det jag gick upp till gården för att se om krusbärsbuskarna hade börjat slå ut.

2.

Morgonen därpå, sedan vi med förenade krafter fått sumpen omvänd och synad både ute och innan, och gubben Blom bevisat mig, att en ordentlig spikning var högst nödvändig för hans möjliga välbefinnande under sommaren, passade jag på och frågade, sedan gubben drifvit i de första två »flugvingarna», som båtspiken kallas i skärgården:

»Nå, hör nu, kära Blom, hur var det egentligen med den där Vestermans timotej? Det skulle roa mig att veta!»

»Kors, har inte herrn hört det?» frågade gubben och såg upp på mig med en hastig snedblick, som var både slug och förvånad: »det trodde jag herrn visste längesen!»

»Nej, nog har jag flera gånger hört ordstäfvet; men hvarifrån det kommit, det vet jag inte.»

»Jaa, det är allt sanning, det!» sade gubben och slog med handen i sumprelingen, som om han velat gifva bekräftelse åt sina ord.

»Hvilket menar Blom?» frågade jag: »att jag hört det, eller —?»

»Nej si, att det har vurdti ett ordstäf här på ön; det mente jag!» svarade gubben, »för si, det har det då rejelt ändå! Och det undrar jag då heller inte på, för en vådelig paschas va' det!»

»Ja, jag kan tänka det! Var det någon eldsvåda, eller hur gick det till?»

»Nä-*ej!* Nå'n ell va' det då inte, som väl va' det!» återtog Blom, i det han böjde sig ner för att räta en spik, som ville tränga snedt in i vranken på sumpen; »det var då mest snålheten, som bedrog visheten den gången. Och som det händer oftare än en tror, så ä' det fäll därför det har gått öfver te ordstäf, kan jag tänka.»

»Nå, men hur var det nu egentligen med den där timotejen!» utbrast jag tämligen otålig; »och hvem var den där Vesterman?»

»Kors, vet inte herrn det?» frågade Blom och såg förvånad upp från sitt arbete; »det trodde jag fäll, att alla människor här på ön hade reda på den, så som han låg i alla möjliga affärder.»

»Jaja, men Blom skall komma ihåg, att jag är inte härifrån ön, fast jag bott i skärgården om somrarna bortåt en trettio år.»

»Nej, det är då en sanning, det!» medgaf Blom; »och efter som han nu är dö och begrafven, så kan jag fäll gärna tala om'et, så mycket mer som änka har flyttat öfver te fastlande' och gåln har kummi' i andra händer, så det gör då ingenting te saken, förståss.»

»Nej, hvad skulle det göra?»

»Nä-*ej, nu* gör det ingenting, men hade han lefva', så hade han fäll inte villa hört talas om den där timotejen, tänker jag! Och inte talte di just om'en heller, så länge han var i tygena, för si Vesterman var en stor och grof karl, som inte va' god och tas med, när han blef på den fason att han tog te humöret, eller när han hade fått lite' i hufve' — för si, annars va' han då from som prästens blinda märr, som di plär säga.

»Men efter som nu herrn vill höra't, så ska jag fäll börja från början, och då ska herrn veta, att Vesterman hade vari' skeppare te begynna me', och på det tjänte han sej bra med pengar — si det va' på den tiden när di fyllde alla hålena borta ve Vaxholm, för att inte ryssen skulle komma opp och domdera ner slottet oppe i stan eller spränga banken som ligger nere ve Skeppsbron. Och då segla han sand värre, ser herrn, och dessimellan så tog di bullerstenar, och det va' inte så noga, om di var tre eller fyra på botten eller om skuta' var full, för sir herrn, det va' krona' som betalte — och då vet en fäll alltid hur det går te.

»Mellerti' så blef Vesterman täter på di där seglatserna, han, och hur det va', när hålena va' fulla och di inte behöfde nå'n sten vidare, så köpte han sej ett fjärndels hemman här inne på ön, och skuta den sålde han te andre man, som hade segla' me'n i flerade år, och så gifte han sej med Söderbergs Lina, som hade tjänt i prästgåln och va' en duktig jänta och hade ord och afske' med sej, och det så det hurra eftert ändå! Och ta i, det kunde han, och jola den skötte han som en hel karl ändå, och det fast han inte var lat på fisket heller, ocke det än var, utan skötarna dom la' han bå' bitti och sent, och vinternoten den var han me' om och hade del i bå' här och där, och alltid blef det en slant förståss. Men si, det va' en sak med Vesterman, som rakt ingen människa kunde bli klok på, och de va' det, att han ville avslut inte in te stan på villkor, utan va' de någe di skulle sälja eller va' det någe di skulle ha, så endera fick hustrunge sej åf, eller också talte han ve' nå'n åf grannarna, att di skulle uträttat åt'en. Det va' rakt åf som han vari' rädd för stan, tyckte di, och en kan väl tänka sej, att di skulle prata om det och fundera bå' hit och dit, hvad felet kunne vara.

»Själ' sa han aldrig ett ord om den saken, det var bara nog åf *det*, att han inte ville dit. Somliga mente, att han var rädd för te supas sig full, om han kom in, och det fast han hemmave' va' så nykt som en spä'kalf och inte så mycket som titta åt ett glas öl en gång —; andra gick och hviska och tassla om, att han hade knacka' någon i skalln därinne, medan han segla med storbåten, och att polisen hade 'linjament' på'n, fast di inte brydde sig om och ge sig åf ut i skärgåln och söka'n, för di lär inte vara så värst sjövana, sägs det! Några tyckte, att det va' nån flicka därinne, som han lofvat gifta sig me', och som han inte va' så angelägen te träffa nu, sen han hade byggt hjonelag med Söderbergs Lina — och hur som helst det nu va', så va' det säkra det, att det var då te minstingen fem om inte sex år, som Vesterman inte varit så mycket som med sin näsa utanför socken, när det kom te frågan om den där timotejen.»

»Nå, ändtligen,» tänkte jag för mig själf; »nu komma vi då till den.»

»Nu var det ett år, sir herrn,» återtog gubben Blom långsamt och funderande, »ja, ge mej si, hvad kan det nu vara! Joho, det ä' allt en tie, tolf år sen, för när jag tänker rätt efter, så va' Janne, pojken våran, just jämt och nätt en kyttare på en fyra, fem år, så det ä' allt riktigt, det, för nu ä' han sexton, på det sjuttonde. Och det äre' var det en välsignad årsväxt här ute i skärgåln, för det var regn och solsken om hvartannat, och tidig vår hade det vari' och duktigt med väta före midsommar och varmt sen i juli, som de' ska vara, när det vill sej väl. Och det va' rakt märkvärdigt hvad det växte, och det vardt så mycket hö, så det var rakt obegripligt åt det, så grant va' det. Och Vesterman, som nu hade en förfaselig tur med joln, och bra skötte han den ock förstäss, för han var nu ibland di första, som tog ut präm och vräkte på om höstarna, så att det var rakt märkvärdigt, när en gick förbi åkrarna hans — han fick så mycket hö, så han va' rakt rådlös för hvar han skulle göra åf'et nånstans. Men så, när det led frampå höstsidan, så börja det bli höga pris på höt inne i stan, för si det va' inte öfverallt som det hade vari' lika bra väder, inte — utan di hade hatt nära på rakt missväxt ner åt lande', och det gjorde, sir herrn, att di börja segla in hö både från herrgållarna på fastlandet och från di större bondgållarna ute på öarna, och di fick bra betalt, och det ända te femti och sexti öre pundet, och då kan det löna sej te segla in en last på ett par, tre tusen pund, ska jag säga! De' va' allt likare det, än te fara in med en tie, tjuge valar strömming, som en fick sitta och kånka in te stan på båt den tiden, innan en hade ångbåtar här utåt, och ändå vara nöjd, om en hade med sig en hacka, när en kom tillbaks hemåt.»

»Jo jo, det var allt svårt för er då,» inföll jag, mera för att säga någonting, än för att jag egentligen tyckte, att det såg bättre ut för dem nu.

»Ja, det förstäss!» svarade gubben Blom lugnt, »det hade sina sidor, men ockna tider har inte det? Teminstingen har då jag, som ä' gammal, kommi' till den insikten, att det ä' som repslagarn sa, att det som brister i ena ändan, så fallerar det i den andra! Men för den delen så får en väl vara nöjd som det ä', för det lär väl inte ska vara bättre, kan jag tro!»

»Åjo, nog är det väl meningen, att det skulle vara riktigt bra, kära Blom!» invände jag.

»Ja, hvarför ä' det inte det då?» frågade gubben med sin obevekliga logik, »i fall det vore meningen?»

»Därför att inte människorna kunna låta bli att krångla till det, tänker jag.»

»Asch, det vet jag visst!» svarade Blom och spottade midt öfver relingen på sumpen, »di har visst någe' te säga om det, di! Nej, det kommer allt an på guss försyn, gör det! För människorna må kafva och streta och böka bäst di vill, men min tro ä' den, att det går som det går och det gör det därför att det ska så vara. Jag vet väl, jag, med noten! Där må jag streta och dra och knoga så mycket jag vill, och ta reda på strömsättning och väder och vind så mycket jag orkar — vill inte vår Herre, att strömmingen skall gå te, så nog blir jag utan allti, jag må ha allri så god redskap och ligga i bå' natt och dag. Och så va' det allt med Vesterman med, den gången, tänker jag.»

»Hvad menar Blom?»

»Jo, jag menar justament det, att när det nu blef tocke pris på hö, och Vesterman just hade köpt en åttondel på vårsidan, och det en som låg bra te för den fjärdeln han hade förut, så behöfde han förståss kontanter för te betala åttondelen med, och den skulle betalas vid Mikaeli, och så fundera han då med skepparn, som hade köpt hans gamla storbåt, om inte han skulle villa segla in en last timotej åt honom, och så kom di då sams om prise, för si skepparn skulle ha fem öre pundet i frakt, fast Vesterman inte ville ge mer än två öre, och så hur di domdera, så blef det oppgjordt, att han skulle ha tre, och så kom han ner te södersidan te Bolviks brygga, som låg närmast te Vestermans, och jag va' just liksom litet ledig då, så di talte ve' mig, att jag skulle komma och hjälpa till att lasta på, som jag då också gjorde, förståss.

»Och så hade Vesterman och Lina hans gjort opp, att hon skulle segla med och sälja timotejen, för själf ville han då inte på villkor fara in till stan, det kunne då aldrig komma på frågan. Och oppgjordt var det, att di skulle segla på morgon därpå, för god vind va' de, och di räkna på, att om di gaf sej äf ve' fyratiden, så skulle

di kunna vara inne i stan frampå kvällsidan. Men så ville det sej inte bättre än, att när vi hade sluta' med pålastningen, så skulle Vesterman, förståss, bju' på kvällsval, och som vi sitter där borta ve' bole och Lina ska fram med grötfate, så halkar människan rakt på släta golfve' och faller i kull och får foten under sig och fatet öfver sig, och när vi springer te, för att hjälpa opp ena, så hade ho' vrecka foten ur le', och vi drog allihop så mycke vi orka, innan vi fick rätt igen. Men te slut så gick det, fast foten svullna, förståss, så inte va' det likt, att hon kunne stö' på den, tycker nå'n människa det! Utan de va' te skicka bud te kloka gumma i Språngsättra, och mellerti' så skulle skepparn segla, han, på morgonsida, och nog för att han erbjö' sig te sälja timotejen; men si det va' nu så med Vesterman, att inte trodde han nå'n ann', utan tacka Gu', att han trodde sig själf, och Lina maka på'n hon me', att han skulle följa me', för hon va' lika om sig, hon som han. Men streta mot gjorde han, och ännu när vi gick och la' oss allihop, så var det inte bestämdt hur det skulle bli, och när så vind hade mojna ut på nattsida, och det ändå inte kunde bli nå'n segling åf förr än så där ve' åttatiden på morron, så måtte Lina ha öfvertalten, för just när som skepparn hade firat opp focken och skulle vända skutan för te styra af ut genom nothålet, så kom Vesterman ner te bryggan och va' resklädder, och om herrn vill tro mej eller inte, så va' han rakt som en annan människa, där han tog sats och hoppa ombord på akterkappen, sen han skakat hand med oss och sagt åt mig, att jag skulle titta efter drängarna åten, medan han var borta och hustrun inte kunde stå på foten.

»Kan undra, hur snart Vesterman kommer igen?» frågte jag, bara si så där på omslag, förstår herrn; för si jag tyckte han såg så kavater ut, där han stog på akterkappen och hade rykt te sej rortaljan, alldeles som om skuta varit hanses och inte den andras.

»Kommer fäll an på, hur fort jag får sälja åf!» svarte han och sköt hatten bakut som en äkta skeppare i medvind; »ge mej si hvad ä' det i dag? Torsdag? Ja, då ä' jag fälle hemma te söndan, kan jag tänka.»

»Och därmed så la han om roret och stack ut från bryggan för te få bättre vind, och en kunde si på manöv-

ringen, att de va' inte första gången den näfven huggi tag i en rortalja, utan att han hade allt varit med en gång förr, han, och att det va' rakt åf som skuta' hade känt igen'en, så dansa ho' åf utåt viken, medan sola sken Vesterman i nacken, så det såg rakt åf ut som han vari förgylld.

»Men si, jag hade liksom mina känningar, jag, och tänkte för mig själf: ja, går det där bra, så vill jag vara skapt som en torsk, tänkte jag.»

3.

Längre fram på förmiddagen, sedan vi stärkt våra krafter med litet frukost, återtog gubben Blom sin berättelse på följande sätt:

»Och herrn kan tro att det blef både sönda och månda, och tisdä' med, och ändå hördes det inte ett kvitt från Vesterman, och vi börja liksom bli litet underliga te humöre litet. hvar; men Lina, hustrun hans, hon va' den enda som va' lugn, fast hon lite emellan linka åf fram åt fönstret, nu se'n hon kunde stö' på foten igen, och titta ner åt sjöbryggan. Men inte sa hon någe, inte, och det var väl som det var, det, för hon var väl den som skulle känna krute' bättre än någon åf oss, förståss.

»Han har fäll inte fått sälja åf än!» var allt hvad hon sa', men nog tyckte jag, att hon blef likasom blekare om näsa' för hvar gång hon sa't!

»Men nu ville det sig så väl till, att onsdas morron va' jag oppe i god tid och drog not borta vid Tallholmen, och det hade blåst ostligt ett par da'r, så där stog strömmingen tjock som en gröt, och det stog inte på lång stund förr än jag hade mig en åtti valar eller någe tocke där, och det gjorde det att på midnan så redde jag te stora notökan och sa åt mor att hon skulle laga i ordning matsäck, och som vind va' go', så tog jag Magnus

me' mej, och vi gaf oss åf så där ve' tretiden på eftermiddan för te segla te stan. Go' vind hade vi, och de var ju bara åtta mil, så det skulle gå som schas, det. Men först va' jag inne te Lina Vesterman och sa ifrån att jag skulle fara, och så sa jag — så där på omslag, förstår herrn — »jag ska fäll hälsa Vesterman, om jag träffar'n,» sa jag.

»Ja, gör det,» svarte hon och såg kavat ut som vanligt; »han ligger fäll ve' Nybron, kan jag tänka. Så vida han inte har fått slutsåldt, för då möter fäll Blom honom på vägen, tänker jag.»

»Så mycket bättre vore det!» sa jag, och så bjö' hon mej på en kopp varmt, för hon hade just panna' på spisen, och så tog jag då ajös och gaf mej åf ner te ökan, och så hissa vi på och satte åf i rappet.

»Det blåste jämnt och stadigt, så det gick inte om många timmar förrän vi va' framme ve' Lindalen, och vi skulle just te och kvista åf ut på Trälhafve', när jag får syn på Normans skuta — så hette han som hade köpt båten af Vesterman och som nu hade seglat in timotejen åt honom. Han låg just på kryss imellan Skägga udde och 'Brödstycket', herrn vet, lilla holmen som ligger rakt framför Lindalssundet och där di nu har satt opp en tocken där ledfyr, som står och blinkar rödt om kvälla', när det blifvi' mörkt.»

»Ja, jag vet, där har jag tagit åtskilliga abborrar på stim i min dar.»

»Kan fäll tro det: där ligger ju alla möjliga stockholmare och tjyffiskar om somrarna, utom de som bor där förståss.»

»Ja, men ser Blom, den tiden bodde där inga andra än bönderna själfva.»

»Och därför gjorde sig herrn inte samvete åf'et, kan jag tro!» inföll Blom och blinkade slugt med ena ögat; därpå pustade han, tog sig en ny bit tobak och fortsatte, sedan han väl fått den instoppad på sin behöriga plats: »Nå, nu satt jag till rors, och pojken låg i förn och dåsa med fockskote i näfven, när jag fick syn på storbåten. Det rakt åf klack till i mig, så glad blef jag, när jag fick sikte på'n, och som det va' god tid, så sacka jag åf ner te Skäggaudden för te gå förbi'n på nära håll och få säja ett ord åt Vesterman och hälsa hemifrån, för det låg

emot bra och jag hade klart för mej, att di inte skulle komma ut förr än på morronsidan. Nå, när jag kommer ner åt udden, ska storbåten just göra slag, så jag hade god tid te ropa an'en, så mycket mer som Norman stog ve' roret och jag såg att han hade fått sikte på mig på långt håll.

»Gu' kväller, Norman!» skrek jag; »har du Vesterman ombord?»

»Tänk aldri!» svarte han och titta på vimpeln, »den har jag inte sett se'n i lördas kväll!»

»Håhå heller!» svarte jag; »blef han åf med timotejen så kvickt?»

»Usch ja! Di tog'en, hela lasten, te en hyrkusk bort på Lagålslande,» svarte Norman, »och sen har ja vuri oppe ve' Rörstrand och lasta sopor, som jag skall segla ut te Äpplarn, te lotsålderman.»

»Nå, men Vesterman då? — Hvar har du gjort åf den?» frågte jag och kände mig liksom lite haj för hva jag skulle få höra.

»Jag skulle fäll bara svara för timotejen, och inte för honom!» menade Norman och såg arg ut.

»Jaja, det förståss, det!» svarte jag; »men si Vesterman — —»

»Har inte han kummi' hem då?» frågte Norman.

»Näej då,» svarte jag.

»Te mej sa han, att han skulle fara med Vaxholmsbåten ut på söndan och sen skulle han segla med några Blidöbor, som hade vari inne i stan me' fisk!» ropade Norman, och så skildes vi åt, för nu hade han fått fart på slage, och vi barka åf utåt Trälhafve, med kurs på Skarpö kvarn, som syntes öfver skogstopparna åt Vaxholmshället.

»I Vaxholm la' vi te en smula för te få räta på bena, och medan pojken öste ökan, så sprang jag in på källarn nere ve' bron — jaja, det va' inte källare den tiden, inte, utan bara krog förståss, — för te få mej en halfputell öl, och därinne träffa jag fiskar Strömberg, som va' en af mina gamla bekantingar och som jag visste kände te Vesterman med. Och så frågte jag honom, om han hade sitt Vesterman ve' ångbåten på söndas morron, för di bruka allti gå ner och titta, om det ä' några känningar förståss.

»Nä-nej, låt bli det!» sa Strömberg; »men i måndas hade Anderson sitt'en i stan! Han lär ha sagt, att han inte hade fått betalt för timotejen än.»

»Jaså! Ja, det kunde jag fäll tro med!» svarte jag och kunde inte begripa, att jag inte hade fått det i skalln på mig förr; »ja, då var det fäll inte underligt, att han inte ha kummi' hem heller!»

»Hvad för sla'?» sa Strömberg och bjöd på en half till, »har han inte kummi' hem än?»

»Nej, han går fäll och väntar på betalningen, kan jag tänka!» svarte jag, och då såg Strömberg så inmarig ut, så jag börja på och bli haj igen, och därför så knalla jag mej åf ner te ökan, och sedan pojken fått sig lite svagdricka, så satte vi oss i och gaf oss åf igen. Men nu hade det allt mojna' litet, så vi va' inte framme ve' Fjäderholmarna förr än så där ve' elfvatiden, eller hvad hon kunde vara. Och där la' vi land, och jag tog mig en lur under storsegle, medan Magnus va' oppe och dansa, och så ve' fyra-femtiden gaf vi oss åf igen, så vi va' framme ve' södra hamnen strax efter sex, och det stod inte på förrän jag hade sålt strömmingen te tjocka fiskköparfrun borte på Tjärhofsgatan, och bra betalt fick jag, jag fick tjugua'tta skilling valn — si, di räkna skilling ännu den tiden — och det kom sej åf det, att jag var inne i tid, sir herrn, för så dags visste di inte hvad tillförsel det skulle bli, och jag hörde sen längre fram på da'n, att di fick inte mer än tjugu och till och me' aderton skilling, så gla' va' jag, kan herrn fäll tänka sig.

»Nu va' de så, sir herrn, att jag hade loft gumma min te skaffa'na lite bomullsgarn och en kopparpanna, ifall jag skulle få någorlunda skapligt betalt för strömmingen, och som det nu va' så tyckte jag, att jag kunne gärna fundera på både det ena och det andra. Panna, den hade jag redan stufva ner under förtoften, för si, tockna gick di och bjo' ut nere i hamnen, så det va' ingen frågan om det. Men nu skulle jag opp te Kornhamnstorg, för där hade di en garnbod, och så skulle jag in på Jern-torgsgatan te kryddkrämarn och ha litet kaffe och socker, och så sa jag åt Magnus att si rejelt efter båten och grejerna och inte understå sej te gå ifrån dem, för di stjal som korpar därinne i stan, kan herrn begripa. Och pojken lofte då te ha ögena me' sej, så jag va' då inte

så värst olugn, när jag gaf mej åf opp, och så tänkte jag för mej själf: 'Nu ska *du* ha ögonas me' *dej*. Blom!' tänkte jag, 'ifall du skulle få sikte på Vesterman. Och ä' det så att du får korn på'n, så min själ ska inte han segla me' ut på eftermiddan, det ska jag vara karl för!'

»Och nog må herrn tro, att jag hade ögonas på skaft, som en säger, när jag gick öfver torge' för te komma opp i hörne åf Nygatan, där garnbon va'. Ja då, jag glodde och kika rundt ikring mej, så jag håll på te bli öfverkörd åf en bryggardrång rakt i själfva hörne'; men inte va' jag go' te si nå'n Vesterman. Utan så kom jag då in i bon och skulle ha mina fem marker hvitt och tre marker rödt garn, för si mor skulle ha't te sommarkläning åt sej och Maja, som va' hemma den tiden och som inte hade gått och läst för prästen än, fast ho' nu ä' gifta människan och har tre barn borta på Yxlan, där karlen hennes arrenderar klockargåln. Ja, och nu stod jag där ve disken och akkadera med bokhållarn, för si jag ville pruta förstäss, och vi höll just på te komma sams, när jag kommer te och titta ut genom fönstret åt Nygatan, som var rakt framför ögonas på mig. Och just när jag tittar ut, så sir jag tre styckna karlar, som går förbi och håller hvarann under armen, och fast jag bara såg så mycke som en skynt åf dom, så kunde jag fäll ändå si att den som gick imellan, så var det Vesterman, med hatten på skulten och rö i syna som en nystryken logvägg. Och jag säger bums te bokhållarn så här: 'Låt'et ligga för min räkning!' säger jag, 'för jag sir en bekant ute på gata', som jag får lof te ha tag i,' och han sa: 'Det går fäll får sig,' sa han — för si känd var jag, för jag hade handla där förut, och så satte jag åf ut som en pinal, kan en begripa.»

»Nå, fick Blom tag i honom?» frågade jag och började bli mera intresserad, när jag märkte att omständligheten slutligen skulle leda till något resultat.

»Ja, de va' både si och så, det!» svarade Blom och kastade bort en spik, som hade krökt sig: »för när jag kom ut i hörne, så va' det en så'n elemenskad folkträngsel, så jag fick rakt lof te skuffa mig fram, och när jag hade fått rum sjö framför mej, så såg jag Vestermans hatt som just vek om hörne ve Töska brinken, och så mycke hann jag si, att di tog törn emot hörnhuse, så nog begrep jag att di va' ute på kryss, alltid. Nå, jag satte åf efter så

mycke jag orka, och när jag kom opp i brinken, så va' di ett bra stycke opp i backen åt Vesterlånggata' till, och när jag såg att di tänkte svänga åf in på den, så ropte jag så mycke jag orka: 'Hoj, Vesterman! Lägg bi lite, så får jag språka me' dej!'

»Och då jag såg, att Vesterman vände på hufvut, fast di andra två ville ha'n med sig, så ropte jag ett tag te: 'Hålloj, Vesterman! Jag skall hälsa dig hemifrån!' — och då såg jag, hur Vesterman hade de andra te stanna och hur han vände sej rakt mot mej och tvärstante midtpå gata, och jag klef på, jag, och tänkte för mej själf: 'nu må det bära eller brista,' tänkte jag, 'men di där ska jag försöka få honom ifrån, teminstingen.'

»Nej, se Blom!» sa han, när jag kom fram te'n; »är du i stan, du?»

»Ja, och det är du med, kan jag si!» svarte jag och låtsa som det regna; »jag kan hälsa dej hemifrån.»

»Hur mår di där då?» frågte han och räckte mej näfven, men han titta inte på mej, när han frågte't, inte.

»Jo, inte anna' än bra!» sa jag; »Lina ä' oppe och stö'r på foten nu igen.»

»Det va' bra, det då!» svarte han och så harkla han ett tag, och så sa han och peka på di andra två: »Här ska jag göra dej bekant med ett par goda vänner, jag har träffa på: Det här ä' grosshandlar Janson och det här ä' fanjunkar Kumlin, och di har bjudi' mej på frukost, och vill du följa me', så räcker de nog te åt dej med!»

»Ja, jag tog dem i näfven, jag förståss, och tacka, för jag hade då gifvi' mig katten på att jag inte skulle släppa'n — fast inte tyckte jag di såg ut hvarken som nå'n grosshandlare eller nå'n fanjunkare, utan di såg allt lite tråslitna ut på armbågarna — men förståss — tänkte jag, tockna kan då grosshandlarne vara i Stockholm, och fanjunkarne me', när di inte har 'liberit' på sej och sprantar opp sej i vaktpara'n om söndagarna, och så gick jag då med ett stycke framåt norr, och di höll hvarann under armen som förut, och jag gick efter, jag, för att jag inte skulle tappa bort dem i trängseln där.

»Och då såg jag, att den längsta hviska någe te Vesterman, och så bäst som det va' så tvärstante di alla tre framför ett stort hus, och så kom Vesterman tebaks te mej och tog mej under armen ett tag och sa:

»Hör du, Blom! Du kan gärna vänta här i porten ett tag, medan jag går opp och får de sista pengarna för timotejen, så följer jag me' dej hem sen i eftermiddag.»

»Har du inte fått pengarna än?» frågte jag och tyckte att det var lite underligt.

»Nej, det är hundra riksdaler kvar, som jag ska få åf en grosshandlare, som har kontore' här en trappa opp!» sa han; »men det ska inte töfva länge förrän det ä' klarerd!»

»Ja, di där andra stannar fäll nere di med?» frågte jag, för jag var lite olugn förståss.

»Nej, di får lof och opp me' och skrifva på som vittnen, för annars får jag inte pengarna, begriper du. Di har såna underliga ordningar för sej här i stan, som du vet.»

»Ja, det visste nog jag, förståss, och så tänkte jag då, att det kunne fäll inte vara nå'n fara te vänta, när di i alla fall skulle utföre igen, och så stante jag då inne i porten och di gick opp alla tri, och glada va' di och skratta gjorde di så det gråna i farstun där jag stod. Och mycket folk gick det förbi, så inte hade jag precist långsamt, där jag stod, för den ena va' då galnare utstyrd än den andra, och di hade sej och skapa sej på alla de vis.

»Men länge drog de ut, och te slute' blef jag arg och gick opp för te ge mig åf in på kontore': men aldri i mitt lif har jag då blifvi så flat som jag då blef. För herrn kan tänka sig, att när jag kom opp för trappa, så var där en stor port ut åt en annan gata, och vackert fanns där och inte någe kontor, utan det stog 'skräddare' på dörra, och när jag i alla fall öppna dörra och frågte en karl, som satt på ett bol, om inte Vesterman var där, så börja den på och skälla ner mej och sa att han skulle skicka efter polisen.

»Och då märkte jag förståss, att di hade lura' mej, och sint blef jag, det kan väl ingen undra på, och jag gick bums tebaks te garbnon igen, och så in te kryddkrämarn och bus bas ner te hamnen, där öka låg, och så hissa vi på och gaf oss åf, för nu hade vind gått öfver på söder, så vi hade skapligt te ta oss ut, och jag sa då, att för min del skulle Vesterman få ligga kvar i stan te det växte mossa på'n, inte skulle jag lägga mig i hans affärder, det kunne han skratta åt.

»Men ju längre jag kom hemåt, dess ynkligare tyckte jag det var, att en tocken rejel karl skulle ha så lite vett i hufve', så han inte skulle kunna frakta timotejen te stan och sej själf hem igen som en människa. Och jag visste rakt inte hvad jag skulle säga åt Lina, hvarsken om Vesterman eller timotejen.»

4.

Fram på eftermiddagen, när det började se litet ljusare ut med sumpen och dess blifvande sjöduglighet och sedan gubben Blom fått stärka sina krafter med en betänksamt inmundigad måltid och en kopp kaffe, fortsatte han sin berättelse, där han hade slutat den strax före middagstimmen.

Han började den emellertid något annorlunda än jag väntat, ty det första han sade, när jag hade satt mig ner på en sten nära intill honom, var följande något tvärhuggna fråga, som kom öfver mig tämligen oväntadt:

»Hur ä' det, inte tror fäll herrn på skrock, herrn som ä' stockholmare?»

»Nej, det gör jag i allmänhet inte; men hvarför frågar Blom det?»

»Jo si, för jag har då aldrig trott på någe' tocke', det ä' då hvad jag kan kavera för,» svarade han med mycket bestämd ton, hvarpå han något långdragnare fortsatte, i det han tittade på mig från sidan: »men det hindrar inte i alla fall, att det finns besynnerligheter här i världen, som —»

»Jaja, nog gör det det,» medgaf jag helt beskedligt; »men hvarför kom Blom på det just nu?»

»Jo si, det var nu så, att när pojken och jag kom hem på nattsidan, så tyckte jag precis att det stod en kvinnfolksmänniska på bryggan med en schal öfver hufve' på sig och titta utåt sjön, och jag skulle då villa svära

på att det var Lina Vesterman själf, för lång var hon och rak i ryggen som hon brukar vara; men det va' då inte fem minuter efter som vi la' te, och då fanns där inte så mycket som en kråka därnere engång.»

»Nå, hon kunde väl ha gått upp medan ni tog ner seglen,» invände jag.

»Ja, det förstås, det kunne hon nog,» medgaf Blom eftertänksamt; »men si, nu ville det sej inte bättre te än att gumman min, som är ett litet pyre, som herrn vet, kommer just som vi hade lagt till, och hon hade inte sett så mycke' som ett fen på vägen, fast hon skulle gå förbi Vestermans, när hon gick ner — så nog var det fall någe' varsel, tänker jag. För tocke' finns, och det ä' inte någe' skrock, det — så det tror jag på som på Fader vår!»

»Nå ja, men om det nu var något varsel, hvad skulle det betyda då?» frågade jag.

»Kors, att det va' åt skogen med Vesterman!» svarade Blom med öfvertygelse.

»Kunde det inte helt enkelt vara Vestermans hustru, som ville se om han var med, men som inte precis ville visa er att hon var orolig?» fortsatte jag, som inte kunde se något öfvernaturligt i en så enkel sak.

»Nej, låt bli det!» svarade Blom med ännu starkare öfvertygelse än förut; »hon var inte på det vise fundat, inte! Men millertid, när vi hade kummit hem, så språka jag ve gumman min, för si herrn, jag har nu alltid haft den insikten, att när det varit fråga om fiske och di där grejerna, då har jag alltid vari den som sagt hur det skulle vara; men har det kummi' an på någe' invärtes, ocke det har vari, om det ha gällt barna eller något i den deln, så har jag allti rådgjort med hustru min, för si kvinnfolka ä' i alla fall inte så dumma som di sir ut, ska jag säga. Och så talte jag om för'na hvad jag hade sitt i stan, och så sa jag: 'Tycker du inte, Karin, att jag borde tala om det där för Lina,' sa jag, 'så hon visste hvad hon hade te rätta sig efter?'

»Nej,» svarte Karin, »det tycker jag visst inte du ska. För hvad ska du lägga dej i deras affärder, kan du säga mej det? Om nu Vesterman ä' ett få, så får hon tids nog veta det, för det får vi allihop förr eller senare, vi kvinnfolk — och inte ä' det du som ska gå och pjallra

om'et, du som kanske gör på samma sätt en ann' gång när du far te stan!»

»Nej, hör du, Karin,» sa jag, »gå du och lägg dej! När gjorde jag någe tocke sist, du?»

»Å, en ä' fäll aldrig för gammal te bli krokig!» svarte Karin; »och ä' det nå'n som ska säga 'na det, så ä' det fäll jag och inte du!»

»Ja, och det tyckte jag var då reson i, förståss, för kvinnfolka förstår sig allti' bäst på hvarann, när det ä' frågan om te hunsa om karlarna, och så gick jag och la' mej, och när jag väl kummi' ner under täcke, så börja' jag och grunda på om jag inte borde hålli' truten för Karin me'; men så tänkte jag: det angår mej inte, och den illa gör, han illa far, tänkte jag, och så somna' jag te sista beslute', för jag var trött, ska herrn begripa, så som jag hade sitta och kanka fram och tebaks från stan och inte vari' ur klädtrasorna på två dygn, och det gjorde att jag sof mig en styf snarkare ända fram te elfvatiden dan därpå.

»Men hur de va' så vakna jag i alla fall, för sola stack mej rätt i syna genom fönstre', och när jag hade ligga' en stund och fundera, så ropa' jag på Karin och frågte, om hon hade någe' kaffe te ge mej, och då svarte Maja, flickungen, som satt borta ve bole och läste läxan i lillkatkesen:

»Kaffe står på, men mor har furi te stan, hon!»

»Hvad i svepingen säger du, jänta?» skrek jag och for opp ur sängen, som di skulle ha rännt en syl i mej; »har ho' furi te stan?»

»Ja, hon och moster Lina gaf sej åf i notöka så där ve sjutiden i måros!» svarte jäntan och begynte på te hålla opp kaffeskvätten.

»Men den som inte hade abbetit på kaffe, det va' jag det, utan jag vet inte hur fort jag kom i böxerna och stiecktröja, men nere ve bryggan va' jag som en pinal, och där stod Magnus och klådde sig i hufve' och titta ut åt sjön, och notöka ho' var borta, ho'.

»For di ensamma?» frågte jag det första jag kom ner, för nu såg jag att det var sant som jänta hade sagt.

»Nä-nej, di tog Johan med sig,» svarte Magnus, »och så hade di några filbyttor och ett par tjog ägg.»

»Nå, det var då väl, det då!» tänkte jag för mig själf, »att di inte för rakt förgäfves, som andra vettvillingar,» och så gick jag opp och fick i mig kaffet, och när det va' gjordt och jag fått ell på pipsnugga, så gick jag ner te sjöbon och satte mej te bygga på noten, som hade blifvi' sönderrifven af de gemena stena. Och så, när jag hade byggt den, så gick jag öfver te Vestermans för te si efter att dränga' och pigerna gjorde någe, för det hade jag ju lofva' Vesterman, och di hade potatis ännu som inte var opptagen och så skulle di vända trädan borta på hemvreten, så nog hade di å göra alltid.

»Och dränga' di gick där och mena och kasta fram det ena glåpordet efter det andra, om hur myeke han hade fått för timotejen och om jag hade varit me'n och blöti' fodre, och allt hvad det va' — men jag huta' åt dom, jag, och sa: 'passa ni er själfva,' sa jag, 'att inte han garfvar ryggbaste åt er, när han kommer hem,' sa jag — och så fick jag litet ordning i't, förståss, så jag kunde då med godt samvete gå hem och lägga mej, när kvällen kom, fast nog tänkte jag på Karin, förståss, och undra hur det va' fatt me' henne och Lina och om di hade fått tag i karlkråke, eller hur det va' ställtd. Och drömde gjorde jag om natten; ja, jag drömde rakt åf att den där fanjunkarn hade fått tag i dom, men att di ga'en en rejel smäll på truten, så mustascherna rykte långt i väg, och karln såg ut som en skällad gris, där han stod och vojade sig borta i Töska brinken, tyckte jag.

»Och gla' va' jag, förståss, fast nog visste jag att jag kunne vara lugn för Karin, kan herrn begripa.

»Men så, på söndas förmiddan så där framme ve elfvatiden — för på lördan hade vi inte hört åf dom, och det va' väl inte så underligt det, när di inte hade furi förrän på fredas måron — va' jag ute åt gråbergena vid udden för att titta, om jag inte skulle se te dom någe ute på fjärden, och bäst som jag satt där, så fick jag se en båt, som stack fram om udden borta ve Lervikslände, och det skulle ingen säga mej att inte det var min stora notöka, för den kände jag då igen på hur långt håll som helst, för jag hade ju själf byggt'na, ska herrn veta. Det var två kvinnfolk som rodde, det såg jag på långt håll, och det första som rann på mig så var det: nu ha de inte fått tag i'n, tänkte jag, och hur i alla tider ska en då bära

sig te? Det blir fäll rakt åf te ge sig åf te länsman, tänkte jag, och så får han laga sig åf in te landskansliet, och så får di väl gå skallgång eftern gata opp och gata ner, tänkte ja, därinne i Stockholm.

»Men medan jag grunda och grunda på bå' det och mer till, så kom öka närmare och närmare, och friska tag rodde di, både Lina och gumman min. Och Karin hade akteråran och styrde, så hon vände sig åt landsidan till, och bäst som de' va', så fick hon si mej, där jag stod ute på udden, och så sa hon någe åt Lina och så höll di neråt där jag va', och det tog inte många årtag te förr än di var nere i viken midt för där jag stod, och då stante di på årorna, och så vände Lina sig om i förn där hon satt, och jag såg, att hon var hvit i syna som ett stycke blekelärft, och så vinka hon åt mej, så jag gick så långt ut på stena som jag kunde komma, och så sa hon, när öka hade skjutit litet närmare:

»Vet Blom om di har furi te körkan hemma när vårt?»

»Ja, jag såg dom ro förbi allihop, utom gamla Stina!» svarte jag, »så det ä' fäll bara hon som är hemmave!»

»Det var då väl, det!» sa Lina igen, och så torka hon sig i ögona, fast jag inte precis tror, att hon var så svettig efter rodden just.

»Har ni fått tag i'n?» frågte jag, fast jag såg, att båten var tom och att det bara låg någe på botten med storsegle öfver; men si, det trodde jag var tombyttorna, förståss.

»Håll mun på dej, och ge dig åf ner te notbrygga när Vestermans!» svarte Karin, och jag märkte nog på talesätte att det inte va' värdt te käbbla me'na, utan så gick jag rakt öfver backen ner te brygga, och det stod inte lång stund på förr än di var framme ve bryggan di med, och när jag då titta nogare efter, så såg jag att det var Vesterman, som låg på botten med storseglet öfver sig och sof och snarka som en katt oppe i en ugnslucka.

»Jaså, ni fick tag i'n ändå!» sa jag och gjorde fast ändan i ringen; »hvar träffte ni på'n nån stans?»

»I stan!» svarte Lina och såg ut som hon ville bita mig; »hjälp oss nu te få opp kreature!»

»Ja, det va inte mycke te säja mot det, inte, utan så tog vi i alla tre så mycke vi orka och fick opp'en på bryggan, och så bar vi opp'en med en gång opp te gåln

och det utan att han rörde så mycke som en fena en endaste gång. Och när vi hade fått opp'en och in i kammaren, så bädda Lina bums sängen, och Karin och jag hjälptes åt te klä åf'en och lägga'n, och han bara sof — ja jösses vet, men jag tror aldrig att jag sett en människa så drucken nånstun, som han va' den gången.»

»Jaja, men tror inte Blom att han kunde vara sjuk i stället?» frågade jag.

»Sjuk?» återtog Blom och spottade föraktligt å sidan: »ja inte mer än jag!» Men det sa Lina förståss, både åt gamla Stina och åt folke, när di kom hem från körkan, men visst var det fylla, det kunde en fäll både si och känna. Och när vi sen hade fått'en i säng, så hade Lina oss att dricka en kopp kaffe, och när det va' gjordt, så stack hon någe i hand på Karin, och så sa hon:

»Tack för hjälpen, mor Karin! Hade jag inte haft er med mej, så vete gud, hur jag skulle redt mej! Därför ska ni också ta den där, så ä' det te'minstingen nån väl-signelse med timotejen!»

»Och Karin ville rakt inte på't, te begynna me', utan hon krusa och krusa och ville prompt lämna tebaks'et, men då fick jag si, att det såg ut som någen sedel, och så knuffa jag gumma i ryggen och blinka åt'ena, och hur de va' så tog då Karin emot'en, och så drack vi en påtår och så gaf vi oss ner te bryggan och rodde hem ökan te vårt igen.

»När vi väl hade lagt ut och kommit en bit bortåt, så frågte jag Karin:

»Hur mycke va' det, du Karin?»

»Det va' en femma!» svarte Karin och daska te med åran, så jag fick en hel skopa öfver ryggen på mig, för nu va' det jag som skötte akteråra, efter allmänheten.

»Va' det allt hvad han hade öfver, det?» frågte jag, sedan jag tegat en stund, för jag visste, att en fick inte hasta med Karin, när hon va' på det humöre.

»Ja, och så hade han trettisex skilling i löspengar!» svarte Karin.

»Det va' inte mycke, det!» tyckte jag.

»Åhå, det va' mycke nog, när en lefvat som ett tocke där svin!» svarte Karin och tog i, så det knaka i årtulla.

»Hvar träffte ni på'n nånstans?» frågte jag igen.

»Det angår dej inte!» svarte Karin, »du har fäll varit där du me', kan jag tänka! Och har du inte, så inte tänker jag ge dej adressen!»

»Och det va' osanning, det, att jag fick ett ord mera ur'na och om hela den paschasen, så mycke jag än försökte. Men teg gjorde jag, för jag tänkte femman kunde vara bra att ha, och lefver en, så får en väl höra mera, tänkte jag, för inte lär fäll det där kunna hållas tyst mer än någe anna', inte.»

»Nå, hur gick det med den saken sedan då?» frågade jag.

»Ja, det gick som det gick, det,» svarade Blom; »Vesterman låg sjuk en fjorton dar och när han sen kom upp igen, så gick han omkring och såg ut som en slokörad hund, och det var inte alls samma karaktör på'n, som förut, inte. Och aldrig talte han om stan, kan en begripa, utan blef det nån gång frågan om den eller någe i den delen, så vände han sig alltid om och gick sin väg, som om han aldrig ville ha det nämndt. Men knapert var det för dom på senhösten, för si betalningen för åttondeln skulle ut, och di pengarna fick han sätta sig i skull för hos nämndeman Olsson, och han fick ta inteckning i hemmane förstås, för att han skulle ha nå'n säkerhet, kan en begripa. Och aldrig var det riktigt helt emellan honom och Lina heller, efter den betan, för hon hade liksom fått öfvertage, kan herrn förstå, och han hade inte så lätt för te si'na i syna efter den där stadsresan. Och det vet en väl, att kan karlen inte se hustru sin i syna, så är det inte mycke med hela insikten i huse heller, för det är då min tro, att antingen ä' han karl för sin hatt eller också får di hålla'n för hustru hans nattmössa, och det va' allt hvad Vesterman va', fast han inte ville låtsa om någe! Men, fattas det vatten, så gnäller kvarnhjule, säger ordstäfvet, och det märktes nog på både ett och anna', att där inte va' som det skulle vara.»

»Nå, men fick man aldrig veta, hvar han gjorde af pengarna inne i staden?» frågade jag efter en stund.

»Nej, låt bli det!» svarade Blom på sitt vanliga tvärsäkra sätt; »för inte sa han någe, och inte sa Lina någe, och på de vise kunne en ju inte få veta någe rejelt. Men si, jag hade nu mina egna insikter, jag, i den deln och jag hörde litet utaf fiskköparn inne i stan sen på

vintern, och han påstod att di hade sitt Vesterman i sällskap med ett par stycken, som hörde te den dära 'klockskojarlina' eller hvad di kalla det för, som di hade i Stockholm på den tiden, och som di påstod lefde åf te lura bönder. Och då flög det i mej att både den där grosshandlarn och den där fanjunkarn va' några tockna just, och att di hade spelt åf'en både rubb och stubb, kantänka. Och ve' jultiden tyckte jag att jag fick liksom litet bevis på det att jag inte hade så orätt, för då va' det andagskalas hos ena körkvärden borta på Sparrsätra, och när vi hade äti och drucki och det tog te att lida fram på kvällsida, så kom kortlapparna fram och det blef fråga om att vi skulle ta oss ett parti, och jag tog mig ett kort jag me', för någe roligt ska en väl ha under juln, tyckte vi. Och när di bjöd omkring kortena, så stod Vesterman breve, och jag såg på'n att det ryckte i näfven på'n och att han ville vara me'; men så gick han in i andra rumme, och så kom han igen om en stund och stod och såg på breve mej, och så ryckte det i näfven på'n igen, och han skulle just te och sätta sej, då Lina kom och stannte breve'n och så luta hon sig te honom och sa 'timotejen', sa hon, och då blef han som en drypande blod i syna och gick sin väg ut och hemåt med en gång.

»Och det var inte många år efteråt förrän han la' sej och dö, och nog sa doktorn, som di skicka efter från Norrtelje, att det var lunginflammasjon, sa han, men det ska ingen säga mej. för jag tror då absolut att det va' timotejen som tog kål på'n.

»Och det vet jag då!» fortfor Blom efter en stunds tystnad, hvarunder han förnumstigt bligade utåt sjön: »att aldrig far jag te stan och har någe te sälja, utan att jag tänker på Vestermans timotej.»

»Jojo, det lurar många faror därinne på den som är ovan!» inföll jag.

»Jo, säkert!» svarade gubben Blom; »och därför har det blifvi ett ordstäf här ute i skärgåln me', och det kan vara rätt så godt som någe annat! Di tänker sig allt för litet, innan di låtert gå, som det gick med Vestermans timotej.»

I backstugan.

En vinterbild från skärgården.

1.

Backstugan var liten, gammal och sned, där hon låg nedanför skogshultet på den sluttande, lilla ängslyckan, som gick ända ned till stranden af viken. Men hur ryggbruten hon än var, vackert låg hon där, södersol hade hon och nära var det till den stora fjärden strax invid, fastän det från de låga fönstren i stugan såg ut, som om det endast varit ett smalt sund, hvilket gick fram midt för, så tätt lågo holmarna och skymde för det stora vattnet där ute. Bakom stugan stod barrskogen mörk och allvarsam, och endast några aspar och rönnar, litet hassel och al hade ryckt fram på förpostvakt mellan stugan och skogen, för att det skulle se litet gladare ut där hon stod och för att inte skuggorna skulle falla allt för mörka öfver henne under den långa vintern. Ett stycke nedanför stugan, där en vanlig byväg gick fram mellan ett par grindar, som åtskilde de olika gårdsägorna, låg en liten rödmålad bod med en källare under, och nedanför den stodo de sneda nätgistorna i rad uteder stranden, där ett litet ofärdigt skjul stod och lutade sig förtröstansfullt mot den trasiga gärdesgården, i hvilken det under höst- och vinterstormarna såg sin naturliga beskyddare. Något ofvanför nätgistorna slutade den magra gräsvallen helt plötsligt, och den röda sandgrunden lyste

fram i tvära brottytor, här och där fästa och sammanhållna af den frodiga strandhafren, som icke behöfver någon finare matjord för att på långa, starka stänglar låta sina sprötklädda ax vagga för vinden.

På sidan om gärdesgården, vid den tämligen långgrunda stranden, lågo båtarna, ökstocken och sumpen, och vid ett par sneda pålar längre ut, där djupvattnet började, stod en gammal ståndsump hopslagen af ohyflade bräder och försedd med den vanliga, fyrkantiga luckan, som var rödstruken och såg ut som tagen direkt ur brädan från en laduvägg. Några nyhuggna årämnen stodo stödda mot skjultaket, för att torka ur sig den värsta grankådan, innan de kunde yxas till för att skaffa fram de i trakten på sommarnöje boende stockholmarnes mer och mindre tungrodda farkoster, och inne i skjulet var det ett virrvarr af strömmingsskötar, fisktunnor, pulsstänger, nät, åror, fiskkassar, ryssjor och kräftburar; — ty det fanns en liten tjärn uppe i skogen och i den gick det kräftor, stora som små humrar.

Sommartiden var hela backstugan med sina omgifningar en sannskyldig idyll; en af de där, som man egentligen inte har sinne för förrän man blir gammal, sned och kutryggig som backstugan själf och känner behof af att kalla fram ungdomsminnena omkring sig som ljus småskog, när den mörka, allvarliga barrskogen i årens sänka alltmera stänger utsikten till de fria, öppna markerna. Man tycker då att man behöfver något som förmedlar öfvergången till det stora allvaret som kommer, och därför skattar man då en sådan där liten, enkel idyll mycket högre än när man är ung och har vidder att välja emellan.

Men det var icke endast om sommaren, när de mossiga ginst- och slånbuskarna stodo med mörkgröna blad mot den gråa lafbeklädnaden, när göken gol i asp-topparna, när lärkan på sina fladdrande vingar stod stilla högt uppe i den blåa luften öfver de gröna ängsglintorna, eller när trasten om kvällarna drömde i vemod eller gycklade i öfvermod, där han satt högt uppe i grantoppen, med skimret af de sista solstrålarna öfver det gråbruna bröstet — det var icke endast då som backstugan var en fridfull medelpunkt i naturens stilla skådespel, till

hvilket granskogens sus och vågskvalpet nere vid stranden diktade än växande, än domnande melodier.

Hon var det kanske ännu mera om vintern, när fjärden låg bunden och tyst och barrskogen stod vitpudrad af frosten och snön, under hvilkas dok de högväxta gestalterna reste sig lika allvarliga som förut. Alla ängsbackens stalper och afsatser voro då jämnade af snötäcket, och midt ur den mjällhvita, mjuka bädden stack backstugan upp med sitt snöhöljda tak och sin rykande skorsten, liksom ett löftesrikt tecken af lif midt i naturens månadslånga hvila. Man tyckte nästan att hon påminde om, att fastän den hvilan hade det yttre skenet af död och förintelse, så var hon i själfva verket endast omklädnaden för ny lifskraft, nya skördar, nytt fågelkvitter och nya blommor.

Ofta nog, när sydostvinden dref snöbyarna in emot land, gömdes stugan nästan helt och hållet af de ulliga flingorna, som samlade sig i täta drifvor; men när det så klarnade igen och den lågt stående solen sken fram på stugan vid middagstiden, sjönko drifvorna långsamt tillhoppa, den gamla stugan kröp fram ur sitt vinterhölje och fönstren tittade ut öfver backslutningen och stranden som ett par kloka, vaksamma ögon, med blinkar af spelande eldsken från spiseln där innanför. De liknade då en gammal, gladlynt människas blick under hvitbuskiga ögonbryn, när något leende minne från förr vaknar upp i hennes sinne, och den som gick förbi och huttrade och frös, tyckte att det var värmande att se på. När så talgmesen kom hoppande och med muntert kvitter hackade på fönsterkittet, eller när domherrar och sidensvansar slogo sig ned och hvisslade sina flöjttoner i rönnarna ofvanför på backen, då tyckte de båda gamla, som bodde där inne i stugan, att det kom vårbud, om det också var midt i januari. Då började gubben tänka på, när arbetsförtjänsten skulle komma tillbaka, och gumman längtade dubbelt så ifrigt efter den dag, då isen skulle gå sin kos och fisket skulle kunna börja igen.

Ty det var ett gammalt par, som bodde där inne i backstugan. Mannen var egentligen snickare och timmerman, men kunde för öfrigt taga sig för hvad som helst, bara man rätt förstod sig på att använda honom. Han var en tämligen lång, väderbiten karl på bortåt sextio år,

långsam, betänksam- och from, men bestämd och punktlig som ett urverk. Han var känd i hela trakten under namnet »snickarn»; att han hette Elias, visste endast de, som kände honom närmare, och att tillnamnet var Söderberg, visste egentligen endast presten och klockaren. Helst ville han höra sig kallas Elias, ty det kallade gumman honom för, och om någon gång en vilsekommen sommar-gäst fallit på det orådet att kalla honom Söderberg, sedan han fått veta namnet af kyrkoherden, så betraktade Elias alltid den syndaren med ett misstroende, som ingenting kunde utrota.

Gumman hette Johanna och var mindre och kanske också litet trindare än gubben. Hon var lika lifvig som han var långsam, lika rask och katig, som han var säfflig och from; men så kär i sin gamle Elias, att det var en fröjd att se hur hon pysslade och ställde omkring och för honom på det bästa sätt hon visste och såg på honom så kärleksfullt och ömt, som om han varit en riktig liten guds ängel, i stället för att han nu var en lång, mager och ingenting mindre än vacker karl, som lunkade fram med tunga, klampande steg på sin gång genom lifvet och på landsvägen mellan gårdarna och hemmet.

Men Johanna visste nog, hon, hur bra hennes Elias verkligen var. Aldrig drack han, aldrig latades han, aldrig höll han väsen; hade han intet göra ute, så tog han sig alltid för något inne; var det ondt om arbete nästgårds, som det ofta nog är om vintern ute i skärgården, så tog han yxan på axeln och gaf sig ut att hugga famnved åt bönderna längre bort på öarna. Det var ett styft göra för en sextioåring, men det hindrade inte att Elias högg lika tappert som de, hvilka inte hade hälften så många år på nacken som han. Var det inte alltför långt bort, så kom Johanna till honom i skogen med mat eller kaffe, så att han åtminstone en gång om dagen skulle få något varmt i kroppen. Och var han längre borta, antingen på öarna eller till och med på fastlandet, som hände någon gång, så kom han alltid hem på lördagskvällen eller söndags morgon, för att se efter hur gumman hans hade det, laga att hon hade ved klufven, vak huggen nere vid strand och torrvedpinnar späntade eller väg skottad ned till boden och källaren.

På detta sätt lefde de båda ensamma och förnöjda; barn hade de också, inte mindre än tre döttrar; men de voro alla ute och tjänade, två inne i staden och den äldsta af dem ute på landet, långt borta vid andra ändan af ön.

Det kändes söcknigt nog för de båda gamla att sitta ensamma i stugan, och mor Johanna hade nog kunnat behöfva en smula hjälp ändå emellanåt; men det hade ju också varit orätt att låta stora långa jäntorna gå hemma, tyckte de båda två, när de nu både kunde och ville för-tjäna sitt bröd borta. Den ena af de yngre, som hade tjänst inne i staden, var skäligen klen af sig och orkade inte så bra med att gå i trappor, så henne väntade de hem till våren, för att hon skulle få litet frisk luft i sig; men nu till julen såg det ut att bli tomt, så vida inte Ulrika, som hade tjänst borta på ön, skulle kunna bli ledig under någon af helgdagarna, för att komma hem och hälsa på de båda gamla.

Det var just detta de talade om, dagen före julafton, när Elias satt vid spiseln och slöjdade på ett räfseskaft till sommaren, och gumman stod bredvid och rörde i gröten.

»Men kommer di inte, så får vi fäll reda oss själfva!» menade Elias, med en blick på gumman sin; »eller hur du, Johanna?»

»Ja, har jag baraste dej hemmave', så nog reder jag mej!» svarade Johanna och såg på honom tillbaka med en varm blick; »men hör du, Elias, nog får du ge dig åf fram till handelsbo'n, för te skaffa hem lite kaffe och socker och ett stycke fläsk; för si, utan fläsk ä' det då rakt inte nå'n jul!»

»Nej, va' det likt, det!» instämde Elias lugnt som alltid; »och när vi ha äti', så ger jag mej fäll åf. Och en butell tar jag me' mej, så vi kan få oss ett halfstop körsbärsvin, du, Johanna. Runka inte på hufve', du... det ä' inte jul mer än en gång om åre'.»

»Nej, det har du rätt i, Elias. Men nog vore det likare te få sej ett par halfbuteljer öl. För si, det där körsbärsvinet... jaja, du gör som du vill, förståss.»

2.

När Elias kom hem från boden fram emot kvällningen, så hade han stora nyheter med sig till mor. Han hade fått bref med sig från yngsta dottern, skrifvet för öfver en vecka sen, och i brefvet stod det att, eftersom ångbåten gick ännu, tack vare blidvädret ända sedan början af månaden, så kunde det hända att hon komme ut till julen, för hennes matmor skulle resa bort och inte komma igen förrän mot slutet af januari. Frun hade tyckt det vara bättre, att hon reste hem under tiden, så kunde hon kanske taga upp sig litet till hälsan också, och så blef det alltid litet billigare kostpengar än inne i staden. Doktorn hade sagt, att om hon fick hvila sig litet från trapporna i några veckor, så skulle hon nog krya till sig igen.

Johanna blef nog glad öfver nyheten, ty hvad kunde vara roligare än att få någon af barnen hem under julen; men det var inte utan, att hon blef litet fundersam också. För sig själfva kunde ju de båda gamla ha nog under helgen; men kom nu dottern, som var bortskämd i maten, så blef det någonting helt annat.

»Åhå heller!» mente Elias helt trankilt; »hon har fäll inte varit där så länge, så hon har glömt bort hur vi har'et. Och vill hon ha någe finare, så får hon allt ta't me' sej själf. Vi ä' inte några grosshandlare, som husbond' hennes.»

»Du pratar!» svarade Johanna och tog upp strutarna och fläskbiten ur korgen; »jag tänker, jag, hon har fäll inte så värst mycke te spandera på. Kläder ska' di ha, och schalettt duger det inte te gå me' i stan, för då blir di tagna för lite åf hvarje, det har jag hört Lina säga förut. Men allti räcker det fäll för tre, när en har så det ä' nog för två — och jag tänkte mej i alla fall öfver te nästgård's för te höra om di inte har en bit fårkött te vara åf me' — — di skulle slakta te jul, hörde jag flickan sa.»

»Ja, men pengarna då?» frågade Elias och klädde sig bakom örat.

»Det vet jag visst! Di måtte fäll kunna vänta te tvätten blir igen, för då ska jag dit och hjälpa,» återtog Johanna, i det hon mönstrade fläskbiten; »och så mycket som en köttbit måtte en fäll vara go' för, tänker jag.»

»Jaja, det förstås, det! Men sir du, Johanna, nämndeman har lofva mej fyra stockar te vårn, när jag ska rusta stugan, så en får fäll inte lägga på dom för mycke.»

»Tänker du ta i tu med stugan i vår, Elias?» frågade Johanna lifligt och sken upp med en solglimt öfver hela ansiktet; »tror du att det blir nå'n vån te kunna rå med det?»

»Usch ja! Får jag bara lefva och ha hälsan, så nog ska fäll det gå,» återtog Elias med ett uttryck af öfvertygelse och beslutsamhet öfver sitt magra ansikte; »jag har då gifvit mej aldrig det på att det ska ske i vår, för en vinter te ska du inte gå här och frysa, Johanna!»

»Strunt i mej, kära Elias! Har jag streta me' så länge, så går det fäll sen med! Men si, jag tänker på jäntorna, jag, i fall vi faller ifrån. Men hvar i alla tider ska du få hjälp ifrån, då?»

»Jag har längesen talt ve di här!» svarade Elias med ett godmodigt leende och sträckte fram båda armarna; »och än ska di fäll stå bi en stund, fast en har sina sextio på nacken.»

Men nu kunde Johanna inte bärga sig längre. Hon fick rent af lof att gå till gubben sin och slå armarna om halsen på honom och ge honom en riktigt varm kyss, för nog hade hon sett hvad de armarna dugde till och hur de hade knogat och arbetat för henne och flickorna, och det hade hon klart för sig som Fader vår, att hade Elias föresatt sig att rusta stugan, så skulle han också göra det, om han bara fick lefva. Och *han* såg minsann inte dödlig ut, så nog skulle han hinna bygga om henne alltid; men huruvida *hon* skulle få upplefva den dagen, då stugan uppstode i föryngrad gestalt — det tviflade hon storligen på. Hon hade varit krasslig på senhösten och hon visste sen gammalt, att på våren skulle hon ha sig en släng af sitt vanliga bröstonda, just strax före islossningen. Komme hon bara öfver den, så var det ingen fara för lifvet längre, för sen lefde hon på sjön mesta tiden af dagen och repade sig på fisket, som hon plägade sköta ensam hela sommaren igenom. Man må dock inte tro att det var med någon

sorg hon motsåg vårbräckningens faror; hon var fatalist, som landtfolket i allmänhet är, och det var bara en sak hon var rädd för: att Elias skulle dö före henne.

Fram emot liggdags hade de båda gamla en djup-sinnig öfverläggning om, hur de skulle få hem flickan från ångbåten. Den lade till långt bort på andra sidan af ön, och vägarna voro nästan bottenlösa på den flacka slätten, där kyrkan låg, så att den halfva milen var en dryg promenad, om det också var litet bättre sedan, där skogsvägen tog vid. Men det kunde ju hända att nämndemens i granngården skulle ned till ångbåten, och när Johanna i alla fall skulle öfver dit i morgon bitti, för att höra om köttet, så skulle hon taga reda på om inte Lina kunde få åka med deras bud.

»Ja, eller också kan hon fäll få skjuts borta ve' Gäddvik, där båten lägger te,» trodde Elias lugnt; »för så mycke har hon fäll tjänt, så hon kan betala en slant för den delen. Men tänk du, Johanna, om nu Ulrika kommer me', hvar i alla tider ska du lägga bägge jäntorna, du?»

»Nå, allti blir det rå för det. Di får ligga i samma säng, vet jag. Det har di gjort en gång förr, di.»

»Jaja, men di var mindre då.»

»Skräp i det! Å' sänjan go, så ä' rumme stort! Jag drar ut soffan inne i kammarn, och du och jag lägger oss i köke. Men hör du, Elias du: jag kom te tänka på en sak — efter som flicka kommer hem nu och ä' litet krassliger — om vi skulle fägna'na me' en sak, som jag vet att hon tycker fasligt mycke om?»

»Du menar fäll aldrig risgrynsgröt heller?» frågade Elias och plirade godmodigt på gumman sin.»

»Hååå, så stora herrar ä' fäll inte dö'a!» utbrast Johanna småskrattande; »nej, jag tänker bara som så, att om du skulle ta och skaffa en liten gran, — du vet, flickorna tyckte så mycke om tockna, när di va' barn.»

»Det vore fäll inte så värst konstigt! Men har du några ljus då?»

»Jo, jag har kvar sen i förårs, när di va' hemma alla tri och Karin hade tockna där färgade små ljus me' sej från stan, och litet papper har jag me', så nog skulle vi kunna klä'n fin alltid.»

»Då gör vi det, Johanna du. Hur hög tror du vi ska ta'n?»

»Hå kors, det gör du som du vill, Elias. Det förstår du bäst, som ä' snickare.»

»Ja, då tar jag'en fäll en sex kvarter, så behöver det inte ta ell i take, om en sätter en ljusbit högst opp i toppen.»

»Jesses då, det blir för mycke! Ta'n en aln, så ställer vi'n midt på bolet, när vi ska te och äta kväll.»

»Det ska vi göra du, Johanna! Om nu bara nå'n af flickorna hade gått sta' och gift sej, och hade en kyttare me' sej, så blefve det riktigt julafton du, mor.»

»Gunås för det, Elias! Hocken skulle gifta sej med tockna fattiglappar som våra flickor? Det finns inga tockna karlar nu för tiden, som det fanns när du var ung, Elias. Nu ska di ha pengar och gål och kriter... du gifte dej med mej ändå du, fast vi inte hade hvarken det ena eller det andra. Teminstingen hade då inte jag en bankovitten, det vet jag.»

»Du hade mer än så, du, Johanna. Du hade ett par trofasta ögon och ett rejelt sinnelag, och det ä' bättre än pengar, det.»

»Asch, jag vill rakt inte höra't,» svarade gumman och vände sig bort till spiseln, där grötgrytan puttrade; »du kunne ha fått ett tjog, som hade vari mycke likare än jag.»

»Det skulle du ha sagt då, så hade jag fäll tagi' någon af dom,» svarade Elias, i det han gick efter och klappade gumman sin i ryggen.

»Ja, du skulle bara ha understått dej,» skämtade Johanna och vände sig om med hela ansiktet leende som i unga dagar; »du skulle baraste ha försökt.»

»Ånej, det va' fäll bäst som det va', kan jag tro.»

»Ja, si så, nu slår jag opp gröten. Kom och ät nu och stå inte där och prata tok om när vi va' unga och inte visste bättre!» svarade Johanna och såg ut som om det bästa ändå var det som de hade nått båda två.

3.

Julaftonsmorgonen frös det på, sedan det fallit litet snö under natten. Det var inte mer än ett par grader kallt; men jorden, som hade blifvit grå under det långvariga blidvädret, hade af den knappt halftumstjocka snön fått en ny, bländande högtidsskrud, en sådan som vi alla älska att se och utan hvilken det aldrig är riktigt jul här uppe i nordén.

Elias och hans gumma hade fullt upp att göra för att stöka allt i ordning, så att det skulle bli riktigt hemtrefligt för den väntade. Medan Johanna gick öfver till granngården för att försöka skaffa sig det omtalta köttet, masade sig Elias upp åt skogsbacken för att hugga sig en julgran; han tog den så långt upp han kunde och valde ut den midt i en grupp af likadana, för att det inte skulle synas någon tom plats, ty han visste af erfarenhet att bönderna voro ofantligt rädda om den delen af skogen, som inte kunde huggas till ved eller byggnadstimmer. Och det, fastän de själfva kunde fara fram som riktiga röfvere, när det gällde att hugga gärdsel och skära vidjor till gårdsgårdarna, som fingo lof att lagas när våren kom. Han tog granen litet högre än som strängt taget behöfdes, ty det skulle vara tjockt med granris på golvet också, annars var det ingen jul, tyckte Elias.

När han kom hem igen, skulle han just gå neråt skjulet och yxa till fot åt julgranen, ty skräpa ner utanför stugan ville han inte, och uppe på vedbacken började det att draga litet friskt, sedan vinden kastat om åt nordosten. Just som han med långsamma steg gaf sig af uppför backslutningen och stannade begrundande framför ett färskt harspår, som sneddade af neråt sjön, fick han genom den tomma grindöppningen framför sig se ett kvinnfolk komma gående uppför skogsbacken utanför med en korg på armen. Han gaf likväl inte vidare akt på henne, i tanke att det var någon af de norrut boende, som varit ute i otta för att hinna till handelsboden och hem igen — då en frisk och gladlynt stämma ropade till honom på afstånd:

»Guss fre, far! Jag tror I känner rakt inte igen mej, eller också ä' det någe märkvärdigt ni står och tittar på!»

»Nej se på håken!» utbrast Elias, i det han stannade och lade den lediga handen öfver ögonen, för att inte bländas af snön; »jag tror, gu' förlåte mej, att det ä' själfvaste Ulrika!»

»Jo, så ä' det bra med!» svarade rösten lika gladlynt som förut; »nu kommer jag hem och jular! Gu' ske lof att I ä' kry, far, och hur ä' det med mor då?»

»Husch jo, hon stretar med!» ropade Elias; »men hur hunna har di kunna släppa åf dej så tidigt borta ve' Ting-sätra? Vi trodde då aldri du skulle kunna komma förrn på juldän eller teminstigen inte förrn i kväll!»

»Jo, si det va' så att vi stöka unnan det värsta i går, och så skulle di ha bud te körkbyn, och efter som drängen skulle köra dit, så fick jag följa me' på samma gång. Ja, god da' och god da' nu vackert, kära far, och go' jul!» fortsatte hon sedan med framsträckt hand, i det hon steg in genom den stora grindöppningen och stannade midt framför Elias, röd och svettig och med ylleduken nerfallen i nacken, så att det frimodiga ansiktet lyste i den klara morgonluften.

»Guss fre', kära barn, och likaledes!» svarade Elias, slängde yxan och skakade kraftigt hand med dottern, som var lång och magerlagd som han själf; »det va' då bra att du kom, så kan du hjälpa mor te stöka jul här hemma me'!»

»Ä' hon där oppe?» frågade Ulrika och pekade på stugan.

»Nej, hon ä' öfver te Österbergs för te höra om lite färkött, som en skulle ha te helgen!»

»Tocke' har jag i korgen!» ropade Ulrika gladt, i det hon klappade på locket med belåten min; »och ett stort stycke fläsk och ett par korfvar har jag me', far!»

»Jesses flicka, du har fäll inte gått och kastat ut pengar i handelsbo'n heller? För det säger jag då, det vore ...»

»Lugna er, I, far! Det är från husbonds alltihop! Jag skulle fäll inte gå miste om julmaten, tyckte di, och om jag då fick en bit öfver åt far och mor, så va' det er väl undt, sa di.»

»Ja si, Larssons, di ä' då riktigt hedersamma åf sej, det får en då säja!»

»Ja, nog ä' di bra, både han och hon, det ska gud veta. Göra rätt för sej det får en, och dra skankarna efter sej, det duger inte; men så får en då hvad en ska ha också och det öfver och inte under! Men kors i alla tider, far, jag tror I tänker rakt åf smälla sta' med julgran?»

»Jo jo men, du! Du ska tro att... men ge dej åf in nu och stå inte här och skaffa dej ondt i bröstet, varm som du ä', flicka! Sätt på kaffepanna, så har vi någe' varmt te fägna mor me', när hon kommer tebakars! Hon töfvar fall inte så värst länge, tänker jag.»

»Ja tack, far! Det börjar på te svida om nästippen, känner jag, och det ska bli skönt te få komma in i värmen!»

Därpå vände hon sig om och tog ett par steg uppåt för att ge sig af in i stugan; men kommen litet längre upp på klinten stannade hon och tittade utåt fjärden, som låg där snöhvit och blank mellan de mörka holmarna, och utan att vidare tänka på kylan, satte hon ner korgen, slog ihop händerna och utropade med strålände ögon:

»Å herre jesses hvad här ä' vackert ändå! Det ä' så vackert, så en rakt får tårarna i ögon! Till då, när en kommer där bortifrån Tingsåtra, där en inte sir annat än stenklackar och lergropar!»

»Jaja, men sir du, i di lergroparna växer det säd, du flicka!» inföll Elias och försökte se praktisk ut, hvilket likväl inte lyckades honom särdeles väl.

»Det må så vara det!» svarade Ulrika och slog med handen åt fadern, hvarpå hon tog upp korgen på armen igen; »men det vet jag, att fick jag inte komma hitöfver emellanåt och titta på vattne', så gick jag rakt åt på längden!»

Därpå stretade hon med raska steg uppför backen och in i stugan, medan Elias knogade af in i skjulet och började yxa till granfoten, under det han tänkte för sig själf:

»Om jag kan begripa hvad di sir för slag på vattne', både Johanna och flickorna! Di ä' då som riktiga ankungar allihop, och det har di vari' ända sen di va' små. Det förstås att vattne' är bra te ha — men just precis vackert

— nej si, det får jag inte i mej! Det ä' ju bara rakt äf som det ska vara, tycker jag.»

När Elias efter en styf halftimme kom upp igen i stugan, så brann det en duktig brasa på spisen och där stod inte bara kaffepannan och fräste, utan stora järngrytan var påsatt med både fläsket, färbogen och korfvarna uti, och Ulrika stod skinande röd och varm framför elden med moderns stora ylleförkläde framför sig. Hon vände sig om och nickade muntert åt fadern, som provvade granen på bordet, för att se efter att den inte var för hög, och sedan hon med en hastig vändning gjort en titt ut genom fönstret, vände hon sig med smått bekymrad min till Elias och sade:

»Det var vådligt hvad mor blir länge, far!»

»Nånå, det är inte julafton för ro skull, heller!» svarade Elias lugnt; »di ska fäll fagna'na lite, och så ska di fäll prata lite me', nämndemansmor och Johanna. Det vore fäll konstbesynnerligt annars.»

»Jaja, det har I då rätt i, far!» medgaf Ulrika, också lugnad; »och inte kan hon för rexten veta att jag står här och längtar efter te få hälsa på'na.»

»Å nej, det hinner ni fäll alltid! Men hör du, Ulrika, hur länge får du vara hemma nu då?»

»Öfver ann'dan, lofte di. Tredjeda's morron får jag allt jämka mej hem igen i god tid.»

»Jaså. Nå, nu ska jag tala om nytt för dej. Lina kommer hem, du. Vi väntar'na med ångbåten.»

»Nej, hvad säger I, far? Nå, det va' då roligt te få si henne ett tag! Hur ä' det me'na nu då?»

»Åjo, hon lär allt vara litet skraltig; men en ska fäll inte tro att det ä' någe' farligt just.»

»Jaså, jag kan just undra hur det ä' med hennes herrskap, jag?»

»Di ä' bortresta öfver julen och kommer inte tebaks förn i slute' äf januari, skrifver hon. Och det ä' för den del'n som hon kan kvista äf ut och få hvila opp sej lite.»

»Jaså, så di ä' bortresta? Hm!» sade Ulrika och såg betänksam ut, medan hon makade elden bättre under grytan, från hvilken en aptilig köttånga steg upp, när hon lyfte på locket; »jag kan undra hur pass långt di har farit, jag?»

»Hvad menar du med det, flicka, och hvarför sir du så underlig ut?» frågade Elias och såg förvånad på henne; »har du hört någe' om dom då?»

»Hå nej, just ingenting!» svarade Ulrika och såg fortfarande underlig ut; »men Lina skref te mej strax hon kom i tjänsten och sa att det inte va' så värst bra mellan dom, tyckte hon.»

»På hvad vis då?» frågade fadern och ställde granen ifrån sig, hvarpå han närmade sig spisen; »grälar di, eller —»

Ulrika skulle just till att svara, då steg hördes ute förstugukvist; det skrapade och stampade så hemvandt, att Elias genast lyssnade till och sade:

»Nu har vi Johanna här, det hör jag på tagena!»

»Säg ingenting då, så ska jag gömma mej för'na!» hviskade Ulrika och smög sig in i vrån mellan skåpet och sängen; »håll er allvarsam, far, så hon inte märker någe'.»

Elias hann inte mer än vinka ett ja åt henne, förrän dörren öppnades och Johanna trädde in i stugan, uppenbarligen vid sämre humör än när hon gick. Hon hade en korg på armen, som hon tvärt satte ifrån sig innanför dörren, tittade sedan förvånad på brasan i spisen, på grytan och kaffepannan och utbrast med en liten fnurr på nacken:

»Hvad i alla världens tider tar du dej te, Elias! Hvad ska du me' så fasligt mycke' ell å göra?»

»Kors, en ska fäll koka julmaten, vet jag,» genmälte denne, lugnt som alltid.

»Julmaten, ja! Gu' hjälpe oss för den,» suckade Johanna tungt, i det hon långsamt skred framåt bordet och tog schalen af sig; »di hade skickat alltihop kötte' te stan, så där fick en inte torra ormar en gång. Och kaffepanna har du satt på me' — jag menar du ä' rakt stollit', Elias.»

»Åhå heller! Inte så stollit' som du tror, Johanna!» svarade Elias och slog till ett riktigt godt och gladt julskratt och såg därvid så innerligt knipslug ut, att gumman började misstänka att någonting var på färde. Hon skulle just till att vända sig om, för att taga reda på hvad det var, då ett par varma händer bakifrån slogos för hennes ögon och en röst, som försökte göra sig oigenkänlig, bölade bakom ryggen på henne:

»Gissa hvem det ä' som kommer, Johanna du!»

»Nå så min själ och gu' tror jag inte det ä' det väl-signade jänttrolle' Ulrika!» ropade gumman glad och försökte göra sig lös, hvilket dock icke lyckades, förrän hon fått sig en smällande kyss midt på sin tandlösa mun. Men när nu bägge händerna togos bort, såg hon dotterns skinande och glada ansikte rätt inpå sig och hörde henne ropa med sin vanliga röst:

»Jo så ä' det bra med, mor lilla! Och go' jul ska du ha och bra va' det att du inte fick köpa någe' kött te nämnd'mans, för jag har me' mej både kött och fläsk och korf från Tingsåtra och det ligger i grytan alltihop, du mor, så nu ska vi ha julkalas, det kan du sätta dej på.»

»Å herre jesses, barn, hva' säger du!» ropade mor Johanna häpen och fick tårar i ögonen; »har Larssons? ... Ja, jag säger väl det!»

Och därmed sprang hon direkt till spisen och lyfte på grytlocket. Men när hon tittade ner i grytan och fick syn på gudsgåfvorna, som lågo där i det kokande spadet, på hvilket stora flottpärlor redan simmade af och an och bubblade och brusto sönder, då tappade hon grytlocket och började rent af storgråta med knäppta händer, och hon blef så till sig att Elias måste fatta tag i henne och föra henne fram till pinnsoffan vid fönstret, där han satte henne ned och helt bekymrad ropade:

»Hur i alla tider ä' det, Johanna! Du ä' väl aldri' sjuk heller?»

»Sjuk? Nej, käraste Elias!» pustade gumman; »jag ä' bara så innerligt gla', så det rakt åf knakar i knäna på mej. Kom hit, Ulrika, så får jag ta dej i famn och pussa och klappa dej! Guss fre' och välkommen hem, kära flicka! Och jag som gick och hade det så ängsligt på hemvägen och rakt inte visste hvad jag skulle få te fägna er me' på juldän! Men si det ä' alltid så, att när no'n ä' som störst, då ä' hjälpen som närmst.»

»Därför ska en heller aldri' sörja, mor,» sade Ulrika gladt, i det hon klappade om modern det bästa hon kunde; »för allti' blir det nå'n rå.»

»Ja, det ä' sanning, det,» inföll Elias med trofast öfvertygelse; »hvar skulle annars en stackare ta vägen?»

»Det må du fäll säja, far!» ropade Johanna, i det hon torkade bort tårarna och genast var uppe på benen igen; »och nu vet jag hvad jag ska göra, du Elias! Jag sprin-

ger opp te Perssons här ofvanför i torpe' på eftermiddan och tar me' mej ett stycke åf det fläske', som du köpte i bon i går, och så får Maja ge mej ett par kålhufven i ställe, och så har di sofvell och vi supannat för hela helgen, för det där spadet det blir någe' rart te koka kål på, det.»

»Ja, och då ska du få me' dej en saffransbulle åt barnungarna, mor, för jag har två stora baddare i korgen,» ropade Ulrika, i det hon sprang till spisen och lyfte af kaffepannan, som ville passa på och koka öfver, där hon stod för sig själf; »så kan di också få sej lite' te jul.»

»Ja, gu' signe julen och alla bra människor,» utbrast Johanna, i det hon satte sig på nytt och knäppte hop händerna öfver knäet; »få vi nu hem Lina me', så har vi rakt ingenting mer te önska, eller hur, du Elias?»

»Ja, det förstås, men mer vill mer ha, kära Johanna,» inföll Elias; »och nog vore det riktigt bra om Karin kunnat komma hem me', så hade vi dom här alla tre.»

»Ja, det förstås, det. Men en får inte vara oförnöjd, fast en inte kan få allt hvad en vill, du Elias.»

»Nenej — en får vara gla' när en får så pass mycke' som vi, du Johanna! Det finns nog di som har mindre.»

4.

Frammot tretiden, just när det började smått skymma på, middagen var undanstökad och granen redan stod i ordning på bordet med alla sina ljus och sina pappersremсор, omgifven af fyra kaffekoppar och en korg med skorpor på ena sidan och en annan med den skurna saffransbullen i på den andra, hördes bullret af hjul mot den frusna marken inifrån skogsdungen på andra sidan grindöppningen, och både Johanna och Ulrika kastade sina schalar öfver hufvudet på sig och skyndade ut på backen,

medan Elias kom efter långsamt och betänksamt som han plägade.

»Hon ä' ju inte framme än,» ropade han åt dem i dörren, medan han drog ned sin gamla skinnmössa öfver öronen på sig; »ni ska fäll springa sta' och bli kalla, kan jag tänka.»

»Asch, du pratar, inte förkyler en sej, när en ä' glad öfver nå'n som kommer!» ropade Johanna tillbaka, i det hon skyndade ned för backen lika raskt som dottern.

»Nej, kantänka, du som ä' så duktiger åf dej,» fortsatte Elias småbrummande; »det kan ju hända att det rakt åf inte ä' hon.»

»Jo vars!» ropade nu Ulrika från grindöppningen: »hvad det ä' hon! Jag känner igen'ena på långt håll! Välkommen, Lina!...» och därmed började hon vitta med schaländarna, och Johanna, som ingenting såg, viftade med utaf alla krafter.

»Ä' det nämnd'mans hon åker me'?» frågade Elias uppe från halfva backklinten, i det han tittade inåt skogen.

»Nej, jag tror rakt det ä' Nolsjös, för jag tycker det ä' Magnus som kör,» svarade Ulrika och återtog efter en stund med häpen ton: »men hvad i alla tider ä' det för ett bylte hon håller i fånge'? Gu' förlåte mej sir det inte ut som...»

»Hva' för slag?» frågade Johanna och försökte titta så långt hon kunde.

»Du ska få si att hon har julmat me' sej, hon me', Johanna du!» skämtade Elias, som nu hade hunnit ner till landsvägen.

»Hva' sir det ut som?» frågade Johanna, i det hon ryckte Ulrika i armen.

»Tyst, kära mor!» hviskade Ulrika tillbaka; »vi ska inte säga någe' förrän vi får si!»

Flakvagnen for nu in genom gärdesgårdsöppningen, och på framsätet satt Lina bredvid körsvennen, en halfvuxen drängpojke, och hon hade verkligen i fånget ett stort bylte, som hon tryckte intill sig och höll bägge armarna om, som om det varit något ytterst dyrbart, som hon inte vågade släppa ett ögonblick. Hon såg blek och frusen ut, och när åkdonet stannade, ropade hon med en stämma, som hon försökte göra stadig, men som hade en underligt ansträngd, nästan gråtfärdig klang:

»Guss fre', far och mor! Gu' vare tack och lof att jag ä' framme! Jag tror allri' det har varit så långt hem som i dag! Nej, si Ulrika, nå, det va' då bra... ta emot det här, du, Ulrika, och spring bums opp me't, medan jag betalar skjutsen!»

»Herre Jesses!» ropade Ulrika, i det hon tog emot byltet; »jag tror raktåf att det ä' ett...»

»Tyst! Säg ingenting här nere — skynda dig opp, ni ska få veta alltihopa, när vi komma in!» hviskade system, och Ulrika gaf sig af med snabba steg upp till stugan.

»Hvad i Herrans eviga namn kommer du me', flicka?» frågade Johanna alldeles handfallen och såg än på dottern, än på sin Elias, som med vidöppen mun stod och såg på ett föremål bakuti vagnen.

»Ni ska få veta alltihop, mor!» svarade Lina brådskande och hoppade ner ur åkdonet; »nu ska vi bara lyfta åf sakerna, så att Magnus får köra, för han har nog brådtom te komma hem!»

»Ja, det li'r på ti'n!» sade pojken säffigt, i det han klädde sig bakom örat.

»Hjälp te, far och mor, så ä' ni snälla,» bad Lina och började själf flytta ur vagnen en korg, en kappsäck och en större påse, jämte några småpaket; »var försiktiga me' lilla korgvagnen där bak, så ä' ni rara!»

»Ko--korgvagnen?» frågade Elias stammande och tyckte att det började gå alldeles rundt i hufvudet på honom.

»Ja, det ä' handtag både fram och bak!» sade Lina hastigt och plockade ner sina paket; »men akta hjulen, så ä' ni snälla!»

Gubben och gumman sågo bestörta och undrande på hvarandra och visste inte hvad de skulle taga sig till. Där stod verkligen bak i vagnen, ofvanpå ett par fisktrummor och några tomma säckar, en korgvagn, en riktigt liten fin barnvagn med gul korgflätning och full med sängkläder, och öfver alltsammans en randig filt och ett tåg slaget i kors öfver sängkläderna och filten. Sedan de båda gamla sett på hvarandra en stund med häpna och ångestfulla blickar, fattade de slutligen tag i vagnen och lyfte den ned på marken, i detsamma som Lina tog upp sin portmonnä och gaf drängpojken en hel riksdaler i

silfver. Denne tittade först förundrad på slanten, stack den sedan helt omständligt i västfickan, tog ett tag i mössan och sade, medan han sneglade på Lina ömsom och ömsom på de gamla:

»Ja si, nu har jag inte någe' te ge tebaks...»

»Det ä' meningen att Magnus skall ha hela riksdalern!» svarade Lina, i det hon klappade honom på armen; »och tack te ska han ha, för att han lät'et gå unnan!»

»Ja si, jag ville allt hemåt själf!» svarade pojken och lyfte ännu högre på mösskärmen; »men i alla fall ska Lina ha tack och tack för hederlig betalning. Ja, tack och ajös då — och lycksam jul!» och därmed smållde han på hästen och gaf sig i väg framåt den andra grinden.

»Om nu mor och far vill ta vagnen med sej — kappsäcken kan vi lägga ofvanpå den — så kommer jag efter med de andra sakerna!» sade Lina, sedan hon vinkat åt drängpojken.

»Ja, vi får fäll det då!» svarade Elias och tog i bakhandtaget på vagnen, medan gumman fattade tag framuti. Därpå knogade de tysta och fundersamma upp på backen till stugan, medan Lina plockade famnen full med påsen och paketerna och tog korgen på armen. Men det drog en stund, så att hon blef efter de gamla, hvilka långsamt och med tunga steg närmade sig stugan, oupphörligt seende än på vagnen, som de buro emellan sig, och än på hvarandra.

»Kan du begripa det här, Johanna?» hviskade ändtligen Elias och såg ännu mera bekymrad på sin äkta hälft.

»Det är någe' på tok med herrskape' hennes, begriper du!» svarade Johanna, pustande både af bördan och sinnesrörelsen.

»Jaja, bara det inte ä' någe' på tok me'na själf!» återtog Elias.

»Å, du skulle skämmas, Elias! Våran Lina!»

»Ja, våran Lina ä' väl inte mer än människa, hon heller!»

Nu kom Ulrika ut och sprang förbi de gamla för att hjälpa systemen med sakerna.

»Oj, oj, oj, en så'n liten Guds ängell!» ropade hon i förbifarten till gubben och gumman; »och kan ni tänka er, han sofver som en gris, ni!»

»Herre, min skapare! Då ä' det fäll rakt åf en barnunge, då!» stönade Elias och höll på att släppa korgvagnen.

»Ja, det kan du fäll begripa, att det ä' ett barn. Inte lägger en fäll potatis i tockna här, heller!» svarade Johanna, smått förargad öfver att hennes Elias kunde tänka något illa om hennes Lina; »och om du lugnar dej, så får vi fäll höra hur det är fatt med saken, tänker jag.»

»Det har du då rätt i, Johanna!» medgaf Elias, medan de hjälptes åt att få vagnen in genom den smala dörren.

»Du måtte fäll kunna gå tyst, så du inte väcker parfveln!» hviskade Johanna och sneglade bortåt soffhörnet, där Ulrika i hast lagt fram en långkudde och en örngåttskudde och där nu det uppvecklade byttet låg i form af en liten två års gosse, som frisk och rödblommig och nästan rykande varm snusade och sof som ett godt barn. De båda gamla satte sakta ner vagnen vid hörnet af spiseln, så att den skulle bli varm, och när Lina och Ulrika om en stund kommo in med de öfriga sakerna, stodo de båda gamla bredvid hvarandra med knäppta händer och andäktigt lyssnande och sågo på det lilla, främmande barnets sömn, som om det varit en uppenbarelse af julbarnet själf i deras låga koja.

Och om Elias verkligen hyst ett ögonblicks tvifvel om sin flicka, så blåste det bort i samma ögonblick som hon trängde sig fram emellan far och mor och slog armarna om dem båda, i det hon frågade midt emellan tårar och skratt:

»Ä' ni mycket onda på mig, far och mor, för att jag kommer med tocke' här julfrämmande till er?»

»Onda? Ä' du rakt stollig, flicka?» hviskade Johanna så tyst hon kunde för att inte väcka barnet; »det är fäll herrskape' ditt, som rår om'en, kan jag tänka!»

»Ja, och di har rest ifrån'en, stackars liten!»

»Hur i alla tider har du kunna tagi' tjänst hos så'na rackare?» utropade Elias, glömsk af all försiktighet; »ja, den som kan ge sig åf ifrån en tocken där liten kytting, den ...»

»Säg inte någe' ondt om dom, far!» bad Lina bevekligt, i det hon lade sin hand på gubbens arm; »di är mycke' mer olyckliga nu, än di ä' någe' annat! Men kom hit och sätt er ve' borde', så vi inte väcker gossen — kom hit du med, Ulrika, så ska jag tala om alltihopa för er.»

»Ja, men först ska du då ha en kopp varmt i dig!» förklarade Johanna bestämdt; »det kan du behöfva, så som du har seta' och åki' i kylan. Och hur är det med gosskräke', han har fäll aldrig blifvi' kall på vägen?»

»Nej, var lugn, mor! Jag hade'n så väl inlindad, så!»

»Ja, det kontant rökte åf'en, när jag tog opp filten!» upplyste Ulrika, i det hon slog upp kaffet och ställde fram det på bordet.

»Och sofvi' har han gjort ända se'n på ångbåten,» fortsatte Lina; »och där hade vi så bra, för vi fick låna maskinistens hytt hela vägen! Men hur ä' det, mor, har ni någon mjölk hemma, te' han vaknar?»

»Åja, nog har jag en skvätt och mer får en fäll skaffa, när en fått tocke' rart främmat!» sade Johanna med en vänlig blick åt soffhörnet; »sätt på och värm lite, du, Ulrika, så han har någe' när han vaknar, det lilla lifve'!»

När kaffet var drucket, började Elias, som hade riktigt svårt att lugna sig så pass länge:

»Nå, kära flicka! Tala nu om alltihop!»

»Jo, ser ni, far och mor,» började Lina, sedan hon först varit uppe ett slag och sett att gossen fortfarande sof riktigt lugnt; »det är på det vise', att det va' inte bra mellan grosshandlarns på sista tiden, och inte gick det bra för honom heller, och ute va' han bå' bitti och sent, och då satt frun hemma och grät, och inte vet jag, men hon var visst svartsjuk på'n, och det hade väl sina skäl, kan jag tro. Och så på hösten fick han sluta opp med kontore' och så gaf han sig åf till Hamborg, eller hvad det var för en stad i Tyskland, och han ville prompt att frun och gossen skulle följa med, men det fick han henne inte till. Men hon lofte då, förstås, att hon skulle komma efter te honom, och så for han och så fick han plats där ute som dispenent ve' en fabrik, och bra hade han, för han skicka hem pengar och skref, att han hade flera tusen om åre', och jämt och samt tiggde

han och ba', att hon skulle komma efter; men höll i sig gjorde hon, och det va' inte värdt att han fick'ena te resa. Och nu tänkte hon fara ner te syster sin, som bor nä'nstans i Sörmland och ä' gift med en landtbrukare, och där skulle hon och gossen vara te jul, och därför skulle jag få fara hem te er, som jag skref. Men så da'n efter se'n jag hade skrivt, så kom det bref te frun från grosshandlarns princepal där ute i Hamborg, och han skref att grosshandlarn låg illa sjuk på ett stort lasarett där borta, och att han längta så fasligt efter frun och hade ingen lefvande, svensk själ som titta om sig, och då blef frun så till sig, fast hon va' så ond på honom förut, så hon ville prompt ge sej åf me'samma; men inte kunde hon ta gossen med sej midt i vintern så långt, och inte hade hon någon te lämna'n åt hemma, och då talte jag me'na och sa, att om hon ville lita på mig, så skulle nog jag titta om lilla Axel och ta honom me' mig hem te far och mor, och här kunne vi vara tills hon kom hem igen, så oss behöfde hon inte vara orolig för. Och så blef det på det vise', och i förgår gaf hon sig åf på järnvägen och nu ä' jag här med barnkräke', och vet ni, det ä' en så rar pojke, så det kan ni aldrig tro. Han både går och äter och talar och allting, och pappa och mamma kan han säga och mig kallar han för 'Nana', för si Lina, det va' inte värdt att han vill säga, inte.»

»Det va' snällt åf frun, att hon lita på dig, min flicka!» utbrast Johanna och klappade dottern på handen; »och vi ska nog pyssla om lilla Axel, så han ska få det bra.»

»Jaja, bara han inte blir sjuk i den här dragiga stugan,» sade Elias bekymrad och tittade på de lutande väggarna; »om det hade varit nästa år ändå, när jag hunnit få henne omrustad.»

»Vi kan väl komma igen då me', om lyckan ä' god!» återtog Lina; »och ni ska inte vara ledsna för maten, mor och far, för tocken har jag me' mej, så det räcker en bit öfver helgen, och tretti riksdaler har jag me' mej te kostpengar för mej och lilla Axel. Och blir nu bara hans pappa frisk igen, så tänker jag det reder sig nog, för di kommer väl sams nu igen, om han bara får lefva.»

»Ja, si den där svartsjuka',» sade Elias och klädde sig bakom örat, »det ä' allt en jäkla åkomma, det, hvem

som än får'n. Jag har då aldrig haft ondt åf'en, men ingen kan veta hur det kan bli,» tillade han sedan med en skålmaktig blick på Johanna, som slog till honom på armen och hviskade:

»Du borde rakt skämmas, Elias. Har du inte haft ondt åf'ena förr, så...»

I detsamma afbröts hon af ett litet svagt men genomträngande ljud borta från soffhörnet, och när Elias tittade dit, såg han hur det lilla byltet började röra på sig och hur ett par små knubbiga händer och armar fäktade i luften. Medan Lina hastigt sprang upp och skyndade dit, fortfor gumman i samma hviskande ton:

»Ja si, kunne jag inte tro, att du skulle väcka'n, Elias!»

»Nåja, han ska fäll inte sofva hela julafton heller!» sade denne och försökte titta på det lefvande byltet i soffhörnet, hvilket dock hindrades däraf att Lina lutade sig ner öfver det och började pjollra något på ett för de båda gamla alldeles obegripligt språk. Men lilla Axel tycktes däremot förstå det mycket bra, ty det dröjde inte många sekunder, förrän de små, knubbiga armarna lågo omkring Linas hals, och när hon efter en liten stund reste sig upp, hade hon den lille parfveln på armen, och han såg sig omkring med stora, förvånade och sömndruckna ögon, medan han slöt sig fast intill flickan och med ett halft ängsligt »Nana» lade sin lilla, rödblommiga kind tätt intill hennes.

»Kom nu inte hit me' samma, för då kan han bli rädd,» hviskade hon, vändande hufvudet litet åt de båda gamla, och fortsatte sedan jollrande till den lille: »nu ska lilla Aceke få si en så'n snäll och rar gubbe och gumma som sitta där borta! Kom, ska vi gå och hälsa på gubben och gumman, vill lilla Aceke det?»

Men lilla Aceke tycktes inte ha någon särdeles lust för att göra gubbens och gummans närmare bekantskap. Knappt hade Lina tagit ett steg emot dem, förrän han kramade sig ännu fastare intill henne och underläppen började på ett mycket misstänkt sätt skjuta ut från den trumpna, lilla munnen, medan de förvånade ögonen blefvo allt större och större och fingo ett stigande uttryck af förskräckelse, och det så vältaligt att Lina genast vände sig bort igen och började peka på spiseln, där elden brann

och sprakade så muntert och hemtrefligt, att den lilla underläppen genast förkortades och drogs in. Under tiden fick gubben Elias en lysande idé. Han steg upp helt sakta och varligt, nickade knipslugt åt Johanna och Ulrika och tog fatt i en stryksticka, med hvilken han närmade sig julgranen. Gumman nickade tillbaka och satt kvar med knäppta händer, och under det Lina närmade sig spiseln ännu mera och Ulrika rakade till med eldtången under grytan, så att ett helt knippe af klara, sprakande gnistor flögo upp i skorstenen, passade Elias på, drog eld på stickan bakpå sitt ena ben och tände sakta och försiktigt julgranens små ljusstumpar. När det var gjordt, sade han med en röst så len, som den inte varit sedan hans egna flickor varit små:

»Om nu lilla Aceke vänder på hufvu't, så ska han få se på lull lull!»

»Oj då! Se hvad gubben och gumman har gjort!» ropade Lina och vände sig om med gossen emot julgranen.

Och nu skall man tro att den lille fick stora ögon, mycket större än förut. Han började fäkta med händerna, han sträckte ut de knubbiga armarna och: »lull! lull! lull!» lät det i jollrande glädje från den halföppna munnen. Efter en stund började han göra de mest energiska ansträngningar för att komma ändå närmare granen; han sprattlade med de korta benen och ville rent af kasta sig ur armarna på Lina, och när nu gubben Elias helt sakta klef närmare, sträckte han ut armarna mot honom, som om han ville bedja honom hjälpa sig. Elias tittade för läget först på Johanna, sen på Lina och slutligen på gossen, sträckte ut sina grofva, valkiga händer till hälften, men drog dem genast tillbaka igen, som om han varit rädd att klämma sönder pysen, han som var van att hugga tag i yxa och såg, stock och bräde; men den lille gaf sig inte, och innan gubben rätt visste hur det gick till, satt gossen på hans arm och han bar honom så mjukt och så försiktigt och lätt som om han lyft en fjäder.

»Ja, si Elias, han har nu allti haft ett så'nt handlag med småttingar!» hviskade Johanna till flickorna, hvilka nu började hjälpas åt att linda upp ett par af paketen. Ur det ena tog Lina fram en trumpet och ur det andra vecklade Ulrika försiktigt fram en hoppdocka på ett

kautschuksnöre, och sedan blef det en glädje af i den gamla backstugan, en julglädje som de lutande väggarna inte sett maken till på mången god dag.

Och innan julkvällen gått upp i en klar och stjärnlyst natt, som spred sitt matta skimmer öfver snöklädd skog och glittrande, frusen sjö, var den lille så hemmastadd i stugan, att han gick ur famn i famn, gungades från knä till knä, sprang på sina korta ben från den ene till den andre, proppade sig öfvermätt af mjölk och skorpor och namnam och somnade slutligen i sin lilla vagn så stilla och rosig och lugn, som om ingen misshällighet och ingen sjukdom i världen skilt honom från föräldrar och hem.

Och när de båda flickorna också, trötta af färder och bestyr, somnat inne i kammaren och de båda gamla sutto ensamma kvar ute vid elden, som började falna ner, så bådo de sakta till Gud för den lille gossens far, att han skulle få bli frisk igen, och att de båda makarna skulle få åldras tillsammans såsom de själfva — sak samma, tyckte de, om det blef i en grann våning borta i Hamburg, eller i en gammal, sned backstuga med en mager, svensk skog till bakgrund, en glittrande fjärd framför sig och gammaldags förnöjsamhet under taket, om också inte brödstängerna voro så fulla.

» Ensam. »

Det var slut med sommarlifvet där långt ute bland kobbarna och skären. De sista stockholmsborna hade längese'n packat in, och det var tyst och stilla igen ute på öarna rundtomkring. På de stora, där jordbruket utgjorde hufvudnäringen och fisket endast var en bisak, kunde nu gubbarne sprida ut »gull»pråmarnas vidtsporda välsignelser, utan att hyresgästerna behöfde rynka sina fina näsor och gå och grumsa om att hyrorna borde sättas ner, och gummorna hade uppsjö på samtalsämnen vid kafferepen under de mörka söndagskvällarna, när de tillsammans nagelforo stadsfrumtimmernas toiletter och stads herrarnes både yttre och inre människor, lefnadssätt och tidsfördrif.

Ute i ytterskären, på småholmarna, hade det hårda höst- och vinterlifvet börjat på fullt allvar. De sista sjöfåglarna hade gifvit sig af och man hade hört deras gälla afskedsrop under de kalla och disiga morgnarna, då tjockan låg blytung öfver de gråa vattnen och sälen bölade och spådde oväder ute på grunden i de landlösa fjärdarna. Det hände nog också, att han kom in i de mindre, och då hälsades han som en välkommen gäst, därför att han körde strömmingen framför sig och det blef stor fångst af på skötarna, som hade legat och drifvit tomma halva hösten.

Då blef det friskt lif i kojorna därute; kaffepannan stod på spiseln dagen i ända och natten ut, och »gaskade» med litet starkt gjorde man också emellanåt, när det blef för kallt om fingrarna då redskapen skulle hyfvas upp eller när den ostliga vinden dref in täta regnskurar från sjön,

så att det rann af hvarenda tråd, som man hade på sig. Men allting går öfver, till och med novemberregn, och en vacker morgon hade man vaknat vid att marken var vit och att sjön hade lagt sig inne i småvikarna och på vattenpussarna mellan stenarna uppe i land. Silltruten hade nog spått det, förstås, för han hade skrikit som en gast, när han flög öfver land från den ena fjärden till den andra; kråkorna hade också längesen samlat sig i flock och hållit ljudeliga ting om kvällarna i ensamma talltoppar, där de hade utsikt öfver öarna; — nötskrikorna hade också fjäskat omkring på ljudlösa vingar och knarkat och kifvats i skogshulten, och de sista morgnarna i själfva solgången hade den rörliga talgmesen varit framme vid gårdarna och knackat på fönsterbräderna, för att höra efter om inte grisen skulle slaktas snart, så att han kunde få något värmande att smörja sig med.

Med ett ord, det var vinter i skärgården: det var den raska, härdiga och hårda befolkningens svåraste tid, då det utanför rådande mörkret gjorde de dystra sinnena ännu mörkare än förut.

* * *

Lars Österman, fiskaren ute på Harkobben, en liten holme nära leden mellan Husarö och Äpplarö, i Stockholms norra skärgård, satt ensam i sin vindbrutna och sneda koja en blåsig och kall kväll några dagar före jul. Kojan låg på en liten ängslinda nedanför den magra barrskog, som krönte högsta punkten utaf holmen, och ett par askar, några rönnar och en oxel, dessa skärgårdens härdiga och trogna vaktsoficer, stodo i en liten krets omkring henne på ängsslutningen. Sydosten, som stugan endast hade ett knappt lä för, tjöt och smällde i skorstensöppningen och dref ner röken i spiseln och ut i rummet, där Österman själf satt på en träpall framför den låga spishärden och rörde i en grötgryta. Något annat ljus än skenet från elden, som pyrde och fräste i de sura vedpinnarna, bestod han sig inte, och när den flammade upp och sackade ner emellanåt, belyste den på ett egendomligt sätt hans väderbitna och långlagda ansikte, där han satt och stirrade in

i elden med sin korta pipsnugga i mun. Tid efter annan vände han på hufvudet och kastade en lång, liksom sökande blick åt motsatta sidan af stugan, där fönstret låg och där den gamla sängbänken reste sig upp emot långväggen och såg ut som en gammal dragkista, där den stod hopskjuten och på öfverplattan betäckt med några tarfliga och omaka husgerådssaker. Framme vid fönstret stod ett klumpigt bord med en trästol vid hvardera ändan, och sedan i hörnet mellan fönstret och väggen ett gammalt trekantigt hörnskåp med till hälften utplånade målningar i rödt och blått — de vanliga färgerna på kistlock och skåpdörrar. Fönstren hade inga gardiner, och de små lappade rutorna stirrade lika oafvändt ut i mörkret som den vid spiseln sittande mannen stirrade in i elden. Luckor funnos ej heller utanför, men så fanns det heller inga grannar på ön, som kunde kasta nyfikna blickar in i Östermans ensamma boning.

Han var ensam på ön, liksom han sedan början af hösten varit det i sin stuga. Han hade varit gift med en rask och duktig kvinna; men på sista åren hade Lovisa börjat tackla af; det hårda lifvet och de många umbärandena hade så småningom brutit hennes krafter och nu i början af oktober hade Österman stoppat ner henne i jorden därborta på Storön, där sockenkyrkan var belägen. Barn hade de haft, fyra stycken, men två hade dött som unga och de öfverlevande, en son och en dotter, voro ute och tjenade, sonen i staden som magasinsdräng hos en grosshandlare och dottern som piga hos en förmögen bonde öfver på fastlandet. Ingendera af dem hade kunnat komma hem till begrafningen, utan Österman hade ensam fått följa sin gamla hustru till grafven, och ensam hade han sedan vänt om hem till sin gamla stuga — ensam skulle han nu tillbringa den långa, mörka och kalla vintern därute på Harkobben.

Så långt hade Lars kommit i sin tankegång den kvällen, när han hastigt lyfte på hufvudet och lyssnade utåt. Var det ett människorop han hörde eller var det ugglan som skrek därute i askträdet? Han lyssnade med spänd uppmärksamhet och satte handen för örat som han hörde bäst på — jo! Det var bestämdt ett »hallå, hoj» som hördes därute från sjön, och i tanke att det möjligen var någon stadd i sjönöd, tog han ned en gammal nedrökt

lykta från hyllan öfver spiseln, tände på den lilla lampan uti den, kastade på sig vadmalskavajen med fårskinnet inuti, slängde sydvesten på hufvudet och gaf sig af ut genom dörren.

Därute var det mörkt som i en säck, och blåsten tjöt och piskade om öronen på honom, men gammal och van på platsen, som han var, hittade han vägen ändå och lunkade med raska steg af ner till sjöboden och den sneda bryggan som låg i lä för en udde nere vid stranden. Kommen ner ställde han lyktan ifrån sig under sjöbodsflustret, satte båda händerna för munnen och ropade utåt sjön:

»Halloj! Ä' det någon därute?»

Det dröjde en stund utan att svar kom och sedan hans ögon nu hunnit vänja sig vid mörkret, tyckte han sig urskilja en liten matt ljusprick ett stycke ute på fjärden. Men som vinden blåste emot därutifrån, ropade han om igen, och då hörde han på långt håll en djup stämma, som svarade:

»Hallå! Är det Lars Österman på Harkobben?»

»Jo, så ä' det bra med!» svarade Lars; »men hvem ä' det som ropar?»

»Fiskköpar Anderson på sumpen Tärnan!» hördes rösten därutifrån och fortsatte efter några ögonblick: »har du nå'n lykta, så håll opp henne, så jag kan si segla in!»

Lars tog lyktan, lyfte den högt i vädret och ropade tillbaka:

»Lofva opp för udden, och håll styft bagbord, så ni inte kommer på stenarna.»

»Lofva opp va' det ja!» svarades nu utifrån på närmare håll, och ljuspricken blef större och närmade sig med strykande fart, fast sumpen hade storseglet nere och bara länsade undan för focken; men så blåste det också en frisk kultje, nästan en half storm, utifrån sjön, och det dröjde inte många minuter förrän sumpen var midt för sjöboden, focken bergades och den hårdt akterlastade fisksumpen sackade af inåt land, där Lars Österman stod på bryggan och tog emot den.

»Hvad i hälsicke!» utbrast han när han tog törn med foten mot bogsprötet, för att inte bryggan skulle bli mera ramponerad än hon var; »är herr Anderson ute och knogar så här sent på åre' och på kvällningen?»

»Ja, jag kommer från Furusund och ska ner åt Stora Möjan!» hördes rösten från sumpaktern; »men han blåser en hund, och mörkt är det som i hin håles nattsäck, när han har lämnat eldkolena hemma! Skulle ha varit nere vid Möjan längesen; men så ställde jag mig på ute på Svartlögan strax nedanför Blidösund och det så att själfvaste...»

Här drog fiskköparen till med en svordom, som räckte en half minut, och när den var expedierad, drog han efter andan och fortsatte med blidare stämma, som om utbrottet hade lättat honom:

»Kan Lars låna oss hus i natt, mig och pojken jag har ombord? Vi ä' trötta och urlakade, som ett par sumpgängna gäddspilor begge två, men mat har jag med mig och konjak har jag i flaskan, och jäkeln vet om det inte finns ett par buteljer öl i ruffen med; men det skulle vara skönt te få koja sej ordentligt, när en blifvit så här vinddrifven!»

»Ja, vill herr Anderson ta te godo som en har 'et, så nog går det an te stanna här i natt!» svarade Lars och gjorde fast ändan vid bron; »men det är allt säkrast te lägga ut en akterända med, i fall vind skulle gå öfver på nattsidan.»

»Vi ska lägga ut två, det kan Lars sätta sig på!» ropade fiskköparen och hoppade i land på bron; »och surra 'na ska vi, så inte fan själf får lös 'ena, om han också kommer ridande med hela sitt garde! Rappa dig, Janne, och opp med mojengerna!» ropade han därpå åt pojken, som våt och frusen stod och stampade framme i fören: »ju förr vi kommer opp, dess förr får du värma näsan på dig, begriper du!»

Därpå gaf han Lars ett handslag så att det smällde i näfvarna och fortsatte i bullrande ton, däri dock glädjen att vara i land lyste igenom:

»Nå, det var då förbannade bra, att du var hemma, hederlige Lasse Österman! Annars hade jag väl aldrig kommit in här! Hur har du det själf, och hur är det med käringen din, gamla Lovisa? Har hon blifvit bra i bröstet än — hon var skral när jag var i land här sist, tyckte jag!»

»Jo, tack som frågar!» svarade Lars med någonting grumligt i rösten, »nu ä' hon allt bra i bröstet, Lovisa!»

När de väl kommit in i stugan, tog Lars fram ur hörnskåpet en liten fotogenlampa, tände den och ställde den på bordet. Sedan lade han mera ved på spiseln, så att elden flammade upp med raskare fart, och vände sig sedan till fiskköparen, som under tiden pålsat af sig med pojakens tillhjälp, och sade på sitt vanliga, halfbuttra sätt:

»Ja, nu får herr Anderson vara välkommen i stugan och hålla te godo med hur en kan ha det.»

»Tack ska du ha, käre Lars!» svarade denne fryntligt och bullersamt som vanligt, i det han såg sig omkring i stugan, skenbarligen letande efter någon, hvarpå han fortsatte efter ett par ögonblick: »Men hvar har du gumman din? Är hon inte hemma?»

»Nej, det är hon inte!» svarade Lars tungt, i det han vände sig om mot ljuset; »hon är allt borta på Storön, hon, och där ligger hon i körrgåln se'n i höstas.»

»Hvad i alla tider säger du, Lars?» utbrast fiskköparen med en skiftning af medlidande i den bullriga stämman; »är gumman din död? Kära Lars, det var allt hårdt för dig, det!»

»Åja, det förstås, men en får fäll bära't, kan jag tänka!» svarade Lars lugnt.

»Kors, inte kunde jag tro att du var änkling, kära Lars.»

»Ne-näj! Det syns fäll inte precis på utanskriften!» menade Lars lugnt som förut.

»Jojo, och när man tänker rätt efter . . . hon hade nog stretat och arbetat i sin dar — och vi ska alla den vägen vandra, heter det.»

»Ja-a, det ä' nog så, det!» svarade Lars och gick åstad och rörde i grytan, så att gröten inte skulle bli vidbränd.

»Ni tar så'nt där förståndigt, ni skärgårdsbor!» fortfor fiskköparen, i det han följde efter till spiseln för att värma sig; »och det gör ni förbaskadt rätt i, för det är med döden alldeles som synden, man kan inte göra sig fri ifrån honom, det var inte värdt! Men nu ska vi duka opp hvad jag har i matsäckslådan, och så ska du, Lars, sätta på kaffepannan; du har väl kaffe hemma, tänker jag?»

»Ja, jag har fäll lite' kvar i bleckdosan!» svarade Lars; »så nog räcker det te en omgång.»

»Och konjak ska vi ha till grädde, så får man lite kurage i kroppen!» ropade fiskköparen, som synbarligen ville muntra upp sin värd; »men har du inte något att hänga för fönstret? Det ser så förbaskadt svart ut därute, så man blir riktigt kuslig till mods — eller hvad säger du, Janne?»

»Usch ja! Jag tycker riktigt det ä' någon som står och tittar in!» svarade pojken, som hade blifvit ruskig till mods, när han hörde att gumman var död.

»Här finns ingen som tittar!» svarade Lars lugnt; »men nog kan jag hänga opp pålsen för fönstre', om herr Anderson vill.»

»Ja, gör det, så ser det strax litet varmare ut!» svarade denne.

Sedan pålsen var upphängd, slog fiskköparen sig ner vid bordet, bredde på ett par stora smörgåsar åt pojken, som fick sätta sig borta vid spiseln, och bjöd sedan Lars att taga plats på stolen midt emot. Därpå började han äta friska tag, sedan han först tagit sig en stor konjak och bjudit Lars på en, hvilken denne långsamt bet af, sedan han likväl först tvekat en stund. Det var tyst hela tiden under måltiden, med undantag af en och annan fråga från Andersons sida om fisket och några enstafviga svar från Lars. Sedan gröten var framsatt och uppäten, sattes kaffepannan på, och när den väl kom fram på bordet, hördes några ljudliga snarkningar från pojken, som krupit ned i vrån mellan spiseln och väggen och med husbondens skinntroja till hufvudgård och sin egen gamla kavaj till täcke somnat så godt och djupt, som om han legat i den mjukaste säng.

»Nu ska vi riktigt gona oss, du Lars!» utbrast fiskköparen och sträckte benen ifrån sig, under det han lutade sig bakut i stolen, så att det knakade i ryggen på den; »nu sofver pojken, så nu kan vi tala litet förstånd med hvarandra vid kaffekoppen med gasken i. För en gask ska vi ha och den som står i mantal ändå! Som du ser, så är konjaksbuteljen half än, så nog räcker det till både en och två.»

»Jaja, men en får fäll fara varligt för det!» menade Lars betänksamt; »så en inte blir yr i hufve', förstås!»

»Än se'n då?» skrattade fiskköparen; »det är ju inte långt till fällbänken, så alltid hittar man i säng! Ja, skål

nu, Lars! Det var tråkigt det där, att du skulle bli änking; men du är ju en rask och kry karl än, vet jag, och vill du bara, så nog kan du få dig en hustru igen, om så skulle vara, och det en som vore mycket bättre än din gamla Lovisa, tänker jag, om du bara vill titta dig om litet.»

»Bättre än Lovisa?» upprepade Lars och tog sig en mun ur kaffekoppen; »nej, låt bli det!»

»Jaja, det där vet du bäst själf, kära Lars! Ingen vet hvar skon klämmer, utom den som har den på sig! Men jag tyckte du sa många gånger när du var i stan, eller när jag kom hit och köpte fisk af dig, att det var som det kunde med sämjan emellanåt!»

»Ja, en säger så mycke', när en ä' ve det humöre'!» svarade Lars; »men hvad en menar, det... men hör nu, hur ä' det? Ä' inte herr Anderson själf gift me'?»

»Nej, pass för mig!» skrattade fiskköparen och tog sig en duktig klunk ur koppen. »Jag håller mej me' hushållerska i stället och det är bra mycke' vigare!»

»Jaja, det kan kanske passa i stan,» återtog Lars, sedan han funderat en stund; »men si, inte duger det på lande', inte! Där få en allt ha sitt ihop, om det ska bli någe' åf!»

»Nåja, det kan man väl ha fast man inte dyker åf till prästen!» svarade fiskköparen, i det han blinkade förtroligt åt sin värd midt öfver bordet; »och jag har en djäkla bra flicka, ska Lars tro! Vacker och rapp i vändningarna, och när vi är ute och festar om söndagarna, så kan ingen tro annat än att vi ä' man och hustru. Och ä' det så att vi inte trifs längre tillsammans, så skils vi åt, och därmed är den saken klarerad.»

»Och det trifs hon me' också?» frågade Lars och tittade förvånad på sin gäst; »och vill inte ha't annerleds än så?»

»Vill?» ropade fiskköparen och slog sin breda och röda hand i bordet, så att kaffekopparna hoppade; »det kan väl hända att hon vill, men si, jag vill inte, jag! Nu har jag det bra, för si nu ä' hon kusch för mig, men hade jag gift mig med henne, så hade hon nog satt sig på sina höga hästar och velat hålla ordning både på mig och på plånboken! Och ser Lars, den håller jag helst reda på

själf, för när den ser ut på det här vise', så ska tusan lägga den i händerna på kvinnfolk och inte jag!»

Och därmed drog han upp ur bröstfickan en tjock läderplånbok och tog fram ur den en bunt sedlar, som han bredde ut på bordet framför sig. Det lyste till i ögonen på Lars när han såg de fyrkantiga sedlarna med sina nummer på 50 och 100, och sedan han tagit sig en djup klunk ur koppen, sade han med kort stämma, som om han varit andtruten efter ett häftigt språng:

»Det ä' väl en fasligt stor summa pengar, det där?»

»Jojo men, kära Lars!» svarade fiskköparen skrytsamt; »det är allt en åtta hundra riksdaler, och ändå har jag köpt opp fisk för ett par hundra borta på Åland och inne vid Öregrund. Och så har jag ett par tusen som står på banken inne i stan, så nog reder jag mig alltid!»

»Att det kan vara så lönande te handla me' fisk!» utbrast Lars med ett uttryck af afund i stämman, under det han med ögonen följde sedelpacken, som på nytt hamnade i plånboken och med den i bröstfickan; »men så vet ni då också hvad ni ger en hund i målet, när ni köper'n af oss härute på kobbarna!»

»Sa du ja!» skrattade fiskköparen, i det han fyllde på mera konjak i koppen; »liksom inte du alltid fått rejelt betalt utaf mej, gamle Lars! Har jag nå'sin betalt mindre än femton öre marken för abborrharna dina?»

»Åhå! Jag minns allt att jag fått låta dom gå för tie öre me'!» svarade Lars och tittade nu på vänstra sidan af bröstet, där plånboken putade ut; »och det mer än en gång ändå!»

»Jaja, men då har det varit godt om 'en också! Nå, drick nu, vet jag — inte ska du sitta så där och se surmulen ut för att gumman din är borta! Hon var allt bra gammal och skraltig i alla fall — var hon inte det?»

»Jo, det förståss, visst va' hon det!» medgaf Lars långsamt; »men inte hade hon fäll så värst roligt heller, fattiga som vi varit i all vår tid, och så som hon fick släpa!»

»Nå, har inte du släpat, du då?» frågade fiskköparen; »och hade du en bit roligare än hon?»

»Nej, det förståss, det!» svarade Lars eftertänksamt; »men jag ä' karl, jag, och kan orka ta i lite styfware tag än ett kvinnfolk.»

»Och nu tänker du sitta här ensam så länge du lefver?»

»Ja, hvad ska jag göra? Barnena har sitt te passa, och jag får fäll passa mitt, så länge det går!»

»Du är dum, Lars! Du skulle ta dig ett kvinnfolk i huset!» utropade fiskköparen, i det han lyfte upp sin kopp och stötte den emot hans.

»Jag kan just undra hvar jag skulle få ett tocke' ifrån? Ja si, om jag vore yngre och hade så mycke' pengar som herr Anderson.»

»Du skulle skaffa dig en som har något!» uppmanade fiskköparen, som började få högre färg utaf de täta påspädningarna i kaffekoppen, där det nu egentligen fanns bara konjaken kvar; »nog finns här alltid i skärgåln både änkor och flickor, som skulle vilja ta dig! Hör du, vänta, nu tänker jag på en sak, du... det finns en skepparänka borta på Yxlan, som har en sextondel och som inte ä' mera än en fyrtio år eller något ditåt, och hon vill gifta sig så gärna som hon vill lefva! Har du inte hört talas om madam Vesterberg — henne som mannen gick och hängde sig för här om året!»

»Jaså, den!» svarade Lars föraktligt och spottade utåt golfvet; »åjo vars, *det* trolle' har jag allt hört talas om så det spisar! Karl'n hängde sig ju för att hon aldrig hölls hemma, sa di!»

»Nå ja, än sen då? Hon har väl lugnat sig nu, och för resten får du väl inte vara så noga, så gammal som du i alla fall är,» återtog fiskköparen, som började sväfva på målet en smula; »tänk på i alla fall att hon har en sextondel och att byggningen är nyrustad sedan i fjol! Men du super ju ingenting, vet jag! Skål på dig, töm i dig gasken nu, så tar vi oss en ny och så kryper vi te kojs. Om du bäddar fällbänken, så tar jag sängfösarn under tiden! Asch ja, gamle Lars, du ska inte sitta här och sörja gamla Lovisa, utan du ska krya opp dig och se dig om efter någe' nytt, för ser du... nej se på fan! Nu är det slut på fotogen i lampan — vänta, ska du få se på annan illumination, medan du bäddar!» Och vid dessa ord slog han ny konjak i sin kopp, tog litet i te-skeden som låg bredvid, strök eld på en tändsticka och tände på den. Snart brann den med blå låga i skeden, och när han sedan försiktigt lade skeden i koppen, fort-

plantade spritelden sig dit och flammade upp, kastande blåa och röda reflexer på hans upphettade och blossande ansikte. Lars kände en rysning öfver ryggen, och när nu gästen började på nytt tala om skepparänkan och alla hennes rikedomar och beskref hennes yttre människa med bjärta och som han själf trodde lockande färger, föreföll det Lars, som om den lede frestaren själf tuttit vid hans bord och velat köpa hans själ och locka honom i fördärf.

»Nu ska du ta dej en klunk af det här!» ropade fiskköparen sedan lågan börjat att mattas; »det är en riktig sängfösare, det, ska du tro!»

»Nej, fy för den lede, tocke där vill jag inte sätta i mej!» utbrast Lars, i det han slog för sig med handen; »och för rexten har jag fått nog längesen!»

»Som du vill då, jag tar den väl själf!» svarade Anderson, som redan blåst ut lågan och nu i långa drag sörplade i sig innehållet i koppen; »den ja!» sade han sedan smackande och satte koppen ifrån sig; »den gör godt i kroppen! Nu går jag och lägger mig! Väck mig klockan sex i morron bitti' ifall jag skulle sofva — för vi ska ge oss åf i tid! God natt med dig, gamle Lars! Du kommer väl snart efter, tänker jag?»

»Ja, jag ska bara släcka åf elln först!» svarade Lars och tog några vacklande steg framåt spisel.

»Gör det, du Lars!» sluddrade fiskköparen allt mera lam i tungan, medan han kastade kläderna af sig; »och dröm sen om skepparänkan, du! Det är en stadig människa! God natt med dig, gamle Österman! Hör du, kärringen din går väl inte igen — hon ligger väl säkert därborta i Storöjorden? Usch ja, visst gör hon väl det! Sumpen måtte väl ligga stadigt därnere? Vänta litet, hvar har jag plånboken? Den lägger jag alltid under hufvudkudden — inte för att jag misstror dig, gamle Lars, för du är en hedersknyffel... men se... i alla fall... en kan aldrig veta... väck mig klockan sex... ifall jag... brrr...»

Det blef tyst i stugan; endast en och annan tung snarkning från spiselvrån besvarades af en ännu tyngre från fällbänken borta vid långväggen.

Lars Österman makade ihop kolen och de glödande bränderna i spisel, och tung i hufvudet af den starka drycken trefvade han sig fram till stolen vid bordet, där

fiskköparen nyss suttit. Det lyste upp ibland i spiseln, och då kunde han öfver bordet se konturerna af den sofvandes hufvud nere i bädden och hur den ena handen låg under hufvudgården nedanför hakan, och han visste nog hvad den handen höll i.

Mörka tankar flögo i jagande fart genom hans halft omtöcknade hufvud. Där, tre steg ifrån honom, fanns ju en rikedom som kunde blifva hans. Han behöfde ju bara sträcka ut sin hand; men om han vaknade, mannen som rådde om skatten! Nå än sedan? Stod inte yxan borta vid spiseln och skulle inte ett enda hugg — —?

Hastigt ryste han till och kastade en rädd blick bortåt spiseln. Elden hade falnat ner, och endast ett matt sken lyste ännu genom askan, men i det skenet såg han ett ansikte, ett aftärdt, sorgset ansikte med skarpa drag och insjunkna ögon — han kände det där ansiktet så väl, han hade sett det så många, både mulna och klara dagar — det var Lovisas.

Men så trängde sig ett annat ansikte emellan; det var en rödlett, bredmynt, skrattande kvinnas — han hade sett henne på ångbåten mer än en gång — han tyckte att hon vinkade åt honom; men så slöt han igen ögonen, han ville inte se den skrattande munnen med de stora hästtänderna och de feta, rödbrusiga kindbenen. Och när han tittade upp igen, så såg han Lovisas hufvud framför den andras och ett par små, rosiga ansikten bredvid hennes affallna och utmärklade, och det var barnens.

Och med ett framstönadt: »Jesses bevara mej!» föll han ner med hufvudet mot bordskifvan och hvarken hörde eller såg något mera.

* * *

Det blef en klar morgon efter nattens mörker och blåst. Klockan sex väckte Lars Österman sin gäst, och vid sjutiden, just när det började bli rödt i sydost, hissade fiskköparen sina segel och gaf sig af. Ute på fjärden låg tjockan tätt öfver vattnet, och det dröjde inte länge förr än sumpen var nära den, där den som en tvärt afskuren vägg stängde synkretsen strax utanför stenudden.

»Adjö, kära Lars!» skrek fiskköparen med ännu skrofligare röst än aftonen förut. »Jag la' en krona på bordet för nattkvarteret! Tänk på hvad jag sa om skepparänkan på Blidö!»

»Jag tror vi dröjer!» ropade Österman efter honom och slog med handen.

I detsamma omslöt töcknet den bortseglande sumpen, och när om en stund de första matta solstrålarna samlade sig i ett knippe framför den grågula tjockan, drog Lars ett djupt andetag, som om han blifvit befriad från en börda, och det föreföll honom som om ensamheten inte var så svår längre, när det föll litet morgondager öfver stugknuten.

Snöhinder.

En vinterberättelse.

1.

Snön kan ställa till en mängd spektakel, när den riktigt sätter sig i sinnet att hvirfla omkring och utplåna ojämnheterna här i världen. Den kan till och med förorsaka en massa förargelser, när den *inte* kommer, då man har anspråk på att den skall infinna sig och man har både toiletterna och kalkarna i ordning för att mottaga den.

Och kommer den allt för rikligt, då behöfver man hvarken vara spårvagnshäst eller renhållningsentreprenör för att blifva förtviflad. Det kan vara alldeles nog med att man har ett ordentligt skogshygge att utföra eller en liten järnvägsbit att hålla farbar. Det senare var åtminstone fallet med banvakten Per Larson, som just hade en sådan järnvägsbit att svara för uppe på den småländska högplatån, där södra stambanan går fram. Emellan ett par af de mindre stationerna i denna magra trakt löpte den just fram emellan ett glest skogshult på ena sidan och en naken, tillfrusen myr på den andra, och här hade snön hopat sig i stora massor på ömse sidor om de djupa utskärningar, som de i dagen framträdande gråstenskul-larna, smålandsbygdens rikedom, hade gjort nödvändiga. Den hade nog också i täta massor yrt ned emellan de uppstående stenvallarna, och Per Larson, hvars lilla stuga lågt högt uppe på klinten strax vid utgången ur skogs-

hultet, hade haft ett styft göra för att hålla sin lilla banbit klar för den pågående trafiken.

Men Per Larson var inte ledsn för det, ty hittills hade det lyckats honom tämligen bra, tack vare den hjälp han hade af sin unga, raska hustru, som handterade snöskofveln och kvasten lika manhaftigt som han själf och som lyckligtvis ännu inte hade några små, hvilka kunde hindra henne att bistå mannen i hans tröttsamma bestyr.

De hade nämligen bara varit gifta ett par månader, och Stina var således fullkomligt fri från alla farhågor för att ett ansträngdt arbete skulle kunna vara på något sätt skadligt för deras blifvande familj, hvarför hon också tog i så att svetten stod om henne och hennes groflemmade och något säffige man långa stunder kunde hvila på skofveln och betrakta henne med beundrande blickar, i det han utbrast i sitt vanliga, ofta upprepade utrop:

»Det va' jäkeln hvad du ä' styf.»

Och Stina var verkligen en styf banvaktarhustru, det var känt och erkänt i hela trakten. Hon var snabbtänkt och hade hufvudet på skaft, som en äkta smålandsjänta, och satte man henne »på en klippa i hafvet», så skulle hon nog kunnat häfda småländingens gamla rykte: att kunna föda sig äfven där. Men hon var både varmhjärtad och ömsint också jämte sin raskhet, och det tyckte Per Larson var det bästa af alltsammans. De hade för resten inte varit gifta i fjorton dar ännu, förrän Stina hunnit sätta sig in i banvaktens alla göromål, och ofta var det hon, som stod med lyktan i handen uppe på banvallen invid stugan och signalerade »allt klart» åt det förbilande tåget, så att hennes Per skulle få blunda en stund, när han kom hem från undersökningarna ute på banbiten.

Nu minnas vi nog alla att vintern 1887—88 var en riktig snövinter af det gammalnordiska slaget. Det hade gått hyggligt nog för Per Larson att reda sig ändå; men nu i slutet af januari började det se kinkigt ut, och på eftermiddagen den dag min lilla berättelse tar sin början, såg det mer än betänkligt ut med den saken. Redan på middagen hade det börjat snöa för nordostlig vind, och när vinden frampå kvällen öfvergick till full storm och svepte på ordentligt öfver den trädlösa myren, så vallade snön upp sig emot den sidan som låg åt skogshultet och för fram riktigt som en genomkitslig pojke, hvilken man

knappt hunnit mota bort från ett ställe, förrän han tvärt är framme och ställer till en ännu värre oreda på ett annat.

Per hade visserligen med goda ord och löften om traktering skaffat sig tillfälligt biträde af ett par drängar i grannskapet; men när de sista gången på förnatten voro inne i stugan och fingo sig en kopp varmt kaffe med en »kask» i, så ref han sig ändå betänksammare än vanligt bakom örat och sade åt Stina, som envisades att linda sin yllehalsduk om halsen på honom:

»Det ä' inte mänskligt ute, du Stina! Du ska få si att det blir någe spektakel!»

»Yr det lika rasande då?» frågade Stina.

»Usch ja! Nu är det rent rasvillare än förut! Du ska få si att nattåge inte kan ta sig fram.»

»Nå, så måtte di väl stanna ve' stasjon då och låta bli te försöka komma förbi här, där det ä' som värst på hela linjen,» menade Stina, medan hon drog till halsduken, så hon var färdig att strypa sin Per utaf pur välmening.

»Jaja, men du ska veta att ä' det nån vån, så får allt konduktörn laga så att di kommer fram också! Ja, ajös med dej nu, Stina! Nu ska vi ner och ta i igen borta ve' vägöfvergången, för där packar di sej riktigt ovåligt, snödrifvorna.»

»Jag kommer efter, jag, bara jag får släcka åf i spiseln!» förklarade Stina bestämt.

»Du kan gärna stanna inne, tycker jag! Nu sen vi fått lite varmt och starkt i oss, så reder vi oss nog!» menade Per Larson.

»Ja, i det hära hundvädre ä' det inte godt för kvinnfolk te ta sej fram!» inföll nu en af drängarne, som tyckte att han borde tacka för kaffet genom att visa litet omsorg för mor i huset.

»Asch skräp!» svarade Stina skrattande; »smälter inte I, så smälter väl inte jag!»

»Ja-a, men du kan gärna stanna inne!» sade Per ännu en gång, i det han gaf sig af emot dörren.

Stina svarade ingenting på den saken, utan gick fram till spiseln för att släcka af elden, just i detsamma som karlarne öppnade dörren för att gå ut. Men då tyckte stormen att det var ett ypperligt tillfälle att göra en påhälsning inne i banvaktarstugan, och gjorde därför ett dubbelfall både genom skorstenen och dörren, så att

rök och eld rusade fram ur den ena, medan en hel flock af yrande trindsnö dansade in genom den andra och lade sig genast i ett långt, hvitt streck utåt golfvet.

»Jesses då, tocke väder!» ropade Stina, både förargad och skrämnd, hvarefter hon, nästan blind af röken, tog en skopa vatten ur det bredvid spiseln stående ämbaret och kastade den på elden, hvarpå hon fick sig en ny laddning rök direkt i ansiktet, så att hon, hostande och nysande på en gång, hurrade baklänges ända fram till bänken vid bordet och föll ned aldeles yr i hufvudet.

Men när hon sansat sig litet, märkte hon att hon i brådskan slagit vattnet på sidan om elden, som af luftdraget från skorstenen flammade upp högre än förut och tycktes liksom fräsa af glädje öfver att kunna uppsluka de små trindsnökornen som ramlade ned genom rökfånget. När Stina såg den klara lågan, som lyste upp hela stugan, aldeles som om den varit full med tända julljus, ändrade hon tankar och, praktisk som hon var, började hon fundera på om det inte i stället vore skäl i att hålla elden vid makt, i fall det skulle hända, som Per förutspått, att nattåget inte kunde komma fram. Det kunde ju hända att det fastnade, och om där funnes resande med — och det gör det ju alltid — så skulle man ju möjligen kunna tjäna sig en slant, om man hade litet näsvärme att bjuda dem på.

Men, skulle hon hålla elden vid makt — ja, då var det heller inte värdt att tänka på någon snöskottningshjälp åt Per; för att gå ut ifrån elden i en sådan storm, det tordes hon rakt inte. Det kunde ju hända att blåsten svepte till ett tag igen genom skorstenen och kastade något glödande kol, eller kanske till och med en hel rykande brand ut på golfvet, och de kunde ju rent af mista både stugan och allt hvad de ägde och hade på det viset. Nej, det gick inte an — och när nu Per i alla fall hade två stycken till hjälp, så kunde de väl reda sig utan henne; men gå utanför dörren och titta efter, om inte yrvädret saktat sig, det tyckte hon väl ändå att hon kunde våga på. Hon ryckte till sig sin gamla ylleschal, som låg på sängen borta i vrån mellan fönstret och ena kortväggen, svepte den om hufvudet och bröstet och band samman ändarna på ryggen. Sedan hon kastat ännu en blick på elden, som börjat fräsa och spraka ännu värre,

sedan den kommit i grannskapet af det utslagna vattnet, gick hon emot dörren, tog ett stadigt tag i klinkan och öppnade den hastigt, i det hon satte den ena foten till spjörn bakom den andra. Stormen höll just nu andan ett ögonblick, så att hon obehindradt kom ut; men medan hon funderade där inne hade den redan hunnit utplåna spåren efter karlarne, och till på köpet belamrat själfva farstukvisten med en drifva, som hon klef ner sig i ända till knäna.

»Nej, si det här duger då rakt inte!» mumlade hon för sig själf, i det hon stack hufvudet utanför och försökte att med blicken genomtränga det rådande mörkret, hvarvid hon i samma ögonblick fick en hel lavin af lös, hvirflende snö öfver sig; »skulle nån människa komma, så får jag väl teminstringen laga att det finns väg för dom, så di kan komma in i stuga!»

Och därmed trefvade hon fatt på skofveln, som stod strax innanför farstudörren, drog fram schalen ännu mera, så att endast ögonen voro obetäckta, och klef modigt ut i snön, som på vindsidan tornat upp sig mot stugväggen, så att den låg halfvägs upp till taket. Och nu började hon skotta med raska, långsamma tag, för att få gångstigen klar bort till trappan, som från den höga banvallen ledde ner till spåret; men för hvart tag hon tog med skofveln, kom en ny lavin och lade sig rätt i vägen, före henne och efter henne, så att hon slutligen visste hvarken fram eller tillbaka.

När hon ändtligen arbetat sig fram till trappan och vände sig om för att draga andan och låta blåsten uttömma sitt raseri på hennes breda och stadiga rygg, kunde hon knappt se stugan, trots de få fannarnas afstånd. Hade inte gnistorna ur skorstenen visat henne hvar den låg, skulle hon trots sig vara mycket längre borta, så kolmörk var natten, så blytungt låg det tjutande och hvirflande ovädret öfver trakten, och den hvita snön försvann i ett gråaktigt dunkel, som för hennes af isnålarna piskade ögon ibland genomsars liksom af korsande blåa lågor, hvilka försvunno lika plötsligt som de kommo och efter hvilka mörkret var ännu mörkare än förut.

Som hon stod där och alldeles rådlös betraktade den på nytt igenyrda gångstigen till stugan, kom en tjutande stormil farande borta från myren, tog med sig all snö som

ännu inte hunnit packa sig i lager på de gamla drifvorna och hade så när kastat henne baklänges utför trappan. Och när i detsamma en hel kvast af gnistor sprutade rakt upp i vädret ur skorstenen och därpå i yrande dans kastade sig ner utefter taket och väggarna, så att det såg ut som om hela stugan stått i brand, gaf hon till ett högt skrik, kastade skofveln ifrån sig och rusade framåt emot farstudörren, där hon likväl plötsligt hejdades och stannade som fastnaglad midt i snön.

Hvad var det för ett ljud som skar igenom både mörkret och stormen? Det var signalen från en lokomotiv-pipa, som på långt afstånd kastade sin gälla, utdragna hvissling midt in i elementernas raseri och för ett ögonblick öfverröstade stormens tjut och snömassornas rassel, som om den med af vanan framkalladt öfvermod velat ropa ut i den tjutande ovädersnatten: Ur vägen, naturkrafter! Här kommer människokraft, och den *måste* fram!

Glömsk af både eldfara och storm rusade Stina tillbaka fram till trappan, fattade tag i ledstången med bägge händerna, böjde sig framåt mot det håll hvarifrån signalen hörts och ropade så högt hon förmådde:

»Per! Per! Hvar ä' du nånstans? Jesses då, hörde du lokomotive? Tåge kommer! Per! Per!»

Hon lyssnade andlös på svar. Det kom en ny stormil, som tjöt ännu starkare än förut; men något svar från Per kunde hon inte förnimma, hur mycket hon än lyssnade. Då flög hastigt en förskräcklig tanke igenom hennes hufvud: om de inte hörde signalen där nere emellan de sprängda stenväggarna vid öfvergången; om de nu i sin brådska att skotta banan ren, skulle bli öfverkörda af det frambrusande tåget — om...

Nu kom en ny stormil, och genom dess hvinande buller och gny hördes tydligt det tunga pustandet af maskinen, som allt närmare och närmare hostade och vändades i det växande ovädret. Den tycktes arbeta ovanligt mödosamt, ljudet dog bort och steg allt efter som blåsten saktade eller tog till med förnyad kraft, och utan tanke för någonting annat i världen än sin Per, satte den unga hustrun till att springa utefter banvallen, springa så mycket hon förmådde. An stupade hon ned i djupa drifvor, än kraftade hon sig upp på ojämna upphöjningar, där marken var nästan bar; hon sprang med schalen glidande ned

från hufvudet, så att den hvassa snön fäste sig flocktals i hennes hår, yrde ned på hennes bara hals och stack henne som med tusende sylar.

Men det kände hon inte, hon bara sprang. Ännu hade hon inte hunnit halfvägs fram till vägöfvergången, förrän en ny signal, gällare än den förra, skar igenom luften. Den upprepades två, tre gånger, allt häftigare för hvarje gång, pustandet blef allt starkare och tyngre, det ökade sig som andetagen hos en människa i dödsångest, så kom ännu en signal, därpå ett långdraget, hväsande ljud, som af utsläppt ånga, därpå ytterligare några tunga, pustande suckar och sedan blef det tyst från det hållet — tyst som i grafven.

Men för att riktigt visa att nu var det han som var ensam herre på täppan, tog stormen i med förnyad kraft och snön hvirflade ned i sådana massor, att det såg ut som om alla luftens molnhärar stämt möte öfver det fattiga Småland och nu på en gång ville hölja dess magra jord med ett täcke, som den skulle behöfva många och långa månader för att skaka af sig igen.

2.

Det ovanliga hade verkligen inträffat, att nattåget hade fastnat i snön strax innan det kom fram till vägöfvergången. Och hvad värre var, lokomotivet hade spårat ur och stod nu djupt och fast inkiladt i en flera famnar hög snödrifva tätt vid sidan af spåret.

De resande visste ingenting ännu. Många voro de heller inte, och de flesta hade somnat redan för längesen. Den lilla skakning som uppstod, när lokomotivet spårade ur och bäddade fast sig, hade inte kunnat väcka dem, ty skakat hade det gjort hela tiden, så att den rörelsen voro de redan vana vid. Det som nu skulle väcka dem vore då snarare den absoluta stillheten — och det dröjde heller

inte länge, förrän ett fönster öppnades på en första klassens kupé och en djuplagd, manlig stämman ropade:

»Är konduktören här?»

»Ja, hvad är det fråga om?» svarade en ännu djupare stämman ett stycke ifrån vagnen.

»Hvad är det som är i vägen?» frågade den första stämman.

»Snö!» svarade konduktören helt lakoniskt och fortsatte sedan i arg ton, vändande sig till någon som kommit fram till honom i häftigt språng och nu stod flåsande vid hans sida: »hur i helvete sköter banvakten om banan? Här stå vi nu vackert.»

»Ja, vi ha varit tre man, som skottat hela natten!» svarade Per Larson, »nu va' vi ve vägöfvergången. Här var det klart för en halftimme sen.»

»Det skulle ha varit klart nu!» fräste konduktören.

»Människomakt förmår ingenting mot honom som råder i vädret,» svarade Per Larson filosofiskt.

»Läs i Helsingland!» svarade konduktören förargad, »skotta snö, det är bättre, det!»

»Sitter vi fast för längre tid?» hördes nu samma röst som förut från första klassens kupé.

»Ja, visst fan sitter vi fast, men om det är för en vecka eller fjorton dar, det kan jag inte säga!» svarade konduktören och gick fram till lokomotivföraren, som hade börjat att släppa ut ånga, för att inte pannan skulle taga skada.

»Jo, nog är det här treffigt!» hördes rösten från första klassvagnen, »eller hur, Emmy lilla?»

»Förkyl dig inte! Drag upp fönstret igen, det snöar ju in,» svarade en mjuk och behaglig kvinnoöst inifrån vagnen.

»Snöhinder, just nu, när man gör sin bröllopstripp!» hördes den manliga stämman på nytt, hvarpå fönstret drogs upp igen.

»Blir det svårt att baxa upp lokomotivet på spåret igen?» frågade konduktören lokomotivföraren, som stod bredvid och såg bekymrad ut.

»Ånej, kan vi bara få ihop en åtta, tio man, så går det väl,» svarade denne.

»Kan banvakten skaffa något folk, då?» frågade konduktören och vände sig till Per Larson.

»Ja, tre ä' vi här redan.»

»Och vi ä' — ge mej si: jag och Petterson och eldarn och bromsarn — det gör sju det.»

»Nå, och så finns det väl några karlar bland de resande,» menade Per Larson, »och så har jag hustru min, och hon ä' så go' som en karl!»

»Då måtte du vara väl försörjd,» svarade lokomotivföraren, som inte kunde låta bli att skämta midt i förargelsen.

»De resande ä' visst värdt te spekulera på! Det är bara ett par tevattensfänrikar och tre, fyra fruntimmer, utåf hvilka det ena är nygift till på köpet! Nej, vi får laga att få något bud te nästa station och telegrafera därifrån till Nässjö efter hjälplokomotiv,» förklarade konduktören afgörande.

»Ja, hur en ska komma dit i det här vädre, det begriper då inte jag!» utbrast Per Larson.

»Det får lof att ske!» yttrade konduktören bestämdt, »och det får den göra, som inte kan hålla banan klar.»

»Hvad är det här för sakramenskadt spektakel?» hördes nu en karlröst från en andra klassens vagn; »hur länge ska vi sitta här?»

»Hvad nu då?» mumlade konduktören förvånad, i det han såg sig om; »det där är en röst som jag inte hört förut! När fan kom den på?»

Och därmed höjde han lyktan framför sig och lät skenet spelå öfver de närmaste vagnsdörrarna: men ingen syntes till. Man hörde bara, att ett fönster hastigt drogs upp, och som konduktören nu hade viktigare saker att tänka på, brydde han sig inte om några vidare undersökningar.

»Hur långt är det till nästa station?» frågade han Per Larson.

»Å, det är väl en tre kilometer,» svarade denne långsamt.

»Ja, ge dig af då och be stationsinspektoren telegrafera efter hjälplokomotiv och folk.»

»Ja, låna mig lyktan då, så jag sir komma fram.»

»Du måtte väl ha signallykta i banvaktarstugan?»

Nu hade Stina kommit fram till olycksplatsen, och när hon såg sin Per frisk och sund stående bredvid konduktören, blef hon så glad, att hon slog armarna om

honom, utan att fråga efter att både konduktören, lokomotivföraren, eldaren och bromsaren sågo på, och att postexpeditören klädd i röd nattmössa tittade ut genom fönstret på postkupén och spände ett par sömniga ögon i henne.

»Nå, gud ske lof att du inte blef öfverkörd, Per,» ropade hon, »jag var så rädd, så jag trodde rakt jag skulle bli från mig!»

»Va' det hon det, som va' så god som en karl?» frågade lokomotivföraren och såg ironisk ut.

»Jo, var det så,» svarade Per Larson; »hon kan väl vara rädd om man sin för den deln, vet jag.»

»Ja, ge dig åf nu och stå inte här och kackla,» snäste konduktören, hvarpå han vände sig till Stina och frågade: »hur har ni det däroppe i banvaktarstugan? Är väl full med ungar, kan jag tro!»

»Åhå,» skrattade Stina, »vi ha inte vari gifta mer än i två månar än.»

»Två och en half,» beriktigade Per Larson.

»Nå, då kan ni kanske ta emot folk däroppe, om de resande vill stiga ur?» frågade konduktören.

»Ja vars,» svarade Stina hastigt; »eld har jag på spiseln, så att om di vill så...»

»Jag ska höra med dom,» fortfor konduktören; »men ge dig åf nu och det tvärt,» sade han i befallande ton till Per Larson, »annars gör jag dig ansvarig för hvad som kan inträffa.»

»Jaha, men si jag har vittnen på...»

»Det angår mig inte,» röt konduktören; »skynda på bara!»

»Hvart ska du ta vägen!» ropade Stina förskräckt och fattade tag i mannen.

»Jag ska försöka och kafva mig fram te nästa station,» svarade Per Larson lugnt, i det han drog ner mössan så djupt han kunde.

»Ja, men om — om...»

»Var inte rädd, du Stina! Det blir bättre när en kommer in i skogen, och för rexten så tar jag Blomberg me' mig, bara jag kommer dit!»

Detta lugnade Stina. Blomberg var nästa banvakten, och han var ändå större och starkare än Per Larson, och det ville inte säga så litet.

Under tiden tycktes det som om stormen hade saktat något, och snön föll nu jämnare, men i stället i stora, tunga flagor, hvilka packade allt hårdare tillsammans yr-nön, som hade hvirvlat ner förut. Det var dåliga utsikter att kunna komma lös, och sedan konduktören läst några böner öfver den förbaskade vintern, fattade han sitt beslut och började öppna dörrarna till kupéerna för att under-rätta de resande om hur sakerna stodo. Stina passade på och sprang upp till stugan igen efter signallyktan, ifall hon skulle få några resande att lysa dit upp, och efter som det nu blåste mindre än förut, skulle hon passa på och lägga mera ved på spiseln, så att det riktigt såge varmt och hemtrefligt ut, ifall det kom någon och ville stiga in.

Den första dörren som konduktören öppnade, var till den första klassens kupé, hvarifrån de båda rösterna nyss förut hörts. När han kom in i entrén, voro gardinerna till själfva kupén nedfällda, och innan han öppnade på gardinen, frågade han med så artig stämman han förmådde:

»Ä' herrskapet vakna därinne?»

»Ja, hvad är det fråga om?» hördes den manliga rösten och lät litet störd, medan konduktören tyckte sig höra ett lätt fnitter ifrån den kvinnliga, alldeles som om den haft roligt åt störandet.

»Jo si, det är så att det är tåghinder!» fortsatte konduktören, i det han skilde gardinerna åt och tittade in i kupén; »och vi kommer väl att få sitta fast här några timmar, tänker jag.»

»Nå, det är ju sköna utsikter,» utbrast den manliga stämman; »eller hvad säger du, Emmy?»

»Ja, det kan ju ingen hjälpa, snälle Arvid,» svarade den kvinnliga, och fast de gröna gardinerna voro igen-dragna framför lyktan uppe i taket, tyckte sig konduktören ändå i halfdunklet skönja ett fint, vackert, blondt hufvud, som lutade sig emot skuldran på en ung man, hvars mörka skägg lade en lätt skuggning öfver den blonda hårluggen, som till hälften dolde en hvit panna, under hvilken ett par stora, mörkfransade ögon tittade fram, på en gång skälmaktigt och smått förläget.

»Ja, konduktörn hör hvad min hustru säger,» återtog den unge mannen, »och när hon är lugn, så få vi väl ge oss till tåls.»

»Ja, det förstås, det!» svarade konduktören med en menande blick framåt gruppen; »men jag ville bara säga det, att om herrskapet tycker det blir långsamt, så finns det en banvaktarstuga alldeles bredvid här, och banvakten är gift — och se, det händer att vi får lof te släcka af under lokomotivet, och då blir det kanske litet svalt inne i vagnarna — för si det har spårat ur, och vi får lof te lyfta opp'et på spåret igen.»

»Allt bättre och bättre!» ropade den unge mannen otåligt; »men hur tusan kan man ställa till på det sättet och det på statens bana till på köpet.»

»Ja si, väder och vind kan ingen människa strida emot, och inte järnvägsstyrelsen heller!» menade konduktören, »det vore då obilligt begärdt!»

»Ja, det har konduktörn rätt i, Arvid!» halfhviskade den unga frun, i det hon tittade upp på sin man.

»Och som banvakten har en ung, hyggelig hustru,» fortsatte konduktören, »så tänkte jag möjligtvis att unga frun kunde ha lust att si hur di har'et — men annars ber jag om ursäkt, ifall jag störde!»

Och därmed drog konduktören sig tillbaka och gick och stängde dörren efter sig.

»O, Arvid!» sade den unga frun, i det hon klängde sig ändå närmare upp intill honom, »tänk om de också är nygifta!»

»Ja, men i alla fall bestämdt inte så nygifta som vi!» svarade han i hviskande ton, i det han böjde sig ner emot henne och kysste den krusiga hårluggen, »och så skulle det här inträffa just nu!»

»Ja, men här ha vi det ju mycket bra!» hviskade hon tillbaka. Och därpå tystnade de båda och han slöt armen litet fastare om det mjuka lifvet och sänkte hufvudet ändå litet mera, så att han skulle kunna komma åt att kyssa de varma läpparna och inte endast den krusiga pannluggen.

Under tiden gick konduktören vidare till nästa kupé. I förbifarten vände han hufvudet tillbaka och såg att lokomotivföraren och eldaren höllo på och släckte elden på lokomotivet.

»Jo, nog blir det här muntert, alltid!» mumlade konduktören för sig själf, i det han kastade om vredet på dörren till andraklass-vagnen, hvarpå han fortsatte i fun-

dersam ton: »Det var bestämdt härifrån jag hörde karlrösten! Nej, här finns ju inte en katt!» fortfor han, i det han såg sig om i den tomma vagnen; »då var det väl från nästa kupé... om jag bara kunde begripa, när tusan den kommit på!»

Just som han väl hade stängt dörren till kupén, öppnades fönstret i damkupén näst intill, och ett kvinnohufvud, insvept i en tät slöja, visade sig vid det nedfällda glaset.

»Är det konduktören?» frågade en mycket beslöjad falssettröst, som hade tydliga anlag att vilja slå öfver i alt; »och hvad vill det här säga?»

»Joho, det vill säga att vi sitter fast i snön och att vi allt lär få sitta här ett par timmar!» svarade denne, i det han lyfte upp sin lykta och lyste upp med den mot fönstret.

»Nå så gud för...» började rösten från kupén i djupaste alt och öfvergick därpå till högsta falssett, i det den fortsatte mycket långsammare än den börjat: »förlåte mig, ett sådant elände!»

»Men det finns en banvaktarstuga strax bredvid här, ifall fruntimmer vill stiga ur,» började konduktören på nytt med sin nyss inlärd läxa, hvarpå han gick vidare för att meddela de öfriga resandena samma beklagliga underrättelse. Han mottogs med blandade känslor af de flesta, med svordomar af somliga, med tårar af ett par äldre fruntimmer i en andra klassens vagn, hvilka på inga villkor ville stiga ur, och slutligen med ett harmset skratt från den sista förstaklass-vagnen, där en i pälsar och schalar insvept manlig resande satte sig upp ifrån sin liggande ställning och utbrast:

»Ja, det kunde jag just ge mig tusan på! Det hör till min vanliga tur! Jag skulle ha rest i förgår som jag tänkte, så hade jag nu varit i Berlin i stället för att sitta här!»

»Ja, det skulle herrn nog ha gjort, det hade allt varit vigare!» medgaf konduktören; »men nu är det så, att det finns en banvaktarstuga här oppe, och om herrn vill...»

»Vet ni om det finns eld där?» frågade den pälsinsvepte med en lätt hostning, som han tydligen gjorde sig all möda att kväfva.

»Ja vars, och banvaktarhustrun kommer strax med lykta, så en kan si vägen dit opp!»

»Skönt! Då tar jag mina småsaker med mig och stiger ur! Det ska smaka rätt godt att få sträcka på benen!»

»Nå, den där tar då saken lugnt och är resonlig af sig!» tänkte konduktören för sig själf, i det han stängde dörren; »men hvar fan kom den där rösten ifrån? Nu ä' det ju bara finkan kvar — kanske att postexpeditörn har någon inne hos sig!»

Men när han kom tillbaka framåt tåget och gick förbi postkupén, såg han att där var tändt ljus och att postexpeditören satt alldeles ensam framför sin breffhylla och rökte cigarr, medan en öfverspunnen konjaksflaska stod framför honom på hyllfacket. Han ville ändå göra sig säker, och i tanke att postmannen möjligen blifvit hes, bultade han på fönstret åt honom, upprepade sin läxa om banvaktarstugan, fick ett snäsigt svar af en röst, som var lika skarp och gnällande som vanligt, och gick därifrån igen, lika klok som han kommit.

»Jag begriper förbanna mig inte hvem det var som talte!» utbrast konduktören för sig själf; »kanske när allt kommer ikring så var det bara blåsten som röt till. För ingen af dem allihopa hade en sådan röst som den där jag hörde just när vi hade stannat.»

I detsamma kom Stina med lyktan, och hans tankar fingo nu en annan riktning.

»Kan hon ta emot dom nu?» frågade han, i det han med ett slags buttert välbehag stirrade på Stinas friska och frimodiga ansikte, som i lyktskenet såg ännu mera rödblommigt ut under det snöpudrade håret.

»Usch ja!» svarade Stina gladt; »nu har jag snyggat opp så mycke jag orkat, och varmt ä' det, så en kan steka sill på väggarna!»

»Nå, då ska vi varsko di nygifta här i första klassens kupé!»

»Hå kors i alla tider!» utbrast Stina nyfket, »ä' di nygifta? Och ä' ute i ett tocke' väder?»

»Ja, det ä' ju vanligt, det, bland schangtilt folk!» svarade konduktören vårdslöst, som om han själf tillhört samma kategori; »di rakar ju åf ända te Egypten, somliga! Men vänta här nu, så ska jag fråga dom'»

Stina stod där utanför kupén med lyktan i handen och undrade hur folk kunde falla på så barocka idéer som

att ge sig af hemifrån, när de väl fått hvarann; för hon kom nog ihåg att Per hade fått sätta en annan karl i sitt ställe, när de gifte sig, så att de åtminstone skulle få vara i fred första dagen och ända till måndags morgon — det var på sönda'n de gingo till prästen och läto viga sig — och medan hon grundade på det, öppnades dörren och konduktören kom ut igen och sade småskrattande, i det han gick förbi henne:

»Stå kvar här nu och lys opp med lyktan, så ska hon få si på roligt! Han vill bära'na och hon vill inte!»

Stina gjorde som han sagt, och det dröjde inte lång stund förrän dörren öppnades och en ung man i kort kavaj och pälsmössa steg ut och stannade strax nedanför trappsteget.

»Ar det banvaktarmor?» frågade han och såg sig om på Stina, och utan att afvakta hennes svar, fortsatte han: »är det långt till stugan?»

»Usch nej!» svarade Stina raskt; »men det är fasligt mycket snö.»

»Emmy lilla, hustrun säger att det är mycket snö!» ropade han inåt vagnen; »det blir därför bäst att göra som jag sade!»

»Ja, men det vore så roligt att få försöka själf!» hördes inifrån vagnen, och i detsamma såg Stina ett vackert hufvud, som tittade fram ur en massa ljusbrunt pälsverk och nickade helt vänligt åt henne, där hon stod med lyktan i jämnhöjd med sitt ansikte och bara stirrade allt mera förvånad.

»Det går inte an, du skulle bara bli våt om fötterna!» svarade den unge mannen, och innan Stina visste rätt hur det gick till, hörde hon ett litet öfverraskadt skrik, och i samma ögonblick satt hela det lilla pälsknytet på den unge mannens arm, och i det han vände sig om mot Stina, ropade han i munter ton:

»Så där ja! Kila nu förut och lys oss, så skall det gå som en dans!»

3.

Stina hade inte sagt för mycket, när hon påstod att hon snyggat upp så mycket hon orkat, ty stugan såg verkligen trefflig ut vid det muntra skenet af brasan. Hon hade lagt ett rent lakan på bordet till duk, tagit fram sin bästa rutiga yleschal och bredt öfver sängen, flyttat fram en gammal länstol, som stått gömd mellan sängen och vägghörnet, och satt den midt framför elden, slängt undan vattenämbaret i en skrubb ute i farstun och lagt ut en aldeles ny trasmatta nere vid dörren.

»Ja, var nu så gemena och stig in!» uppmanade hon, i det hon öppnade dörren och stannade nigande i farstun med lyktan i hand; »och håll te godo med som det är! Varmt ä' det teminstingen, det kan jag kavera för!»

»Släpp mig ner, Arvid lilla!» bad unga frun, i det hon likväl höll troget fast med bägge armarna om den unge mannens hals; »du kan inte komma in med mig genom dörren!»

»Kan jag inte? Det vore märkvärdigt!»

Och därmed böjde han sig ned och trädde med triumferande min in i stugan, där han stannade midt på golfvet och började sjunga med ljudlig stämma:

»I dessa fridens bygder!» —

»Arvid då!» förmanade unga frun, i det hon gjorde sig lös och hoppade ned på golfvet, »det vore mycket bättre att du hjälpte mig af med pälsen!»

Stina hade emellertid blåst ut ljuset och ställt lyktan ifrån sig vid sidan af dörren, hvarpå hon gick direkt fram till spiselns och rörde om i elden. Under tiden hörde hon skratt och hviskningar bakom sig, och när hon efter några ögonblick vände sig om, lågo päls och hufva och schalar borta på sängen, och den unga frun kom emot henne med utsträckt hand och sade vänligt och gladt på samma gång:

»God afton här inne! Å, hvad här känns godt och varmt! Och hvad här ser treffligt ut!»

»Jesses då hvad hon ä' vacker!» utbrast Stina beundrande och kunde inte komma sig för med att fatta den utsträckta handen.

»Jag skulle tro det!» utropade den unge mannen skrattande, i det han kom fram och ställde sig bredvid den rodnande unga hustrun; »och om ni visste hvad hon är söt sen!»

»Ja, det kan en väl tänka sig!» fortfor Stina: »men aldrig i lifvet kan väl ni vara gifta heller!»

»Hvarför inte det?» frågade den unge mannen, i det han förde sin hustru fram till stolen, där hon satte sig, sedan de likväl först makat den litet längre bort från brasan.

»Hon sir ju rakt åf ut som en barnunge, vet jag!» förklarade Stina.

»Å, visst inte!» svarade unga frun hastigt och tog på sig en mycket förståndig och värdig min; »jag är snart tjugu år, skall jag säga!»

»Ja, det var en hög, det!» sade Stina skrattande; »jag ä' tjugusju, jag, och Per ä' sina modiga tretti, och vi fick vara glada, att vi kunde komma oss ihop så pass fort, men det ä' väl annorleds med bättre folk, kan jag tänka! Hur länge har ni vari' gifta då?»

»Sen i går middags!» svarade den unge äkta mannen, i det han satte sig på länstolskarmen och slog armen om den unga hustruns axel.

»Nej, nu spektaklar han bara me' mej!» ropade Stina, allt mer och mer förvånad.

»Fråga min hustru, om ni inte tror mig!»

»Det är aldeles riktigt!» sade unga frun småleende; »i går middags gifte vi oss, och i går afton reste vi med nattåget.»

»Stackare ni!» utbrast Stina med uppriktigt medlidande; »då hade ni väl ingenstans te bo, kan jag tänka?»

Här brusto de båda nygifva ut i ett muntert gapskratt, hvilket ännu mera ökade Stinas förvåning. Hon tyckte nog, att de inte sågo så värst nödställda ut; men för hennes enkla bondförstånd var det helt och hållet ofattligt, att någon af fri vilja kunde ge sig af hemifrån på sin bröllopskväll.

»Har ni inte hört talas om att ungt folk fara ut på en bröllopstripp, när de så kunna?» frågade den unge mannen och försökte se allvarsam ut.

»Nej!» svarade Stina med öfvertygelse; »hvarför gör di det då?»

»Därför att det brukas så!» svarade den unge mannen.

»Och därför att då får man bäst vara i fred!» tillade unga frun med en varm blick uppåt.

»För ockna då?» frågade Stina lika förvånad som förut.

»Kors, för vänner och bekanta och släktingar, naturligtvis!» svarade den äkta mannen.

»Ä' ni rädda för dom då?» frågade Stina och tillade efter en stunds funderande: »ni har kanske gift er utan lof?»

»Tror ni det?» frågade den unge mannen och skrattade på nytt.

»Ja, en kan ju aldrig veta!» svarade Stina eftertänksamt; »hvad skulle ni annars ute i ett tocke hundväder och göra? Det vet jag då, att när Per och jag kom ihop, så va' jag inte utom dörrn på åtta dar, så rart tyckte jag det var te ha fått sitt eget! Och så fort han kunde smita in ett tittande, så gjorde han, och vi va' så glada åt vår lilla stuga, så vi visste rakt inte te oss!»

»Hör du, Arvid! Hör du!» hviskade unga frun och tittade drömmande framför sig i elden.

»Ja, kära barn!» svarade han med ett visst förakt i tonen; »det är skillnad på sådana och på oss!»

»Men ä' det så, att ni har gifvi' er åf utan lof, så vänd om igen så fort vi får banan klar!» förmanade Stina bevekligt; »för det går aldrig väl, om en inte gör det som rätt ä'! Och börjar en med en knappål, så slutar en med en silfverskål...»

»Var lugn, mor lilla!» svarade den unge mannen, i det han steg upp och gick fram till henne; »vi är lika ordentligt gifta som ni och er Per, och ingen människa har rätt att säga ett ord åt oss för att vi resa till Italien.»

»Ja, då får ni undskylla mig, att jag pratar! Men si vi fattigt folk, vi förstår oss inte på tockna där finurligheter, och därför trodde jag... men hvart var det ni skulle fara?»

»Till Italien!»

»Det ä' väl för fasligt långt ut i världen, det? Kanske rakt åf ända te Amerika!»

»Nej, inte fullt så långt! Vi tänker vara tillbaka igen om två månader eller så!»

»Å, så fort går det väl inte! Jag har en syster, jag, som för te Amerika, och hon har vari' borta i tre år, hon! Men nu får ni allt sköta er själfva en stund, för jag ska ut igen och se om inte Per har kommi' igen från stasjon. Och så tar jag väl skofveln med mej, ifall di behöfver hjälp te å skotta! Men vänta, jag tyckte jag hörde nå'n i farstun? Nej, det va' allt blåsten som tar opp sig igen! Ja, ajös då, det ä' skada att jag inte ska ha någe' te bjuda er på; men kaffet tog slut i går, och i dag har jag inte kunnat komma fram te handelsbon!»

»Har ni inte något dricksvatten?» frågade unga frun, i det hon vände sig om på stolen.

»Jo vars! Jag har'et där ute och jag ska ta in en mugg innan jag går!» svarade Stina, i det hon tog en porslinsmugg från en hylla borta vid spiseln och gick ut i farstun, sedan hon tändt ljuset i lyktan.

»Har du sett så bra hon ser ut?» frågade unga frun, när hon stängt dörren.

»Vanlig bondskönhet!» svarade hennes man vårdslöst; »och den har aldrig tilltalat mig!»

»Men Arvid, jag har aldrig tänkt på det tokiga i att ge sig af så här, förrän hon sade det nyss!»

»Tycker du det är så tokigt att resa med mig?» frågade han ömt, i det han lutade sig ned emot henne och återtog sin plats på stolskarmen.

»Inte med dig, det vet du nog!» svarade hon i samma ton och lade sitt hufvud emot hans bröst; »men ändå... hvarför resa vi egentligen?»

»För att få sol på vår unga kärlek!» svarade han innerligt.

»Skulle den inte ha sol nog ändå, om vi vore hemma?» frågade hon med en blick, som visade att resan till Italien i det fallet var alldeles öfverflödig. Han svarade heller inte, och när Stina kom in med muggen, gick hon så tyst hon kunde fram till bordet, ställde den ifrån sig och gick ut igen, utan att de tycktes märka att hon varit inne.

»Tror du, Arvid, att du skulle trivas här med mig?»
frågade unga frun efter en stunds tystnad, »om vi inte hade någon annan bostad?»

»Ja, om jag vore banvakt!» svarade han litet retsamt.
»Inte annars?»

»Tror du att du skulle trivas här själf?» frågade han tillbaka.

»Ja, om bara du vore hos mig!»

»Och du vore född bondjänta, som hustrun här, ja! Men *nu*, Emmy, med dina vanor, dina anspråk på lifvet? Hvar skulle du till exempel göra af ditt piano?»

»Det kunde stå vid fönstret!»

»Och hvar skulle jag ställa upp mitt staffli?»

»Det kunde också stå vid fönstret!»

»Och alla dina atenienner, ditt vackra skrifbord?»

»Vid fönstret!»

»Du är en toka!»

»Vänta, skall du få se!»

Och med ett raskt hopp var den unga frun på fötter och började fara omkring i stugan, nyfiket betraktande allting och lekfull och glad som ett barn.

»Nej, ser du, Arvid!» utbrast hon, »hon har lagt ett lakan på bordet! Och ser du så ren och snygg muggen är. Och en så vacker filt på sängen — nej du, det är hennes egen schal! Och ser du så blanka pannorna är på spishyllan — o, Arvid! Jag tycker riktigt om henne, du!»

»Ja, men det vill du väl inte att jag skall göra!»
frågade han, i det han satt kvar på stolskarmen och följde henne med glada och varma blickar; »då skulle du nog bli rysligt svartsjuk, eller hur, Emmy lilla?»

»Jag blir aldrig svartsjuk, det har jag sagt dig!»
svarade hon, i det hon stannade bredvid bänken framför bordet; »ty om jag skulle bli det, då blef jag alldeles gränslöst olycklig! Men du har ju aldrig tyckt om någon annan än mig, det har du ju försäkrat mig?» och nu var hon framme hos honom igen och lade sina bägge händer på hans arm.

»Aldrig riktigt!» svarade han och drog henne intill sig.

»Hvad menar du med riktigt?»

»Riktigt så där, att man vill lefva och dö med en kvinna, som jag vill det med dig! Riktigt så, att... att...» och meningen afslutades med en kyss.

I detsamma slogs dörren upp och en ny person inträdde i banvaktarstugan. Det var den hostande passageraren från första klassens kupé, som iklädd päls och bottföret och med en stor nattsäck inträdde tämligen bullrande och stampade snön af sig nere vid dörren.

Den unga frun slet sig hastigt ifrån sin man, som om hon ännu endast varit en liten flicka, förlovvad för fjorton dagar sedan, och sedan den nykomne i hast tycktes hafva uppfattat situationen, öppnade han litet på tulubben, tog af sig den tjocka skinnmössan och sade med en lätt bugning, i det han närmade sig ett par steg:

»Ursäkta, mitt herrskap, om jag stör; men nöden har ingen lag. Det börjar bli kallt i kupéerna där nere och som jag är en smula poitrinär...» här afbröts han af en hostattack, som han dock sökte kväfva så fort som möjligt, hvarefter han fortsatte: »jag är på väg ner till Algeriet, men jag skulle verkligen önska att jag vore litet närmare!»

Vid ljudet af den nykomnes röst tittade den unge äkta mannen upp med lätt förvåning; men utan att vända sig om, svarade han i förbindlig ton:

»För all del, genera er inte! Vi tyckte också att det blef litet svalt att sitta där nere!»

»Ja, men här inne är verkligen så varmt, att jag tror man kan lägga af både pälsen och bottföret,» återtog den nykomne, hvarefter han mycket omständligt påsade af sig och lade kläderna på sängen. Unga frun hade under tiden återtagit sin plats i länstolen och såg därifrån litet nyfiket på nykomlingen, som med sin handkoffert kom fram till bordet, ställde kofferten ifrån sig och närmade sig brasan och de båda nygifva.

»Kanske får jag det nöjet att presentera mig själf, efter som jag antar att vi nog få dröja här några timmar!» sade han med en bugning, i det han satte på sig sin binocle; »docenten Wallén från Upsala... men misstar jag mig, eller är det inte löjtnant Sellner?»

»Jo, mycket riktigt!» svarade den unge äkta mannen, i det han steg upp och bugade sig, »jag tyckte väl också att rösten var mig bekant! Och här får jag presentera min hustru.»

»A, är löjtnanten gift?» frågade docenten och såg förvånad ut; »har den äran att gratulera! Och kanske rent af ute på 'wedding trip' i det här ovädrret? Det är eget med olikheterna här i världen!»

»Hvad menar docenten?»

»Jo, jag menar att *ni* reser för att börja lefva... och jag däremot... men jag ber den unga frun om förlåtelse, man talar inte om döden, när man ser vårblommor som nyss slagit ut!»

Med dessa ord vände han tillbaka till bordet, satte sig på bänken och började att ur handkofferten plocka fram en hel mängd askar och paket, som han ställde framför sig på bordet.

»Hvad tror du han ämnar göra?» hviskade Emmy hastigt till sin man.

»Han tänker förmodligen taga in!» svarade löjtnanten försmädligt, ty han var förargad öfver blomsterspråket nyss.

»Hvad han är blek, Arvid! Han har bestämdt lung-sot, den stackars karlen!»

»Nåja, så har han inte lefvat *litet* vildt heller!» utbrast löjtnanten oförsiktigt, och för att reparera saken tillade han, som det tycktes, helt afsiktslöst: »efter hvad jag hört sägas!»

Den unga frun såg på honom litet frågande, och han ämnade just fortsätta i samma ton, då den vid bordet sittande docenten vände på hufvudet och yttrade, alldeles som om det varit i förbigående:

»Om nu herrskapet tillåter, så kommer jag att koka mitt kaffe här borta! En kopp starkt kaffe kan behövas vid sådana här tillfällen.»

Han hade under tiden packat upp en glaspumpa på sitt fotställ af mässing, en spritlampa och ett par bleckaskar, och den unga frun började betrakta tillredelserna allt mera intresserad.

»Ni ser på mig med en viss förvåning, tror jag!» fortsatte han vänd till Emmy; »men när man rest så mycket som jag, så vänjer man sig vid att vara förtänksam! Jag har alltid kaffe, te och chokoladpulver med mig — och så en tillräcklig kvantitet fin konjak!» — här tog han fram en öfverspunnen butelj och en liten silfverbägare; »den som nu bara hade litet vatten!»

»Det finns visst i muggen på bordet!» upplyste Emmy hastigt.

»Ah ja, där står den ju! Jag tackar er förbindligast, fru Sellner! Se, jag skall säga, jag har en gång suttit insnöad i trettiosex timmar på Splügen och en annan gång icke mindre än två dagar borta på Semmeringbanan, och efter den betan har jag blifvit försiktig!»

Han hade under tiden tömt vatten i pumpan och tändt spritlampan under den. Sedan tog han locket af den ena bleckdosan, och en doft af det finaste malda kaffe spred sig hastigt i stugan och började på ett mycket närgånget sätt kittla i näsan både på löjtnanten och hans unga fru, hvilka i sin lyckliga oförsiktighet endast tagit med några af de vackraste bröllopsbuketterna och ett par stora påsar konfekt.

»Gud, Arvid!» hviskade unga frun med en liflig känsla af ånger; »att inte vi tänkte på det också!»

»Man kan väl inte tänka på allting heller!» svarade löjtnanten; »jag tänkte bara på vår lycka, jag!»

»Kallar du det bara?» återtog Emmy med en liten missnöjd min; »fy, hvad du är stygg!»

»Å, du vet nog hvad jag menar!»

»Så där ja, nu kokar vattnet snart! Jag har varit djärf nog att tänka mig, att löjtnanten och hans unga fru skulle vilja göra mig sällskap! Kaffet skall bli godt, det lofvar jag, och om det också är första gången jag har den äran att få dricka det i unga fruns sällskap, så nog ha vi druckit kaffe tillsammans mer än en gång förr, eller hvad säger löjtnanten?»

»Jo, jag tror verkligen att jag påminner mig!» svarade denne och kände sig en smula besvärad vid minnet af de många punschnätterna uppe i universitetsstaden: minnen som just inte passade i stycke med hans nya värdighet af äkta man.

»Jag förmodar han talt om för er att han var en duktig rummelkurre, när han låg i Upsala?» frågade docenten med en blick på Emmy, innan han hällde det malda kaffet i det bubblande och kokande vattnet. »Och hvem har inte varit det för resten?» fortfor han med lätt ton; »det hör till studentlivet! Jaja, se nu inte så förskräckt ut! Han var alltid mycket förständig och stadig, och jag skulle önska att jag kunde säga detsamma om

mig själf! Och så var *han* stark, det är en härlig sak! Inte en sådan sensitiva som jag!»

»Ja, det är också ett sätt, att göra sig sämre än man är!» utbrast löjtnanten vårdslöst; »somliga använda det sättet.»

»Jag undrar om inte det är ärligare än att försöka göra sig bättre?» frågade docenten liksom för sig själf och fortsatte sedan med artig ton, i det han hällde upp det kokande kaffet i en tämligen stor porslinskopp med fat, som han tagit upp ur kofferten; »ja, om nu fru Sellner behagar, så... ah! för tusan, jag har ju glömt sockret!» Och nu började han söka efter en liten silfverask, som han strax därpå satte fram på bordet; — »grädde finns med, men jag för min del tycker att svart kaffe gör mera nytta under sådana här omständigheter! Var så artig!» Emmy kastade en hastig, frågande blick på sin man, men som denne just nu höll på och rullade en cigarrett, tog hon helt beslutsamt sitt parti och gick fram till bordet, där hon med välbehag började läppja på det varma kaffet, som hon förtärde i små munnar, medan hon ömsom såg på sin artige värd, ömsom på sin envist sysselsatte herre och man.

»Det är väl inte för svagt?» frågade docenten med orolig min.

»Nej, tvärt om! Jag tycker att det är nästan för starkt; men det är utmärkt godt.»

»Ja, jag är litet finsmakare på kaffe, det måste jag tillstå! Jag skall säga, när man druckit det hos araberna.»

»Så han skryter!» tänkte löjtnanten för sig själf och kastade förargad sin halfärdiga cigarrett in i elden; »men vänta, jag skall väl dräpa honom!»

»Ja, nu är det löjtnantens tur!» förklarade docenten, i det han slog litet vatten i koppen, steg upp och skakade ur den, hvarpå han slängde vattnet i spiseln; »var så god nu och krusa inte! Ah, för tusan! Jag borde kanske inte ha sköljt koppen, när jag tänker på att ni ä' nygifta! Men nu är det gjordt! Var så god, herr löjtnant!»

Löjtnant Sellner var mycket förargad; men kaffedoften var alldeles för förförisk — han kunde inte motstå den, och lika litet kunde han motstå den fyllda silfverbägaren som sedan räcktes honom. Och när han sedan lyckats få en ordentlig cigarrett färdig och hade tändt den öfver

spritlempan, började han betrakta både docenten och snöhindret med betydligt blidare ögon än förut.

Emmy å sin sida njöt af den dubbla värmen från både kaffet och brasan, och fastän docentens anspelningar nyss kvarlämnat en liten tagg i hennes sinne, kände hon just inte särdeles af den, sedan hennes man kommit tillbaka till stolen, där hon satt, och hon med en blick på hans friska, hurtiga ansikte hunnit öfvertyga sig om att Upsalarumlet åtminstone inte efterlämnat några farliga spår.

Och det var en stund alldeles tyst i stugan, medan docenten drack sitt kaffe och tog två glas konjak, sedan han öfvertygat sig om, att de nygifta sutto med ryggen mot bordet.

4.

»Jesses då! Hon har gått vilse, stackarn, och kommit rakt ner i snödrifvan borta ve' källardörren!» hördes helt oväntadt Stinas röst utanför dörren; »kan konduktörn lyfta opp'ena, så jag får opp dörren?»

»Åja, jag får väl försöka!» svarade en flåsande manlig stämma på längre afstånd; »men jag sa'na att hon inte skulle ge sig åf ensam!»

»Visst värdt te gräla om det nu!»

»Det måtte väl inte ha händt någon olycka!» utbrast löjtnanten, i det han steg upp.

»Snälla Arvid! Skynda dig och se efter!» bad Emmy, uppskrämd.

»Å, det är väl inte så farligt!» menade docenten helt trankilt och började linda in sina askar och dosor.

Men löjtnanten var redan ute, och om några ögonblick kom först Stina in med lyktan och därpå löjtnanten och konduktören, som hjälptes åt att bära in ett fruntimmer, klädt i en kort kappa med nött skimmbräm och en stickad väderhufva på hufvudet.

»Det är bäst te sätta ner'na ve' elln!» pustade konduktören, »så hon får tina opp igen!»

»Hur är det! Jag tror hon är afdånad?» frågade löjtnanten oroligt.

»Ja, inte ä' det mycket lif i'na!» svarade konduktören likgiltigt.

»Det är bäst att draga stolen ifrån elden, så hon inte får för stark värme med detsamma!» sade docenten, som hastigt stigit upp och kom fram med den lilla silfverbägaren i handen; »och så skall jag försöka få i henne några droppar konjak!»

»Ja, det skulle allt göra susen det!» menade konduktören, »och efter som hon nu ä' i godt förvar, så ger jag mig åf ner igen! Nu har vi fått karlar som skottar, och så ä' det telegraferadt efter hjälplokomotiv, så i rippet ska vi väl vara lösa, tänker jag! Bara snövädret ville lägga sig!»

Detta sade han i dörren, som han slog igen efter sig tåmligen hårdt.

Under tiden hade Stina och löjtnanten fått den afdånade kvinnan ned i stolen, Emmy hade lyft af henne hufvan och blickade nu med uppskrämdt medlidande ned på det bleka, aftärda ansiktet, som tycktes tillhöra en omkring trettioårig kvinna och bar tydliga spår af en ovanlig, fastän förgången fägring. Docenten satte bågaren för munnen på henne och hällde i henne några droppar af den starka vätskan, och efter några ögonblick ryckte det i ögonlocken, hon famlade omkring med händerna och öppnade ögonen.

»Hvar är jag? Hur har jag kommit hit?» frågade hon och såg sig omkring med förvirrade blickar; »hvar är tåget?»

»Det är nog i lugnet och ni också nu, hoppas jag!» svarade docenten och tvang i henne ännu ett par droppar ur bågaren.

»Hur är det med er nu? Ni fryser väl inte?» frågade Emmy och lutade sig ned öfver henne.

»Nej tack!» svarade kvinnan matt; »det är bara så underligt med mina fötter . . . jag känner rakt inte till dem!»

»Ni får lof att värma er!» sade löjtnanten och närmade sig för att skjuta stolen intill elden; men i detsamma kom han att kasta en blick på den sittande kvinnans

profil, ryckte hastigt till och gjorde en tvär vändning bort ifrån stolen och uppåt dörren, där han fann sig ansikte mot ansikte med Stina. Han vände då om igen och gick nedåt bordet, men kom under tiden att kasta en blick på sin unga hustru och märkte att hennes ögon följde honom med ett egendomligt uttryck. Liksom om denna blick på något sätt dragit honom till den plats han nyss lämnat, tycktes han fatta ett hastigt beslut och närmade sig gruppen vid stolen på nytt, i det han med tillkämpadt lugn vände sig till docenten:

»Vill docenten ta i stolen på andra sidan, så ska vi flytta den närmare elden!»

»Jag tror inte det vore lämpligt!» svarade denne: »häftig värme brukar inte vara nyttig ofvanpå häftig köld. Det vore bättre om löjtnanten ville skaffa in litet snö! Det är bästa medikamentet, och lyckligtvis är det ingen brist på den varan där ute!»

»Jag skall genast gå ut efter!» återtog löjtnanten och ville ut, men hejdades af Stina, som tyckte att det hörde till hennes område och därför sprang fram och tog ämbaret vid spiseln, i det hon ropade:

»Inte ska en tocken fin herre gå och kånka med det!»

»Seså, stanna ni inne och hjälp min hustru att se om fruntimret här!» sade löjtnanten hastigt, i det han tog ämbaret och skyndade ut.

»Bravo, löjtnant Sellner!» ropade docenten efter honom, »det kallar jag att bära sig åt som en karl!»

Den nykomna kvinnan hade hittills suttit med halfslutna ögon, men när hon hörde namnet Sellner, slog hon med ens upp dem helt och hållet, såg sig omkring med en sökande blick, hvilken slutligen stannade på dörren, där löjtnanten gått ut, och när han ögonblicket därpå kom in igen med ämbaret fullt med snö, hade blicken inte flyttat sig bort. Strax därefter blef den åter igen beslöjad och irrade liksom den sökt efter något långt borta, och när slutligen docenten med en lätt hostning vände sig till Emmy, sägande:

»Ja, nu tror jag det är bäst att vi karlar lämna damerna ensamma!» så stannade blicken åter igen redig och med ett halft förvånadt uttryck på den unga fruns allvarliga ansikte.

»Om löjnanten vill som jag, så gå vi ner och se hur del står till med tåget, och låta fruntimmerna syssla om den sjuka! Vi skulle kanske bara vara till besvär!»

»Ja, vi kan kanske hjälpa till med att skotta!» svarade löjnanten ifrigt, medan docenten pålsade på sig, »och så kunde jag kanske ta med mig upp konfektpåsen?» fortsatte han frågande, i det han vände sig till Emmy.

Emmy svarade ingenting, hon endast såg växelvis på sin man och den sittande kvinnan. En förfärlig misstanke steg upp hos henne: de kände hvarandra, Arvid och den där kvinnan! Men på hvad sätt kände de hvarandra? Det måste hon veta; hon skulle laga att hon blef ensam med henne.

De bägge herrarne hade därför knappt hunnit stänga dörren efter sig, förrän hon vände sig till Stina och sade med hos henne ovanlig bestämdhet:

»Inte behöfva vi vara två om det här! Vill ni gå ner och hjälpa er man, så reder jag mig nog ensam.»

»Ja, nog kan Per behöfva ett handtag där nere alltid!» svarade Stina; »men inte kan unga frua...»

»Å, det har ingen fara! Gå ni bara, jag skall nog gnida hennes fötter!»

»Jaha, och handduk ligger det i bordslådan!» upplyste Stina, i det hon gick ut och tog lyktan med sig.

Emmy kunde i första ögonblicket, när hon blef ensam med den bleka kvinnan, inte rätt förklara hvad det var som rörde sig inom henne. Det var en känsla af blandadt hat och medlidande, hon kände att något afgörande för hennes egen framtid i detta ögonblick utspann sina trådar omkring henne. och hur gärna hon än skulle velat blunda för att inte se spånaden, kände hon på samma gång ett oemotståndligt begär att få veta sanningen, hvad den än skulle kosta.

Dessa tankar flögo igenom hennes hufvud på ett ögonblick, och knappt voro de ensamma, förrän hon lutade sig ned emot kvinnan och sade med en röst, som hon själf tyckte lät onaturligt hård:

»Sätt upp edra fötter här på pallen, så skall jag hjälpa er af med kängorna.»

»Nej tack! Jag hjälper mig nog själf!» svarade kvinnan hastigt, i det en flyktig rodnad flög öfver hennes bleka ansikte, och hon drog tillbaka de något framstuckna

fötterna under klädningen; »jag känner mig mycket bättre nu! Vill ni i stället ge mig några droppar till ur den där flaskan, det var så värmande och starkt.»

Och hon grep girigt efter bägaren, som Emmy tagit ur docentens hand, innan han gick ut.

»Aha, hon är sådan!» tänkte Emmy för sig själf, i det hon med en föraktlig åtbörd räckte henne den lilla tumlaren, så att några droppar af innehållet spilldes ut på den sittande kvinnans hand. Denna såg på henne med en forskande blick och sade långsamt, i det hon tog emot drycken:

»Ni tror väl inte att jag dricker? Det gör jag aldrig; men nyss var jag så genomfrusen, och det kändes så skönt! Men jag kan nog låta bli, om ni tycker att det inte är rätt utaf mig att...»

»Nej, nej! Det var inte min mening!» svarade Emmy hastigt; »jag glömde att ni var genomfrusen!»

»Ja, jag gick vilse där nere, och jag trodde att det var slut på alltsammans! Jag vet inte hur länge jag låg där nere i snödrifvan: men jag tycker bara att jag ville sofva — sofva ifrån allt ihop!»

De sista orden sade hon med hviskande röst och stirrade in i elden, som så småningom började falna ned och endast då och då kastade ett flämtande sken ut öfver väggarna och golfvet.

»Hur är det! Känner ni ännu af edra fötter?» frågade Emmy oroligt, då hon såg att den sittande tog sig nedåt benet och att det flög ett drag af smärta öfver hennes ansikte.

»Ja, nu börjar det sticka och svida!»

»Då måste ni låta mig ta af er kängorna och gnida fötterna med snö!» sade Emmy afgörande, i det hon föll på knä bredvid henne och fattade tag i hennes ena fot.

Den sittande kvinnan försökte först göra motstånd, men slutligen lämnade hon sin fot i Emmys händer, i det hon hviskade med bortvänt ansikte:

»Se inte på dem! Jag kan inte hjälpa... jag hade inte råd...»

»Å, hvad ni måtte ha frusit!» hviskade Emmy, rytsande tillbaka, i det hon tänkte på sina skinnfodrade bottiner och nu såg den stackars kvinnans bristfälliga känga med sin halfnötta sula; »var det därför som ni inte

ville låta mig få hjälpa er? Gud, hvad er fot är kall! Fort hit med den andra! Kan ni själf ta af er strumpan, medan jag knyter upp kängan? Så där ja! Nu skall jag gnida med snö, och sen skall ni snart vara bra!»

»Jag frös inte i kupén!» sade kvinnan efter några ögonblick, under hvilka Emmy modigt gned foten med snön, fastän det sved i hennes fina och ovana händer, »ty som ni ser, har jag varma yllestrumpor!» tillade hon med ett matt leende och en sorts barnslig tillfredsställelse öfver att inte hela hennes utrustning var lika dålig som kängorna; »å, hvad snön värmer... men ni förstör edra händer! Svider det inte?»

»Inte alls!» försäkrade Emmy och öfverflyttade sin verksamhet till den andra foten; »hvad gör det för resten! Man blir så mycket varmare efteråt!»

»Å hvad ni är god!» hviskade kvinnan och lade smekande sin hand på den unga fruns blonda hufvud. Emmy ryckte till litet vid beröringen, men behärskade sig och förtfor att gnida hennes fötter utan att se upp.

»Var det er man, den ene af de unga herrarne, som var inne nyss?» frågade kvinnan efter en stund, under det hon med stigande välbehag kände att värmen så småningom återvände till hennes stelnade fötter; »eller är ni inte gift? Ni är ju så ung, nästan bara ett barn!»

»Jo, jag är gift, och löjtnant Sellner är min man!» svarade Emmy, i det hon såg upp på henne med en oroligt forskande blick.

»Jag tyckte väl att jag kände igen honom!»

»Kände ni igen honom? Har ni träffat honom förut?»

»Ja: men det är mycket länge sedan! Han var då nästan bara en gosse.»

Emmy andades lättare. Så länge sedan, tänkte hon, då kunde det ju inte vara...

»Låt mig nu värma edra strumpor, och så skall ni försöka att gå litet!» sade hon med återvaknadt medlidande, som nu inte hade någon motvillig känsla att strida med; »det skall göra er godt!»

»Jag tror inte att jag orkar!» svarade kvinnan, i det hon lutade sig tillbaka i stolen; »jag skulle hellre vilja sofva!»

»Det får ni inte än! Det är bestämdt inte bra!» återtog Emmy, i det hon hjälpte henne att få på kängorna

igen; »försök nu att stiga upp — ni skall stödja er på mig! Så där! Nå, ser ni nu att det går!»

»Ja, men hvad det hettar och sticker i fötterna! Det är som jag ginge på nålar!»

»Det är blodet som kommer i omlopp igen. Så där ja, nu vänder vi om och så gör vi ett par slag till!... Stöd er riktigt på mig!... Jaså, så att ni har träffat min man? Hur längesen är det?»

»Å, det är väl minst tio år sedan dess!»

»På hvad sätt sammanträffade ni?»

»Vi bodde i samma hus, det vill säga, mina föräldrar bodde i hans föräldrars hus.»

»Var ni... var ni... mycket bekanta?» frågade Emmy sväfvande på rösten, i det hon tog ut steget, så att den andra hade svårt att följa med.

»Hur menar ni?»

»Jo, jag menar... tyckte ni om honom?»

»Jag var ju mycket äldre än han!» svarade den bleka kvinnan undvikande; »han var ju bara sexton år och jag var öfver tjugu... hur kan ni väl tro, att...»

»Jag har läst någonstans, att ynglingar — ja, till och med gossar, oftast bli kära i någon som är äldre än de själfva! Svara mig uppriktigt, var han kär i er — eller var ni kär i honom?»

»För mig själf kan jag lugnt svara nej!»

»Men inte för honom?»

»Hvarför vill ni veta det? Man skall aldrig forska i det som har varit!»

»Det vill säga, att *han* var kär i *er*!»

»Det har jag inte sagt — det är möjligt att han svärmade litet för mig — en sjutton års yngling är ju så lätt betagen, det behöfs många gånger bara en dans — en promenad på tu man hand — och jag dansade den tiden och var vacker, sade man. Men hvad kan det göra er nu?»

»Ingenting, naturligtvis!» svarade Emmy och försökte antaga en så likgiltig ton som möjligt — »jag trodde bara — jag hoppades — han har sagt mig att jag var den första som han älskat.»

»Ingen hustru är någonsin den första! Det har alltid funnits någon förut. Men säg mig en sak: hur länge har ni varit gifta?»

»Sedan i går!» svarade Emmy bittert och kände att hon ville gråta, fastän hon föresatte sig att det inte skulle ske.

»Nå, då förvånar det mig inte!»

»Hvilket?»

»Att ni vill ha reda på det förfutna! Men här vid lag kan ni vara lugn! Mellan honom och mig har det endast varit en vinters balbekantskap — liksom mellan er och mången annan ungherre — ty inte vill ni väl försöka få mig att tro att er man är den första som satt er fantasi i rörelse.»

»Kanske inte min fantasi, men mycket säkert mitt hjärta.»

»Detsamma kan ju mycket väl vara fallet med honom. Och för tio år sen visste han ju inte att han skulle träffa er.»

»Det hindrar inte att han kunnat vänta! Så har jag gjort — så göra vi kvinnor, alla!»

»Hur vet ni det?»

»Det har min mor sagt — det säga alla mina bekanta och väninnor.»

»Man skall inte bara höra den ena parten. Dessutom är ni mycket yngre än han. Hvem vet hur det gått, om ni också fått vänta till tjugusju år?»

»Hur kan ni tala så — hur kan en kvinna resonnera på det viset?»

»Kanske därför att hon skaffat sig en erfarenhet, som inte just är af det gladaste slaget. Men det är nu inte fråga om mig! Vill ni leda mig till sängen där borta? Jag har gått mig trött, och nu skulle det smaka så skönt att få hvila litet! Jag har en så lång färd att göra!»

»Hvart reser ni då?»

»Till Amerika.»

»Till Amerika? Och till hvem där?»

»Till min man.»

»Ni är gift?»

»Nej, det är jag inte. Men jag reser ändå till min man, ty vi skall gifta oss när jag kommer fram. Jag trodde aldrig att jag skulle bli så lycklig, för ser ni, han reste dit med en annan! Men nu är hon död, och nu har han skrivit till mig och bedt mig komma.»

»Och det gör ni?» utropade Emmy utom sig af förvåning och kämpande med en känsla af sjudande harm, som trängde tillbaka tårarna — »det kan ni göra?»

»Ja, hvarför skulle jag inte kunna det?» frågade den andra, i det hon såg på henne tillbaka med lika stor förvåning.

»Därför att... att när... han kunnat behandla er så! Har ni då ingen stolthet, inser ni då inte att ert kvinnovärde — vet ni inte, att...»

»Jag vet ingenting annat än att jag älskar honom!» svarade kvinnan, lutade sig tillbaka på den tarfliga bädden och slöt ögonen, i det hennes händer famlade efter Emmys, som hon slutligen bemäktigade sig och tryckte i sina, hviskande: »Jag har älskat honom länge, jag har fällt bra många tårar för hans skull — och nu är jag så lycklig... så utsägligt lycklig! Det skall ni också bli... det är ni redan... men kom ihåg mina ord: var aldrig svartsjuk på det som har varit.»

Och därmed släppte hon Emmys händer, och på de lugna, långsamma andedragen hördes det snart att hon somnat. Men den unga hustrun stod kvar vid bädden, ett rof för tusen olika känslor som stormade in på henne, medan glöden allt mera falnade ned och insvepte banvaktarstugan i ett mörker, som tycktes Emmy fördunkla hela hennes framtid.

5.

Den sårade henne djupt i hennes innersta själ, denna försakelsens och själförnekelsens ödmjuka troslära, som den bleka, öfvergifna kvinnan predikade med så mycket saktmod.

Den gick stick i stäf emot allt hvad hon lärt, allt hvad hon hört, allt hvad hon hittills hade tänkt sig till och tryggt sig vid. Var det väl möjligt, var det väl

förenligt med en kvinnas berättigade själfkänsla och värdighet att tala så och att känna så? En man hade öfvergifvit henne för en annan, och nu sedan han mist denna andra, nu behagade han komma ihåg att långt borta på andra sidan hafvet fanns en stackars varelse, som suttit åratal förgäten och i tårar, och så ger han denna förut bortglömda och föraktade varelse en vink, låter henne veta helt enkelt, att nu behöfver han henne — och i stället för att svara: »nej tack, *nu* är det för sent!» så känner hon sig lycklig, och midt i vintern ger hon sig af öfver haf och land till den glömske, den trolöse, och hon jublar emot honom: jag kommer, jag kommer! »Aldrig i världen skulle jag kunnat förnedra mig så djupt!» tänkte Emmy och knöt sina små händer i växande förbittring; »nej, om det också skulle ha kostat mig aldrig så många tårar! Hellre dö än förödmjuka mig på det sättet!»

I detsamma hörde hon ljudet af röster och ett skratt utanför, och utan att så noga tänka på hvad hon gjorde, eller hvarför hon egentligen gjorde det, skyndade hon bort ifrån sängen, där den sofvande kvinnan låg, och drog sig in i vrån på sidan om spiseln, hvars mur nästan dolde henne för de inträdande, så mycket mera som den mer och mer falnade brasan tillät skuggorna att allt tätare sänka sig öfver stugan, där man nu hade svårt att urskilja andra föremål än de som voro närmast spiseln utåt golfvet samt de utifrån snöbetäckta fönsterrutorna, på hvilka ännu ett matt skimmer glänste.

»Stig in här!» hördes docentens röst, i det dörren öppnades, »här är fruntimmer förut, och jag skall genast gå min väg igen, om ni önskar det!»

»För mig må ni gärna stanna!» svarades från farstuvisten i sväfvande falsett; »men jag kan bara inte begripa hvad ni skrattade åt nyss?»

»Ni klef så komiskt, när vi skulle öfver drifvan utanför dörren! Det var ett riktigt karlsteg, tyckte jag!»

»Ja, jag tänkte inte på att jag hade er efter mig!» svarade falsetten och slog plötsligt öfver i djupaste alt, »annars skulle jag nog...»

»Stig in nu! Ni har redan förkylt er, hör jag!» återtog docenten artigt; »men hvar i alla tider ha fruntimmerna tagit vägen?» fortsatte han förvånad, i det han försökte genomtränga skumrasket där inne; »de ha väl

gått ned till tåget igen, kanske utför trappan, eftersom vi inte mötte dem. Och så mörkt här är! Vänta, jag har vaxsticker i fickan.»

»Nej, låt bli och tänd ljus, det gör bara ondt i ögonen!» började altrösten och hoppade nu åter upp i falsett; »men hur var det, jag tyckte ni sade att ni hade konjak?»

»Ja, får det vara några droppar?» frågade docenten och gick fram till bordet, där flaskan och silfvertumlarn ännu stodo kvar; »det är ett utmärkt medel mot kyla!»

»Tror jag rasande väl!» svarade falsetten och närmade sig bordet, och Emmy, som med återhållen andedräkt stod kvar i sin vrå, såg härvid den mörka skuggbilden af ett långt och storväxt fruntimmer, som ett ögonblick aftecknade sig mot rutorna, hvarpå den plötsligt sjönk ihop till ungefär två tredjedelar af sin längd. Emmy kunde förstå att hon satt sig på bänken bredvid fönstret, och hon var glad åt, att de båda nykomne inte närmade sig spiseln, ty då skulle de ovillkorligen ha upptäckt henne.

»Hvad var det för fruntimmer som var här inne?» frågade efter några ögonblick falsetten, som tycktes bli allt mera hes och skroffig.

»Den ena var en liten söt frul» svarade docenten och tömde i silfvertumlaren ur flaskan; »och den andra en stackars människa, som konduktören och jag hittade i en snödrifva här strax bredvid. Se här, vill ni vara så god?»

»Drick själf först!»

»Det kan väl aldrig komma i fråga! *E*ter er skall det smaka mig ofantligt mycket bättre!»

»Å kors, hvad ni är artig! Ja, skål då!»

Emmy hörde i mörkret ett djupt andetag och därpå ett utdraget »ah», som lät mycket belåtet, och hon kunde inte låta bli att tänka, där hon stod:

»Hvad i all världen kan det vara för ett fruntimmer?»

»Tag några droppar till!» uppmanade docenten artig och öfvertalande; »det skall bestämdt stärka er och göra er godt!»

»Tack så mycket!» svarade falsetten och lät nu mycket stadigare än förut; »men jag tror verkligen, att jag tömde alltsammans — af misstag förstås! Huff! Ni har väl inte händelsevis en bit socker?»

»Jo, vänta, jag skall bara taga fram det ur nattsäcken!» svarade docenten och lät tämligen förvånad; »se

här, var så god! Skulle ni tillåta mig att fråga hvart ni ämnar er?»

»Till Köpenhamn att börja med! Sen får jag se!»

»Och ni reser alldeles ensam?»

»Ja, hvarför skulle jag inte det? Jag är inte rädd af mig, skall ni tro! Jaså, ni säger att här var en liten söt fru? Det var väl därför ni hade så brådtom att ge er af hit igen?»

»Hvad tänker ni på?» svarade docenten i egenkär ton; »hon reser ju med sin man. De äro ute på sin bröllopstripp! Han och jag äro gamla bekanta från Upsala! Det är en löjtnant Sellner.»

»Löjtnant Sellner?» frågade falsetten i förvånad ton.

»Ja, känner ni honom också, kanske?»

Emmy lyssnade i sin vrå med klappande hjärta.

»Det är inte så utan, det!» svarade falsetten; »jaså, har han gått åstad och gift sig? Då har han väl gift sig till pengar, kan jag tro?»

»Förmodligen! Han är väl inte löjtnant för roskull, heller!» inföll docenten försmädligt; »för resten får jag då säga till hans heder, att han är af de bättre i sin väg. Och smak har han, det måste man medge, när man ser lilla frun.»

»Det var dumt att jag inte fick se henne!» svarade falsetten.

»Det kan ni väl få ännu,» återtog docenten. »Jag förmodar, att hon är nere hos sin man, och om inte förr får ni väl se henne i Malmö i morgon.»

»Ja, så vida jag inte stannar i Hessleholm och far till Helsingborg i stället.»

»Hvarför det? Det är ju en krokväg!»

»Det kan ju hända att jag har mina skäl.»

»Naturligtvis har ni edra skäl; ni vill kanske undvika löjtnanten?»

»Ja, det kan ju hända, det.»

Hvart enda af dessa ord gräde sig in i Emmys minne. Hennes misstro var nu en gång väckt, och det behöfdes icke så mycket för att uppblåsa den i full låga. Hon funderade ett ögonblick på, om hon inte genast skulle träda fram och fordra förklaring af den långa damen borta vid fönstret; men så tänkte hon, att om hon fortfore att

hålla sig dold, så skulle hon få höra ändå mera, och detta bestämde henne att stanna kvar där hon var.

»Vill ni tillåta mig en fråga, som kanske kan förefalla litet påflugen?» frågade docenten efter någon tystnad; »men när man träffas så här på färdväg...»

»Fråga ni,» svarade falsetten lugnt, »det beror ju alltid på mig, om jag vill svara eller inte.»

»Det har ni rätt i! Således frågar jag utan vidare omvägar: är ni gift, min nådiga?»

»Gift? Nej, inte det jag vet!» svarade falsetten med ett kort skratt.

»Ja, är man gift, så brukar man allt veta af det också, har jag hört sägas,» fortsatte docenten skämtsamt; »ni är således fullkomligt fri från alla band?»

»Ja, ännu så! Men det hindrar inte att jag inte vet, hur det kan vara i morgon så här dags,» svarade falsetten med en underlig altskiftning i rösten; »man vet så litet hvad som skall hända här i världen.»

»Det vill säga att ni reser till någon, som... ni älskar?» frågade docenten och lutade sig fram emot sin granne vid fönstret.

»Ni är bra frågvis, ni!» utbrast alten och blef åter igen afgjord falsset; »mycket mera än ni egentligen har rätt eller skäl till.»

»Förlåt mig, men det är det stora intresse ni väcker hos mig, som... gör... uppriktigt sagdt, så väcker ni verkligen mitt stora intresse.»

»Ja, det vill säga att ni är ovanligt nyfiken.»

»Så kan man ju kalla det, om ni så vill. Och jag erkänner det, jag är nyfiken. Men det är min rättighet att vara, ty ser ni, när man reser för att studera människor...»

»Jaså, reser ni för den orsakens skull?»

»Ja, dels därför, dels för mitt nöje och kanske också till en viss grad för mitt dåliga bröst. Men det medger jag är mera ett svepskäl, ty...»

Här afbröts han af en häftig hostattack, och Emmy tyckte där hon stod, att den lät mycket mera ihållig än förut, hans hosta, som han förgäfvets sökte kväfva.

»Det låter inte så, tycker jag!» inföll falsetten med hård och nästan hänfull ton; »tvärt om, skulle jag nästan vilja påstå.»

»Nåja, än sen då? Det kan ju mycket väl hända att jag bara reser ut för att dö — men dö skall man ju alltid en gång, och det kan vara detsamma, när det blir! Men man vill gärna ha lefvat innan man dör, och det har jag egentligen inte. Vill ni göra mig sällskap ned till Italien!»

Frågan kom så plötsligt och oväntadt, att Emmy kände hur en brinnande rodnad steg upp i hennes ansikte, och hon önskade nu att hon vore långt utom banvaktarstugans område, om det också vore midt i en snödrifva. Långt hellre det än att stå här och kanske få höra... men hon hann inte tänka ut, förrän hon hörde falsetten slå till ett gapskratt i en tonart lägre än förut, och därpå hastigt utropa med ett skutt upp i ett ändå högre tonläge:

»Nej, det här är då det galnaste jag nå'sin hört! Vill ni verkligen på fullt allvar att jag skall göra er sällskap?»

»Ja, hvarför inte! Ni sade nyss att ni var fri från alla band. Så är det med mig också. Hvad kan det då vara som hindrar? Först följer ni mig bara som reskamrat, och sedan, när vi lära känna hvarann — och man lär känna människor fort på resor — så kunde vi ju möjligen bli något mera för hvarann.»

»Ja, det där är nog mycket bra uträknadt, och om jag vore den som ni tror mig vara, så skulle jag kanske kunna få lust att tänka på saken; men ser ni, nu är det så, att...»

Just som falsetten helt allvarligt tog till orda på detta sätt, hördes en skarp ånghvissla på afstånd utanför fönstret nere på den djupare liggande banan, och vid detta välkomna ljud rusade de båda samtalande upp från sina platser och lutade sig båda två fram emot fönstret, fästade hela sin uppmärksamhet vid det tunga, flåsande ljudet af ett ankommande lokomotiv, som hördes allt närmare och närmare, till dess slutligen det röda och gröna skenet från signallykterna återkastades på snön och ett tungt, svart föremål rusade förbi med stark fart nedåt vägöfvergången, där tåget stod fast i snön.

»Det är hjälplokomotivet från Nässjö!» ropade falsetten hastigt med lägre ton än förut; »nä, det måste man ut och se på! Nu ska vi väl snart komma härifrån!»

Och med långa, hastiga steg skyndade det resliga fruntimret mot dörren, öppnade den och skyndade ut, medan docenten följde efter, oupphörligt upprepande:

»Säg mig först... hvad var det ni ville svara? Alltid hinna vi ner... de ha ännu inte fått upp det andra lokomotivet!»

Rösten försvann allt mera på afstånd, och det var med en suck af lättnad som Emmy skyndade fram ur sin vrå och hastigt stängde dörren, för att den sofvande kvinnan inte skulle förkyla sig. Hon kände sig så glad öfver att lokomotivet kom, inte allenast för att det snart skulle hjälpa dem ur fångenskapen i banvaktarstugan, utan ännu mera för att det hindrade fortsättningen af en öfverläggning, som inte kunde annat än på det djupaste såra hennes känslor, så vidt gick den utom allt hvad hon hittills ansett passande och möjligt.

När hon nu kom tillbaka till spiseln, där hon upprörd af all sin nya erfarenhet sjönk ned i den gamla länstolen, föll hon i en häftig gråt och önskade att hon aldrig hade lämnat sitt lugna barndomshem, när redan de första stegen utom detsamma skulle föra henne ansikte mot ansikte med så mycken orenhet och så mycket svek. Och att *han*, att hennes Arvid kunnat känna dessa två kvinnor utan att han sagt henne ett ord därom, det var ändå det bittraste af allt!

6.

Tårar hafva i alla tider och under nästan alla förhållanden haft en märkvärdig förmåga att stilla känslorstormar och lugna upprörda sinnen. När därför den unga frun gråtit en liten stund, började hon så småningom tycka att en liten ljusglimt stack fram mellan de hopade molnen och att det följaktligen inte såg fullt så mörkt ut för framtiden som hon nyss hade föreställt sig. Att hennes Arvid

känt den sofvande kvinnan för så lång tid tillbaka som när han var sjutton eller aderton år, det kunde ju, vid närmare besinning, inte vara så särdeles farligt, och Emmy började allvarligt fundera öfver huruvida hon hade någon verklig rättighet att gå till doms med honom om den saken. Hon började räkna efter och kom till det resultatet, att vid den tiden var hon inte stort mer än nio år gammal, och då kunde ju Arvid omöjligt ha någon förkänsla af att de skulle sammanträffa i en framtid, bli kära i hvarandra och komma till att gifta sig.

Nej, hvad den saken beträffade, var han således helt och hållet oskyldig, och inte kunde det heller vara någon fara för framtiden; ty först och främst var ju Emmy själf både mycket yngre och mycket vackrare än den trettioåriga ungdomsbekantskapen, och för det andra skulle denna ju resa till Amerika och bli hustru åt den där herrn, som behagat kalla henne till sig. Det var bara förargligt att man skulle stöta tillsammans med henne — sådant grumlade alltid, det lämnade alltid kvar ett stickande minne — och det var den dumma bröllopsresan skulden till!

Nej, man borde aldrig göra någon bröllopstripp! Ja, men det vore också skada, ty — Gud! — hvad hon hade gladt sig åt att få se det härliga Italien i sällskap med *honom* — och så skulle det där förargliga snövädret komma! Men, när hon tänkte närmare efter... var det nu verkligen också så förargligt? Var det inte snarare en riktig lyckträff, för att hon skulle få en lefvande erfarenhet af hurudan den man egentligen vore, åt hvilken hon nu oåterkalleligt ägnat hela sitt lif? Om han nu verkligen kände det där andra fruntimret, hon med den underliga rösten, som af misstag drack ur hela konjaksglaset; om det varit något mellan dem, som hon hade skäl att harmas öfver, som vore förolämpande för henne både som hustru och kvinna? Var det inte då rätt så godt att få veta det först som sist, ja, var det inte mycket bättre *nu*, då hon kunde vända tillbaka hem till sin mor, innan hon ännu hunnit...

Här stördes hennes tankegång genom ljudet af steg ute i farstun, och det flög igenom henne som en elektrisk stöt att det var Arvid som kom. Hon fattades af en hastig tanke: om hon skulle krypa in i vrån igen, det var ju nu

nästan alldeles mörkt inne i stugan, och kanske skulle hon då...

I detsamma rycktes dörren upp med ett raskt tag i klinkan och den unge äkta mannen inträdde med banvak- tens lykta i harden. Utan att kasta en blick åt sängen, gick han direkt fram till bordet, ställde ifrån sig lyktan, hvars ljus nu kastade ett klart sken bortåt spiseln, där Emmy satt, kom hastigt fram till henne och sade gladt:

»Så, min lilla hustru! Nu har hjälplokomotivet kommit, och nu få vi väl snart ge oss af härifrån!»

»Så länge du har varit!» var allt hvad Emmy kunde säga, och det var inte lätt att få fram ens de orden, så tyckte hon att andedräkten stockade sig och att sinnesrörelsen återkom.

»Ja, kära du, jag har hjälpt till att skotta snö,» svarade han muntert; »och nu skall det väl inte dröja lång stund innan vi äro klara igen. Men hur kommer det till att du är ensam? Hvar är den där kvinnan?»

»Hon har somnat!» hviskade Emmy och visade bortåt sängen.

»Och du har suttit här och vaktat?» fortfor han och sänkte också rösten något; »det var vackert af dig, Emmy! Om du visste hvad det slog mig att få se henne så där! Ty du skall veta att jag kände henne för många år sen — ja, det vill säga, egentligen hennes föräldrar.»

»Jag vet det,» svarade Emmy och såg på honom.

»Vet du det?» frågade han och såg förvånad ut.

»Ja, hon sade mig det innan hon somnade. Hvarför har du aldrig förr sagt mig något om henne, Arvid?»

»Kära barn! Det kommer sig helt enkelt därutaf, att jag alldeles glömt bort att hon fanns till. Du skall veta, det är ju tio år sen dess, och jag var ju så godt som bara pojken när jag lärde känna henne. För resten var det ingenting att tala om, jag bara dansade med henne ett par gånger.»

»Ja, och promenerade!» tillade Emmy med stark tonvikt på orden.

»Nå ja, än sen? Det var väl ingenting farligt!»

»Nej, men du borde ha sagt mig det. Nu ser du själf, Arvid! Man skall aldrig dölja någonting, ty förr eller senare kommer det ändå alltid fram.»

»Har du då verkligen talt om för mig alla som du dansat eller promenerat med?»

»Ja, det har jag,» svarade Emmy med fullaste öfvertygelse.

»Nå ja, då bevisar det endast att du är mycket bättre än jag,» återtog Arvid, i det han satte sig på stolskarmen bredvid henne; »jag tycker du kunde nöja dig med, att sedan jag lärde känna *dig*, har jag hvarken dansat eller promenerat med någon annan.»

»Kan du svära på det?»

»Ja, så sant...»

»Tänk noga efter, Arvid! Svär inte, förrän du riktigt ransakat ditt samvete!»

»Det har jag gjort, och så sant...»

»Här har varit ett fruntimmer till, du, medan du varit ute!»

»Ett fruntimmer till?»

»Ja, och ett mycket märkvärdigt fruntimmer ändå!»

»Nå, än sen då?»

»Och hon påstod att hon kände dig. Hon sade det alldeles bestämdt.»

»Fy, Emmy, har du talat med en främmande om din man? Det var inte snällt gjort!»

»Jag har visst inte talat med henne!» utbrast Emmy, blek af harm och steg upp från sin plats; »det var mörkt här inne och jag gömde mig i spisvrån, när hon och do-centen kommo in. Och där blef jag vittne till ett samtal... Hu, Arvid! Ett sådant samtal — aldrig i mitt lif har jag hört någonting dylikt! Kan du tänka dig, han föreslog henne att de skulle följas åt till Italien, och hon...»

»Och det fruntimret skulle jag känna, menar du? Kan du verkligen misstänka mig för något sådant!»

»Ja, hvad skall jag tänka, när hon själf sade att hon kände dig? O, Arvid, om det ändå hade varit ett hyggligt fruntimmer... men en sådan! Vet du, hon drack ur ett helt glas konjak, och så påstod hon att det var ett misstag.»

»Ja, hon trodde kanske att det var vatten.»

»Jaså, du försvarar henne? Å, nu inser jag mycket väl hur det är fatt med alltsammans! Och nu stannar jag här, och i morgon far jag hem igen till mamma!»

»Hör du, Emmy lilla! Det var ju du som inte skulle kunna bli svartsjuk?»

»Det har jag inte sagt! Jag har aldrig sagt att jag inte kunde bli svartsjuk — jag har bara sagt det, att om jag skulle bli det, så skulle jag också bli gränslöst olycklig! Och nu är jag det, nu vill jag stanna här, och i morgon far jag tillbaka till mamma!»

»Och det vill du verkligen göra? Bara på en förflugen misstanke vill du... säg, Emmy, det kan jag inte tro, det kan inte vara möjligt! Då har du heller aldrig älskat mig, då var ditt löfte i går endast en lögn, då...»

»Just därför att jag älskar dig så högt, kan jag inte... vill jag inte...»

»Men vänta! Jag skall ha tag i det där märkvärdiga fruntimret — jag skall tvinga henne att erkänna att hon ljugit! Jag skyndar genast...»

»Nej, Arvid, du får inte gå! Svär att du inte känner henne, och jag tror dig!»

»Vid allt hvad heligt är, svär jag...»

»Svär inte på det, herr löjtnant!» hördes nu docentens röst nerifrån dörren, där han stått ett ögonblick, fastän de båda unga under hettan af deras stegrade samtal inte hört att han kommit in; »ursäkta att jag lägger mig i det här, men jag skulle in efter min flaska, och jag kunde höra på unga fruns ord att hon hyser några misstankar, som jag kanske skulle kunna skingra.»

»Och ändå påstår ni, att jag inte skall svära?» utbrast Arvid harmset och gick emot honom några steg; »hur kan ni tillåta er...»

»Helt enkelt därför att ni verkligen känner personen i fråga,» svarade docenten lugnt, i det han gick fram till bordet och tog den öfverspunna flaskan och silfvertumlaren.

»Det är inte sant!» ropade den unge äkta mannen ursinnig, »jag känner henne inte!»

»Nej, men ni känner *honom!*» svarade docenten.

»Honom?» ropade de båda nygifta på en gång och stirrade förvånade på docenten.

»Ja, just honom,» återtog den andre, halft skrottande, halft förargad, »ty ni ska veta, mitt herrskap, jag gjorde nyss en upptäckt som var öfverraskande nog. Den långa damen är helt enkelt en herre — och honom känner ni mycket väl.»

»En herre?» upprepade Arvid i helt annan ton än förut, »är ni säker på det?»

»Ja, så pass säker som man kan vara, när man nyss varit färdig att rifva sönder händerna på sig på en skäggbotten som var styf som en rotborste! Och när man då till på köpet får höra en basröst, som ber en draga åt... Ja, jag vill för unga fruns skull inte vidare uppehålla mig närmare vid saken, men så mycket kan jag säga er, min nådiga, att det verkligen är en karl, och vore det inte för att det är tredje mans hemlighet, så skulle jag till och med kunna säga er hans namn.»

»Det måste ni ovillkorligen!» sade den unge äkta mannen, »annars tror inte min lilla hustru...»

»Jag har lofvat att förtiga det,» återtog docenten; »men så mycket kan jag säga er, att han är konsul och att ni känner honom mycket väl.»

»Ja, men det är inte nog för min hustru, och jag...»

»Jo, Arvid,» hviskade Emmy bevekligt; »det är alldeles nog och jag tror dig — tror dig obetingadt! Men hvarför har han då förklädt sig till fruntimmer?» fortfor hon, i det hon vände sig till docenten; »det förstår jag inte.»

»Han påstår att det gäller ett vad,» svarade docenten helt lätt; »men jag tror för min del att affärerna äro på upphällningen och att han ämnar skudda stoftet af sina fötter. Emellertid har jag nu lofvat att inte förråda honom, och fastän jag här yppat saken för er, mitt herrskap, så hoppas jag, att ni också hålla den tyst. Det här uppehållet kom honom för resten illa till pass, och han ämnar lämna tåget redan i Hessleholm — han är väl rädd för att bli upptäckt, stackars fan!»

»Konsul?» upprepade Arvid halft för sig och letade ifrigt i sitt minne; därpå utropade han hastigt, i det han knäppte med fingrarna: »ah, nu vet jag! Jag ger mig tusan på att det är...»

»Tyst med det då!» varnade docenten och såg menande åt dörren, som i detsamma öppnades af konduktören och Stina, hvilka stampande inträdde i banvaktarstugan.

»Ja, om nu herrskapet vill göra sig i ordning, så är det klart om några minuter,» rapporterade konduktören, i det han lyste upp med signallyktan; »vi ska bara släppa

på lite ånga i värmrörena, så att inte kupéerna ä' för kalla.»

»Och snövädre' har sakta sej, så nu tänker jag allt att ni ska komma fram.» tillade Stina och tittade åt sängen, hvarpå hon återtog: »nej si, min själ har inte hon somnat, stackare!»

»Ja, väck'ena då!» återtog konduktören i afgörande ton, »så vi inte behöfver vänta på'na.»

»Hur är det, konduktör?» frågade docenten, under det Stina och Emmy hjälptes åt att väcka den sofvande, »de här timmarna kan ni väl inte köra in på vägen till Malmö?»

»Jag ska höra med Petterson,» svarade konduktören lugnt; »kanske om vi får behålla det andra lokomotive'.»

»Hvad är det? Är vi framme?» frågade den väckta kvinnan oroligt, medan de båda andra hjälpte henne på med öfverkläderna, »är det här Malmö?»

»Å, det dröjer allt en stund ännu, det!» menade konduktören, i det han gick ut och stängde dörren efter sig.

»Kanske ni tillåter mig att bjuda er armen nu, så att ni inte på nytt stannar i någon snödrifva?» frågade docenten, i det han närmade sig den bleka kvinnan, som stod kvar borta vid sängen, medan Emmy och Arvid stodo bredvid hvarandra framme vid bordet, från hvilket Stina hämtat lyktan och nu stod väntande borta vid dörren, sedan hon tändt ett annat ljus i stället.

»Genera er inte, var så god!»

»Tack!» svarade hon och såg med en dröjande blick på de båda unga; »men jag skulle så gärna vilja säga ett par ord först åt den unga frun där borta.»

»Låt henne vara!» svarade docenten halfhögt och såg med en halft afundsam blick framåt bordet; »det som bör sägas här, säga de bäst åt hvarann, tänker jag.»

»Jaja, det har ni nog rätt i,» svarade hon lika sakta, »så blir det nog också, när jag träffar min man.»

Docenten ryckte till — han hade afgjord otur med alla damer han träffade i natt; men när han nu en gång hade bjudit sin arm, så kunde han ju inte ta det tillbaka, hvarför han tog Gud i hågen och begaf sig ut ur stugan, företrädd af Stina, som, innan hon stängde dörren, ropade åt de båda nygifta:

»Jag kommer strax igen och lyser er ner med. Unga frua ska väl pålsa på sig riktigt först.»

Det rådde en tämligen lång stunds tystnad där inne i stugan, sedan de unga tu blifvit ensamma. De stodo kvar vid bordet, inte långt ifrån hvarandra, det är sant, men de tyckte båda att de ändå inte voro så nära hvarandra som förut. De kände båda instinktmässigt, att de måste komma hvarandra närmare, innan de begåfvo sig af; men det höll emot för hvar och en af dem att göra början.

Han var litet, men lätt öfvergående, förbittrad öfver att hon kunnat misstänka honom — och hon? Ja, hon var inom sig en smula skamsen öfver att hon dömt så förhastadt. Det trängde sig på dem i denna stund en öfvertygelse att, om man någonsin borde akta sig för att döma för hastigt, så vore det i äktenskapet, denna ömtåliga förening mellan tvenne organismer, af hvilken lika lätt kan uppammas en tistel som en ros, och hvars vackraste ros lika litet kan undvara törnen som trädgårdens — och som heller inte *bör* vara dem förutan, därför att de höra till blommans natur. Konsten är bara att inte sticka sig på dem, och för att lära den konsten bör man vara mycket varsam, men heller inte för rädd. Krusar man för mycket och tvekar man för synbart — ja, då är det med törnena som med bina — de sticka mycket värre än annars.

»Vill du inte hjälpa mig på med pälsen?» frågade slutligen Emmy, i det hon fäste sin blick mycket afbedjande, men också mycket spörjande på sin man.

»Du skulle ju stanna kvar?» sade han och trummade på bordet litet nervöst, fastän stämman lät lugn.

»Vill du verkligen att jag skall göra det?» frågade hon, och rösten darrade.

»Nej, *det* vill jag inte!» svarade han med en hastig skiftning i stämman, i det han drog henne intill sig; »men jag vill att du skall tro mig, när jag säger dig...»

»Älskade Arvid! Jag begär inte bättre!» hviskade hon vid hans bröst.

»Nå, kan du inte det, då?» frågade han ömt, i det han lutade sig ned och såg henne i ögonen; »det är den gamla historien om kunskapens träd och kvinnan som vill veta!»

»Ja, om därför mannen talade om...»

»Mannen kan ingenting säga, förrän kvinnan förstår honom,» svarade han lika sakta som förut.

»Och tror du inte att hon gör det?» frågade hon ifrigt; »tror du inte att hon...»

»Inte förrän längre fram!» svarade han hastigt med en varm skiftning i stämman, i det han skyndade ifrån henne efter pälsen och hufvan, kanske för att inte ertappa den rodnad som vid dessa ord steg upp i hennes ansikte, en rodnad som ännu satt kvar när han kom tillbaka med kläderna och svepte in henne i dem.

I detsamma kom Stina tillbaka med lyktan och ropade redan i dörren:

»Nu väntar di bara på herrskapet! Skynda er nu, så di inte går ifrån er!»

»Det har ingen fara!» sade den unge mannen, i det han tog upp ett mynt ur sin portmonnä och lade det på bordet; »tack nu för godt husrum, och adjö med er!»

»När vi kommer tillbaka, skall jag nicka åt er!» sade Emmy gladt, i det hon tryckte den unga hustruns hand och kastade en varm blick omkring stugan; »jag skall aldrig glömma det här snöhindret!»

Och därmed skyndade de till dörren.

»Låt mig få bära dig ner, Emmy,» bad han.

»Nej, Arvid,» svarade unga frun ömt, men bestämdt; »nu går jag själf!»

Därmed fattade hon hans arm, och inom några ögonblick voro de nere vid tåget, hastigt instufvade i sin kupé, och därpå satte sig lokomotiven i gång, och inom kort voro de försvunna i den ännu snödisiga natten, som föll igen efter dem likt ett skymmande förhänge.

När Stina och Per kommo upp i stugan och hade stängt väl igen dörren, ropade hon, i det hon kom fram till bordet, där ljuset stod:

»Nej, sir du, Per, en gullslant, du!»

»Ja, ta mej dalern!» ropade Per förtjust, »en hel tiekrona, du Stina! Och jag fick en femma utåf den där fina herrn som hosta! Det kallar jag ett rart tåghinder!»

»Vill du ha någe te äta?» frågade Stina och klappade honom på armen.

»Nej tack, jag fick mej en smörgås och ett glas öl inne i finkan,» svarade Per; »nu tror jag det ska smaka bäst te gå och lägga sig.»

Och medan de klädde af sig, utbrast Per helt oväntadt, i det han tittade ut åt fönstret:

»Hör du, Stina du! Jag kan undra om di ska komma fram ordentligt, jag?»

»Usch ja!» svarade Stina med öfvertygelse; »nog kommer di fram allti', om di bara ä' sams.»

»Lokkemotivena, menar du?» frågade Per långsamt.

»Ä, du stolle!» skrattad Stina och slog honom i ryggen, jag menar di nygift, jag!»

Johans julafton.

En bild ur verkligheten.

1.

Johan var nyss fyllda fjorton år, liten och stannad i växten, som fattigmans barn ofta äro: men därför icke utan krafter och framför allt icke utan hufvud. Ett par stora, gråblå ögon, som ärligt blickade fram ur det bleka ansiktet, kunde tala om det, när blicken icke var skygg af rädsla eller fördunklad af återhållna tårar. Och han grät inte gärna så, att någon såg det; det tyckte han passade illa för en karl.

Han hade varit i lära sedan han var elfva år; det vill säga, det hettes att han var i lära hos en skomakare; men lärdomarna bestodo mest i att springa kring gatorna med kundernas skodon, att få hugg och slag omväxlande af mästaren och den ende gesällen, samt att minst en gång i timmen hämta från krogen det förråd af sprit, som dessa hedersmän ansågo oundgängligt för att hålla yrket och kuraget uppe. Många gånger, när spanremmen allt för orättvist eller allt för ofta gjorde sina märken på hans stackars magra rygg eller armar, hade han föresatt sig att gå ifrån alltsammans och med hufvudet förut kasta sig ned från broräcket i den brusande strömmen; men de tankarna jagade han bort igen ur sitt barnsliga, halft manliga sinne, och föresatte sig att han skulle hålla ut, hur svårt det än måtte bli.

Hur skulle det annars gå med hans sjuka mor och hans lilla sjuåriga syster? Och hur liten han än var, så var han likväl familjeförsörjare, den parfveln, och hans största glädje var, när han på lördagskvällen kunde få skutta hem till mor, som bodde långt uppe på söder, och få i hennes af sjukdom och lidande skälfvande händer nedlägga sina små besparingar utaf veckans drickspengar tillika med den icke alltid på dagen utfallande veckolönen af en krona, som han på det sista året fått af sin mästare. Han hade då alltid med sig ett bröd eller ett par pepparkakor åt lilla Anna, och när hon slog sina små, knotiga armar om hans hals och kysste honom, eller när modern lade sin darrande hand på hans hufvud och sade sitt: »Gud signe dig, min gosse,» så tyckte han att han var rikare än någon annan och att spannummen själf var mjuk som en blomstervidja, de röda strimmorna på hans rygg fingro svida så mycket de behagade.

Hvarannan söndagsmorgon fick han gå hem och vara borta ända till eftermiddagen. Det var högtidsdagar för honom, ty då kunde han få sitta hos modern och läsa för henne, antingen ur en andaktsbok eller en gammal tidning, och då kunde han på middagen få gå ner till staden med sin lilla syster och låta henne höra vaktparaden och se de böljande folkskarorna i torget och på Norrbro. För lilla Anna var detta en helt och hållet oblandad njutning och lycka; icke så för den lille familjeförsörjaren. Han visste nog, att den stackars modern gjorde allt hvad hon kunde för att hålla den lilla flickan hel och ren; men ändå, när han såg de fint klädda, rosenkindade och muntra barnen vid mödrarnas eller sköterskornas händer, hur skar det honom inte i hjärtat att hans lilla syster skulle vara så blek och så torftig.

Förgäfvos sökte han vid dessa tillfällen att uteslutande lyssna till den lifvande marschen och de bullrande trummorna; det hjälpte icke att lilla Anna med förtjusning stirrade på den i spetsen marscherande regementstrumslagarens präktiga hållning och brokiga gehäng: upproriska tankar hvälfde sig i den halfvuxne gossens sinne, och han undrade bittert och harmset, hvarför det skulle finnas så mycken åtskillnad här i världen.

Att han själf var lappig och att ärmarna voro för korta på hans urblekta jacka, att han, fastän anställd i

skomakarlära, var dåligt skodd med ett par spruckna och snedgångna stöflar, det brydde han sig inte om. Men hon, den lilla vackra Anna, med sitt ljusa hår och sina mörka ögon, — att hon inte hade fina varma kläder, det grämde honom djupt. Och medan han trängde sig fram mellan de söndagsklädda människorna, brände den tanken sig allt djupare in i hans sinne, att han skulle bli rik, att han en dag skulle kläda både modern och henne i siden och sammet, och att han skulle skaffa dem ett varmt rum och soppa och kött minst fyra gånger i veckan, utom söndagarna, då man skulle äta pannkaka med sylt till efterrätt.

Medan fadern lefde och det ännu inte var någon direkt fattigdom i huset, hade han en gång ätit riktigt hårdgräddade pannkakor med sylt; det var nu många år sen; pappa hade längesen druckit ihjäl sig, mamma var sjuk och kraftlös, han själf var spanremmens dagliga offer, — men det glömde han aldrig.

2.

Det var några dagar före jul, och han hade nu värre tider än någonsin. Det var godt om arbetsförtjänst för mästaren, han hade i början af december tagit en arbetare till, och detta var för den stackars Johan liktydigt med en plågoande mera. Men det brydde han sig ändå inte så mycket om, ty nu var det brådska å färde, och det gjorde att han mellan krogspringet och ärendena till kunderna fick lära sig någon smula af yrket. Det var nämligen, som alltid till helgerna, ondt om arbetare, och den stackars pojken skulle nu på en gång göras arbetsnyttig på mellanstunderna. Att det skedde med hugg och slag var ju naturligt, och den halfrusige mästaren svor gång efter annan på, att han skulle sparka ut honom på gatan, så oduglig som han var — och detsamma försäkrade äfven

gesällerna på ännu råare språk än deras arbetsgifvare. Skomakarens hustru var nog en hyggelig kvinna, och hon var snäll nog mot den fattiga pojken — när hon vågade det; men det var inte så ofta, ty den starka spriten var också ödesdiger för henne, fast hon själf aldrig smakade något däraf. Mången natt väcktes Johan inne i sin kalla skrubben innanför köket af den hemstöffande mästarens vilda svordomar, och han kröp darrande under sitt trasiga täcke för att inte höra ljudet af de tunga slag, som utdelades där inne, och den jämrande kvinno-rösten, som bad så bevekande om att inte bli ihjälslagen.

Dagen före julaftonen var det värre brådska än någonsin, och först klockan nära nio på kvällen fick mästaren ett arbete färdigt, som skulle lämnats redan dagen förut. Den ene gesällen hade varit drucken dagen förut och hade nu skolkat för att sofva ruset af sig — den andre var ursinnig för att han inte gjort så med och för att han nu i stället måste arbeta dubbelt mot hvad han annars brukade. Följden af detta var, att Johan hela dagen slängdes som en skottspole mellan den enes rem och den andres knytnäfvar, och att det var med knapp nöd som den förskrämda hustrun vågade sticka åt honom en matbit till middagen. Någon kvällsvard fick han inte; han skulle nu ut i staden med det ändtligt färdigblifna arbetet. Det var ett par ridstöffar till en ung aspirant vid generalstaben, en löjtnant med ett klingande adligt namn, som bodde långt borta på Östermalm i ett af de ståtliga nya husen, som växt upp, där förut de gamla trärucklen lågo kringkastade bland tobaksland och bergklintar.

»Men du skyndar dig hem, din lymmel!» röt mästaren, i det han slängde åt honom stöffarna, »för sen ska du bort med tofflorna till vaktmästarfrun på Kungstensgatan.»

»Ska jag ha betalt för stöffarna?» frågade Johan skyggt, i det han makade sig åt dörren.

»Betalt? Du?» svarade mästaren, hänfullt snäsande, »tror du jag låter en tocken där sudder gå med trettio riksdaler i fickan så här dags på kvällen? Nej, du ska lämna dom till portvakten, pengarna tar jag opp själf! Så, ge dig af nu, och kom igen om en halftimme, annars ska väl sju...»

Johan afvaktade inte den vackra fortsättningen, utan skyndade sig bort det fortaste han förmådde. Mästaren bodde på en af smågatorna neråt Klaratrakten, och om Johan skulle kunna komma igen på den utmätta halftimmen, så måste han sannerligen taga benen på ryggen. Han gjorde det också utan att tveka. Det var bitande kallt, och en bister nordostlig vind svepte fram mellan gathörnen, förande med sig en hvass och hård snö, som stack i skinnet liksom nålar. Men Johan böjde ned hufvudet, drog ned den trasiga mössan så djupt han kunde och kilade framåt snedt öfver Brunkebergstorg uppåt Malmkillnadsgatan och i full fart Hamngatan neråt, emellanåt hvisslande för att hålla sig varm. Det var mycket folk ute ännu, och från butikerna spred sig ett bländande sken utåt den hårdt frusna gatan, på hvilken den fallande snön kantade stenarna så att de sågo ut som de varit sammanfogade med något hvitt cement, hvilket upphöjde deras ojämma konturer och kommo dem att se ut som om de lågo högre än de gjorde.

En och annan gång stannade han utanför ett butiksfönster, där det lyste mer än vanligt grant; han tyckte nästan att det värmdes litet att få stå så där i den utströmmande ljusfloden och kasta en hastig blick på de uppradade grannlåtarna där inne. Så hade han hejdat sig ett ögonblick utanför en leksaksbod i hörnet af Regeringsgatan, och det var med girig blick han betraktade dockorna där inne, i det han tänkte: »En sådan skulle jag bra gärna vilja ge lilla Anna till julklapp! Tänk, hvad hon skulle bli glad! Jag ska skynda mig dit bort med ridstöflarna, så får jag kanske drickspengar, så jag kan köpa henne en!»

Och den tanken satte vingar under fötterna på honom. Om några ögonblick vek han af inåt Norrlandsgatan och skyndade i fullt språng framåt för att sedan snedt öfver Humlegården komma fram till sitt mål. Snön hade nu börjat falla tätare, och med djupare nedböjdt hufvud satte han af framåt med de frusna händerna i byxfickorna och en af de långskaftade ridstöflarna under hvardera armen. Han knuffade emot mötande här och där, fick ett glåpord af en, en puff af en annan; men obekymrad om både det ena och det andra fortsatte han sitt språng, till dess han kom långt ned på gatan, där butikerna tagit slut och där mörkret därför var så där tämligen herre på täppan. Det

var just den delen af gatan, som trognast bibehållit sin gamla gestalt och där ett utskänkningsställe på ena sidan kastade sitt ljus på en gulmålad träkåak midt emot, där ett pantlånekontor var inhyrddt på nedre botten. Utskänkningsstället var inredt i ett stenus, men träkåaken midt emot tittade på det med ett öga — det var nämligen bara ett fönster på nedre botten som var upplyst, — som om den velat säga: »Se stursk ut du, för att du bor i stenus och säljer brännvin; men funnes inte jag, så hade du kanske inte så många kunder att skryta af.»

Utänför utskänkningsstället, som just skulle till att stängas, stod en klunga af karlar, hvilka skrålade och väsnades. Några stodo på gångbanan nära dörren, andra midt ute på gatan, och på de ostadiga rörelserna och de häftiga åtbörderna kunde man se, att de passat på och fått sig några tankställare till natten. Ett par åkarkärror stodo i rad på andra sidan af gatan; körsvännerna voro med i den skrålade högen, och hästarna, som stodo vända mot vinden, halfsofvo med nedhängande hufvuden. Mellan dessa hinder skulle nu Johan söka sig väg, och därför trängde han sig så nära han kunde intill det gula trä-rucklet och skulle just snudda förbi porten, då i det samma en ruskig figur kom utraglande emot honom, stötte till honom, så att han tappade den ena stöfveln, och sedan han kastat en talgig, halft slö, halft forskande blick på honom, utropade:

»Nej, se Janne! Hvart i helskotta ska du ta vägen, din utböling?»

Johan, som bockat sig ner för att få tag i den förlorade stöfveln, ramlade omkull i förskräckelsen, och den druckne karlen, som också skulle böja sig ner för att taga upp det svarta föremålet från den vitkantade stenläggningen, föll framstupa öfver honom, i det han vrålade fram en svordom, som hade kunnat komma stenarna att remna. Gossen såg med växande förskräckelse, att det var den skolkande gesällen som han träffat på, och han sökte af alla krafter att göra sig fri för att komma ifrån ett granskap som, han kände det blixtnabbt och instinktmässigt, skulle blifva olycksbringande för honom och hans ärende.

Inom några ögonblick var han uppe på benen igen och skulle just på nytt börja sitt språng, då han kände

huru den druckne fattade honom om benet och höll fast det som i ett skrufståd.

»Söta, snälla Andersson!» bad gossen flämtande, »släpp mig! Jag får lof att skynda mig, annars slår mestarn mig fördärfvad, när jag kommer hem.»

»Hvart ska du ta vägen då, din ohängda kanalje?» frågade den druckne, i det han försökte krafla sig upp på nytt, hvilket slutligen lyckades efter några ansträngningar och med gossens tillhjälp.

»Jag ska bort med de här ridstöflarna till löjtnanten!» svarade gossen ångestfullt och sökte göra sig lös.

»Jo, sest du på! Di där stöflarna som jag setat och knogat med! Di där som jag inte fått något betalt för utaf den gamla suptratten där hemma! Och dom tänker du gå bort med! Åh, hör du, du är dum, din kyckling! Kom in här, ska jag säga dig någe!» Och därmed drog han gossen med sig in i porten till det gula trärucklet, och i det han höll honom stadigt i armen, halfhviskade han i hans öra:

»Du är dum, säger jag! Vet du hvad vi ska göra! Vi ska lura den där rackarn där hemma, han som klår dig och inte betalar mig! Kom med mig in här, så ska du få se!»

»Nej, nej!» ropade Johan ångestfullt, »släpp mig, släpp mig, jag vill inte, jag vill inte!»

»Vill du inte?» hväste den druckne i örat på honom, »ja, men jag vill, jag! Och tiger du inte, så snör jag igen strupen på dig. Se så, var inte dum nu! Ser du, här inne bor en beskedlig karl, som lånar på pant. Han känner mig, ser du — han vet att jag är en hederlig arbetare — och det här ä' *mitt* arbete! Kom, så lånar vi på stöflarna, och du får en krona med — du vet väl att det ä' jul i morron, och då kan en krona vara god att ha. Kom med du, så slipper mor din svälta i morron — och ser du, det ä' mitt arbete, och jag har inte fått något för't. Ä... kom nu, ska du få se!» Han drog honom med sig längre in i porten till en dörr med en trekantig glugg ofvantill, från hvilken ett svagt ljussken strömmade ut, och i det han fattade tag i dörrvredet, fortsatte han hviskande som förut:

»Seså, var inte dum nu! Kom ihåg att det ä' jul-afton i morron.»

»Ja, men det är mästarns arbete!» pustade Johan under oupphörliga försök att göra sig lös, »och vi har inte rätt att...»

»Rätt? Vet du, hvad som är rätt, du? Jo, det är att jag klår dej, om inte du lyder! Vet du inte åf, att jag är din förman? Hvasa? Hit med stöflarna, pojke, annars...»

Härvid släppte han fumlande sitt ena tag för att slå till; Johan kände det ögonblickligt och försökte med en hastig rörelse att befria sig äfven från den andra. Det lyckades honom också, och utom sig både af glädje och förskräckelse, sköt han som en pil ut genom porten, sneddade i hvinande fart gatan framåt till det gamla planket, där den böjer af uppåt Humlegården. Han hörde bakom sig den druckne gesällens rop och svordomar, och detta satte ännu mera fart i hans frusna fötter. Först långt uppe i Humlegården hejdade han något sin fart, och knappt hade han saktat den en smula, förr än han uppgaf ett förtvifladt rop och tvärstannade, som om åskan slagit ned framför honom.

Han hade bara en af stöflarna under armen.

När han efter en stund åter kunde börja att tänka redigt, var den första fråga han gjorde sig själf: Hvad skulle han nu göra? Springa tillbaka och söka få fatt i den druckne gesällen, tvinga honom att lämna tillbaka stöfveln — ja, det vore naturligtvis det enklaste; men på hvad sätt skulle han väl kunna tvinga honom? Och dessutom, hade han inte redan pantsatt stöfveln? Ja, men pantsätta *en* stöfvel, det kunde väl ändå inte gå för sig; då skulle väl pantlånaren kunna misstänka att den vore stulen. Nej, det vågade nog inte Andersson, så drucken han än var. Om Johan skulle springa tillbaka, smyga sig försiktigt in i porten och se, om gesällen ännu vore kvar? Kanske skulle han då kunna lyckas rycka till sig stöfveln och få fortsätta sin väg. Ja, sagdt och gjordt! Det skulle han försöka!

Han vände om igen, sprang samma väg tillbaka och kom, smygande med sakta steg, fram till porten vid det gulmålade träucklet. Det var tomt på gatan framför utskänkningsstället, tomt i portgången och alldeles mörkt. Intet ljus trängde mera ut genom den trekantiga gluggen på dörren, intet ljud hördes. Då lutade den stackars

gossen sig förtviflad emot den frostbitna porten och började gråta, under det att våldsamma snyftningar skakade hans magra och utmattade gestalt. Nu var allting förbi för honom: bort kunde han icke, hem vågade han icke gå, nu kunde han så gärna först som sist störta sig på hufvudet i strömmen med det samma.

3.

Han visste inte, hur länge han hade stått där i den kalla och blåsiga porten; men han vaknade plötsligt ur sin bedöfnings, då en visserligen sträf, men icke ovänlig röst tilltalade honom:

»Hvad är det med dig, pojke? Hvarför gråter du?»

Han blickade upp och fattades i det samma af en ny förskräckelse; det var en poliskonstapel, som stod framför honom. Polisen var i Johans ögon något af det förfärligaste som kunde finnas till; den var i hans barnsliga fantasi liktydig med mörka fängelsehålur, gräsliga plågoreskap, handklofvar och fotblackar, ensamma celler och allt upptänkligt ondt. Han svarade därför inte ett ord, utan sökte endast tillfälle att komma undan; men det var inte så lätt, ty konstapeln stod där midt i porten, stor och bred och färdig att vid hans minsta rörelse spärra vägen för honom.

»Nå, svara pojke, hvad gråter du för?» upprepade konstapeln, nu lite barskare än förra gången.

»Jag har förlorat den ena stöfveln!» snyftade Johan och kröp ihop så mycket han kunde.

»Hur har det gått till då?» frågade konstapeln.

»Det var Andersson som tog den utaf mig!» svarade gossen.

»Går du i strumplästen nu då?» frågade konstapeln på nytt, i det han tog ett steg in i porten.

»Nej, det var inte min stöfvel, utan det var maken till den här!» svarade Johan nu litet modigare, i det han höll fram den ena ridstöfveln emot konstapeln.

»Jaså, på det viset!» återtog denne, i det han allt uppmärksamare betraktade gossen, »hur gick det till då?»

Johan omtalade nu under tårar och snyftningar allt hvad som händt, och allt efter som han talade, såg konstapeln allt mera uppmärksam och begrundande ut. När Johan slutat sin berättelse, sade konstapeln, i det han lyfte upp hans hufvud och såg honom pröfvande in i ögonen:

»Talar du sanning nu också? Har du inte tappat bort stöfveln och står här och smörjer i mig en historia, hvasa...?»

»Nej, go'a konstapeln!» försäkrade gossen, i det han såg tillbaka på honom med sina ärliga ögon, ur hvilka tårarna ännu glänste mot skenet af gaslyktan midt öfver gatan, »det är sanning hvart eviga ord.

»Hvem är du i lära hos?» frågade konstapeln.

Johan nämde mästarens namn och bostad.

»Jaså, hos den slarfven!» utbrast konstapeln; »ja, då får du väl lof att gå hem, då, med den stöfveln du har kvar.»

»Det törs jag inte!» utropade gossen förskräckt, »då slår han ihjäl mig!»

»Jaså, är det på det viset?» mumlade konstapeln halft för sig själf; »jag kunde tro det! Har du några anhöriga då?»

»Ja, mamma, men hon är så sjuk, och hon bor så långt uppe på söder.»

»Jaså! Ja, då är det så godt att du kommer med mig, för inte lär du kunna stanna här i natt, din lilla stackare!»

Och därmed tog han Johans hand och ville föra honom med sig, men gossen stretade emot med förtviflans kraft och ville på inga villkor följa med.

»Är du rädd för mig?» frågade konstapeln, i det ett godmodigt leende upplyste hans väderbitna ansikte; »tror du att jag vill dig något ondt?»

»Nej,» svarade Johan tvekande, »men...»

»Seså, kom nu!» fortfor konstapeln, i det han fattade kraftigare om hans hand, »jag tycker du skulle inte ha något emot att få litet värme och en bit mat!»

»Värme? Mat?» upprepade gossen mekaniskt, i det han genast släppte sitt onyttiga motstånd och följde med så godvilligt, som om det varit lilla Annas och inte en konstapels hand, som omfattat hans egen.

»Jo jo,» sade konstapeln med samma godmodiga leende som förut, i det han började taga ut stegen, så att Johan nästan fick lof att springa för att kunna hinna med; »vi ä' inte så farliga som vi se ut, ska du tro! Det vill säga, för dem som inte gjort något rackartyg, begriper du!»

När de veko af uppför Jakobsbergsgatan, frågade Johan med återvaknad rädsla, i det han försökte sakta sina steg:

»Hvart ska vi gå då?»

»Till vaktkontoret,» svarade konstapeln lugnt.

»Vaktkontoret!» utbrast gossen, hvars förskräckelse nu bröt ut på nytt; »nej, jag vill inte, jag vill inte!»

»Se så, var nu inte dum, pojke! Vill du kanske hellre gå hem till mästarn och få smörj?»

Ställd mellan de två alternativen, valde Johan obehjälpt vaktkontoret, ty han hade en dunkel föreställning om, att han inte gjort något ondt. Snart voro de framme, konstapeln öppnade dörren och sköt in gossen framför sig, i det han själf följde efter och stängde dörren omsorgsfullt efter sig. Johan satte ovillkorligen händerna för ögonen, bländad af det starka skenet från ett par gaslågor, som brunno på en från taket nedhängande gasarm. Det kändes för öfrigt så ovant varmt och godt där inne, och när han om några ögonblick tog bort händerna igen, såg han en äldre man, också i polisuniform, som satt med ryggen emot dem vid ett stort bord och skref i en uppslagen bok, medan en yngre konstapel stod borta i motsatta ändan af rummet och rörde om i en brasa, som just höll på att falna ned i den stora, något gammalmodiga kakelugnen. Den äldre mannen vid bordet slutade att skrifva, vände sig om på stolen, kastade en pröfvande blick på de inträdande och sade därpå helt lugnt:

»Nej, se Karlson, hvad har du fått tag i för en passagerare?»

»A, det är en liten utfrusen stackare, som vi få löf att tina upp en smula,» svarade konstapeln, i det han sköt fram Johan emot bordet.

4.

När Johan vaknade morgonen därpå, hade han svårt att i första ögonblicket få reda på hvar han var. Han väcktes af att någon ruskade i honom, och trogen sin gamla vana drog han öfver sitt hufvud något som han trodde vara det trasiga täcket hemma i köksskrubben, men som i stället var fliken af en uniformskappa, hvilken man kastat öfver honom, för att han inte skulle frysa.

»Nej, slå mig inte, mästarn!» ropade han ännu halfsofvande, »slå mig intel!»

»Var lugn du, du är nu inte hemma hos mästarn!» svarade en djup, allvarlig röst, som han tyckte sig känna igen från kvällen förut, och när han åter stack fram hufvudet, såg han konstapeln, som träffade på honom i porten, stå lutad öfver honom med ett godt, nästan varmt uttryck i sitt kraftiga ansikte.

»Är det verkligen sant?» ropade Johan i det han såg sig omkring med förvånade ögon, »är jag inte där hemma?»

»Nej, det ser du väl!» svarade konstapeln; »du är på vaktkontoret, som du var så rädd för. Nå, har du inte haft det varmt och godt, och har du inte sovit som en gris, hvasa...?»

»Nej, goa konstapeln!» utbrast Johan trovärdigt, i det han reste sig upp på armbågen; »det har jag aldrig sagt!»

»Hvad för slag?» frågade konstapeln förvånad.

»Att jag sovit som... som det där konstapeln sa,» svarade Johan, i det han såg på honom med till hälften tacksam, till hälften skälmaktig blick; »det har jag verkligen aldrig sagt!»

»Ha ha ha!» skrattade konstapeln med full hals, »du är en lustig kurre du! Men stig opp nu, så skall du få dig en kopp kaffe och ett par skorpor. Och vill du tvätta dig, eftersom det är julafön, så finns det tvål och vatten där i kommoden, och handduk hänger det vid kakelugnen.»

Johan lät inte säga sig det två gånger. Att få tvätta sig med tvål och i rent vatten var för honom en ovanlig lyx; det kunde han nästan aldrig få göra oftare än om söndagsmorgnarna hemma hos modern, och då fick han vara glad om det fanns en såpklick att gnida in sig med. Hemma hos mästarn var det att smyga sig ut på ett par ögonblick och spola af sig litet vid vattenposten ute på gården, och det var inte ofta som det kunde gå för sig.

När tvättningen var gjord och kaffet urdrucket, sade konstapeln, i det han satte sig vid bordet och trummade sakt på den igenslagna boken:

»Nå, nu ska jag tala om nyheter för dig! Det har hänt åtskilligt, medan du sof, ska jag säga.»

Johan såg upp till honom med undrande blick, men han vågade inte göra någon fråga, ty ännu hade han inte helt och hållet öfvervunnit sin ängslan för polisen.

»Är du inte nyfiken att få veta hvad det är, du?» frågade konstapeln ånyo.

»Jo-o,» svarade Johan tveksamt, och tillade efter en liten stund med en rysning af förskräckelse: »det är väl inte det, att mästarn varit här?»

»Nej, det har han inte! Men stöfveln har kommit igen, du!»

»Å, har den?»

»Ja, men inte af sig själf, du! Utan det är en af kamraterna, som hittat både gesällen och den på ett så kalladt 'kafé' borta vid Träsket. Ser du, här stå stöflarna båda två,» han pekade därvid på vrån mellan bordet och väggen, »så nu kan du få ge dig af med dem dit bort på Östermalm, när du vill.»

»Ja, men Andersson då?» frågade gossen ångestfullt, i det han såg sig omkring, »hvar ä' han nu?»

»Han ligger och sofver ruset af sig där inne!» svarade konstapeln, i det han pekade på en stängd dörr på samma sida som kakelugnen stod; »och det här nöjet kommer nog att kosta honom en åtta dar, om han inte kan betala böterna.»

»Då slår han ihjäl mig, när han kommer ut!» utbrast Johan hastigt, i det han instinktmässigt drog sig tillbaka från dörren.

»Å, det får han väl vackert låta bli!» svarade konstapeln lugnt; »men tag nu stöflarna och ge dig af med

dem dit du ska, och kom sedan igen hit först, så får du sedan gå hem till din husbonde. Nå nå, se inte så förskräckt ut, pojke! Du ska inte gå ensam, förstår du, kommissarien själf följer med dig!»

»Kom-kommissarien!» stammade Johan aldeles hufvudy, »hvem ä' det?»

»Han, som satt här vid boken i går afton, minns du! Det är en hyggelig karl, ska du tro! Ser du, vi ha gjort våra små upptäckter här i natt, medan du sof, och du ska få se att mästarn din... men det är det samma! Tag stöflarna nu och ge dig af, och kom snart igen, för kommissarien är här om en halftimme!»

Johan tog stöflarna i handen, såg noga på dem, gned af med jackärmen ett par fläckar som sutto kvar på skaftet på den ena och skyndade sig glad ut på dörren och Regeringsgatan uppför, ännu inte fullt säker på, om han inte drömt alltsammans, och så rädd för att vakna att han sprang det mesta han orkade, liksom om han velat springa ifrån sina egna tankar.

Det var första gången, så långt han kunde minnas tillbaka, som han kom ut så tidigt en morgon, utan att vara utfrusen och hungrig. Den friska vinterluften bet inte så hvasst och bistert som vanligt, den nästan smekte honom, tyckte han, och när han kom ned i Humlegården, där träden hade iklädt sig rimfrostens allra vackraste ädelstenar och pärlor, medan de finaste spetsar knypplats öfver gräsplaner och buskpartier, vaknade det så länge förkrympta barnet inom honom, och han började göra höga språng på den slingrande gången, han hvisslade och sjöng, och han slog kana på den islupna marken, så att morgonluften hven om örönen på honom.

Han kunde inte låta bli att stanna ett ögonblick uppe vid Floras kulle, där redan ett par små pysar höllo på att åka kälke så godt det gick, ty föret var inte mycket att skryta af. Men de lågo framstupa på kälkarna och sparkade med de korta benen allt hvad de förmådde, och hur det var, så kommo de ändå en bit då och en bit då. Ett par muntra talgmesar hoppade upp och ned på kvistarna i ett af träden — man såg hur deras små blåa och svarta hufvuden vred och vände sig, medan de undersökte grenarna på alla sidor, än med hufvudet nedåt och stjärten i vädret, än nästan lindande sig omkring kvisten,

tyckte Johan, som beundrade deras lätta rörelser och gladde sig åt deras godmodiga och glada kvitter, hvilket emellanåt afbröts af ett litet »tjä-tjä-tjä», hvilket lät alldeles som när små pojkar gnabbas.

Och så satte han af i fullt språng igen, medan det sjöng och jublade inom honom: »Hurra! I dag är det julafton! Få se, om jag får några drickspengar! Då ska lilla Anna få sig en docka — och mamma ska få en bulle! Hurra! Jag slipper gå ensam hem till mästarn! I dag är det julafton! Hurra, hvad polisen är snäll!»

När han kom fram till Grethuregatan, där löjtnanten bodde, stod porten öppen, och portvakten gick själf i egen hög person och sopade gatan. På Johans fråga, om han skulle få lämna stöflarna till honom, svarade denne matorator snäsigt:

»Du kan idas gå upp själf, tycker jag! Di kommer lagom, di där, för löjtnanten ska just rida ut om en halftimme!»

Och detta lät Johan honom inte upprepa två gånger. Han tog tre steg i sänder uppför trappan, och på mindre än en minut var han uppe i tredje våningen och bultade på en dörr, på hvilken det satt ett kort med det stortätliga namnet på. »Stig in!» ropades det inifrån, och han öppnade dörren med klappande hjärta och steg in med stöflarna i handen.

Midt i rummet stod en ung, högväxt man med brinnande cigarr i munnen och höll just på att knäppa igen västen om sig. När han fick se Johan, ropade han:

»Nå, det var då förbaskadt bra! Jag höll just på att svära öfver dig, din sölkorf, som inte kom i går! Nu ska vi profva dem med det samma!»

»Ja, men di ä' kanske kalla,» upplyste Johan, i det han räckte dem åt den unge mannen.

»Det har du, besitta mig, rätt i!» skrattade löjtnanten, »och snufva vill jag inte ha till julen. Ställ dem där vid kakelugnen så länge!»

Medan Johan efterkom befallningen, gjorde den unge mannen ett slag in i ett inre rum, stökade omkring därinne en liten stund och kom sedan ut igen och såg litet underlig ut, då han med en viss forcerad likgiltighet vände sig till gossen och frågade:

»Har du räknungen med dig?»

»Nej mästarn sa att han skulle komma upp själf efter pengarna!» svarade Johan i det han drog sig mot dörren.

Löjtnanten såg ut, som om han blifvit befriad från någon tyngande börda och svarade helt vårdslöst: »Jaså!»

Därmed tryckte han en slant i handen på Johan, vände honom muntert omkring och körde ut honom. Johan höll handen hårdt tryckt omkring slanten och gick nästan ljudlöst utför trappan. Hvad kunde det vara för en? Han tyckte att den låg så stor och så tung inne i handen, — tänk om det var ett femöre? Nånå, försökte han helt resigneradt trösta sig, smulor äro också bröd, och ett femöre är bättre än intet. Skulle han se på den, när han kom ner i porten? Nej, inte förr än han kom ut på gatan. Han skulle riktigt pina sig själf, det skulle han ha, för att han inte var nöjd med ett femöre!

Ändtligen var han nere. Försiktigt såg han sig omkring; portvakten stod med ryggen åt honom och pratade med en madam, som hade en liten kärra med äpplen framför sig. Han öppnade handen — det var en silfverkrona! Då skrek han till ett hurra! så ljudeligt och så oväntadt, att portvakten tappade sopkvasten, som slog ner i kärran och krossade ett par äpplen, hvarpå Johan tog till fötterna det fortaste han kunde. — Han hade en hel krona! Hvad brydde han sig om att portvakten och madamen kommo i gräl om de krossade äpplena.

5.

Klockan var framåt fyra på eftermiddagen, och det var alldeles mörkt ute. I synnerhet var det mörkt uppe på den lilla bakgatan på söder, där Johans mor bodde. Där fanns inga granna butiker, och i fattigmanskojorna där uppe hade man inte råd att tända ljus så tidigt; de flesta invånarna voro också ute på arbete ännu, det var

bara barnen som voro hemma, och de voro vana vid att sitta i mörkret.

Det var endast i ett och annat af de sparsamt förekommande stenhusen som det sken ut ljus genom fönstren och som man af de förbiskymtande skuggornas hastiga rörelser inne i rummen kunde se att det stökades till helg.

Från fönstret till moderns lilla rum, som låg djupt nedåt gatan, lyste det likväl då och då med ett rött flammande sken. Det var inte af ljus, det var bättre än så. Någon harmhärtig människa hade skickat den sjuka kvinnan ett af de där små måtten huggen ved, som man får köpa af de vedhandlande, hvilka här och där slagit upp sina trästånd i de fattiga kvarteren. Det var granved, och den sprakade så muntert inne i den lilla, sneda kakelugnen, som visserligen rökte in, men det var bara i början, innan brasan riktigt hade tagit sig.

Den sjuka modern hade i dag försökt att krafla sig upp ur sängen, och hon satt nu på den ena af de två stolarna framför elden, och bredvid henne på golvet satt lilla Anna och lekte med några barkbitar som hon lossat från veden. Det var länge sedan hon haft så rara lekaker, och hon sken också som en liten sol både af elden och af glädje.

Den sjuka modern tänkte på sin gosse. Skulle han få komma hem innan det blefve kväll, och hur skulle hon bära sig åt, för att inte de bägge barnen skulle behöfva lägga sig hungriga på julafton.

»Mamma, tror du att Johan kommer snart?» frågade Anna, som för en stund tröttnat vid att leka hästar och vagn med barkbitarna, »och tror du att han har någon julklapp med sig när han kommer?»

»Vi ska hoppas det, kära barn!» svarade modern med en suck, »Johan är ju alltid så snäll.»

»Ja då, han är så snäll, så snäll!» upprepade flickan, och tillade efter en stund, i det hon tittade upp på modern, »när jag blir stor, så ska jag hushålla för Johan, för att han är så snäll, och då ska vi hvar söndag gå och se på paraden!... Säg du, mamma, ska vi inte det?»

»Jo, det ska ni visst, kära barn!» svarade modern, men tvärtystnade i detsamma, ty hon tyckte att hon hörde steg ute i förstun. Det hade börjat snöa på middagen, och det var någon som slog af sig snön därutanför.

»Herre min Gud, jag tror att det är Johan!» ropade modern och försökte resa sig upp.

»Ja, du mamma!» ropade flickan, i det hon med ett språng var uppe och invid dörren; »det är han, men han har någon med sig.»

Och i det samma gick dörren upp, och en medelålders man steg in med Johan vid handen. Den stackars modern bleknade af förskräckelse; hon såg att mannen hade polisuniform, och hon trodde att gossen hade gjort något, som fört honom i händerna på polisen.

»Blif inte rädd, kära fru!» sade polismannen höfligt, i det han steg fram i rummet; »jag ville bara följa gossen hem för att säga er, att de pengarna han har med sig äro ärligt åtkomna, och att han är fri från den där skomakarn, som handterat honom sämre än en hund, och att kommissarien åtagit sig att skaffa honom en annan plats efter helgen. Mästarn där borta på norr har fått punga ut med tjugu kronor för att inte bli åtalad för misshandel, och så har gossen fått en krona i drickspengar, så att han har tjuguen kronor i kontanter.»

»Hvad i Herrans namn säger konstapeln?» stammade modern; »är det verkligen sant, och hur har det gått till? Har han misshandlat honom, och det har Johan inte sagt ett ord till mig om, och han har...»

»Ja, det där får han nu tala om alltsammans själf,» svarade konstapeln, »för jag får lof att ge mig af ner till mitt pass igen. Ja, adjö då, och god jul! Adjö med dig, parfvel! Glöm inte nu att gå in till kommissarien tredjedan, så har han kanske hittat på någonting bättre åt dig. Adjös vackert!»

När dörren stängts efter den bortgående, kastade Johan sig i armarna på modern, och lilla Anna kom fram på andra sidan och smög sig intill dem, och på det sättet höllo de hvarandra länge omfamnade alla tre.

»Herre Gud, käre gosse!» sade ändtligen modern mellan glädjetårarna, »har du verkligen tjuguen riksdaler med dig hem?»

»Nej, mamma!» svarade Johan gladt, i det han tog upp någonting ur jackfickan och höll bakom ryggen, »jag har bara tjugu! För det här köpte jag till julklapp åt lilla Anna!»

Och därmed tog han upp en liten dalkulla ur papperet och räckte den åt system, som tog henne med dansande händer, tryckte henne intill sig och dansade omkring i eldskenet, under det att hon ropade med full hals:

»En dalkulla! En dalkulla! Se, det var en riktig julafton det!»

Lill-Anna.

1.

Det var ingen glad jul i soldattorpet borta i stor-skogen, en half mil ofvanför bruket.

Inte för att inte själfva julen var vacker nog. Långt därifrån; man kunde knappast begära en vackrare. Snön låg fothög och glänsande hvit öfver mark och skog; kölden var jämn och stark, så att den knarrade under fötterna, och himlen låg om dagarna klar och blå, om kvällarna hög och stjärnklar öfver de hvitglänsande fälten och de i långa silfverfransar pyntade träden, från hvilka stora tappar liknande bomull lossnade när blåsten ruskade i grenarna. De sista kvällarna hade det blifvit nytändning, och månen stod strax ofvanför skogstopparna, där synranden sänkte sig neråt sjön, hvass och glänsande som en nyslipad skära, och det var så klart och blankt uppe i luften, att man såg den mörka mänkärnan bredvid den glänsande randen, och det tyckte barnen såg så underligt ut, där de lågo och andades på den frusna rutan för att kunna titta ut, när brasan började falna ner i spiseln därinne.

Nej, nog var julen vacker; det var bara skada att far skulle vara borta på kommendering och att mor skulle ligga sjuk i den stora sängen midt emot fönstret, så att nu var det nästan ingen som kunde se om de små och laga att de fingo någonting i och på sig. Mat var det inte godt om och kläder inte just heller, och det värsta

var att ingen fanns som kunde gå ner till bruket på julafton, annars skulle de nog få både det ena och det andra. Det hade brukspatronens fru lofvat Anna, soldathustrun, när hon ännu tjänade som husa nere på bruket, och när hon hade fått klart för sig att Strid skulle bli den som hon ville höra till i både lif och död, så hade hennes matmor lofvat henne att hon skulle hjälpa henne, om och när det behöfdes. Hittills hade det just inte behöfts, ty nog var det smått om det däruppe i soldattorpet, men svälta hade de inte behöft; ty Strid var en nykter och duktig karl som hade godt om arbete hos bönderna i socknen, och den lilla jordlappen vid torpet skötte han som en hel karl, så att den gaf god äring af det lilla han kunde stoppa ner i den. Och på det sättet hade det gått lyckligt och väl i den. Och på det sättet hade det gått lyckligt och väl i sju, åtta år; men nu kom den där sex månaders kommanderingen till Vaxholms fästning, och den började med den första oktober, så ännu var det öfver tre månader kvar, innan far skulle komma hem igen.

Och det hade väl ändå gått an, men så, en fem veckor efter sedan Strid gifvit sig af, hade mor fått den sista lilla, och det var efter den som hon blifvit så klen och sjuk, fastän hon inte hade velat låtsa om det i början. En hel månad hade hon gått uppe och dragits med sjukdomen, men nu hade hon varit tvungen att lägga sig ner på allvar, och hela det lilla hushållets ve och väl låg nu i händerna på Lill-Anna, äldsta flickan, som inte var så särdeles många veckor öfver sju år, men som var en duktig och snäll flickunge när det gällde att hjälpa till och titta efter de smärre syskonen. Men hjälpa till är en sak och stå för alltsammans en annan, och *det* var det nu Lill-Anna fick lof att försöka, så godt hon kunde. Hon var visserligen liten till växten för sin ålder, ja, till och med ovanligt liten; men hon var rask och rådig och mycket starkare än man skulle tro, när det gällde att släpa hem bördor af ris och kvistar från skogen, så att mor och små syskonen inte skulle behöfva frysa. Och bränsle kunde hon nog på det sättet skaffa hem, i synnerhet när lilla Johan, som var henne näst och som nyss fyllt sex år, kunde hjälpa till att skjuta på kälken; men se, skaffa föda, det var värre, det — och just nu började det bli tomt i boden bredvid stugan, och på brödspettet

uppe i stugtaket fanns det snart inte många brödkakor kvar.

Det var julafton på morgonen, när den stackars sjuka modern började ångestfull vrida sig i sängen där hon låg, och Lill-Anna hörde henne sucka så tungt och bittert, där hon stod vid spisel och spädde vatten i mjölvällingen, som hon och syskonen skulle ha till frukost. Den sjuka låg där blek och utmärglad och hade den lilla vid bröstet; men där fanns inte mycket att få, och den lilla började gråta och jämra sig, medan den stackars modern såg sig omkring i stugan med förtviflade blickar.

»Hur ä' det, mor lilla?» frågade Lill-Anna, i det hon smög sig fram till sängen med ögonen fästa på grytan, som var i färd med att börja koka; »ä' det sämre me' er i dag?»

»Ånej, kära barne' mitt!» pustade den sjuka; »inte ä' det fäll just sämre med mig; men jag tänker på att det är julafton i dag och att jag inte kan komma ur sängen för te re' hälg åt er, era stackare!»

»Jag ska nog re' hälg, jag — om det bara funnes någe te äta!» svarade den lilla och skyndade tillbaka till spisel, därifrån hon åter vände sig till modern och fortfor: »tror I inte, mor, att vi kunne få låna oss lite borta hos Jons? Di brukar ju allti' vara snälla?»

»Å, gu' hjälp oss!» suckade modern på nytt; »di kräkena har ju inte någe själfva! Nej, om jag bara vore människa te orka ner te bruke'!»

»Tror I att di ville hjälpa oss där då?» frågade flickan och såg på modern med stora, undrande ögon.

»Ja då, det ä' jag så säker på, som aldrig det!» svarade modern; »om jag bara vore människa te kunna röra mig så mycket!»

»Tycker I det, mor? Det vore ju rakt te ta lifvet äf er! Nej men, om jag kunde gå dit ner i ställe!»

»Kära barn! Inte hittar du dit ner genom skogen!»

»Usch jo, hvad jag hittar! Vill I, mor, så ska jag nog försöka på, jag. Jag kan ju ta potatiskorgen med mig, om I tror att vi kan få någe.»

»Ja, kära barn, om jag bara kan vara säker på att du inte går vilse och om jag inte behöfde vara rädd för att det kom någe ve dej, för det skulle jag aldri' kunna bära!»

»Var inte rädd, I, mor! Bara jag fått ge syskona vällingen, så tar jag på mig och ger mig åf, och jag ska knoga på så fort jag orkar, så jag kan vara hemma te middagsdags igen!»

»Ja, tror du bara att du hittar, och ä' du inte rädd te gå genom skogen?»

»Hvad skulle jag vara rädd för då?»

»Hå kors, ifall du skulle... skulle möta någon,» svarade modern tvekande, liksom om hon hyst en tanke som hon inte vågade uttala.

»Nå, då går jag fäll ur vägen för dom, jag!» återtog Lill-Anna modigt och rakade undan elden från grytan, som i detsamma kokade upp. Därpå slog hon upp vällingen i ett stort stenfat, som hon hade möda med att få fram på bordet, hvarpå hon ropade på de tre smärre syskonen, hvilkas lurfviga hufvuden under tiden då och då tittat fram från en bred fällbänk bredvid moderns säng, och hvilka nu skuttade upp ur bädden och kastade på sig några slarfvor, hvarefter de skyndade fram till bordet och fattade tag i träskedarna och började äta med frisk aptit.

Sedan hon därpå gifvit modern en tår mjölk, som stod på en hylla bredvid spiseln, och själf fått sig litet välling på botten af fatet, började hon fort att klä på sig så godt hon kunde och fick till slut låna moderns kofta, som var både för vid och för lång, men som just därför godt kunde tjäna som kapprock åt den lilla, där den räckte henne ända ner till hälarne. Kängorna voro hela och tjockbottnade, och yllestrumpor hade hon, så inte behöfde hon frysa om fötterna, och mors yllehalsduk hade hon på hufvudet och ett par stora bälgvantar på händerna, och sedan hon kysst modern och fått de små syskonen i säng igen, för att de skulle ha det varmt, sade hon, i det hon letade fram potatiskorgen ur vrån bredvid spiseln:

»Ja, nu går jag, mor, och efter som jag ändå går förbi hos Jons, så tittar jag fäll in te dom och hör efter om inte Jonsmor kan komma öfver och se till er medan jag ä' borta!»

»Gör det, välsignade barne' mitt!» suckade modern, i det hon svepte yllehalsduken bättre om henne, »och gå för Jesse namm skull inte vilse, hör du det! Och hälsa brukspatronsfrua så flitigt och säg henne att bara jag

kommer opp igen, så ska det inte töfva med ullgarne' som jag fått te spinna åt 'ena! Och om Jonsmora har en tår mjölk, så be 'na att hon tar med sig en skvätt, så jag har någe te ge lillan!»

»Usch ja, mor! Det ska jag nog, det!»

Och därmed var Lill-Anna ute och stängde väl igen dörren om sig, och när hon kom ut på farstubron, tog hon en grankvist, som stod i vrån och som gjort tjänst som ugnsraka, och sedan stängde hon igen farstudörren också och gaf sig af ut på vägen, i det hon svängde med grankvisten och helt modigt sade för sig själf, i det hon vek af neråt skogsvägen:

»Kommer det nå'n hund, så kör jag bort 'en med den här! För di har så'na otäcka hundar nere ve smedjorna!»

Och vid tanken på hundarna såg hon sig om, som om hon redan haft dem i hälarne; men rädd var hon inte, för hon såg ju hur solen, som just nyss gått upp, sken så rödt mellan de hvita trädstammarna och hur det gnistrade som de allra grannaste glaspärlor i rimfrosten och snöfransarna på grenarna. När hon kom litet längre fram åt torpet där Jons bodde, stod där en rönn vid vägen, och en skock domherrar frukosterade under muntert kvitter af de frostbitna röda bärklasarna; hon stannade och såg på de muntra, rödbröstade fåglarna med sina svarta hättor, där de klängde och hoppade om hvarandra på grenarna, och hon tänkte i sitt barnsliga sinne: »när di där har så godt om födan till jul, så ska fäll inte heller vi behöfva vara utan.»

Den tanken satte ny fart i de små benen, och inom kort var hon inne hos Jonsmor, som blef aldeles förbluffad när hon hörde att Lill-Anna skulle ner till bruket och som lofvade att hon skulle titta in till den sjuka, ty det var inte utan att den tanken flög i Jonsmor, att om det vankades något från bruket, så kunde det kanske rinna öfver litet åt henne med, ifall hon visade sig hjälpsam så godt hon kunde.

»Håll dej barasse te vänster, kära barn!» förmanade hon Lill-Anna, »så du inte tappar bort dej!»

»Usch nej!» menade Lill-Anna; »jag har ju vuri' där en gång förut, vet jag — fast det var på sommarn, det! Och så körde di ner kol här om dan, så jag sir nog hvar vägen går!»

Och därmed satte hon af igen i full fart och var inom några ögonblick försvunnen bakom de höga granarna, där vägen krökte af in i storskogen.

2.

I stora manbyggningen nere vid bruket var det i dag på julaftonsmorgonen ett stök och en brådska så att det stod härliga till. Det var alltid festligt och grannt hos brukspatronens till julen; men i år skulle det bli högtidligare än vanligt, ty äldsta dottern, som gifte sig i våras och var bosatt i Stockholm, väntades ner med sin man, och äldsta sonen, som låg uppe i Upsala och läste på graden, skulle komma med, och därför var det ett fejande utan all ända. Inte för att det egentligen behöfdes i ett hus sådant som brukspatronens, ty de kunde då ta emot främmande hvilken stund som helst; men i dag ville frun att det skulle vara riktigt ståtligt, och det var ju inte att undra på, ty mågen var ju både baron och ryttmästare, och det glunkades till och med om att han skulle bli något ännu högre, och det vid själfva hofvet ändå.

Brukspatron själf ordnade om vinerna till middagen, och när det var gjordt började han lacka in julklappar uppe på sitt rum, till hvilket han för försiktighets skull stängt dörren, ty han visste att småfiekorna voro nyfikna som skator, och yngsta sonen hade redan två gånger gått och tassat utanför dörren, så det var bäst att göra sig säker. Det var dyrbara skänker, guld och juveler och siden och spetsar, som lackades in däruppe; ty brukspatron visste att både lefva och låta lefva. Han hade redan på morgonen nere på kontoret delat ut julpengar åt bruksfolket och tjänarna, och nu tyckte han därför att han kunde ha rättighet att tänka litet på de sina också.

Hennes nåd, som frun kallades, var inne i förmaket och hade också något att smussla med, och just som hon

höll på som bäst, hade hon så när tappat en den allra vackraste lilla statyett, som småffickorna skulle ha, då den yngsta af dessa, en tolf, tretton års ljushårig och rödblommig tös ryckte upp dörren och ropade med full hals:

»Mamma! Mamma!»

»Ja, hvad är det?» snäste brukspatronessan till i förskräckelsen; »tycker Elna det passar att komma inrusande så där!»

»Ja, det kan jag inte hjälpa, mamma! Du får lof att komma ut i köket.»

»Hvad skall jag ute i köket att göra?»

»Jo, mamma, det är en liten flicka därute! O, mamma, om du visste! Hon är så frusen och så hungrig och så rysligt söt, du, så att ...»

»Herre gud, hvad säger du?» utbrast frun hastigt, »är det en liten tiggarrunge? Sä g enast till åt mamsell Karlson —»

»Nej, mamma, det är ingen tiggarrunge! Det är en liten bondflicka, men hon är inte trasig och hon vill ovillkorligen tala med dig, mamma!»

»Vill hon tala vid mig, säger du?»

»Ja! Mamsell Karlson och Kristina ville ha ur henne hvad det är om, men hon säger prompt att hon skall tala med 'brukspatronsfrua', säger hon! Och vet du, mamma, hon är alldeles härlig, du, hon ser så säker ut, du, fast hon nog både fryser och är hungrig.»

»Tag henne med dig in i salen, Elna, så kommer jag strax!» svarade frun, som inte var särdeles angelägen om att lämna kvar dottern ensam inne i förmaket. Elna lät inte säga sig detta två gånger, utan skyndade genast ut igen, och när brukspatronessan om några ögonblick kom ut i salen, stod Lill-Anna borta vid dörren och stretade så mycket hon orkade emot Elna, som ville draga henne fram till bordet där frukosten ännu stod framdukad.

»Låt flickan vara, Elna lilla!» förmanade modern och gick sedan vänligt fram till den lilla, i det hon fortsatte: »God dag, kära barn, vill du tala vid mig?»

»Ja, jag skulle hälsa så flitigt ifrån mor!» började Lill-Anna, som i förstone var litet blyg inför den ståtliga brukspatronessan, men som snart repade sig igen och såg henne frimodigt i ögonen; »hon är så fasligt krassliger, så, och så har vi rakt ingenting te äta där hemma!»

»Herre gud, kära barn! Från din mor? Hvem är din mor då, och hvarifrån är du?»

»Jo, jag ä' oppe från soldattorpe', och mor ä' så sjuker, så!» svarade Lill-Anna, »och därför så skulle jag gå hit, för mor tyckte...»

»Hvad säger du, kära barn? Från soldattorpet? Är du Annas flicka — hvad heter du?»

»Jo, jag heter Lill-Anna, jag?»

»Och din mor är sjuk, säger du? Hur länge har hon varit det, och hvarför har jag inte fått veta något förr?»

»Ja, det vet jag inte nå't om!» svarade Lill-Anna sanningsenligt; »men mor har vuri' sjuker ända sen lill-syster kom! Och nu på sista dagarna har hon blifvit riktigt eländig, stackars mor! Annars hade hon nog kommi' själf, men —»

»Och så skickar hon ut dig i en sådan vinter!»

»Nej, hon har inte skicka' mej,» svarade Lill-Anna helt kavat, »det va' jag som talte ve 'na att jag skulle få gå.»

»Hvem hade du med dig då, kära barn?»

»Med mig? Inte hade jag nå'n med mej, inte! Jag har gått ensam, jag!»

»Har du gått ensam?» utropade brukspatronessan allt mera förvånad, »ensam hela den långa vägen?»

»Var du inte rysligt rädd?» frågade nu Elna, som hela tiden stått med öppen mun och sett på den lilla.

»Nej då, hva' skulle jag vara rädd för?» frågade Lill-Anna och såg på henne igen.

»För djur, om inte för annat!» utropade Elna och såg sig omkring som om hon varit mörkrädd.

»Dom ä' inte farliga!» svarade Lill-Anna, »och för rexten så hade jag en granvidja i näfven! Däruppe i skogen kom det en stor grå hund emot mej och morra, men jag slog te'n me' grankvisten, jag, och då loma han åf ner åt sjön. Ett tag vände han sej om och gapa åt mej och ögona brann i skalln på'n, men då hytte jag åt en med kvisten, och hur det va' så gaf han sej åf!»

»En hund, säger du?» frågade brukspatronessan ryssande, »är du säker på att det var en hund?»

»Ja, hvad skulle det annars vuri' för en?» frågade Lill-Anna och såg undrande ut.

»Gud, mamma!» ropade Elna och skyndade fram till modern, »tänk om det var en...»

»Tyst, barn!» hviskade modern och tryckte henne intill sig, och sedan hjälptes de bägge åt att veckla ut Lill-Anna ur både yllehalsduken och koftan, och så sattes hon vid bordet och fick en stor smörgås, och Elna tillsades att stanna hos henne, medan brukspatronessan skyndade ut till mamsell Karlson i köksafdelningen, hvarifrån hon ämnade sig in till sin man för att tala med honom om hvad de vidare kunde göra för den fattiga soldatfamiljen.

Knappt var modern ute, förrän Elna började ansätta Lill-Anna med frågor.

»Var du inte rysligt rädd ändå, när den där hunden kom emot dig?»

»Nej, jag kan inte säga!» svarade Lill-Anna med munnen full; »jag hade ju grankvisten, vet jag.»

»Var han mycket stor, du?»

»Åja, han var väl så här hög, tänker jag!» och Lill-Anna mätte med handen nära på upp till bordsskifvan.

»Så stor? Hur såg han ut annars, du?»

»Ja, han var inte just vacker, inte! Och så hängde tungan ut ur munnen på'n, si så här!» visade Lill-Anna och räckte ut sin lilla röda tunga så långt hon förmådde. »Först trodde jag det va' skogvaktarns Tello och ropte på'n, men då bara grina han åt mig och morra!»

»Hade han svansen i knorr eller släpade den efter honom?»

»Ne-nej, den släpte efter, och när han loma åf neråt sjön, så stack han 'en mellan bena!»

»O, du fattiga barn!» ropade Elna med hela sin slynålders patos, »det var bestämdt en varg du såg! Det lär ska finnas vargar oppe på storskogen, det hörde jag utaf Anders, stalldrängen vår, i förrgår, du! Att du inte dog utaf förskräckelse!»

»Å' di farliga, di då?» frågade Lill-Anna och såg på henne med stora ögon.

»Ja, rysligt farliga! De äter opp både stora människor och små barn!» ropade Elna och bredde på en ny smörgås åt henne.

»Ja, men den här han loma åf, han!» sade Lill-Anna tvärsäkert, »så då va' det fäll allt en hund ändå!»

Elna såg på den lilla med beundran och förvåning; hon tänkte på hur rädd hon skulle varit, om hon råkat ut för den där hunden. Och när nu gossarna kommo in också för att titta på lilla soldatungen, som de redan hört talas om, så passade Elna på och smyckade ut mötet med den gråa hunden så målande som möjligt, och hon påstod att både Erik och Ragnar skulle ha sprungit som harar, om de varit ute i skogen och fått se något slikt. Och både Erik och Ragnar påstodo att de *inte* skulle ha sprungit, utan de skulle ha gjort som Lill-Anna, och detta disputerade de om med full hals när brukspatronessan kom tillbaka och hade brukspatron med sig. Och efter en stund kommo både guvernanten och förvaltaren och mamsell Karlson med, och Lill-Anna fick på nytt tala om sitt möte med hunden, som hon nu efteråt nästan började bli rädd för en smula, just därför att det talades om den så mycket.

Och när sedan de främmande kommo åkande från stationen och hade hunnit pälsa af sig, så måste hon tala om det för dem också, fast hon inom sitt lilla hufvud inte kunde begripa hvarför man gjorde så mycket väsen för en grå hund.

3.

Frampå förmiddagen kom verkligen Jonsmor bort till soldattorpet och hade med sig litet mjölk och en bulle, och att hon var välkommen, det kunde man väl tänka sig; i synnerhet var den lilla ifrig att få suga i sig den uppvärmda mjölken, och hvarken Johan eller de andra små hade någonting emot att få göra bekantskap med den nygräddade bullen, fast den inte var af finare sort än skrädt rågmjöl. När Jonsmor hade gifvit de små munnarna sysselsättning och fått lillan i sömn igen, satte hon sig på sängkanten hos Anna och började mera välment än försiktigt tala om Lill-Annas vandring ner till bruket.

»Hade baraste Kalle haft någe på fötterna, så skulle han så gärna fått följa me' 'na!» sade hon helt trohjärtadt; »men si mina känger fick jag lof te ha själf, och Jons stöfler orkar han inte släpa me' sej. Men en kan föll hoppas att ho' ska komma fram ändå, vet jag, flickkråke!»

»Ja, Jesses!» suckade modern och knäppte ihop händerna öfver det gamla hästtacket som hon hade öfver sig i sängen; »det måtte en föll kunna hoppas, annars skulle jag aldrig förlåta mej att jag lät 'ena gå!»

»Hvad skulle du göra, ditt fattiga lif?» menade Jonsmor och tittade i taket; »men hur ä' det, har du inte hört någe från Strid?»

»Nej, jag begriper inte att det inte kommi' någe bref!» svarade Anna; »han måtte föll inte vara sjuk, han me'!»

»Å herre min skapare, så illa ska det föll inte vara!» tröstade Jonsmor och klappade den sjukas magra händer; »fast visst ä' di där kumderinga ett satetyg, gu' förlåte mej så visst! När det inte ä' ofred i lande', så tycker jag di kunna låta knektstackrarna vara hemma hos hustru och barn; för allti' blir det nå'n brödmula i huse' när karln ä' hemma ve! Men gu' hjälpe mej tror jag inte det ä' bjällrer som hörs!» afbröt hon sig själf och skyndade fram till fönstret, där Johan redan började visa tecken till en så pass vaknad uppmärksamhet att han glömde stoppa brödmulorna i mun, och det fast han redan samlat ihop dem i en hög framför sig på bordet.

»Ja, moster!» ropade han sedan bestämdt, i det han pekade utåt; »det pinglar borta i skogen!»

»Ja, tyckte inte jag det!» ropade Jonsmor och slog ihop händerna; »en ska få si att di rara patrons har skicka hem 'ena med skjuts!»

»Å herre gud, det kan föll aldrig vara möjligt!» utbrast den sjuka modern och satte sig upp i sängen med strålande blickar; »det vore då rakt för mycke'.»

»Det vet jag visst!» svarade Jonsmor och flåsade på rutan; »hästar har di godt om och folk dråsar det äf nere ve bruke'! Jo si, ta mej dalern kommer ho' inte åkande!» skrek hon och sträckte sig nästan ur led för att kunna titta på sned ut genom fönstret; »och Anders ä' det som skjutsar, och sir jag inte gale', så ä' det ett kvinnfolk med också! Jaha, och det ä' unga mor Person, smeds-

hustrun, som har en pojke som ä' nästan lika gammal som eran Lill-Malin! Ja, det säger jag då, nu får jag rakt åf lof te springa ut och ta emot dem!»

Den sjuka hustrun knäppte ihop sina händer, och medan barnen lågo öfver hvarandra vid fönstret, tackade hon i sitt hjärta Gud för hjälpen, för nu visste hon att den var nära, och för att hennes kära Lill-Anna var välbehållen hemma igen.

Och det dröjde inte lång stund innan hon hade henne inne i stugan, och med henne följde den unga smedshustrun med en korg och Jonsmor med en annan, och efter dem kom Anders med en tredje, och det var den största utaf dem allesammans. Och medan korgarnas innehåll packades upp på bordet och på hyllan vid spiseln, och barnen gallskreko af förtjusning öfver all maten och ljusen och leksakerna, ty sådana voro där också, stod Lill-Anna glad och rödblommig borta hos modern och hälsade henne från brukspatronsfrun, som lofvat att komma och se om henne under juldagarna och som bedt madam Persson följa med för att titta om den lilla.

»Gu' välsigna 'na!» bad modern med glädjetårar, »ho' tänker då rakt på allting, den snälla hennes nåd!»

»Ja då, och om ni nu vill, kära mor Strid!» sade den unga smedshustrun och kom fram till sängen, »så sveper jag in Lill-Malin i det här fårskinne' och tar 'na me' hem te mej t'es ni blir kryer igen. Jag har så mycket mjölk, så Sven kan inte äta opp hälften en gång, hur fasligt han än bjuder te — ja då, han ä' rakt så han kan spricka i skinne', pojkvasken! Vill I det, så säj bara ifrån, och jag tar 'na me' mej me'samma! Fattiga lilla kråke', hva' ho' ä' mager och eländig!» fortsatte den unga hustrun, i det hon tog upp henne ur sängen och lade henne till det fulla bröstet, utan att bry sig om Anders, som stod vid dörren och såg besvärad ut, ungtkarl som han var.

»Om jag vill?» hviskade Anna tacksamt, i det hon ändå såg på den unga hustrun med en viss känsla af afund som hon inte kunde återhålla: »gu' välsigne er, skulle jag inte vilja det? Jag har nog vari' rädd för att hon skulle gå åt, stackare, medan jag ligger här!»

»Och vet du, mor!» utbrast nu plötsligt Lill-Anna, i det hon såg på modern med tindrande blickar, »jag mötte en varg, jag, du — när jag gick ner te bruke!»

»Jesses, barn! Hvad säger du?» utbrast modern förfärad, i det hon slog armarna om henne; »mötte du en varg?»

»Ja då, och han morra åt mig; men jag slog te'n med grankvisten, jag, och då loma han åf!» berättade Lill-Anna med viktig min, under det Johan och småsyskonen stodo omkring henne med gapande munnar.

»Å, det var fäll en hund, tänker jag!» menade Jonsmor, som inte kunde ta ögonen från maten; »gråmasen låter inte schasa sej så lätt, han!»

»Nehej, moster!» sade Lill-Anna afgörande, »di sa allihop på bruket att det var en varg!»

»Ja-a,» föll nu Anders in helt säffigt borta från dörren, där han ännu lika besvärad stod kvar; »nog va' det vargspår allti', det kan då jag gå i go' för! Och han hade följt me' 'na ett bra stycke, kunne jag si! Men han va' fäll inte så värst svulten, kan jag tänka, annars...»

Här tystnade Anders, och de andra tego också; men den sjuka modern drog sin flicka intill sig i sängen och brast ut i en våldsamt gråt, när hon tänkte på hur det *nu* var och hur det hade kunnat blifva både med hennes och med Lill-Annas julafton.

“Fastlänningen.”

En skärgårdshistoria.

1.

Skärlöga hette ön och låg sina styfva tre mil utanför närmaste fastlandsudde och hade omkring sig sin egen skärgård af små, nakna kobbar, blandade med en och annan liten holme, där det växte några alar och rönnar och där ett saftigt gräs spirade upp ibland stenarna. Ön var inte stor, men hade god jord inne på läsidan åt söder och präktigt fiskvatten rundt omkring på de stora fjärdarna och i de trånga sunden mellan holmarna. At norr och öster skyddades åkerlapparna af höga bergknallar, som åt sjösidan stupade brant ner i vattnet; men åt söder och väster voro stränderna långsluttande och låga, och täta vassar lockade gäddorna in emot land, där de stodo och gassade sig i solskenet, allt för lata att bry sig om löjstimmen, som hoppade och lekte innanför vasskanten, och endast rörande på sig när en mört eller sarf kom svängande in på deras område, eller när abborrarna glupade allt för snålt efter de silfverglänsande löjorna och det nästan såg ut som om de för skam skull velat vara med om jakten.

Tidigt om våren sjöngo allfåglarna hela fjärden rundt, och stora kullar af dykänder häckade på kobbarna, där äfven en och annan ejder och några par skrakar slagit sig ned! Men på själfva ön var det orrlek i de tidiga

värmorgnarna, och äfven midt på sommaren kunde man få höra en eller par ensamma skvaltorrar, som sutto och knäppte i de höga tallarna och granarna på norra sidan, där dessa vuxit höga i skydd af berget. Skaror af snöskator och starar skvattrade i askarna omkring stugan, och hur liten än ön var, så fanns det ändå morkulla, som sträckte där ifrån ett litet kärr rätt inne i skogen rätt öfver åkerglintorna och stugtaket, med en sväng utåt kobbarna, och sedan tillbaka igen samma väg.

Det fanns bara en stuga på hela ön: men den var tämligen stor och väl bibehållen, med ett stort rum och kök på nedra botten och två vindsrum, som inte kunde eldas, och till hvilka man klättrade upp på en mycket brant trappa, som nästan förr kunde kallas en stege eller kanske ändå snarare en fallrepstrappa, sådan som den finns om skeppsbord. Men den som byggt stugan och som nu också ägde den, hade varit skeppare i unga dagar, och därför ville han ha något som påminde om skutan, sedan han för länge sedan satt sig i ro på landbacken. Han hade valt den så liten och så sjöombrusad som möjligt, den ö, där han ville sätta sig ner, och där trufdes han också utmärkt, den gamle Österberg, med hustru och dotter, och om man hade bjudit honom ett helt säteri borta på fastlandet, så skulle han inte velat byta »på villkor», som han själf brukade säga. Den lilla jordlappen han hade gaf honom korn, hafre och potatis till husbehof, och en liten trädgårdstappa hade mor Österberg själf tagit upp, där det växte kålrötter, persilja och dill och där det ändå fanns plats öfver till litet ringblommor och balsaminer och en liten buske med åbrodd, som var gummans förtjusning. En stor fläderbuske växte utmed ena stugväggen, och det var nästan som att ha en läkare i huset, ifall man blef krasslig, menade gumman, som sedan gammalt kurerade både sig själf och man och barn med fläderte, ty det hjälpte för alla åkommor.

Ett stenkast ifrån stugan låg sjövikens med sin båt-brygga och sin sjöbod, sina gistor för fisknät och strömmingskötar, och vid bryggan lågo stora notökan, fisksumpen och skötbåten sida vid sida i broderlig sämja, som endast stördes något litet när sydosten låg in i viken och de började gnida sig emot hvarandra, uppgifvande då och då några knarrande läten, som likväl voro mera ge-

mytliga än egentligen uttryck för något starkare missnöje. Längre uppåt land lågo ladugårdshusen och logen rödmålade och litet snedvridna, därför att terrängen där var tämligen sluttande och jordmånen lös; men stodo gjorde de ändå och gáfvo godt skydd åt de två korna, den enda gamla hästen, en stutkalf och fem, sex får, hvilka utgjorde hela kreatursbesättningen på Skärlöga. Lägger man till de nu nämnda inbyggarna fem stycken hönor utan tupp, en gammal svart katt, en hundvalp och en tam skata, som hade slagit ner sig ur boet som unge och skadat ena vingen på sig, men nu, sedan hon fått den lagad igen, inte brytt sig om att flyga bort, så har man dermed räknat upp Österbergs hela hushåll där ute på ön. Han hade nog haft en dräng också, men den hade på vårsidan gifvit sig af till Skeppsholmen och blifvit matros, sedan hans företrädare året förut tagit hyra på en skonare och dennes företrädare åter fått det infallet att försöka sin lycka i Amerika.

»Di ä' rakt som di hade fått kvicksilfver i kroppen på sig, skärgårdspojka!» hade då Österberg sagt, i det han valkat bussen åt ena sidan; »så nu tror jag rakt af att en får ta och städsla sig en fastlänning för te få behålla'n kvar!»

»Jesses nej då, far! Hvad tänker du på? Ska du ta hit en estlänning nu också!» ropade då gumman, som hörde litet illa. »Di ä' ju så'na vilda ena, så!»

»Fastlänning, sa' jag!» ropade Österberg tillbaka och höjde rösten. »Di brukar då inte vara så värst kvicka te' röra på sig, har jag hört folk säga.»

»Ja, men di ä' inte sjövana!» återtog gumman och skakade på hufvudet. »Och hur ska' det då bära te' med fisket för dig, far?»

»Hå, han får fäll vänja sig,» svarade Österberg lugnt, »så har jag fått gjort och di andra med!»

»Och så lär di ska vara så envetna, och inte vill di äta strömming!»

»Blir di hungriga, så går det nog me', tänker jag,» menade Österberg trankilt som vanligt: »och när jag nu far te stan med siken, så tänkte jag få fast i någon som kunde passa.»

»Ja, men ta inte nå'n ung spoling, det säger jag dej, far!» förmanade gumman. »Kom ihåg att Edla ä' på sjutonde åre'!»

»Nå kors ja, det vet jag fäll! Men inte kan jag fäll för det ta en gammal en, som inte nå' orkar. Så mycket guss ol har du väl präntat i'na, så inte det är någe' farligt, vet jag!»

»Ja, det är ju det jag säger, att en får fara varligt!» återtog gumman.

Edla hörde på, men låtsade inte om något, där hon satt och vindade upp garnet för nätbindningen till vintern. Men i sitt sinne log hon åt gummans bekymmer och kanske också en smula åt farsgubbens säkerhet; fast nog tyckte hon att det skulle vara en underlig en, som skulle komma henne att tänka på »tocke där skräp», som hon plägade kalla kärlek och giftasfunderingar, när hon på kyrkfärderna till Blidön träffade de andra unga flickorna från öarna rundt omkring. Ingen af de förra drängarne hade hon brytt sig om, fastän de nog gjort sina försök att vara artiga på sitt vis, och de voro ju ändå raska och duktiga skärgårdspojkar alla tre — skulle det nu komma en ifrån fastlandet och knipa bort hennes hittills orörda hjärta, så vore det väl märkvärdigt, tyckte hon. Emellertid kunde hon inte låta bli att fundera på hur han skulle komma att se ut, den där fastlänningen, som hennes far tänkte försöka att få fast i där inne i stan, dit hon för resten bra gärna hade velat följa med; men det visste hon var inte värdt att tala om, i synnerhet nu, när förtjänsten på fisket hade varit klenare än vanligt under sommaren och förhösten. Hon skulle så gärna själf velat köpa den där yllekoftan, som fadern hade lofvat henne nu i två vintrar och som han den här gången bestämdt skulle ta med sig hem, så vida han nämligen kunde få någorlunda mänskligt betalt för fisken och några tunnor potatis och hafre, som han kunde undvara och tänkte ta med sig.

När Österberg därför på eftermiddagen hade lastat skötbåten för att gifva sig af till Blidön för att gå därifrån med ångbåten nästa morgon, så gjorde Edla ett sista försök att övertala modern om att hon skulle få följa med, åtminstone till ångbåten.

»Jag tror aldrig far kan reda sig ensam, vet I mor!» sade hon, i det hon försiktigt hörde sig för. »Han be-

höfde allt få någon med sig ifall vind' mojnar och han får ta te årona mot kvällningen.»

»Han tänker lägga te ve Kråkholmen, för Janson ska te stan, han också,» upplyste modern lugnt, »så det behöfver du inte vara lessen för, kära barn!»

»Ja si, jag tänkte annars att jag kunne ha följt me' te ångbåten!»

»Tycker du det? Hur skulle du kunna ta dig hem se'n, om vind' håller i sig? Kanske bli borta hela da'n i morron och låta mej vara ensam med kritterna? Nej, tack ska du ha!»

»Kors, di går ju ute än, vet jag!» menade Edla, smått förargad öfver att det tog emot öfverallt.

»Ja, därför behöfver väl du inte vara ute hela da'n!» fnurrade gumman till och lyfte af kaffe pannan, för att Österberg skulle få något varmt i sig innan han gaf sig af.

»Se dig nu för i stan, kära far, så di inte stjäl pengarna åf dig. Och förkyl dig inte!» skrek gumman nere vid bryggan, just som båten lade ut.

»Och glöm inte yllekoftan, far!» ropade Edla och viftade med förklädet.

»Ajös med er!» ropade Österberg tillbaka, i det han skotade an seglet och lade styråran till rätta akter ut: »det ä' så godt ni gör i ordning vindskammarn öfver köke', ifall jag har en dräng me' mej, när jag kommer te'baks!»

»Hvad i alla tider tänker han på?» muttrade gumman, som hörde illa efter vanligheten; »ska han ta en säng me' sej? Fällbänken måtte väl duga den som förut, tänker jag!»

»Han sa att det kan hända, han har en dräng med sig, när han kommer te'baks!» förklarade Edla.

»Åhå, det måtte väl inte vara den tjugufjärde än heller!» menade gumman, »och en ska väl ha tid på sej te göra i ordning, innan en tar främmande folk i huset. Ropa det åt far du, Edla!»

»Asch nej, han ä' för långt borta! Ser I inte att han kvista åf ut på fjärden nu, mor?» svarade Edla och såg med en halfkväfd suck efter fadern, som styrde ut på det stora vattnet utanför ön.

2.

Inne i staden var det fullt hus på kommissionskontoren, där de tjänstsökande stodo i långa rader och det till och med ända ut på gatan. De flesta af dessa voro landsbor, som ville in till staden, det härliga paradiset, som de drömt om ända sedan de läst sig fram hos prästen, och dit de längtade med hela sin naiva tro på, att där skulle de riktigt skära guld med täljknifvar och få ett arbete så ofantligt mycket lättare än det, som de trälät med ute på åkern och i skogarna. Man såg ibland dessa väntande skaror ynglingar, som knappt hunnit öfver pojksåldern; unga flickor med friska, öppna och ofördärfvade ansikten, omgifna af den på landsbygden ännu inte föraktade schaletten; kraftiga, starka karlar mellan tjugu och trettio år; men också många bleka, utmärglade figurer af båda könen, på hvilka statorparlifvets halftva svält satt sin sorgliga prägel. Och alla stodo de där väntande och fulla af förhoppningar, stodo där dag från dag, till dess slutligen den stora stadens hungriga gap uppslukade dem för att med dem befolka fattigbarackerna eller fängelserna, så vida de inte, visa af skadan, vände tillbaka igen dit därifrån de kommit, men vände tillbaka med tomma fickor och krossade förhoppningar.

De första dagarna hade de öfvermodigt och stolt visat tillbaka alla anbud att få komma ut på landet igen; nu hade de tjänstfolkssökandes leder glesnat och nu voro de färdiga att taga hvilken lön som helst, om de bara sluppe vända om hem igen och kanske få försöka att tigga sig kvar på en plats, som de hittills föraktat. Men ut på en liten ö långt borta i hafsbandet, långt bort från all ära och redlighet, som det heter, dit ville ingen, och Österberg gick från kontor till kontor utan att kunna få tag i någon som han kunde eller ville fästa i sin tjänst.

När han först talade med dem som han tyckte sågo lämpliga ut, läto de villiga nog, ty han var väl klädd och såg »tät» och ordentlig och hederlig ut; men när de fingo höra hvart det skulle bära af, så betackade de sig alla.

»Så gärna kan en då gå i sjön med en gång,» svarade en af dem, en ung karl, som påstod att han inte smakat en bit mat på två dar: »för då vore det åtminstone slut me' samma!»

»Ja, förr än jag ger mig åf dit ut ibland strömmingarna, så svälter jag te's di ser dagern igenom mig!» förklarade en annan, satte händerna i de trasiga kavajfickorna och vände Österberg ryggen.

Han började tro, att han skulle få fara hem utan dräng.

Men en dag, när han gått från det ena kontoret till det andra, kom han slutligen långt upp på Söder, där det också fanns ett sådant och där det var ovanligt litet folk, tyckte han. Han gick in och frågade den gamla frun, som satt innanför en disk, om hon hade några tjänstsökande, som ville utåt landet.

»Ut till landet?» frågade frun och tittade upp på honom öfver glasögonen, medan hon höll kvar sitt bläckiga finger på bladet af en stor bok, som hon satt och skref i, »dit vill ju ingen kristen själ numera, ska jag säga herrn! Nej, om herrn vill komma igen efter flyttningen, då kan det så vara!»

»Jaså, finns det ingen här, som vill utåt skärgården?» frågade Österberg och såg sig omkring på de innevarande.

»Herrn kan ju fråga dem själf!» svarade frun och fortsatte att skriva.

»Å' det långt bort?» frågade en undersätsig karl med rödt hår och en hel mängd fräknar i ansiktet, i det han steg fram från dörren, där han stod och stödde sig mot dörrposten; »och hva' ä' det en har te göia?»

»Det är en tie mil norr ut!» svarade Österberg, »och görömålen nu te vintern det ä' te vara med om fisket för det mesta.»

»Hur långt ä' det te fastlandet då?» frågade karlen och mönstrade Österberg från hufvud till fötter.

»Det ä' bara en tre mil ut te sjös!» svarade denne lugnt och såg på karlen tillbaka.

»Jaså, bara tre mil?» återtog karlen hänfullt, vände sig sedan till de andra, spottade föraktligt ut åt golfvet och utbrast: »Fy fan! då stjal jag hellre och kommer på Långholmen, för det ä' åtminstone nära stan, om en vill försöka te rymma.»

Och med de orden återtog han sin plats vid dörren, under det de andra uppstämde en skallande skrattsalffa, som ändå inte föreföll särdeles glad, om den också var bullrande.

»Ja gör det då!» svarade Österberg lika lugnt som alltid, i det han vände sig om för att gå, sedan han först hälsat på frun och frågat om han skulle betala något.

»Nej, inte för det här!» svarade hon; »men vill herrn skrifva opp sig och höra hit sen, så kostar det en och femti!»

Men det tyckte inte Österberg var lönt, och därför gick han sin väg, och när han passerade karlen nere vid dörren, gjorde denne ställningssteg för honom, som om han varit en gardist på post, och ropade efter honom ut i porten:

»Ajös, farbror lille! Hälsa strömmingarna så mycket!»

»Di ä' ljustgröna, di där!» mumlade Österberg, smått förargad för sig själf och steg ut på gatan. Det var tämligen sent på eftermiddagen och började skymma på, och han tänkte just taga ut stegen för att komma till sitt logi uppe i Bollhusgränden innan det blef alldeles mörkt, då han plötsligen hörde en lågmäld, tvekande stämma alldeles bakom sig:

»Ursäkta att jag frågar; men herrn skulle väl inte behöfva någon dräng?»

Österberg vände sig om litet häpen; han hade inte sett någon därutånför, när han steg ut genom porten, men nu såg han bakom sig i skymningen en lång, mager och torftigt klädd karl, som lyfte på en skärmlös mössa och såg på honom med ett par insjunkna, hungriga ögon.

»Jo, det kunne väl hitta på och hända det!» svarade han tämligen tvekande, ty karlen såg just icke vidare treflig ut vid första ögonkastet. »Jag var just inne på kontore' för te höra mej om.»

»Ja, jag tyckte jag hörde di skratta åt herrn,» återtog karlen. »Jag var ute i farstun, ska jag säga. In var det inte värdt te gå, för inga betyg har jag och inte har jag någe' te betala me' heller.»

»Jaså, inte det!» svarade Österberg betänksamt; »det va' ledsamt, det!»

»Åja, inte ä' det så roligt, just!» fortför karlen med trött ton.

»Hvarför har han inga betyg då?» frågade Österberg, sedan han funderat en stund.

»För att jag inte haft nå'n tjänst!» svarade karlen som förut. »För resten kan herrn gärna säga du te mej, för det ä' jag van ve' se'n gammalt.»

»Och inte ä' jag just van ve te skällas för herre,» upplyste honom Österberg buttert, »utan annars så heter jag Österberg och ä' skärgårdsfiskare för resten.»

»Och bor väl långt ifrån stan då?» återtog karlen med lifigare ton, i det han sakta följde efter Österberg, som börjat aflägsna sig från porten.

»Håja, det ä' allt en bit!» fortfor Österberg och såg på honom från sidan, sedan nu gaslyktorna börjat tändas. Han märkte då att karlen såg bra och hygglig ut, fast ansiktet var magert och utsvultet och kläderna fläckiga och nötta. Han såg ut att vara bortåt trettio år, så vida inte det att han slitit ondt gjorde att han såg äldre ut, och kroppen var reslig och starkt byggd, fastän han nu gick litet lutad, om det var för att han var trött eller för att han skulle höras bättre utaf Österberg, som var betydligt mindre än han.

»Jaså, så han har inte haft nå'n tjänst förut, inte?» frågade Österberg, sedan han betraktat honom först. »Hvad har han då gjort?»

»Jag har setat inne som försvarslös!» svarade karlen och såg på honom som om han väntat att den andre skulle gå sin väg med detsamma.

Men Österberg gick inte fortare för det. Det låg någonting i den unge karlens ton, tyckte han, som slog honom både med en viss ängslan, men ändå mera med en stigande nyfikenhet, som höll på att besegra den gamle skärgårdsbons medfödda misstänksamhet mot allt som har något gemensamt med staden.

»Det va' just inte nå'n rekomdation, det!» yttrade slutligen Österberg, sedan han funderat en stund.

»Nej, inte har jag fått nå'n tjänst på'n hittills, inte,» svarade karlen, »och inte får jag väl någon nu heller, ser jag!» tillade han efter en paus och vände sig halft om för att gå.

»Det kan en väl inte så noga veta just!» svarade Österberg och hejdade honom. »Men inte kan vi väl stå och språka om det på gatan, precis. Finns här inte någe'

ställe, där en kunde gå in och få sig en kopp kaffe, mån' tro?»

»Här midt emot ä' ett!» svarade karlen och visade på en af de otaliga kaféskyltarna. »Och Gud vet om di inte har mat också!» tillade han med en half suck, som lät ovanligt tung, tyckte Österberg.

»Kom me' in, så ska vi väl höra efter!» sade han bara, gick midt öfver gatan och steg in på kaféet, följd i hack och häl utaf karlen, som tycktes ha brådtom att komma dit in.

Det var folktomt där inne, och sedan Österberg hört sig före med värdinnan om där fanns något att äta och hon svarat att där fanns bara smörgåsar och kaffe eller choklad, så beställde han några mjuka smörgåsar med ost och salt kött och två stora koppar kaffe. Det lyste till i ögonen på karlen när han hörde beställningen, och de satte sig ner i ett hörn så långt borta från disken som möjligt.

»Hvad ä' namne?» frågade Österberg sin granne midt öfver bordet, medan de väntade på förtäringen.

»Jag heter Pålson!» svarade karlen entonigt och såg oafbrutet åt den lilla dörren bakom disken, genom hvilken värdinnan nyss försvunnit.

»Ä' Pålson Stockholmare kan jag tro?» fortfor Österberg vidare, i det han betraktade honom allt uppmärksammare.

»Nej, jag ä' oppe ifrån landet, men di säger att jag ska vara födder i Stockholm!» svarade karlen, hvars bleka ansikte ljusnade vid åsynen af smörgåsarna, som i det samma buros fram.

»Nå, men hur har Pålson kommi' så här illa ut, då?»

»Hå, det ä' en lång historia, som jag helst vill tiga med så länge!» svarade karlen och såg på smörgåsarna med begärliga ögon, men ville ändå inte taga någon först, fastän Österberg sköt fram tallriken ändå närmare.

»Ja tack, men ska inte herr Österberg själf...!»

»Nej, jag håller mej te kaffeskvätten, jag. Jag ä' just inte så värst hungrig, ska jag säga.»

»Den som det kunde påstå!» utbrast karlen. »Men jag har inte fått någe' i mej se'n i går morse, jag!»

»Jesses, människa! Hvad säger ni?» utbrast Österberg förskräckt. »Har ni inte ätit någe' se'n i går? Sätt

i er di här då, så ska jag säga te om fler... men kanske att en sup skulle...»

»Nej, tack!» svarade karlen med munnen full. »Inte har di någe' här, och inte vill jag ha någe' heller. Jag förtär aldrig någe' starkt — numera.»

Han tillade det sista ordet efter ett ögonblicks tystnad och med en ton, som kom Österberg att studsa, något så bittert och så dystert låg uti den.

»Har Pålson gjort det förut, då?» frågade han efter en stund, sedan han sett den ena smörgåsen efter den andra försvinna från tallriken.

»Det kan nog hända, det!» svarade denne och tycktes vilja fortsätta, men tvärtystnade i detsamma, när värdinnan satta fram kaffet. När det var drucket, lutade han sig tillbaka i stolen med ett uttryck af belåtenhet öfver hela sin varelse och sade, i det han sträckte fram sin hand mitt öfver bordet, åt Österberg:

»Ja, nu får jag tacka herr Österberg så mycket! Nu behöfver jag inte svälta ihjäl i natt, och inte i morron heller, om det också inte skulle bli något vidare allvar med den här tjänsten, och litet schåargöra kan man alltid få sig här och där fast det varit tunt om'et i den här veckan.»

»Ingenting att tacka för!» svarade Österberg mera af gammal vana än med någon allvarligare mening. »Men har inte Pålson någon människa alls, som kan rekomdera sig, ifall jag nu skulle...?»

»Nej, ingen ann' än befälhafvaren på Rindön, där jag varit som försvarslös!» svarade Pålson i samma trötta ton som förut.

»Ja, inte kan jag ta och söka opp den! Men om jag nu skulle ta Pålson me mig på försök — hur ä' det, ä' han någe sjövan åf sig, må tro?»

»Nog har jag rott passbåten mellan Vaxholm och fästningen allti'!» svarade Pålson, utan att Österberg så noga kunde veta om han sade det på gyckel eller om det var hans allvar.

»Nå ja, det ä' då inte just så värst krångligt,» menade Österberg och klädde sig bakom örat; »men nu mente jag om Pålson har varit me' om vinternot och annat skärgårdsfiske!»

»Nej, det har jag inte; men det är väl inte värre te lära sej det än te lära sej svälta, kan jag tro.»

De orden slogo Österberg, för han tyckte att de vittnade godt om karlens villighet att göra nytta för sig. Han smuttade långsamt på innehållet i kaffekoppen och tittade då och då på sin gäst midt öfver bordet. Hvar gång han satte ifrån sig koppen, öppnade han munnen som om han velat fråga någonting, men så blef det bara ett »hm!» som kom fram, och så tog han det vanliga rådet bakom örat igen. När detta fortgått en stund, lutade Pålson sig litet framåt emot Österberg och sade, i det ett nästan omärkligt leende spelade omkring mungiporna, som nu inte längre voro så neddragna som förut:

»Det är bestämdt någonting, som herr Österberg vill fråga mig om, är det int det?»

»Kalla mig Österberg, för jag ä' inte nå'n herre, har jag sagt!» svarade Österberg ännu buttrare än förut.

»Nå, hvad ä' det Österberg vill veta då?» frågade nu Pålson och lutade sig på nytt tillbaka mot stolsryggen.

Det gled en ljusning af tillfredsställelse öfver skärgårdsbons väderbitna ansikte, när han hörde den enkla, rättframma benämningen, den enda han var van vid och den enda han godkände, och sedan han tagit sig en ny bit tobak och valkat den några gånger i munnen, svarade han slutligen längdraget och liksom tvekande:

»Hå, det är just ingenting så värst viktigt med det ... men si, jag ville gärna höra om Pålson bara har vari' försvarslös eller om han annars har ... har tagi' någe' eller — hm! — ja Pålson begriper fäll hvad jag menar?»

Och den hederlige Österberg var mycket förlägen och såg riktigt olycklig ut, när han nu tittade på Pålson öfver kaffekoppen, som han i sitt bryderi hade lyft upp till munnen, fastän den var tom.

»Nej, jag har hvarken stuli' någe' eller tagi' live' af någon!» svarade Pålson och såg honom öppet och trovärdigt i ansiktet.

»Nå, det var då bra, det!» utbrast Österberg med tillfredsställd ton. »Då kan Pålson ta' och komma hem till mig i morgon bitti', så får vi språkas ve' lite när-mare.»

Han nämnde adressen, men när han hade gjort det, så var det som om han kom att tänka på något, som inte

förut fallit honom in, och med samma tvekande ton som han förut begagnat frågade han nu utan att se på mannen midt för sig:

»Hvar bor Pålson själf nå'nstans då?»

»Å, det är litet här och litet där, det!» svarade Pålson långsamt. »I går natt låg jag på en pråm nere i Stadsgården, och i natt vet jag inte så noga hvar det kan bli.»

Österberg såg på honom med vidt uppspärrade ögon. Hemlös, husvill — det var något så oerhördt, tyckte han, att det skar till i hjärtat på honom, och hur noga han annars var om slantarna, tog han nu upp sin stora skinnpung med mässingslåset ur fickan och sade, i det han stack två fingrar uti den:

»Kan Pålson skaffa sig något natthärberge då, om jag ger honom ett par riksdaler?»

»Hå kors,» svarade Pålson, i det han steg upp och nästan bockade sig för Österberg, där han satt, »jag behöfver bara en, och då kan jag få mig en ordentlig kvälls-
vard med, för ovanlighetens skull.»

»Ja, kom till mig då klockan åtta i morgon bitti', så får vi se hvad vi kan komma sams om!» återtog Österberg och räckte honom kronan. Sedan betalte han förtäringen och gick ut på gatan igen, följd af Pålson, som strax utanför dörren sade god natt åt honom och med långa steg skyndade bort längre upp åt Söder. Och medan Österberg långsamt och full af funderingar styrde sina steg ned åt staden, undrade han för sig själf, om han skulle våga städsla den där stackaren till dräng, han som hade varit försvarslös och inte kunde visa några betyg. Försiktigheten sade nej, men människokärleken hade blifvit väckt, och den ville inte gifva med sig, och på det sättet låg Österberg vaken en god del af natten och tänkte och tänkte — och se det brukade då aldrig hända honom hemma på Skärlöga.

3.

Tre dagar senare, så där fram på eftermiddagssidan, stod gumman Österberg nere på bryggan med ylleschalen lindad om hufvudet och ryggen, för att se efter om gubben inte syntes till borta vid udden utåt fjärden. Det blåste frisk nordväst, så att medvind hade han då ifrån Blidösund, där ångbåten lade till, och därför tyckte gumman nu att man kunde vänta honom när som helst. Men när han inte syntes till på en kvart och det började kännas svalt om ryggen, trots ylleschalen, så gick gumman upp igen till stugan och steg småhutrande in i köket, där Edla stod vid spiseln och skötte om kaffepannan, så att det skulle vara riktigt klart och varmt till dess far kom hem. Edla var glad till sinnes, för dagen förut hade en af grannarna på ön, som låg långt bort, varit i land, när han kom hemseglande från staden, och talt om att det var bra pris på fisken och potatisen, så nu väntade hon med säkerhet att den utlofvade yllekoftan skulle vara med.

»Det var fasligt hvad han sölar; jag tycker han borde vara här för länge se'n!» knotade gumman, i det hon kom fram och värmdes sig vid spiseln! »Och kalt blåser det, så det är skam åt'et. I kväll tror jag allt att vi släpper in fårena med, du Edla.»

»Ja, kanske det, mor! Ska jag kanske gå och locka in dom me' samma?»

»Ånej, vi ska väl si om inte far kommer först, kära barn. Fårena ställer sig nog ve' grind och bäar' om di vill in!»

»Om han nu har nå'n karl, me' sej, mor,» frågade Edla, »ska vi då lägga'n oppe på vindskammarn me' samma, eller ska vi bädda åt'en i köke' i natt, i fall han ä' frusen efter resan?»

»Åhå, han måtte väl inte gå och ta folk i olaga ti' heller, far din!» återtog gumman, som alltid höll på ordning i det fallet som i alla andra.

»Ja, men det ä' ju bara åtta dar te' Mikaeli, så det gjorde väl ingenting!» menade Edla, talande alldeles invid moderns öra.

»Du pratar som du har begrepp' te, flicka! Men det var rent omänskligt hvad far dröjer. Det måtte väl aldrig ha händt'en någe' i den där odrägliga stan, heller?»

»Hå, kära mor, hvad skulle det ha händt'en?» frågade Edla lugnt. »Far ä' väl så gammal så han kan frakta sig själf, tänker jag!»

»Akta sig, säger du, ja. Men det ä' godt te' akta sig, där, i ett tocke människobråte! Tänk om di har stulit pengarna åf'en — då ä' det allt avslut med bomullsgarne' som jag skulle ha te väfven, och kaffet och sockre' med, som han skulle köpa hem!»

»Ja, och min yllekofta se'n!» tänkte Edla med en kall kåre öfver ryggen. Men hon ville inte säga något, för att inte modern skulle blifva ännu mera ängslig, utan försökte i stället krya upp henne med ett säkert och gladt:

»Å, inte har di stuli' några pengar åf honom, inte! Far vet nog hvad han gör han!»

»Jo, du ä' så säker, tösen min!» hördes nu Österbergs röst från den öppna dörren, och innan gumman och Edla hunno vända sig om borta vid spiseln, stod han midt i rummet med slokhatten nedtryckt i pannan och ett stort paket under hvardera armen och ropade till hustrun och dottern; »Go' kväll på dig, mor — go' kväll, Edla! Har ni nu någe' varmt kaffe te ge oss, så vore det bra, för han blåser en hund där ute på fjär'n, ska jag säga.»

Därmed lade han ifrån sig packningen på bordet och gaf dem båda ett kraftigt och varmt handslag; några andra smekningar brukades inte på Skärlöga.

»Nå, kära far, det var då väl att du ä' hemma, och hur ha det gått för dig i stan?» frågade gumman. »Var det någe' pris på fisken, och hur var det med potatisen?»

»Det var inte så tokigt,» svarade Österberg lugnt; »jag fick fyra och femtio tunnan du, mor — och hafren fick jag tie för, och siken gaf fiskköparn mig tre riksdaler punde' för, du!»

»Och du glömde väl inte bomullsgarne'?»

»Tycker du det! När glömde jag någe' sist?»

»Och yllekoftan?» tänkte Edla fråga, men hon vågade inte, i fall... och därför frågade hon i stället: »Nå, far, och nya drängen? Har I fått tag i någon tocken?»

»Det ä' inte så utan det!» svarade Österberg och såg litet underlig ut. »Han kommer väl strax, han skulle bara lägga fast skötbåten och ta ner segle'. Se där har vi'n ju, vet jag!»

Med de orden vände sig Österberg mot dörren, som med detsamma öppnades af Pålson. Gumman, som inte hört riktigt hvad mannen sagt, gjorde detsamma och såg på den inträdande med den mest oförställda förvåning, vände sig sedan till mannen och sade med missnöjd ton:

»Jaså, kors! Har du tagi främmat me dig hem, far?»

»Det är nya drängen vä'n!» ropade Österberg henne i örat. »Du ska väl säga'n välkommen, kära mor!»

»Jag får väl det då!» mumlade gumman, gick därpå fram till den nykomne, som ännu stod kvar nere vid dörren, räckte fram handen och yttrade vänligt nog, fast litet kort: »Ja, välkommen då, kära... Hvad heter han, du far?»

»Pålson heter han!» svarade Österberg.

»Jaså! Välkommen då, kära Pålson!» och sedan hon sett på honom noga en stund, tillfogade hon: »Och nu får han väl laga att han trifs så godt han kan!»

»Tack för det, mor Österberg!» svarade Pålson och tryckte den framräckta handen.

»Stig fram nu te bole, så ska vi väl få oss en kopp kaffe!» sade Österberg och tog af sig kavajen, under hvilken han hade en sticktröja. »Det här ä' Edla, dotter våran, som Pålson får laga att han kommer sams me, fast hon plär då inte vara svår åf sig just.»

Edla hade under det föregående stått tyst och sett på den nykomne, som hon tyckte såg inbunden och skygg ut; att han var fasligt blek och utmagrad såg hon också, och hon kunde inte låta bli att tänka för sig själf: »hvar har far fått tag i den där humlestörn, den sir då inte ut te' bli mycket rolig att ha i huset!»

Men emellertid gjorde hon våld på sig så godt hon kunde, gick fram till honom hon också och räckte honom handen med ett »välkommen», som just inte lät så särdeles vänligt och som från hans sida besvarades med ett entonigt »tack», i det han knappt rörde vid hennes fingrar.

Därpå satte han sig vid bordet på stolen midt emot Österberg, medan gumman satte sig emellan dem och Edla ställde fram kaffe pannan, och sedan det var gjordt, tog hon en gammal schal från dragkistan borta i vrån midt emot spiseln och slog den om hufvudet på sig.

»Ska' inte du ha dig en kopp, du också, Edla?» frågade fadern och såg på henne litet förvånad.

»Jag ska' gå sta' och släppa in fårkräkena först!» svarade Edla litet snävt, hvarpå hon öppnade dörren och gick ut.

»La' Pålson fast båten ordentligt ock?» frågade Österberg, sedan de druckit sitt kaffe. »Det ligger på bra där nere, ska' jag säga!»

»Jag ska' väl allt ge mig åf ner och titta på'n en gång till!» svarade Pålson, i det han steg upp från bordet och tackade med framräckt hand. »Det finns väl någe' rep till nere i sjöbo'n?»

»Tross heter det!» upplyste Österberg kort och sträckte fötterna ifrån sig.

»Jaså, jag ska' komma ihåg det!» svarade Pålson och gick ut lika sakta och stilla som han kommit in.

»Hvar i alla tider har du fått tag i den där långskanken?» frågade gumman och slängde af bort åt spiseln. »Den sir då inte ut att orka göra nå'n nytta för sig just!»

»Det vet du så lite', mor!» svarade Österberg lugnt. »En ska' inte skåda hund' efter hårena, heter det. Får han bara litet kött på bena, så tar det sig nog, tänker jag.»

»Har han tjänt i skärgården förut då?» fortfor gumman och kom fram till bordet igen.

»Nej, det har han just inte», återtog Österberg dröjande, »men han ä' villig och lär sig fäll snart te' sköta göromålena. Och hvarför jag tog'en, det va' då mest för att han höll på te' svälta ihjäl där inne i stan, stackarn. Och så för det fanns just inte några som ville på att ge' sig åf hit ut, ska' jag säga dig.»

»Ne-nej, di har'et väl fetare inne i stan, kan jag tänka!»

»Fetare? Hörde du inte att den där höll på te' svälta ihjäl?»

»Jesses då, hvad säger du, far? Kan en tänka sig någe' tocke? I stan, där di lär ha tockna grofva löner, säger di!»

»Somliga, ja!» svarade Österberg filosofiskt. »Men somliga ha inte någe' alls. Och sir du, mor, di bara flat-skratta åt mig, när jag sa, att vi bodde tre mil ut te' sjöss; men den här, han va' glad åt det, han, och jag tror att om det hade varit sex mil, så hade han blifvi' ändå gladare!»

»Å Gu' bevara mej, far! Tänk om han gjort någe illa och det va' därför som han ville bort ifrån'et?»

»Nej, du ska' vara lugn, Greta! Någe' illa har han inte gjort, det ansvarar jag för. Men det ä' så godt jag säger dig alltihop med en gång. Han har seta' inne som försvarslös och har inga betyg; men det ska' du inte låtsa om för någon människa, för sir du, nu ä' det jag som ger'n försvar, och kan vi göra karl åf'en och ha nytta åf'en på samma gång, så tycker jag att det ä' en go' gärning, eller hvad säger du?»

»Ja, det förstås, det, bara vi inte får ångra oss,» sade gumman betänksamt, »för det finns ju så mycket elände och så många elaka människor. Och tänk bara, vi som sitter här rakt ensamma — han kan ju ta' och sätta eld på stuga' en vacker dag!»

»Så dum ä' han fäll inte, när han har husrum själf i'na!» menade Österberg. »Och jag ä' säker på, att du hade gjort som jag, om du skulle ha stadt dig en piga och råkat på en, som vuri' lika illa ute.»

»Ja, det ä' en annan sak med kvinnfolka, di ä' allti' mer te' lita på!»

»Undrar det, jag? Di har fäll allt sina skamfilningar, di med, om en tittar väl efter! Men nu ska' du lofva mig, mor, att hålla mun på dig och låta det här vara oss imellan! Hör du det?»

»Får väl det då!» sade gumman sedan hon funderat en stund. »Men nog ä' det bäst att du läser unnan pengarna nå'nstans, och nog ska' jag ha ögona me' mig, det kan han glä' sig åt! Och då ä' det väl inte lönt att jag säger någe' åt Edla heller!»

»Nej, tycker du det! Om hon skulle bli sint på'n nå'n gång, så skulle hon bara gläfsa ur sig — du vet hur di unga ä' lösa i truten — och det skulle jag inte villa på villkor. Men nu ska du vara riktigt vänlig emot'en, för, sir du, jag lofte att jag inte skulle säga någe' om det där som har vuri', och fick han nu hum om att jag ram-

lat ur mig hela historien, så skulle det besvära'n, kan du förstå. Och det vet en fäll, att har en en tocken där black om bene', så lär en sig aldrig gå som folk, sir du mor.»

»Ne-nej, det ä' nog så, det. Och inte ska jag säga ett ol; men ha ögona me' mig, det ska jag så mycket mer!»

»Ja, det ä' inte någe' ondt i det, bara du lagar som så, att han inte varsnar någe'!»

»Aja, så gammal ä' jag, så jag vet hur jag ställer med det!»

I detsamma öppnades dörren, och Edla kom in stor-skrattande och ropade till fadern, medan hon kastade af sig schalen och gick fram till spiseln för att slå i en kopp kaffe åt sig:

»Jo, det måtte vara en rar sjöman I har skaffat er, far!»

»Hur så då?» frågade Österberg och rynkade ögonbrynen.

»Jo, när han skulle binda skötbåten, så löste han den i ställe', och så bar det åf ut me'n från bryggan, och nu sitter han där och kafvar i blåsten och kan inte komma i land.»

»Jag får väl ut och hjälpa'n, jag då!» svarade Österberg och drog på sig kavajen. »Han ä' borta från fastlande', ska du veta!»

»Asch då, far, att I våla er te ta en tocken!» fortsatte Edla föraktligt.

»Ja, säj det!» utbrast fadern förargad. »Och så fick jag lof att klä opp'en te, så nu fick du ingen yllekotta den här gången heller!»

Och därmed gick Österberg ut, och Edla höll på att tappa koppen af förvåning och grämelse på samma gång.

»Jaså!» ropade hon nästan gråtfärdig åt modern. »För en tocken där usel fastlännings skull ska jag inte ha någe te ta på mig i vinter heller. Ja, vänta mig, han!»

»Tyst, flicka!» varnade modern allvarligt. »Du har både ylleschal och yllelif, så det ä' ingen fara med dig! Pålson, stackarn, höll på och svälta ihjäl han, säger far! Tänk dig bara, hur det skulle smaka!»

»Ja, rår jag för det, jag? Och ska han komma hit och gå här och inte duga te någe och ta maten ur mun

på mig, som ä' doter i huset? Men si, det tål jag inte, och inte tål jag honom heller! Kom han inte och skulle göra sig te och hjälpa mig med fårena först, tror I mor, men då tog gumsen å puffa te'n så han höll på te stå på hufve', och det va rätt åt'en!»

»Jaså, den där elemenskade gumsen, den ska vi då ta och slakta te jul, det kan han vara lugn för! Och du ä' bara så go och ä' höflig mot Pålson, det säger jag dig, för annars så...»

»Åja, mig tar I väl inte å slaktar heller, tänker jag!» svarade Edla näsvist. »Och i den saken gör jag allt som jag vill. För det säger jag er, mor, jag kommer allri te tåla'n!»

»Ä' det nya drängen du talar om,» frågade nu Österberg, som i detsamma kom in igen, »så vill jag bara säga dig...»

»Nu ä' han väl ända ute på fjärrn kan jag tänka!» afbröt Edla, som i sin förargelse glömde den vanliga försiktigheten gent emot fadern.

»Nej du, i land ä' han, och själf hjälpte han sig som en bra karl!» sade Österberg skarpt, i det han gick rätt fram till dottern och spände ögonen i henne. »Och du ä' bara så go' och tar ske'n i vackra näfven och visar dig hyggelig mot karlen, annars ska jag lära dig att det ä' jag som ä' kustus i stuga', så mycket du vet det! Och nu ger du dig åf opp i vindsammarn och bäddar åt'en, för karlen ä' trött och behöfver hvila sig ordentligt!»

Edla såg på faderns min och hörde på den sträfva rösten, att det inte var värdt att komma med några invändningar vidare, och därför gick hon helt tyst och stillfärdigt åstad och gjorde hvad hon skulle. Men det sjöd och jäste inom henne, och medan hon skakade om sängkläderna där uppe, föresatte hon sig att hon aldrig skulle visa den där »utbölingen» en vänlig min, och kom han och ville göra sig till och hjälpa henne med några sysslor, så skulle hon minsann snåsa af honom så att han aldrig skulle komma igen.

4.

Men det var det märkvärdiga med Pålson, att han kom aldrig. Hela hösten och en bra bit af vintern gick, och han gjorde inte den minsta min af att vilja hjälpa Edla med hennes sysslor. Han skötte sina egna, lugnt och stilla och metodiskt som ett urverk, och Österberg såg med stigande tillfredsställelse, att han skötte dem bättre och jämnare för hvar dag som gick. Gamle Grälle hade aldrig blifvit så omsorgsfullt ompysslad och skött förr, och det riktigt sken om hans gråbruna fäll, där han stod i spiltan och mådde godt med sitt friska hö och en och annan liten hafreportion emellanåt, och själfva gumsen hade Pålson blifvit god vän med, genom att sticka åt honom en tapp hö då och då, till omväxling med det torra löfvet, som annars bestods som hvardagsmat, nere i fårhuset.

När nu vinternoten slog till och Österberg behöfde kуска af isvägen till stan med sin lilla strömmingsåka, så gnodde Grälle i väg med en fart, så att hans husbonde kom lika fort in till torgs som Ljusteröborna och fick därigenom lika bra betaldt som de för sin vara. Och lika raskt, om inte raskare ändå kilade han af tillbaka, ty nu visste han ju att vänliga ord och ett godt foder väntade honom, när han kom hem, i stället för att han inte förut varit säker för både glåpord och sparkar, när husbonden väl hunnit vända ryggen till. Och inte nog med det, utan som det fanns litet gammal skog på ön och Österberg gått och funderat på att göra ett litet vinterhygge, för att sedan fram på sommaren ha en skutlast ved att föra in till staden, så blef Pålson af god nytta äfven där vid lag, ty när det inte fanns annat att göra, så slängde han yxan på axeln och gick bortåt norra sidan af ön, där han högg raska tag, så att spånorna yrde om honom. Och vid noten bar han sig visserligen litet bakvändt åt i början, men han lärde sig snart både att handtera de isiga tögorna jämt och att med stängen föra ner noten under isen, utan att trassla in sig i maskorna och slita sönder dem. Det enda han var tafatt med, så var det med seglingen; men

nu sedan isen lagt sig rundt omkring, så var det ju inte fråga om någon sådan, och till sommaren skulle han nog lära sig att handtera både åran och skotet, det hade han satt sig i sinnet på.

För mor Greta gjorde han sig nyttig på många sätt. Han bar upp vatten till ladugården åt korna, han täljde nystpinnar och späntade torrvedsstickor till spiseln, och aldrig fattades det att elda med, något som hon förut nästan alltid fått gräla sig till med de förra drängarne.

Och var det en stol som gick sönder eller ett bord som haltade eller en väfspole som skulle lagas, så kunde han det med. Och när han en vacker dag hade balkat af ett särskildt bås åt hönsen inne i ladugården och försett det med spjälor från golf till tak och en särskild liten grind in till båset, i hvilket han slagit upp nya vaglar för hönsen att sitta på — då hade han helt och hållet eröfrat gumman, som från den stunden inte visste hur hon skulle bära sig åt för att få det riktigt bra åt honom. Hon hade till och med slagit fram åt gubben sin, om han inte skulle försöka att komma öfver någon gammal kamin inne i stan för godt pris, så att man kunde elda upp vindskammaren litet varmare än hvad spiselmuren kunde åstadkomma, fastän den var varm nog och Pålson förklarade att den värmdes alldeles tillräckligt.

Österberg tyckte nog det var bra att Gretas första motvilja hade lagt sig i fråga om drängen, men så långt som till en kamin ville han ändå inte gå; den kunde ju komma att kosta ända bortåt en femton, tjugu riksdaler! Och så kunde den bli eldfarlig, se'n! Nej, det fick då vara, och han funderade starkt på att skaffa honom en lång, stickad yllehalsduk i stället, för sådana hade han sett i en garnbod vid Slussen, och de voro inte på långt när så dyra. Det enda han inte tyckte så bra om hos sin nya dräng, var att han själf ovillkorligen måste ge sig af in till stan hvar gång det blef fångst på noten, ty dit ville Pålson inte på några villkor. Det var också det enda han nekade för att göra, och som Österberg nog också tyckte att »själf är bästa dräng», i synnerhet i det fallet, så störde det inte så särdeles mycket det goda förhållandet mellan husbonden och tjänaren. Men på Edla knappast såg han en gång och aldrig oftare än han direkt behöfde, och när han måste säga något åt henne, så blef det snarare

ett ord för litet än för mycket. Detta tyckte hon var mycket bra i början, för hon hade ju föresatt sig att hon inte skulle tåla honom; men hur det var, så började det förarga henne i längden. Mycket hade hon ju inte varit ute och borta från den lilla ön, men så mycket i alla fall att hon visste att hon såg ut som folk och att andra »gossar» varit angelägna nog att språka med henne borta på kyrkbacken på Blidön eller få en dans med henne, när ungdomen om sommarkvällarna plögade samlas på någon af öarna.

»Men den här, det var då en riktig drönare!» tänkte hon ibland för sig själf. »Och tyst ä' han som en fisk! Men det vore väl underligt, om en ändå inte skulle få'n te tänja på munlädre', om en skulle vilja göra sig besvär! Inte för jag bryr mig om'en ett dugg, men nog ä' det söcknigt emellanåt att bara se'n sitta och moltiga borta ve bole om kvällarna.»

Det var inte utan att Edla började göra sina små försök att få den tystlätne och slutne drängen att deltaga i samtalet, när de sutto inne alla fyra om kvällarna, hvar och en vid sitt göromål, under det att den kådiga granveden smattrade och smällde borta i spiseln. Slug som alla kvinnor, de må nu vara fiskardöttrar eller furstebarn, aktade hon sig likväl noga att vända sig direkt till honom med ett yttrande eller en fråga. Hon pratade i stället med fadern, som satt och band på sin not borta vid bordet, medan mor Greta satt vid spiseln och spann sitt ullgarn och Pålson vid andra bordsänden höll på med att slöjda några yxskaft eller tälja några räfsepinnar till den kommande sommaren. Och för det mesta vände hon då talet på stadsfärderna eller fisket, frågade om fadern träffat den eller den af grannarne eller om han hade hört något af Leonard — så hette den siste drängen — och hvart han hade tagit vägen.

»Han är väl i stan, kan jag tänka!» sade hon en kväll, när hon satt bredvid fadern och vindade upp garn till notbindningen. »Och det undrar jag då inte på att en ung, frisk karl hellre ä' där än sätter sig här och blir infrusen borta i skärgården!»

Hon menade inte alls hvad hon sade, men kastade i alla fall en hastig blick bort på drängen, för att se hur

han skulle ta det. Men han låtsade om ingenting, han bara täljde den ena räfsjepinnen efter den andra.

»Jaså, du tror det ska vara så rasande bra i stan, du?» frågade Österberg.

»Ja för en karl, sa' jag!» fortfor Edla och tillade i föraktfull ton: »Så vida han inte ä' en dödansare, som många ä' väl det!

»Ä' det bättre att di ä' som andra vildar då?» fortsatte Österberg, som nog förstod hvart hon syftade. »Så'na tycker jag inte det fallerar på, hvarken här eller där!»

»Håja, det kan väl finnas något midt emellan!» envisades Edla och vindade på fortare än förut. »För lagom ä' väl bäst, tänker jag. Och di som skapar sig allra beskedligast, kan nog vara di värsta för rexten!»

»Har du träffat på några tockna, du då?» frågade fadern och stannade midt i en maska, med notkolfven i ena handen och garnet i den andra.

»Det kan väl hitta på och hända, det!» svarade Edla med en ny blick på föremålet för sin ovilja. »Men inte ä' jag den som låter lura mig åf att folk gör sig te, inte. I det tystaste vattne' går di stridigaste fiskarna, heter det.»

»Di kan allt gå där det ä' strömt med!» sade nu Pålson långsamt och utan att se upp från hvad han hade för händer.

»Ja, det ä' bättre det, så vet en hvar en har dom!» svarade Edla utan att se på honom, men inom sig triumferande öfver att hon fått honom att svara.

»Nu tyckte du riktigt att du slog hufvu' på spiken!» utlät sig Österberg och tittade på henne med ena ögat.

»Hvad sa' du, far?» frågade mor Greta och satte handen framför örat. »Menar du att det är slut på siken? Jaja, det lär det allt vara för i år! Bara strömmingen går te något så när, så.»

»Du tänker då aldri' på annat än mat, kära mor!» ropade Österberg med höjd röst. »Men nu talte jag om att slå hufvu't på spiken!»

»Jaja, men det ä' i alla fall sådan man lefver åf!» återtog gumman, som nu hörde hvad han svarade.

»Jo, det är sanning, det,» instämde Pålson med ett uttryck af öfvertygelse, som gjorde att Edla såg på honom på nytt. Hon kände ett oemotståndligt begär att

motsäga honom, och därför svarade hon med en viss skärpa i tonen:

»Åja, men inte är den väl alltihop heller? Det kan väl allt behövas någe' mer här i världen.»

»Det kan den säga, som aldrig har svultit!» återtog Pålson och såg på henne med ett hastigt ögonkast.

»Svälta behöfver en väl inte, om en bara vill göra någe'. Men di som ä' lata har allti' något te skylla på förstås!» fortfor Edla i samma ton som förut.

Gubben Österberg hade suttit och skruvat på sig medan de där replikerna växledes, och det syntes på hans rynkade panna och hänganda underläpp att han var missnöjd både med dotterns ord och med tonen, i hvilken de sades. Men när han med en hastig snedblick på Pålson såg att denne satt lugn som vanligt, så ville han inte heller säga något åt flickan, ty inom sig tyckte han nog mera om att hon var snäf emot honom, än om det skulle varit tvärt om, och för resten visste han ju af erfarenhet att Edla hade sitt hufvud för sig, som man säger.

Men när kvällsvarsgröten var äten och Pålson sagt god natt och gått upp och lagt sig, kunde han inte låta bli att säga till henne, när hon också tog god natt och skulle gå in i kammaren, där hon plögade ligga:

»Hvad har du emot Pålson, efter du jämt ska hugga på'n?»

»Jag?» frågade Edla och såg på fadern med sin mest oskyldiga min. »Har jag sagt någe' åt honom, jag?»

»Ja, jag undrar hvem det annars skulle ha vuri' åt, jag?»

»Kors, kära far, jag mente bara för allmänheten, jag — och inte måtte han väl vara så dum, så han tar åt sig, när han inte behöfver.»

Och därmed gick Edla in och lade sig, sedan hon helt obesväradt sagt god natt åt både far och mor.

»Kan du säga, Greta, hvad det ä' som går åt jäntan?» frågade Österberg, sedan han blifvit ensam med sin gumma ute i köket, där de gamlas säng stod.

»Hvad menar du med det?» frågade mor Greta förvånad. »Inte har jag sett att det är någe' åt henne!»

»Kors, hon är ju rent åf hatisk på den där fattiga Pålson, vet jag!»

»Å, det inbillar du dig bara, far! Hvarför skulle hon vara det? En kan väl knappt önska sej en bättre dräng, tycker jag. Nej vet du, far, jag ska säga dej hvad det ä': hon går och ä' sint för att hon inte fick den där yllekoftan, som du lofte'na. Och hon tycker det ä' snopet att du klädde opp Pålson och inte gaf henne någe'.»

»Ja, men han hade knappt en tråd på kroppen, han, då hon har allt hva' hon behöfver!»

»Ja det förstås, utom yllekofta, för si en tocken behöfver hon så fasligt väl, det försäkrar jag dig.»

»Jag får fäll skaffa'na en då, när jag far te stan nästa gång — och det blir ju passligt att ge'na te julklapp!»

»Gör det du, far, så blir hon nog nyter igen!»

Och på det beslutet somnade de båda gamla snart nog, men Edla låg länge vaken inne i kammaren och tänkte på de där orden, som drängen hade sagt om svälten, och hon tyckte nog för sig själf att hon varit stygg emot honom, när hon talte om lättjan; men inte kunde hon hjälpa, att hon rakt inte kunde tåla honom.

5.

Så kom julen och med den yllekoftan. Fisket hade gått till duktiga tag i början af december, då ett kort blidvåder afbrutit den förut så envisa kylan, som börjat redan i första dagarna af november. Österberg hade riktigt slagit på stort den gången: mor Greta hade fått en ny kaffepanna, Edla sin yllekofta och ett par sådana där ljusstakar, som se ut som silfver men äro af glas och som man alltid blir så förvånad öfver att taga uti, därför att de äro så ovanligt lätta, då de i öfrigt se så gedigna ut. Pålson hade heller inte blifvit utan; han hade fått en ny sydväst och en skinnväst, och själf hade Österberg skaffat sig en ny tobakspung utaf sämskskinn med röda

kanter och ett par hängslen att begagna om söndagarna, när det blef fråga om kyrkfärd, något som icke försummades under julen, vare sig det var öppet vatten eller körbara isar.

Äfven den här julen hade man kommit öfverens om att fara till Blidö kyrka i julottan, och Edla hade inte släppt fadern förr än hon fått lof att följa med, hur mycket än gumman satte sig emot det.

»Det kan ju bli någe' väder åf, när ni ska hem,» menade gumman Greta, »och då sitter jag bara här och ä' orolig. Karlarne, di kan allti' frakta sej, men en tocken där en som du...»

»Hå kors, jag ä' väl inte åf socker heller, så att jag smälter, ifall det blir ruskväder!» svarade Edla.

»Nej, nog har du varit mer peppar på sista tiden!» svarade modern, och sedan talade hon inte vidare om saken.

Det var lagom kallt och strålande vackert månsken om juldagsmorgonen så där vid fyratiden, när Österberg, Edla och Pålson gifvo sig af ifrån Skärlöga och togo den vanliga vintervägen öfver några små holmar, till dess de slutligen kommo ut på den stora fjärden, som skilde Skärlöga-skärgården ifrån Blidön. Grälle trafvade på friska tag, ty det var nu öfver åtta dagar sedan han varit på sin sista resa in till staden, och han hade haft god tid att hvila upp sig och äta sig riktigt trind sedan dess. Mor Greta hade letat rätt på så mycket skinnfällar och mattor och schalar som funnos i huset, och Edla satt varmt och godt inpälsad framme i åkan bredvid fadern, som körde, medan Pålson krupit upp bakuti, där han äfven satt varmt nog, om han också fick lof att hänga benen utanför, därför att strömmingsåkan var så liten. Himlen var alldeles molnfri, och de vanliga morgonstjärnorna tindrade hvasst och klart, trots månskenet, och endast nere i nordost låg ett mörkgrått molnlager med ulliga kanter, på hvilka den mot väster lutande månen, som ännu inte uppnått sitt fyller, kastade några matta ljusreflexer. Strax ofvanför det gråa molnet lyste Björnvaktarens stora stjärna, och ett stycke högre upp svängde Karlavagnen fimmerstängen ner åt horisonten, och längst borta i söder blixtrade Sirius med blåhvit glans, som återspeglade sig i den

blanka isen ute på fjärden, där vägen var utstakad med några mariga granruskor med långa mellanrum.

»Bara inte det där har snö med sig, så går det fäll an!» sade Österberg, i det han med piskan pekade på molnlagret i nordost. »Det sir mej ut för lite' åf hvarje.»

»Åja, men inte blir det väl nå'n snö åf i dag?» frågade Edla och tittade litet osäkert på fadern, som om hon ville att han skulle öfverbevisa henne om den saken. »Det ä' ju så kallt så det knäpper i isen!»

»Jaja, men det kan båda tö, det också,» svarade fadern, »och tockna där molngubbar plär inte vara te leka med, så här års. Vore det inte så snöpligt, så vore det kanske säkrast te vänd' om hem igen!»

»Hå, det måtte väl aldrig komma på frågan!» utbrast Edla, som var angelägen om att få visa sin nya kofta.

»Ja, hvad tror Pålson om'et?» frågade Österberg och vände på hufvudet, medan han höll inne Grälle ett ögonblick.

»Å, nog tänker jag vi tar oss fram!» svarade denne lugnt. »Och efter som vi nu ä' på väg en half mil, så...»

»Ja, nog går det te komma dit, men si hem,» sade Österberg tveksamt, »det blir kanske kitsligare!»

»Kors, kära far! Blir det väder åf, så kan vi väl få hus hos Jansons på Blidön, vet jag. Di har ju nya stugan, med flere rum än di behöfver, för nu lär di väl inte ha några stockholmare ute!»

»Nå och mor då?» frågade fadern, i det han gaf Grälle ett piskrapp, som denne enligt gammal vana besvarade med att kasta svansen öfver tömmarna. »Ska hon sitta eusammen hon och vara orolig för oss, tycker du?»

»Hon vet ju att vi har känningar där!» återtog Edla lugnt. »Och nog begriper hon väl att vi inte ger oss ut, om det blir någe' väder.»

»Och om Österberg vill, så kan jag ju ge mej åf hem me' samma det ä' slut i körkan, så att hon inte behöfver vara ensam!» föreslog Pålson.

»Hur ska vi då komma hem, om Pålson ger sig af med hästen?» frågade Österberg litet kärt och vände åter igen på hufvudet.

»Nej, jag tänkte ta och gå, jag!» svarade denne lugnt som alltid.

»Gå hem öfver isen?» utbrast Edla häftigt och strök undan schalen från sitt väl ombonade ansikte för att se på honom. »Det ska en allt vara skärgårdsvan ve för te kunna!»

»Åja, jag har nog gått längre vägar än så — och tyngre med!» svarade Pålson.

»Jaja, men det har fäll ändå vuri' vägar som Pålson har känt te?» inföll Österberg.

»Det ä' inte så säkert, det?» fortfor denne, »och nog skulle jag väl ta mej hem på den här, om det skulle behövas.»

»Ånej, det ä' inte sagdt att det blir nå'n snö förr'n i måron, och då kan han gärna få dråsa ner, om han vill. Jag ska bara opp te Jansons, när det ä' slut i körkan, så klockan ve toltiden kan vi allt vara på väg hem igen.»

»Nej si det ä' då alldeles för tidigt, far!» sade Edla med missnöjd ton. »När en inte kommer öfver te dom mer än en gång om åre', så ska en väl inte flyga åf ut me'samma heller!»

»Ja, vi får si hurdant vädret blir!» svarade fadern i bestämd och afgörande ton och manade på Grälle, som under samtalet passat på och pustat litet och nu satte af igen med förnyad fart. Helst hade han nog sprungit rakt fram, men det var råkar och sprickor i isen, så att han måste göra den ena kroken efter den andra, och hvar gång det svängde, frustade han till och skakade på hufvudet, så att frostnålarna yrde om honom, och sedan han i svängen saktat farten en smula, vände han på hufvudet och tittade på husbonden, som om han velat säga: springer jag inte bra, gamle far du?

Mellan sex och sju var man framme vid östra sidan af Blidön, och sedan tog det inte mera än en knapp halftimme att komma midt öfver den långa och smala ön till Blidösund, där den lilla vackra kyrkan ligger på en udde och blickar rakt öfver sundet hän till Yxlan, hvars inbyggare hon också kallar till sig, när de högt stämda klockorna sända sitt manande »Kom hit, kom hit!» öfver land och vatten. Nu lyste det så grant från de hvällda fönstren ut öfver snön på backen och den spegelblanka isen nedanför den, och folk samlades från alla håll, åkande och gående, allt efter råd och lägenhet, eller allt efter som de hade längre och kortare väg. Orgelns toner ström-

made redan ut genom den öppna kyrkdörren, och tyst, långsamt och med dröjande steg gick menigheten in i den upplysta men kalla kyrkan, sedan man först utbytt handslag och oftast stumma, men ibland halfhögt yttrade hälsningar ute på kyrkbacken, där gamla bekanta råkades och där många af dem inte sett hvarandra sedan julen förut.

När julottan var slut, här, som i allmänhet på platser där afstånden äro stora, hopslagen med högmässan och därför tagande en ganska rundlig tid, hade molnväggen i nordväst stigit allt högre upp, och håftiga stötar af en bitande vind började stundtals aflösa den förra orörligheten i luften, som dock ännu var klar i väster och söder. Kyrkfolket strömmade ut i täta flockar, och de äldre männen samlades så småningom nere i sockenstugan, där prästen hade något kommunalt ärende att tala med dem om, och under tiden spridde sig de unga i olika grupper och sökte skydd för den kalla blåsten, dels i klockargården, dels i stugorna hos bekanta här och där. Kaffepannorna stodo på elden öfverallt, och på mer än ett ställe fanns också en julglögg att värma sig med. Det skulle bli dans på kvällen i en af de större gårdarna, en half fjärdingsväg från kyrkan, och Edlas flickbekanta ifrade för att hon skulle förmå fadern att stanna kvar hos Jansons öfver natten, så att hon skulle kunna få vara med om dansen, eftersom hon nu äntligen kommit öfver en gång i tiden. Edla ville nog själf också gärna stanna, men hon visste hur det var med fadern, att han inte gärna blefve hemifrån så länge, så hon trodde nog inte att det skulle gå. Emellertid lofvade hon att försöka, och det gjorde hon också, när den tillfälliga sockenstämman var slut och när fadern i sällskap med Janson kom gående ner till gården, där Grälle hade fått kvarter och där Edla nyss blifvit trakterad med en kopp kaffe.

Janson höll redan på att öfvertala Österberg att stanna, men denne ville inte. Inte för att han hade något emot det annars, men om det blef oväder, så skulle mor bli orolig, och det stod hon aldrig ut med, klen som hon var emellanåt. Och så kunde det ju hända att det kunde hålla i Annandagen med, och då vore det bäst att vara hemma.

»Ja, men det ska bli dans i kväll borta ve Södergåln, far,» sade Edla i inställsam ton, »och det skulle allt vara bra träkit att inte få vara med om den.»

»Ä' du så fasligt angelägen, så får fäll du stanna då,» svarade Österberg, »och så får fäll Pålson åka efter dig Tredjedan, ifall inte han har lust te bli kvar, han med!»

»Nej tack!» svarade denne, som nyss varit och sett efter hästen. »Jag vill allt helst hem, om det så ska vara.»

»Ja, men nog sjutton kunne du stanna med, Österberg!» sade nu Janson, som också varit skeppare i sin dar och var gammal, god vän med gubben på Skärlöga. »En sir ju aldrig till dig, så långt åre' ä'! Och jul ä' jul vet jag; nog håle lugnar Greta sig, hon vet ju att du ä' en rejel karl vet jag!»

»Jaha, det förstås det... men sir du...»

»Å, stanna nu, far!» bad Edla bevekande. »Det ä' ju inte så ofta en kan få någe' roligt!»

»Det har då tösen rätt i. Och plats har vi för er och för drängen eran me'! Du ska veta, Österberg, att jag har byggt på stuga', så nu har hon två våningar och 'varanda' me' du... och du ska väl si på'na, vet jag! Och mor sa då att det va stört inte lönt att jag kom hem utan dig — för då fick jag ingen julsup, sa hon — och det vore då för eländigt, tycker jag, och det vill du väl inte ha på ditt samvete, Österberg?»

Nej det ville inte Österberg heller, ty hur nykter han än annars var, så nog unnade han både sig själf och andra en liten knaber under julen. Han stod därför rådvill och ref sig betänksamt bakom örat, då Pålson helt oväntadt rörde vid armbågen på honom och sade lugnt som alltid:

»Inte ska Österberg hindra doter sin te få dansa! Jag ger mig nog åf hemåt jag och lagar att mor Greta håller sig lugn!»

Edla såg på honom för första gången med en tacksam blick, men det tycktes han inte lägga märke till. Österberg däremot vände sig tvärt till honom och tappade alldeles bort sin vanliga betänksamhet, när han svarade:

»Tänker Pålson ta och gå hem den långa vägen då! Hur i helsike skulle det gå te?»

»Nej, jag kan få åka med Måskobbarn och se'n ä' det ju bara en half mil öfver te Skärlöga,» återtog Pålson.

»Ja, men om det blir oväder åf då?»

»Det blir inte förr än te natta, om det blir!» inföll Janson och tittade uppåt luften. »Och då ä' han ju länge-se'n hemmave!»

»Men du ska veta, karlen ä' ju fastlännning, och han hittar ingenstans i skärgården!» sade Österberg halfhögt, i det han drog Janson med sig åt sidan. »Och inte kan jag fäll försvara —»

»Nå så hittar Måskobbarn då! Den tar sig fram, om det så vuri på rama Ålands haf! Låt'en du ge sej åf, så kan vi få ha litet jul te'hopa! Du kunne gärna ha tagi' Greta med dig me', så hade det vuri' så mycket roligere!»

Österberg funderade både länge och väl, innan han kunde besluta sig. Men slutligen gjorde Pålson slag i saken genom att helt bestämdt förklara, att han gaf sig af i alla fall, och var det så att Österberg inte kom sig för med att stanna, så kunde de ju alltid taga upp honom på vägen.

»För här stannar jag inte på villkor!» utlät sig drängen. »Dansa kan jag inte och supu vill jag inte, och hva' ska jag då här te göra? Ajös därför, Österberg! Nu går jag och tar reda på Måskobbarn och så ge vi oss åf så fort vi kan.»

Därmed lyfte han på skinnmössan, som han fått låna till färden af Österberg, och gick med långsamma steg uppåt kyrkbacken, där åtskilliga mera långväga kyrkgäster höllo på att spänna för sina slädar för att gifva sig af, antingen hem eller på julkalas till bekanta.

»Det va' en underlig en, det där!» sade Janson och tittade förvånad efter den bortgående. »Hvar har du fått tag i den nå'nstans?»

»I stan!» svarade Österberg lakoniskt. Han var missnöjd med hela tillställningen, men inte ville han heller visa sig för angelägen om att fara, för han ville inte stöta sig med Janson, som ofta hade bistått honom i tillfälliga knipor, hvilka kunna inträffa i skärgården lika bra som på fastlandet eller i staden. Och för öfrigt, en half mils promenad öfver fast och säker is, det var ju ingenting att tala om — hade karlen bara varit skärgårdsbo och van

vid sådana vägar. Men å andra sidan var han ju stark och duktig nu, sedan han fått äta upp sig ute hos dem, och nykter var han med, så någon fara kunde det ju inte vara — och så var det så rasande bra att mor inte behöfde vara orolig. Och hur det var, så leddes Grälle fram och spändes för, och efter en styf kvarts timme körde Janson förut och Österberg kom efter med Edla och det gick med rykande fart ner till Jansons, där julbordet redan stod dukadt med allt hvad godt och fett och starkt som huset kunde förmå, och det var sannerligen inte så litet!

Och nu fick Edla riktigt tillfälle att visa sin nya yllekofta i all dess glans, och flickorna voro inte litet afundsjuka på henne för den. Och de utaf dem, som varit i kyrkan, ville ovillkorligen veta hurudan nya drängen var, och hvad det kunde vara åt honom. För under gudstjänsten hade han suttit nedlutad i bänken med hufvudet emot händerna, och när prästen hade talt så vackert om det lilla Jesusbarnet, som inte hade annat än en fattig krubba till vagga, så hade han rest upp hufvudet och sett på prästen och haft stora tårar i ögonen. Så nog måtte det vara en underlig kurre, tyckte flickorna. Och hade Edla lagt märke till hur bra han såg ut? För det fanns ingen af de andra drängarne som var så mörklagd och hade sådana märkvärdiga ögon, när han tittade upp.

»Han tittar aldrig på folk, så det har jag då inte varsnat!» sade Edla skrattande. »För resten tror jag aldrig jag sett honom riktigt ren och kammad förr än nu te julen! Men nog ä' han underlig, alltid, och jag har aldrig kunnat me'n, det ä' hvad jag vet!»

Det var en riktigt styf juldans, som nu blef af fram på kvällen i Jansons tillökade byggning, där till och med själfva »varandan», som utgjorde hans stolthet, var upplyst med en stor fotogenlampa, som hängde i taket. Och det var många »gossar» både från de stora och de små öarna som lade sig ut för Edla och som kommo fram och ströko på foten, sedan de först stått och funderat en god halftimme nere vid dörren, om de skulle våga sig fram till den vackraste flickan i hela juldansen. Under tiden sutto gubbarna inne i Jansons egen kammare omkring toddybordet och språkade och fyllde på i glasen, till dess det började gå rundt om i hufvudet på dem, som inte voro vana vid en så storaktig traktering. Bland dem var

Österberg en, och han var kanske den försiktigaste utat allesammans, ty han kunde inte låta bli att tänka på Greta, som satt där hemma, och på drängen, som hade gifvit sig af hemåt, för att hon inte skulle behöfva vara ensam. Det var inte utan att han skändes litet smått för att han låtit öfvertala sig att stanna kvar och litet emellanåt gick han till fönstret för att titta på vädret. Men så började de andra tala om skatterna och nya väghållningslagen, och fast det egentligen inte vidkom Österberg, som bodde så långt ut till sjös, kunde han ändå inte låta bli att höra på och att också deltaga i samtalet och på det sättet glömde han sig kvar där inne ett par timmar och drack ett halft glas mer än han skulle velat. När han nu kom ihåg sig och skulle ut för att se hur det stod till med väderleken, mötte han mor Janson i farstun, när hon kom ut från det öppna köket, där det fräste och stekte och osade julmat i långa banor.

»Hvart ska Österberg ta vägen som längst?» frågade hon fryntligt, i det hon motade honom med kaffepannan i hand.

»Å jag ska bara sta' och titta om Grälle ett tag!» svarade Österberg.

»Låt bli det,» svarade mor Janson, »för jag ska säga, det ä' ett hundväder där ute, så Gud sej förbarma!»

»Hvad säger mor Janson?» ropade Österberg, sköt henne tämligen ovärdigt åt sidan och skulle öppna dörren, som gick utåt. Men det var inte det lättaste, och när han väl fått upp den på halfspänn, kom en vindstöt farande med en hel snödrifva, som slog honom midt i ansiktet, och dörren flög igen med en fart, som satte Österbergs näsa i fara.

Ovädret hade brutit ut med en styrka, som endast den kan föreställa sig, hvilken en gång i sitt lif varit ute för en snöstorm på slättmark eller på den isbelagda sjön. Det hven och yrde och pep och smällde i tak och skorstenar, som om alla nattens och mörksens furier varit lösläppta på en gång, och trots sin lugna skärgårdsnatur kunde Österberg inte återhålla en känsla af isande förskräckelse, som kom honom att utropa:

»Jäklar anacka! Att jag skulle låta öfvertala mig te stanna! Tänk om Pålson ä' ute i det här, han som inte hittar någe'!»

»Å kors! klockan ä' ju nie på kväll'n» svarade mor Janson lugnt, »och han ä' nog hemma för länge se'n!»

»Jaja, en får väl hoppas på det!» svarade Österberg efter ett ögonblicks funderande. »Men jag kan undra när det började, jag!»

»Det ä' inte lång stund se'n! svarade mor Janson och sköt in honom igen i kammaren till gubbarne, i det hon visligen förteg att snöyran hade börjat redan vid sextiden.

7.

Måskobarn och Pålson hade gifvit sig af från Blidön så fort som den förre hade hunnit få i sig en bit julfägnad nere hos en af bönderna på östra sidan af ön. Högtiden till ära hade julfödan uppspädts med åtskilligt af det starka slaget, och när de vid fyratiden satte sig upp i åkan, var hästens och åkdonets ägare så pass rörd af all välfägnaden, att han trugade tömmarna på Pålson och föredrog att själf, med det tunga hufvudet på kamratens axel, taga sig en af talrika nickningar afbruten sömn. Pålson, som endast tagit sig litet mat, var däremot nykter och vaken, och när de väl kommit ner på isen, kände han igen vägen som de färdats dit och som närmare stranden var utprickad med granruskor, hvilka dock hastigt upphörde, när man kommit ut en half fjärdingsväg. Men sedan fick man följa spåren af dem som åkt förut, och som isen var blank och klar, såg man tydligen märkena efter hästhofvarna och de matta ränderna efter medarna, som i slingrande bukter krökte sig framåt, än kringgående en råk eller ett strömdrag, än åter sträckande sig i rak linje utåt den omätliga ytan. Pålson körde friskt undan, och hästen själf tycktes ha brådtom att komma i väg, ty piskan behöfde inte användas, tvärt om fick Pålson lof att hålla styft i tömmarna för att det inte skulle gå allt för

fort i början, så att inte hästen tröttade ut sig i förtid och så att man kunde se vägen, hvilket blef svårare och svårare allt efter som mörkret föll på. Måskobbarn tittade upp ibland med ett halft öga, mumlade några otydliga ord och försjönk snart i samma ljufva slummer som förut.

»Olson skulle inte sofva!» sade slutligen Pålson och knuffade honom i sidan med armbågen. »Det ä' inte bra i kylan och så kan jag ju köra vilse, jag som inte ä' så värst van vid vägen!»

»Hvad sa'?» mumlade den sofvande och försökte resa upp hufvudet, som föll ned igen lika tungt som förut.

»Olson skulle inte sofva, säger jag!» ropade Pålson i örat på honom. »Det är inte bra i kylan!»

»Kylan har slagi' sej!» mumlade Måskobbarn lika orörlig som förut.

»Ja, men jag vet inte om jag kör rätt!»

»Rätt i nordost, ja!»

»Nå, det får väl gå på Guds försyn!» tänkte Pålson och körde på så att han hade vinden rätt i ansiktet. Han hade ju hört att den var nordost på förmiddagen, och han antog att den inte hade ändrat sig se'n dess. Men om den inte hade ändrat sig, så hade den i stället blifvit så mycket häftigare och svepte nu fram med sina hvassa isnålar i följe, isnålar som beto sig in i skinnen och lämnade svidande märken efter sig. Och för hvarje vindstöt som kom, så tjöt det och gnisslade utefter isfältet, och när stormen riktigt satte i, måste man hålla ihop munnen, för att den inte skulle klippa af andedräkten eller förvandla den till is, innan den hann komma ner ifrån läpparna till lungorna.

Och ändå tyckte Pålson att han befann sig bättre här ute än där borta på ön, där julljusen glimmade i stugfönstren och där glädjen stod högt i tak afven hos backstugusittaren. Hade han bara inte haft den druckne Måskobbarn bredvid sig, skulle han mått riktigt skönt, fast kylan, ökad af vinden, bet riktigt vildt i skinnen och kom hans händer att stelna, trots vantarna som han hade på sig. När han väl hunnit till Måskobben och fått lämna af den snarkande och nickande kamraten, tyckte han att det skulle bli riktigt jul att få leta sig hem till stugan där borta på Skärlöga, där gumman nu satt och väntade på att de alla skulle komma och alltid skulle bli glad

öfver att det kom någon. Och så att få röra på sig och att få vara riktigt ensam där ute på isen, med den milslånga vägen öfver till ön — inte ha någon som gick och tittade på en och lurade efter något i hastigheten fälldt ord, som kunde förråda...

Här kastade hästen till och ryckte åkan åt sidan, så att den sofvande Måskobbarn höll på att taga öfverbalans och falla ur. Därpå tvärstannade han med bägge frambenen hårdt spända i isen och darrade i hela kroppen, medan andedräkten i breda imstrålar frustade ut ur näsborrarna på honom, och sedan började han stryka baklänges så mycket han orkade, trots det att Pålson i första häpenheten ville mana på honom att fortsätta framåt.

»Ä' vi hemma?» frågade Måskobbarn halfvaken i det han försökte återfå jämnvikten. »Eller hvad i helsike...»

»Nej, vi höll på att komma ner i en råk,» svarade Pålson med kort andedräkt, »och hade inte hästen varit så...»

»Låt'en därför sköta sig själf!» mumlade husbonden. »Jag har sofvi' många gånger, jag, och han har gått hem ändå. Pålle ä' en kloker karl, ska jag säga!»

»Jag märker det!» svarade Pålson, i det han släppte efter tömmarna, och i uppmuntrande ton fortsatte han, i det han böjde sig framåt och klappade hästen på länden. »Gå du, Pålle, du hittar allt vägen bättre än jag!»

Pålle svarade med ett gnäggande, tog sedan försiktigt några steg framåt, gjorde därpå en lång lof och började sedan springa rätt emot vinden med starkare fart än förut, utan att bry sig om yrsnön, som nu började att falla här ute tidigare än där borta på ön, där julgillet redan var i full gång. Men om man tror att den föll lodrätt, den täta, hvassa snön, så bedrar man sig. Nej, den svepte fram vågrätt öfver isen, höjde, sänkte, vände sig om, som om den velat fly för sin egen vildhet, och kom tillbaka ännu vildare än förut. Mörkret, som förut varit svart, blef nu blygrått, emellanåt genomskuret som af elektriska gnistor, och blandade med de hvassa nålarna kommo stora, våta, tunga flingor, som fröso till isklumpar, när de väl nått något föremål att haka sig fast vid. Inom några ögonblick körde de framstrykande massorna ihop sig på isen här och där till lösa drivvor, som flyttade plats med de tjutande vindstötarna, packade ihop sig framför medarna

och tycktes vilja hejda den lätta åkan på hennes gupande färd ned och upp för de rörliga hindren. När stormen riktigt tog i, så hejdade den till och med hästens fart, han nästan tvangs att stanna för det våldsamma anloppet, och när det gaf efter, tog han i med förnyad kraft, medan isnålarna smälte i värmen af hans rykande hud, som därigenom ångade ännu mera. Och hur kölden skar igenom kläderna och isade de i släden fängslade lemmarna! Den sofvandes tyngd hvilade allt mera tryckande mot Pålsons stelnade axel och arm, han försökte på nytt att ruska honom vaken, rädd för att han skulle sitta och frysa ihjäl under det dubbla inflytandet af ruset och kölden. Men det var förgäfvets; endast några stönande ljud hördes, och kamraten tycktes bli allt tyngre och tyngre. På en gång hördes ett starkt gnisslande ljud, den ena meden lyfte sig högre än den andra, just på den sidan där Pålson satt, och innan han hann kasta sig utåt för att väga upp den, låg åkan omkullslagen och de båda åkande ramlade ur, Pålson öfver den sofvande Måskobbarn, medan Pålle helt lungt stannade och vände på hufvudet, liksom för att se efter hvad det var, som hade händt.

»Hvad i hälskotta nu?» ropade Olson med redigare röst än förut, i det han tumlade om i snön som en hösäck. »Hvad ä' det?»

»Det var åkan som stälpte!» svarade Pålson lugnt, i det han försökte komma på benen igen, glad öfver att den andre hade blifvit väckt på ett mera afgörande sätt än han själf kunnat hitta på.

»Stälpte hon?» svarade Måskobbarn och lyckades efter många ansträngningar sätta sig upprätt i snön. »Hur fan kör du då, din bulvan? Jag ligger ju i en grop, vet jag!»

»Och det här ä' bestämdt en bergknalle!» ropade Pålson, som ville taga ett steg åt sidan men råkade på en hal upphöjning, som gjorde att han ramlade nedåt igen.

»Och inte blåser det heller så djåkligt mera!» utbrast Olson och mornade till sig allt mera. »Vi måtte ha fått lä utaf någonting!»

»Vi ä' i land!» ropade Pålson på nytt, sedan han vid nedhalkandet fått tag i en enbuske, som han stack sig på.

»Ä' vi i land?» skrek Olson och gned sig i ögonen, försökande att se sig omkring. »Ja, så förbanna mig tror jag inte... Vänta litet — ser inte Pålson te någon lada ett stycke uppåt?»

»Jo, jag tycker att det ä' någe som skymtar där borta till vänster!»

»Då ska en få si att vi ä' hemma!» fortfor Måskobarn, och fick genast till svar från gamla Pälle ett godt gnäggande, som tycktes bekräfta hans utsago. »Ja, då sätter vi oss opp igen, och se'n ä' det bara en liten bit öfver backen här, så ä' vi ve stugan.»

»Ja det var allt mer lycka än konst det!» sade Pålson och hjälpte honom upp i släden. »Men nu kan väl Olson reda sig hemåt ensam, för jag ger mig allt äf te Skärlöga, jag, och det med en gång!»

»Var inte galen, karl!» skrek Olson och fick tag i honom i armen. »Stanna öfver hos oss te's i morgon bitti, när det blir dager.»

»Nej, jag lofte Österberg att jag skulle ge mig hem te gumman, som sitter ensam, och nu ä' det ju bara en mil kvar.»

»Ja, men Pålson kommer aldrig fram! På andra sidan ligger det på ändå hvassare, för där kommer det från hela stora sjön, ska han veta. Kom te minstingen in ett tag och värm opp sig, innan han ger sej äf!»

»Äja, det kan jag då göra, för jag ä' allt duktigt stel-frusen, känner jag. Men jag ger mig äf igen om en kvart, för nu håller jag mig nog varm, när jag får röra på mig ordentligt.»

Och det hjälpte inte att mor Olson, när de väl kommo fram till den varma stugan, föreställde Pålson att det vore att fresta vår Herre, om en människa gafve sig ut i ett sådant väder. Han svarade helt lugnt:

»Det är inte vår Herre jag vill fresta! Jag vill bara fresta på att hålla ord!»

Och därmed gaf han sig ut på nytt i natten och den hvinande stormen.

7.

Redan strax fram på kvällen hade mor Greta börjat bli orolig öfver att det tilltagande ovädret skulle hindra kyrkfolket att komma hem. Hon hade, när hon var ute och såg om kreaturen, haft svårt nog att reda sig på den lilla biten mellan ladugården och stugan, och när hon väl uppnått den och skulle in igen igenom förstudörren, som gick utåt, så ville den på inga vilkor låta öppna sig och när hon väl fått upp den och kommit halfvägs in, slog den igen om henne med en fart och en styrka, som kastade gumman tvärs in genom den öppnade köksdörren och gaf henne en hel liten snödrifva till följeslagare på vägen.

»Det va då en välsignad storm te regera,» muttrade gumman för sig själf, »den är ju alldeles rasvill! Det va då väl att den hyggelige Pålson bar in så mycke ved, så en kan hålla varmt här inne och ha kaffepannan i ordning te's di kommer! För nu tänker jag väl ändå att di snart ska vara här!»

Men när gumman närmade sig spisen för att maka upp bränderna riktigt nära hvarann och lägga på ny ved, tyckte blåsten, som inte kunde komma åt henne mera hvarken genom dörren eller fönstret, att han skulle försöka spela henne ett spratt genom skorstenen, och det gjorde han också reelt, i det han kastade sig hufvudstupa ned genom rökgången och slungade ett par näfvar yrsnö ner på elden, så att det sprakade och fräste om den, medan aska och sot yrde omkring näsan på gumman, och kastade sig rätt i pälsen på katten, som satt på spiselkanten och värmdes sig om ryggen, medan han vände de halfslutna ögonen utåt stugan, där de envist fäste sig vid den mörka vrån mellan fällbänken och dragkistan; en vrå i hvilken missan tagit mer än en råtta i sin dar, och från hvilken hon nu tydligen väntade något raspande, som kunde lifva upp henne i det dåliga vädret.

»Jaså, nu ska en väl inte få ha eld på spisen heller,» muttrade gumman bekymrad och förargad på samma gång »Men si, förr än jag släcker den, förr ...»

Hon hann inte tala ut, förrän stormen afbröt henne med ett långdraget tjut uppe i skorstenen, och en ny salfva af snö och sot yrde omkring så vildt, att till och med katten tog ett långt skutt från spisen och direkt upp i fällbänken, där han började på att putsa sig på ryggen och om tassarna, med hvilka han betänksamt strök sig om nosen och ibland stannade på halfva vägen, medan han spände öronen utåt dörren och tycktes liksom vänta på att någon skulle komma. Sedan mor Greta nödtorftigt pysslat om kaffepannan, tog hon sin gamla postilla och satte sig borta vid bordet, där fotogenlampan brann, tog rätt på sina glasögon och började läsa juldagens evangelium. Men det ville inte gå så bra, det drog ifrån fönstret, så att lampan flammade till och rök emellanåt, och hur lomhörd än gumman var, hörde hon ändå vindstötarna där ute och hur isbarken gnisslade och sprakade mot fönster-rutorna, så att det lät som om någon illvillig strykare stått där ute och kastat näftals med sand och småsten mot stugan. Gumman blef allt ängsligare där hon satt och huru mycket hon än längtade efter att mannen och dottern skulle komma hem, så började hon ändå smått hoppas på att de hade stannat kvar borta på Blidön, där hon ju visste att de hade Jansons att vara hos. Men så visste hon ju också hur mån Österberg var om henne och hus och hem! Skulle han väl ge sig ro att stanna, när han visste att hon var ensam hemma, och hade han kanske gett sig af ensam och satt nu och körde vilse i ovädret och snöstormen där ute på den ändlösa isen, där man inte kunde se handen för sig? Ensam? Nej, ensam var han nog inte; nog hade Pålson följt med, det var hon då säker på, och när de var två... ja, men Pålson, han hittade ju inte, han hade aldrig farit den vägen förr, annat än i båt och det var någonting helt annat. Hon visste nog, gumman Greta, hur annorlunda det ter sig när sjön går fri och när uddar och kobbar spegla sig i vattnet, än när de ligga inbäddade i snö och när isen gör fastland utaf fjärdarna och slår brygga öfver sunden. Och hur hon tänkte och tänkte, så blef hon allt oroligare. Hon kunde hvarken läsa eller sitta längre — hon måste upp och gå, gå rastlöst fram och tillbaka — så där ja, nu kokade kaffepannan öfver, och det körde bort den andra oron för ett ögonblick. Hon skyndade till spisen och lyfte af den litet —

om hon skulle smaka några droppar? Det var visserligen bara sumpen hon kokade på ännu, ty inte ville hon lägga på något kaffe, innan far och Edla komme; men det hade väl ändå något till kaffesmak, tyckte hon, och så försökte hon med en half kopp, som hon just skulle föra till munnen, då en ny vindstöt, häftigare än de andra, körde rätt ner genom skorstenen, så att eldgnistor och kol flögo långt ut på golvet och köksdörren flög upp med en smäll, så att det dånade i motsatta väggen. Hon mera kastade än satte koppen ifrån sig och skyndade fram till dörren, i tanke att de voro hemma och att den yttre dörren slagit upp och att det var det som hade framkallat luftdraget. Men det var ingen, och sedan hon gjort ett fåfängt försök att öppna dörren utåt, kom hon igen, stängde köksdörren och började gå af och an igen, ständigt tänkande samma tröstlösa tanke:

»Herre min skapare! Tänk om di har fari' vilse!»

Och hon var nästan gråtfärdig; men så kom hon att kasta ögonen på katten, och då blef hon lugnare igen. Han satt ju helt rak där uppe i fallbänken och tvättade sig om nosen och öronen med tassen. Han putsade sig med stora ansträngningar i brickan med den hvita fläcken, i det han slog ryggen i krum och sträckte hufvudet bakåt; det var alldeles tydligt att han väntade främmande.

»Tror du att di kommer snart, misse?» frågade gumman, i det hon strök katten öfver ryggen. »Tror du att di ä' på hemvägen, efter du gör dig så finer?»

»Ja-am!» svarade kisse och steg upp, i det han besvarade smekningen genom att stryka hufvudet mot gummans arm och trampa med fötterna i det mjuka täcket.

»Ja si, då lägger jag min själ på kaffe, för dig tror jag på, misse! Du har allt reda på dig, du, det har jag sett en gång förut!»

Och gumman lade på litet kaffe, och så länge hon höll på med det, så hoppades hon det bästa. Men ingen kom, kaffet kokade länge sedan och hennes ängslan ökades allt mera, och ändå värre blef den när hon fick se att katten hade slagit sig i krum ofvanpå täcket och somnat från alltsammans.

Således skulle ingen komma; men hvarför kommo de inte? Hade de verkligen farit vilse, eller hade de kanske ändå stannat kvar borta på Blidön, i stället för att ge

sig ut i det fasliga vädret? Jo, visst hade de det. Det var ju alldeles solklart att Jansons inte hade släppt dem ifrån sig — och att i morgon, när snöstormen hade lagt sig, så skulle de komma hem igen välbehållna och raska. Att hon inte kommit sig för att tänka på det förut. Och visst var det söcknigt att sitta ensam på juldagen och att inte få duka fram den rara julmaten som var öfver sedan i går — men den kunde ju också ätas på Annandagen, för inte brydde hon sig om något, när hon var ensam. Det var så mycket roligare att tänka på att de hade det bra där borta, att Edla fick visa sin nya yllekofta och att Österberg fick prata med Blidögubbarne, som han inte träffat på så länge! Och uppkryad af den tanken, fick gumman på nytt fatt i postillan och satte sig att läsa; men nu ställde hon lampan på dragkistan och drog fram en stol dit, så att hon hade ljuset bakom sig och värmen från spisen midt emot. Och hur hon satt och läste och tänkte och tittade, än på kaffepannan och än på den sofvande katten, så slumrade hon själf till, utan att hon visste af det.

Hon väcktes af en häftig duns, för yrvaken upp ur stolen och såg sig förvirrad omkring. Spiselden hade nästan falnadt ner, lampan stod och smårökte, i brist på olja, och postillan hade ramlat ner på golvet — var det dunsen af den, som hade väckt henne? Hon kände sig stel i alla leder och hade svårt att komma upp från stolen, och medan hon så småningom mornade sig, började dalkarlsklockan i vrån att surra och snarka och slutligen slå. Hon räknade — den slog tio långsamma, litet skrällande slag, som om själfva slagskifvan varit spräckt, sen surrade den igen och knäppte till och så var det slut. Tio slog hon! Då hade hon ju sofvit i flera timmar — ja, då var det ingen fara med hvarken gubben eller dottern, tänkte mor Greta, för annars hade hon inte kunnat sofva så länge, det hade varit en omöjlighet rakt! Men i detsamma var gumman nära att uppe ett rop af förvåning — hvad var det åt katten? Han var uppe ur fällbänken och satt ända borta vid dörren med hufvudet mot dörröppningen och han vände på det än åt ena sidan än åt den andra, och så tittade han på mor Greta och så vände han det åt dörren igen, i det han jamade gång på gång. Kunde det vara någon där ute? Var det kanske en råtta i farstun, eller

... gumman lyssnade och lyssnade, men lomhörd som hon var, kunde hon inte urskilja något ljud. Men nu blef katten alldeles för märkvärdig! Han sträckte sig ut så lång han var och började krafsa med bägge tassarna på dörren, som om han velat rifva sönder den, och så tittade han på gumman och så krafsade han igen.

»Det står aldrig rätt te!» mumlade gumman för sig själf. »Tänk om det ä' någe på tok nere i fähuset — eller om dörren te fårkätten har blåsi' opp, och fårkräkena fryser ihjäl för oss! Jag får rakt åf lof te försöka komma ut och se efter!»

Och gumman lindade en schal om hufvudet och axlarna på sig, tände på den gamla lyktan, som stod på spiselmuren, och gaf sig af ut i farstun företrädd af katten, som nu satte svansen i vädret och såg så nyter ut, som om han haft en hel råttkoloni i kikarn. Det tycktes vara ett ögonblickligt stillestånd mellan stormilerna där ute, och när gumman svept förklädet om lyktan för att inte blåsten skulle släcka den, fick hon upp klinkan och skulle skjuta upp dörren. Men det var lättare sagdt än gjordt, och först efter många ansträngningar lyckades det henne att få upp den så pass mycket att hon kunde tränga sig ut. Katten hade redan tagit ett språng ut i snön, som samlat sig i en stor drifva där utanför, och när gumman väl kom ut, sjönk hon tvärt ner i den ända till knäna. Dörren slog genast igen om henne, men hon vadade modigt framåt, fastän den kalla blåsten, som nu tog i igen, rent af ville taga andedräkten från henne. När hon kommit några famnar utanför stugan på vägen åt ladugården, fick hon se katten, som med hufvudet nere i snön gräfde med bägge tassarna, som om han velat leta upp en skatt, och med nästa steg hon tog, stötte gumman emot något föremål som var tätare än snön och som inte gaf med sig liksom den. Hon lyste ner med lyktan, och i gropen, som katten krafsat upp, såg hon någonting som liknade... Hon lyste ner igen och skrek till:

»Jesses i himmelen! Det ä' ju en människa vet jag!»

Hon ställde lyktan ifrån sig och började hjälpa katten att gräfva undan snön, och allt eftersom hon lyckades få bort den ifrån hans ansikte, som låg där under det hvita täcket, så kände hon igen fastlänningen. Ja, det var Pålson — så långt hade han kommit, men där hade det också

varit slut med hans krafter. Och nu var det kanske alldeles slut med honom också, tänkte mor Greta; ty hvem kunde veta hur länge han hade legat där i den kalla bädden och om inte det hvita täcket hade kväft honom eller han frusit ihjäl där han låg. Men beslutsam som mor Greta hade lärt sig att blifva under ett långt och mödosamt lif, fick hon snart bort snön helt och hållet från hans hufvud och bröst, och hon kände att han var varm ännu, för det nästan ångade af snön som var närmast kroppen, och med uppjudande af sina sista krafter, stärkta som de voro af medvetandet om den fara, som hotade hans lif, släpade hon honom med sig fram till dörren, skyndade in i stugan efter konjaksbuteljen, slog i af dess innehåll i en kopp och skyndade ut igen för att försöka hålla i honom några droppar af den i sådana ögonblick kraftigt verkande drycken. Hon lyfte upp hans hufvud i sitt knä och försökte få in koppkanten mellan de hårdt sammanbitna tänderna. Hon hade inte tid att se efter om det lyckades, utan hällde på ändå. Jo, han måtte ändå fått i sig något af den bruna vätskan, ty han frustade till, ryckte häftigt på hufvudet, och munnen öppnades konvulsiviskt. Det var litet kvar i koppen, och mor Greta hällde på. Nu såg hon tydligt att han sväljde, och ett ögonblick därefter skakade han på sig ånyo och öppnade ögonen till hälften.

»Hör Pålson hvad jag säger och kan han resa sig opp?» frågade mor Greta i örat på honom.

Inte något svar. Hufvudet föll kraftlöst tillbaka igen och munnen var sluten liksom nyss förut

»Hur i Herrans namn ska jag bära mig åt att få in karlkräket?» mumlade gumman för sig själf. »Och inte får jag upp dörren för den myckna snön. Jo, vänta litet, står det inte en skofvel i farstun?» Och ut igen efter lyktan pulsade gumman i den djupa snön, och så in i farstun efter skofveln, och när hon kom ut med den, började hon med raska tag skotta undan snödrifvorna, för att kunna öppna dörren helt och hållet; men i brådskan tänkte hon inte så noga på hvart hon slängde det bortskottade, så att när ingången väl var fri, hade hon nära på skottat igen om Pålson på nytt. Och om det var detta som värmdde upp honom, eller om det var konjakken som kom blodet att röra sig i ådrorna på honom, det visste hvarken gumman eller han, men när hon kastat ifrån sig skofveln

och kom tillbaka där han låg, gjorde han själfmant ett försök att resa på hufvudet och såg på henne med öppna ögon, fastän förvirrade och matta.

»Kan Pålson försöka resa sig opp nu, om jag tar i och hjälper så godt jag kan?» frågade hon, i det hon lutade sig ner och tog tag i hans armar.

Ä'... ä'... jag hemma?» frågade Pålson och gjorde en kraftansträngning att resa sig upp, men föll tillbaka i snön. »Hur har jag kommi' hem?»

»Ja, fråga inte mej!» svarade gumman och reste upp honom på nytt. »Det vore väl jag som skulle fråga det. Men ta i nu, så inte Pålson ligger här och fryser ihjäl... så där ja! det går ju, vet jag. Ja, försök inte stå på bena, utan kryp. Jag drar så mycket jag orkar... så där ja!»

Och efter många och långa ansträngningar hade gumman honom slutligen inne i farstun och kunde stänga igen dörren om dem alla tre, ty katten hade också skyndat sig in och satt nu uppkrupen i spiseln och försökte så godt han kunde att få snön ur pälsen på sig. Därifrån såg han nu med vidöppna ögon hur gumman Greta fick Pålson, halft dragen och halft krypande efter sig in i stugan, där hon drog af honom de våta ytterplaggen och, glömsk af alla betänkligheter i afseende på kön, äfven de andra och hur hon, försiktig och van att behandla sådana som varit ute i kyla och oväder, noga aktade sig för att få honom nära spiseln, innan hon först gnidit och frotterat honom varm, något som Pålson, svag och halft vanmäktig som han var, gjorde fåfänga försök att motsätta sig.

»Det vet jag visst!» utbrast gumman i det hon gned och bultade honom. »Jag är ju så gammal så jag kan vara mor åt'en, och nog måtte jag väl veta hur en karl ser ut! Men säg mig nu, Pålson, om han har så mycket reda på sig, hvar ä' di andra?»

»Di ä' kvar på Blidön», svarade Pålson knappt hörbart, i det han kraftlös och matt överlämnade sig åt hennes omsorger.

»Nå, Gud vare tack och lof för det då!» suckade gumman med hjärtat fullt af glädje och tacksamhet. »Men hur i alla tider har Pålson burit sig åt att komma ut för det här eländet då?»

»Jag ville inte vara kvar, och inte ville jag att mor skulle sitta här ensam och vara orolig», svarade Pålson, och se'n sade han ingenting mera den kvällen, och inte visste han heller det ringaste till sig om hur han kommit dit, när han annandagsmorgonen vaknade i fällbänken och såg gumman Greta sitta sovande i en stol borta vid spiseln, medan katten satt bredvid honom själf på täcket och spann.

8.

När gumman Greta vaknade, var fällbänken tom. I första ögonblicket mindes hon ingenting af hvad som föregått kvällen förut; men sedan hon väl hunnit sansa sig och börjat titta sig omkring utan att se till Pålson, började hon tro att hon drömt hela den ruskiga historien om den i snön hittade drängen och hela det därpå följande bestyret att få lif i honom igen. Hon kände sig ruskig och frusen, och utan att vidare fundera på om hon drömt eller varit vaken, började hon tända eld i spiseln, och därefter satte hon helt maskinmässigt kaffepannan på elden. När det var gjordt, skulle hon titta ut genom fönstret, men det var på yttersidan öfverdraget med en tjock fäll af snö, så att det var omöjligt att se någonting. Hon kastade då schalen på sig och gick ut för att öppna farstudörren och se ut på gården. Den gick upp så ledigt som om ingen snödrifva funnits till, och när hon tittade ut, såg hon till sin stora förvåning att snön var undanskottad från farstutrappan och en nedgång uppskottad till ladugården och grinden. Snöstormen hade upphört, och luften låg klar och kall öfver det mjuka, hvita snötäcket, som jämnade och inhöljde allt. En svärm domherrar, som kommit med yrvädret, hoppade och kvittrade och spisade julkost i den stora rönnen, som stod utmed ladugårdsgafveln, och katten, som följde med henne ut, kastade långtande blic-

kar upp i trädet, där de rödbröstade fåglarna lyste så granna i morgondagern bredvid de rödgula bären.

»Jag måtte inte ha drömt ändå», tänkte gumman för sig själf, i det hon med välbehag betraktade de hvitskimrande breda gångarna. »För de här di har inte gjort sig själfva, di. Det ä' då en rapper karl, som har hunni' med det här allare'n, och det fast han va' halfdö i natt som var.»

Och hon såg sig om åt alla håll för att få sikte på drängen, men han syntes inte till någonstans. Då ropade gumman med sin gälla, något darrande stämma:

»Ä' Pålson där? På-ål-son!»

»Här ä' jag!» hördes det som en svag återklang borta från ladugården.

»Ska inte Pålson komma in då och få sig en tår kaffe?» ropade gumman på nytt, sedan hon med handen för örat mödosamt uppfattat svaret. »Det kan han behöfva, tycker jag!»

»Kommer strax!» svarades det på nytt, men det hörde gumman inte alls, och orolig öfver att hon ingenting förnam, drog hon schalen tätare om sig och gaf sig af ner till ladugården, där dörren stod på glänt och snön endast var undanskottad på ena sidan, som om någon tröttnat midt under arbetet. När hon kom in, såg hon vid den gråa dagern där inne att korna stodo och mumsade på sitt hö och att hönsen redan käbblade om sitt korn, men Pålson kunde hon först inte upptäcka. Slutligen fick hon likväl sikte på honom, där han satt på en klisäck borta i mörkaste vrån bredvid väggen till fårkäppen, satt med utsträckta ben och skofveln i hand, lutande ryggen mot väggen och blek som ett lik. Det klack till i gumman och hon skyndade fram till honom så fort hon förmådde.

»Hur i Herrans namn ä' det fatt, kära Pålson?» frågade hon, i det hon böjde sig ned emot honom.

»Hå, jag blef bara lite trött utaf skottningen!» svarade han långsamt och försökte resa sig upp.

»Hvad skulle han sta' med det då för? Det kunne väl ha vuri' te längre fram på da'n!»

»Hur skulle mor då ha kommi' te lagåln?»

»Hå, jag hade väl fått frakta mig så godt jag kunna'! Men ta i mig nu och försök på te stiga opp, så Pålson får komma in i värmen igen!»

Och med gummans tillhjälp kom han verkligen på fötter, men hade hon inte fått så stadigt tag om honom som hon fick, så hade han bestämdt ramlat omkull igen.

»Jag ä' bara litet yr i hufv'et,» sade han och tor-kade sig med afviga handen i pannan, där kallsvetten bröt fram, »men det går väl öfver, när jag fått litet i mig.»

Och långsamt gick det att komma in, men slutligen hade gumman fått honom med sig in i stugan och ned på stolen vid bordet, på hvilket hon nu satte fram kaffe-kopparna och konjaksflaskan.

»Pålson skulle ta sig en droppe åf det där starka, det skulle bestämdt göra honom godt!» menade mor Greta och satte fram ett glas.

»Nej tack,» pustade Pålson mödosamt, »det ä' allt bäst att jag går opp på kammarn och hvilat mig.»

»Hvad ska han på kammarn och göra? Lägg sig här, vet jag, så kan jag si om honom, i fall det ä' någe' han behöfver.»

»Det ä' ingenting jag behöfver, annat än hvila mig, och får jag bara det, så ska jag nog vara i ordning te eftermidda'n igen.

»Ja, men en kopp kaffe ska då Pålson ha i sig — se här, drick den nu, medan jag går opp och sir om hur det ä' där oppe. Det ä' väl så kallt, tänker jag, så Pålson inte kan vara där.»

»Det ä' inte så kallt som det va' i går ute på isen!» svarade Pålson på sitt vanliga långsamma sätt, »och här inne ä' det för varmt.»

»Hvad ä' det med näfven?» frågade gumman, som såg att han hade en klut om vänstra handen, »har Pålson gjort illa sej?»

»Ånej, fingrarna ä' bara litet vissna på mig,» svarade Pålson; men jag har snö om nu, så det ger sig väl.»

»Jesses då — han har väl inte kylt näfven på sig heller? Får jag si!»

»Ånej, det ä' ingen nö' med den! Jag ska ta mig en skål snö dit opp, så har jag te lägga om en. För det ä' då bra med kyla, att en kan ta' boten där en tagi' soten! Ja, tack nu för kaffet, mor, nu går jag opp och lägger mej, och bry er inte om mig nu, så ä' jag nog kry igen i eftermiddag, när Österberg kommer hem.»

Därmed gick han ut, och gumman hörde honom långsamt stöfva upp för den branta trappan till kammaren där uppe på vinden, där hon sedan hörde honom stöka omkring med osäkra steg, till dess det blef aldeles tyst. Men när det hade gått en halftimme eller så, kunde gumman ej styra sin oro, utan tog af sig skorna, drog på sig ett par yllestrumpor till och tassade af uppför trappan för att se hur det var med honom. Men när hon kom in i rummet och fram till sängen, såg hon att han sof, och så gick hon tillbaka ned igen lika tyst som hon kommit.

Fram på middagen klädde hon på sig så mycket varmt hon kunde och gaf sig af ut för att se, om inte mannen och dottern skulle komma. Hon gick ned till notbron, vadande i den djupa snön och tittade ut åt fjärden. Det blåste ännu tämligen hvasst, och den lösa snön yrde upp ifrån marken på vägen dit, men där nere, där det var lä af den höga udden, utåt sjön, såg hon underliga gropar i snön, gropar som yrsnön inte hunnit fylla, och emellan dem långa fåror, som om något stort djur tumlat där ömsom och ömsom släpat sig fram i nyckfulla krokor, så tumlat omkull igen och lämnat märken efter sig nästan i ringar. Medan hon undrade öfver detta, och det slutligen flög i henne att det kunde vara spåren efter Pålson och hans vandring i den bitande snöstormen, hörde hon ett muntert gnäggande, och när hon tittade upp och utåt viken, såg hon Grälle, som i rask fart kom springande, så att snön yrde om honom där ute på isen, och vid en krok som han gjorde såg hon också att både Österberg och Edla voro med.

»Nå, Gud vare tack och lof att di ä' hemma!» utbrast gumman och viftade med schalhörnet allt hvad hon förmådde; »kan man nu bara få Pålson på benen med, så ska det väl ändå bli likt jul, fast det ä' på sista beslut'»

Snart körde åkan upp på stranden bredvid bron, och det första Österberg sade, när han stannade midt för hustrun där nere, var!

»Ä' Pålson hemma, du Greta?»

»Ja då, nog ä' han hemma, käraste du ... men hur han har kummi' hem, det ...»

»Ja, det får vi språka om se'n!» ropade Österberg och drog ett djupt andedrag af tillfredsställelse; »jaså, så

han ä' hemma! Den förbaskade envetingen, som skulle ge sig åf i ett så'nt väder!»

»Det var ju för mors skull!» sade nu Edla med ovanligt blid stämman. i det hon tittade fram ur sina schalar, öfver hvilka hon hade svept hästtacket för att skydda sig för blåsten.

»Ja, jag vet väl det! Men sätt dig opp nu, Greta, och stå inte här och förkyl dig.» Och därmed tog Österberg gumman sin om lifvet, lyfte upp henne i åkan och ställde sig själf på medarna, och så bar det af uppför backen i rykande fart.

»Nu kan jag si att Pålson ä' hemma!» utropade han, i det han tittade på de breda gångarna; »och har han orka' med den här snöskottningen redan, så ä' det väl ingen fara med honom, tänker jag. In med er nu, så får jag sköta om Grälle och ge'n litet te bästa, och se'n ska vi väl si hur det ä' med fastlännen, som kunde ta sig fram i skärgåln på en tocken dag som i går.»

När Österberg kom in efter en god kvart — för det tog tid både att torka Grälle och ge honom en god portion gröpe och hafre och fylla hela krubban med hö — så hade mor Greta redan talat om nattens äfventyr för Edla, och nu fick hon tala om det igen för gubben sin, och det gjorde hon så gärna, för ju mera hon tänkte på det, desto styfvare tyckte hon det var, att drängen kunnat leta sig hem ensam, och att han gjorde det för hennes skull, det gjorde inte bedriften sämre i hennes ögon.

»Ja, jag ska då aldrig säga att han ä' någon däl-måns!» utropade Edla, som var förargad på Blidöpojarna därför att de tagit sig för mycket till bästa och blifvit bråkiga fram på natten; det var till och med en, som kört in henne i en vrå i farstun och prompt velat kyssa henne, och det fast han luktat brännvin så man kunnat storkna; — nå, han hade då också fått sig en sittopp, så han nära på blifvit nykter på kuppen; men det hindrade inte att Edla var lika förargad — och när hon nu tänkte på Pålson, som i stället gifvit sig af hem och vågat lifvet för att modern inte skulle behöfva vara orolig...

»Nej, tockna går inte sådana vägar, di!» sade Österberg, »och hur han burit sig åt att komma från Måskoben och hit, det begriper jag då inte på villkor!»

När Österberg sedan kom upp till Pålson, låg denne i brinnande feber och trodde att det var Måskobbarn som ville hindra honom att bege sig af hem; han slog vildt omkring sig med bägge händerna, och när kluten vid den häftiga rörelsen flög af och Österberg kastade en blick på drängens vänstra hand, blef han förskräckt öfver att se de gulhvita, skrynkliga fingrarna, och sedan han förgäfvos väntat på att bli igenkänd af den yrande, gick han sakta ut igen och kom ner i stugan till Greta och Edla, som skyndade emot honom och nästan med en mun frågade hur det var där uppe.

»Å, det är skralt nog, det!» svarade Österberg betänksamt och ref sig bakom örat; »och ä' det som jag tror, så får jag allt spänna fär Grälle i morgon igen och ge mig af me'n till Norrtelje.»

»Nej kors då! Vi måtte väl kunna sköta om'en själfva, vet jag! Ta ut'en nu i kylan, det vore ju te ta lifvet åf'en me' samma.»

»Ja, kära far, det går rakt inte an!» instämde Edla ifrigt; »jag ska nog pyssla om'en, jag — och mor med.»

»Det ä' nog bra, det,» menade Österberg; »men, sir ni, han har frusi' bort vänstra näfven på sig och det lär ni inte kunna reda er med! Ja si, aldrig hade jag då fari' te Blidön, om jag hade kunnat tänka mig att hela juldansen skulle sluta me' lasarette'!»

9.

Och det blef onekligen slutet, och när Pålson kom hem igen i början af februari, så hade han två fingrar borta på vänstra handen, men för öfrigt var han kry och rask och inte stort blekare än vanligt. Österberg var efter honom dit, sedan han blifvit utskrifven, och när de kommo hem till Skärlöga om dagen, så tog mor Greta emot Pålson som om han varit hennes köttslige son, och

Edla räckte honom bägge händerna och såg på honom med tårar i ögonen och frågade så riktigt vänligt och hjärtligt hur det stod till och om han hade haft det mycket svårt där borta.

»Å nej, inte så värst!» svarade Pålson lugnt; »se'n di väl knipsat åf fingrarna, gick det väl för sig.»

»Stackars Pålson!» ömkade sig gumman Greta och klappade honom så vänligt på högra axeln; »hur ska han nu kunna reda sig?»

»A, så länge han har tummen och pekfingre' kvar, så är det ingen nö'!» utbrast Österberg, som ville ge samtalet en gladare vändning; »Holmberg på Yxlan miste hela vänstra näfven han, men han reder sig med den högra och mun, och likare skräddare får di titta efter.»

»Jojo, men se grofsysslorna,» menade Greta; »di ä' värre, di.»

»En får väl öfva opp sig,» sade Pålson lugnt. »Och blir jag för skral ve noten, så får väl Österberg se sej om efter en ann' te vår'n.»

»Det värsta ä' att om Pålson ska te och gifta sig, så har han ingenstans te sätta ringen,» fortfor Österberg, som ovillkorligen ville vända saken i skämt.

»Nå, den måtte väl kunna sitta lika bra på pekfingre',» inföll Edla, som också ville säga något muntrande, för att icke behöfva börja storgråta, som hon kände stor lust till, när hon såg på den stackars fastlännen, där han stod med vänstra handen i kavajfickan.

»Nog blir det bra med det,» återtog mor Greta; »men Pålson ska aldrig tala om att vi skulle ta oss en ann' karl. Eller hur du, gubben?»

»Nej, så vida han inte har gifve' sig håle på att han prompt inte vill bli kvar,» svarade Österberg; »annars tänkte jag väl på att vi skulle få behålla'n te döddagar. Och nu har jag ett förslag att göra Pålson, och det får han inte säga nej te, för då blir vi inte go'a vänner länge.»

»Hvad skulle det vara då?» frågade denne och såg förvånad ut.

»Jo, det skulle bara vara det, att från och me' i dag så ä' inte Pålson våran dräng, inte ... utan vi fiska på hälften hvar och hjälper hvarann så godt vi kan. Och så

betalar jag Pålson för hvad han gör åt mej, och så betalar Pålson hvad han äter hos oss, och husrumme' det delar vi. Tycker Pålson att det kan gå ihop, så ä' det sagdt och gjordt me' samma, och Greta tycker nog som jag, det ä' jag då tvärsäker på.»

»Ja, kära gubben min, det gör jag visst det.»

»Nej, det är för mycke', Österberg! Det kan jag inte ta emot.»

»Hvarför det då? Tror Pålson att jag vill gå med hans två fingrar på mitt samvete och inte försöka ge'n nå'n ersättning?» Nej, se någe' för någe' och inte för inte, det ä' våran praktik det, här ute i skärgården.»

»Ja, men Österberg känner mig ju inte och —»

»Känner jag inte Pålson? Jo så anfäktade mina strömmingskötter gör jag inte det! Och ta nu hit högra näfven, så slår vi te, för jag tycker om Pålson och det gör Greta med, och nu vill vi ha det på det vise', så här ä' det inte värdt te krängla.»

»Ja, men .!..» invände Pålson och såg bort åt spiseln, där Edla stod; »det finns väl en te, som ska ha sitt ord med i lage', när det ä' frågan om te skänka bort halfva förtjänsten.»

»Menar Pålson mig, så inte ä' väl jag så påstridig, så jag har någe' mot'et, när far och mor vill,» svarade Edla och såg på honom med fuktiga blickar. »Jag har nog min trasa me' i byken, jag också! För hade jag inte prompt villa dansa borta hos Jansons...»

»Så hade vi kanske frusi' fingrarna åf oss alla tre,» inföll Österberg, medan han »kränglade» i kaffet, som gumman hade satt fram. »Så du har då i alla fall ingenting te säga, Edla. Men hur är det nu med näfven, Pålson! Ska jag sitta här och vänta på'n längre, eller hur ä' det.»

»Nej, här är den! Och tack och tack och heder ska Österberg ha! Och mor Greta och Edla med. Fast Gud i himlen ska veta att det är för mycket för en tocken som jag; men det vet jag, att otack ska ni inte ha för'et. Men ett villkor gör jag, Österberg, och det, det är abs'lut.»

»Hvad ä' det då?»

»Österberg får fara te stan med fisken, för dit sätter jag aldrig min fot.»

»Kör för det då! Det vill säga, så länge jag orkar, men se'n får allt Pålson kuska dit själf.»

På det svarade Pålson ingenting; men nu var öfverenskommelsen gjord, och som vårfisket blef gifvande, hade de båda kompanjonerna en liten vacker sparpenning hoplagd, när sommaren kom. Och tiden gick sin jämna gång där ute i hafsbandet, och Pålson var tyst och stilla och lugn som förut, men hur än gumman och i synnerhet Edla försökte på omvägar få ur honom, hvarför han var så rädd för staden, så sade han aldrig ett ord om sitt förflutna lif.

Så blef det sommar, och en vacker dag kom en segelkutter och lade till vid den lilla bryggan nere vid notboden. Det hade blåst friskt om dagen och något hade gått sönder på riggen, så att den rike grosshandlaren, som var ombord, hade sökt nödhamn inne vid Skärlöga, för att reparera, innan han gaf sig vidare af utåt sjön, med Åland till mål för sin fisketur. Han hade varit där förut, och Österberg kände väl igen honom, där han stod nere på bron och lade ner nät i ökan, medan Pålson var inne i båthuset efter årorna.

»Nej, se grosshandlarn ä' ute och styr!» sade Österberg, i det han lyfte på sydvästen; »hvert ska det nu bära af som längst?»

»Jag skall öfver till Åland,» svarade denne och reste sig upp borta i aktern, där ett par andra herrar sutto med ett par ölmuggar bredvid sig; men han blåser en half därute, och fockfallet har fått någon skavank. Österberg har väl ingenting emot att jag ligger här ett par timmar och reparerar?»

»Nej vars! Ä' det någon bisträckning som grosshandlarn behöfver, så —»

»Tack, jag tror nog vi hjälper oss själfva! Nå, hur är det med fisket annars nu för tiden?»

»Det har varit skralt de sista dagarna. Men nu ska vi just ut och fresta, om inte abborrharna ha någe' te säga nu, se'n de' har blifvi' lågvatten.»

Just i detsamma kom Pålson ut med årorna och skulle ner till båten, men på vägen kastade han en tillfällig blick nedåt kuttern och ryckte till, tittade ännu en gång och kastade sedan hufvudet åt andra sidan, medan på samma gång ett utrop hördes från en af de öldrickande

herrarne akter ut. Österberg märkte ingenting, sysselsatt som han var med att lägga ner det sista nätet i ökan, och Pålson hade redan stigit ner i den för att lägga årorna i ordning, då Edla syntes uppe i backen och ropade ner till fadern att kaffet var i ordning, om de ville ha en kopp innan de gäfvos sig af. Både Österberg och Pålson gingo därpå upp till stugan, men Edla, som skulle hämta en stäfva som låg och flöt nere emellan båthuset och bron, gick vidare ner och föll just på knä där för att ta upp den, då hon, dold af båthuset, hörde följande samtal nere på kuttern:

»Hvarför ropade du till, när du såg den där långa karlen?» frågade grosshandlaren.

»Jo, jag tyckte jag kände igen honom,» svarade den ene af hans kamrater, »ja, det var bestämdt han.»

»Hvilken?» frågade de andra två.

»Den rackarn, som höll på att slå ihjäl bror min här om året uppe i Västmanland,» svarade den tillfrågade.

»Hvarför det då?» frågade de andra.

»Å, det är en lång historia,» svarade den tredje, »men jag ska försöka tala om den så kort som möjligt. Se bror min var bruksinspektör där nere och var en djåkla fruntimmerskarl, han som undertecknad. Nu fanns det en mycket vacker flicka där nere bland smedsdöttrarna, och hon hade en fästman, förstås; det ha de allihop, och så kom bror min i vägen för honom, begriper ni, och när smeden skulle till och gifta sig, så höll han på att få både hustru och barn på en gång — men det tyckte han inte om — ha-ha-ha!»

»Ha-ha-ha!» skrattade de andra två i korus.

»Och följden däraf var att när han fick veta att bror min gått i vägen för honom, så slog han honom i skallen helt sonika.»

»Ställde sig i försåt för honom, naturligtvis?»

»Nej, fan heller! Gick direkte in på kontoret och dängde till honom med en yxhammare, i bägge bokhållarnes närvaro. Så att rädd var han inte, det vore synd att säga. Nå, bror min stöp som en säck, karlen tog länsman hand om, men som bror min hade hårdare skalle än vanligt, så kom han sig, och sme'n fick två års straff-

arbete för sitt välförhållande, och flickan gifte sig med en annan, som bror min gaf ett par hundra kronor — där har ni historien.»

»Och du är säker på att den där smeden —»

»Är den där långa karlen, ja! Men hur fan han har kommit hit ut i hafsbandet, det kan jag inte begripa. I alla fall tror jag det vore skäl i att varsko fiskargubben.»

»Å, hvad ska det tjäna till? Ju mindre man lägger sig i andras affärer, desto bättre. Kom nu ner i kabysen, så tar vi oss en todody, och se'n lagar vi fallet, så vi får komma ut igen.»

Det blef alldeles tyst där nere, och Edla steg upp med stäfvän i hand, blek och uppskakad, men med ögonen lysande af en ovanlig eld. Hon gick så tyst hon kunde öfver bron, och väl kommen på gångstigen skyndade hon upp till stugan, där hon vid själfva knuten mötte Pålson på väg ner. Han ville gå förbi henne, mörk och allvarlig som vanligt, men då hejdade hon honom, lade sin hand på hans arm och sade hastigt och hämtande djupt efter andan:

»Det var bra gjordt, Pålson! Så ska en karl bära sig åt!»

»Hvad ... hvad menar Edla?» frågade Pålson och såg på henne med förvånad blick.

Då vände hon sig om och såg neråt kuttern, som låg och vaggade smått för dyningen utifrån fjärden, fattade hastigt Pålsons vänstra hand och klappade sakta de stympade fingrarna och skyndade förbi honom om stugknuten just i detsamma som Österberg kom gående med långa steg och sydvästen på hufvudet, stärkt som han var af välsignelsen där inne.

»Få nu se, om vi får någe',» sade han, i det han gick före Pålson ner till ökan.

»Ja, nu börjar jag tro, att utan blir det intel!» svarade denne i så ovanligt glad ton, att Österberg fick lof att vända sig om och se på honom. Men då var han lika allvarsam som alltid, och utan att säga ett ord vidare satte de ut.

När de kommo tillbaka från nätläggningen, var kuttern långt ute på fjärden, och Edla stod nere på bron

och väntade på dem och hälsade från grosshandlarn. Österberg, som fick höra, att mor Greta låg och ränsade kåltäppan på andra sidan ladugården, gick dit för att se, om han inte kunde hjälpa henne, och Pålson och Edla blefvo ensamma nere på notbron.

Pålson skulle just till att lägga upp årorerna, när Edla tycktes fatta ett raskt beslut och sade, i det hon lätt hopade ner i båten:

»Har inte Pålson lust att ro mig ut ett litet tag?»

Han såg på henne förvånad, men sedan han betänkt sig en stund, satte han sig till rätta på midttoften, medan Edla slog sig ner akter ut, och därpå tog han ett par långa årtag, i det han frågade:

»Ska vi ro ut på fjär'n?»

»Ånej, jag tycker vi kan hålla opp i sunde'!» svarade Edla.

Och så rodde han ut mellan de speglande uddarna, som här på läsidan kastade långdragna reflexer ner i det klara vattnet. Och först var det alldeles tyst i båten, men så kom där en fråga, framsagd med darrande röst, och därpå ett svar, först lågmäldt och tvekande, sedan allt bestämdare och med allt mera stadig stämma, som likväl ibland dallrade af sorgliga minnen, länge söfda i tystnad, men nu vaknade med förnyad styrka. Och inom kort hvilade årorerna och båten fick drifva som den ville, men som vinden låg inåt från fjärden, så vaggade den sakta inåt bron; det var som han visste att han skulle föra dem hem.

När gamle Österberg och mor Greta hade rensat sig trötta och skulle jämka sig hem till kvällsvarden, sågo de till sin stora häpnad, huru Edla och Pålson kommo i sakta mak gående upp mot stugan med armarna om hvarandras lif. Gumman tvärstannade och knuffade gubben i sidan gång på gång, i det hon ropade:

»Nej, sir du, far du, sir du!»

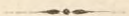
»Ja visst tusingen sir jag!» svarade Österberg med ett bredt, förnöjsamt grin öfver hela sitt hederliga ansikte, och därpå ropade han helt skämtsamt emot de kommande:

»Hvad i helsike ä' det med fastlännen, du Edla!»

»Ja, inte vet jag,» svarade Edla, röd som en ros, »men så mycke' vet jag, att nog ä' han nu fast, allti'!»

»Ja, men han har ju inga betyg!» ropade Österberg, som ville skämta i det längsta.

»Gu' vet om inte Edla går i god för mig!» inföll Pålson och hade aldrig, sedan han till Skärlöga kom, sett så glad ut som nu.

Innehåll:

Hero och Leander	1
Hur det bar till att Olle blef båtsman	28
Yttersta dagen på Sandvik	51
»Vestermans timotej»	65
I backstugan	91
»Ensam»	116
Snöhinder	129
Johans julafton	177
Lill-Anna	196
Fastlämningen	209

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

24 JAN. 1972

UMEA

2172/27

